HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

roman

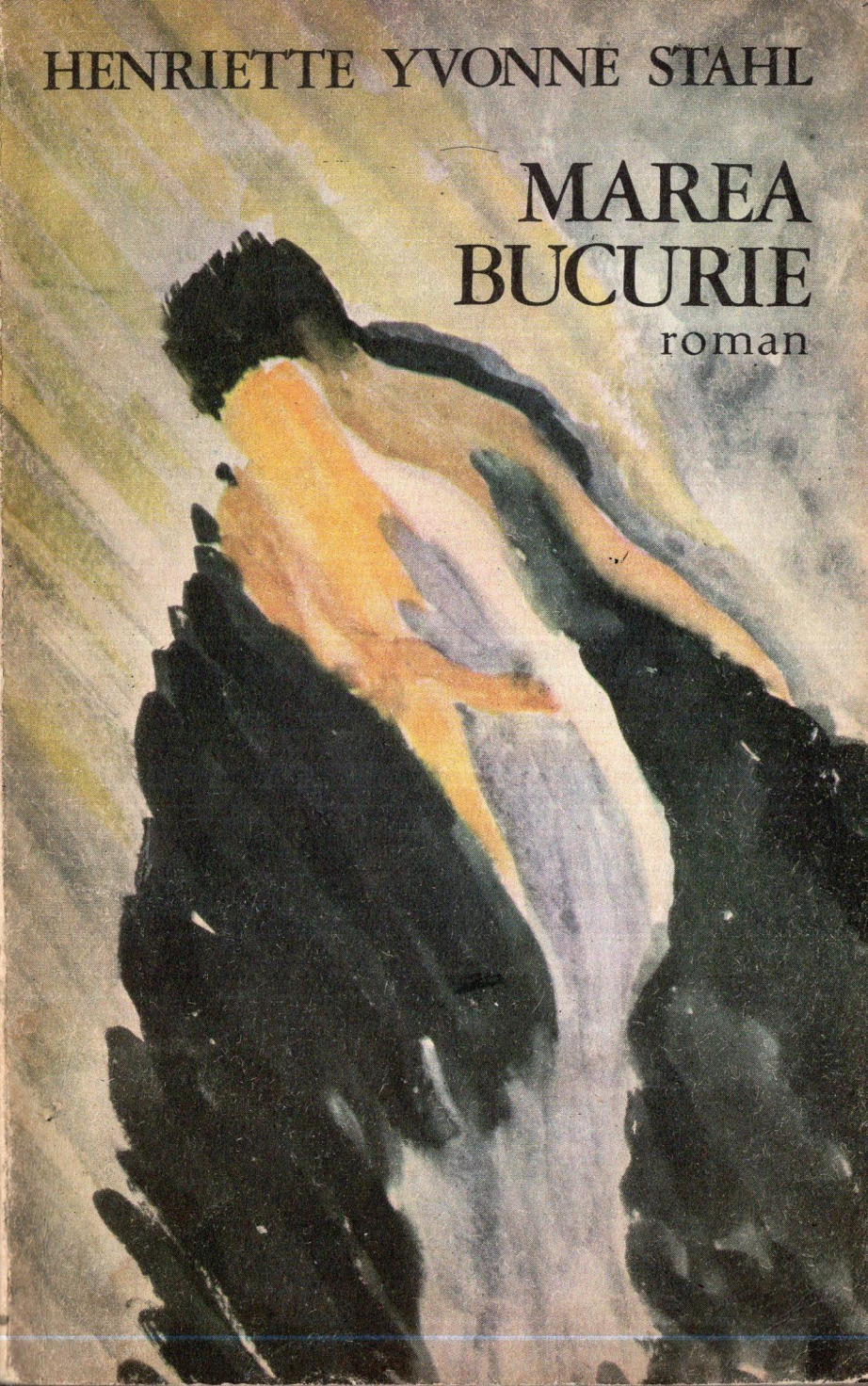

HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

Copertă și portret de *Maria Ilina*

Toate drepturile rezervate

Editurii Minerva

HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

ROMAN

EDIȚIE NE VARIETUR

EDITURA MINERVA

Bucuresti — 1974

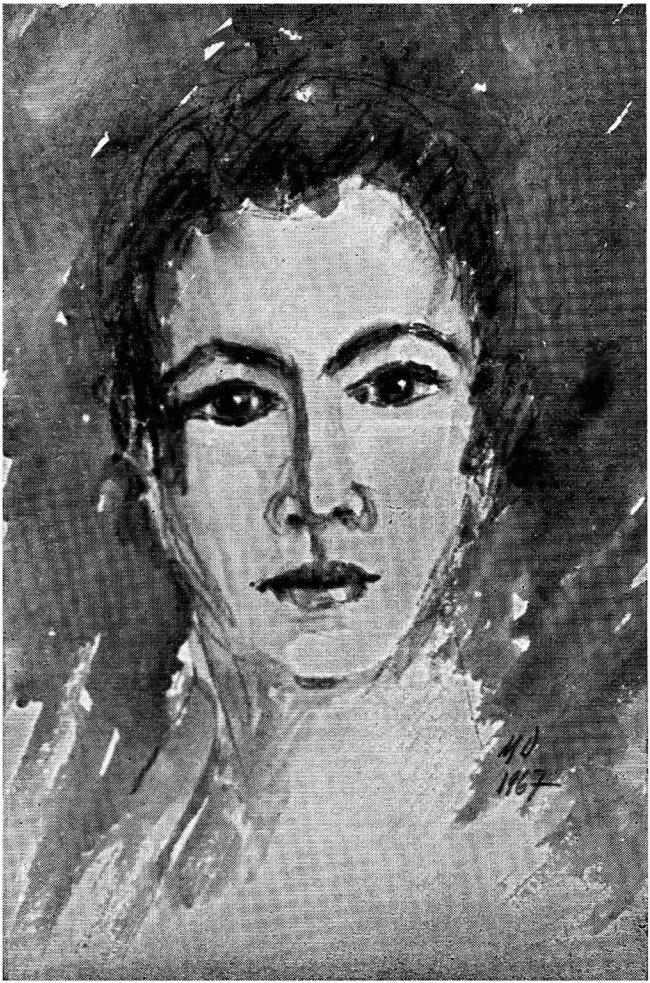

Henriette Yvonne Stahe_

Dedic această carte
lui
Dimitrie Monko

CAPITOLUL I

O bătaie în uşă. Petre Cristian tresări. Deschise uşa. În prag sta înaltă, nemişcată, Tereza. Îl privea cu ochii ei de foc negru, sumbri şi grei. Faţa îi era palidă, dar părea liniştită. Nu spunea nimic: aştepta. Petre Cristian se dădu la o parte şi-i făcu loc să intre în odaie. Tereza intră. Pasul ei atît de armonios şi mlădios era acum şovăitor. Foarte elegantă, apariţia ei contrasta cu odaia banală — una din acele odăi ieftine, închiriate gata mobilată — banală şi în dezordine: cești de ceai murdare, scrumiere pline de mucuri, haine răvăşite pe scaune...

Tereza intră şi se aşează pe marginea patului, fără să spună nimic. Abia acum Cristian îşi putu da seama că, într-adevăr, Tereza era neobişnuit de palidă.

„Oare de ce o fi atît de palidă? Nu e întîia oară că se întoarce la mine după ce se desparte de un amant..."

Într-adevăr, se împlineau două luni de cînd Tereza, soţia lui, plecase, lăsînd pe masă un bilet — aşa cum ar fi făcut dacă s-ar fi dus pînă la croitoreasă sau la o prietenă — că pleacă definitiv, ca să-şi refacă viaţa.

Mai plecase în acelaşi fel şi acum doi ani, şi, tot aşa, după patru-cinci luni, se întorsese. O făcuse simplu, ca o regină care

se reîntoarce la reşedinţa principală după o scurtă călătorie la un castel din provincie.

Acum părea tristă. Petre Cristian o privi cercetător. Nu simţea împotriva ei nici un resentiment. O găsea mai frumoasă, mai patetică, mai stranie ca oricînd. Părul ei de un negru desăvîrşit era aşezat ca o coroană grea împletită din cozi.

Tereza se ridică încet, cu oboseală, şi începu să aşeze şi să cureţe masa, să pregătească tot ce trebuia pentru ceai. Puse două ceşti, ca de obicei : pentru ea şi Cristian.

Cristian era mulţumit că reîntoarcerea Terezei se făcuse fără scene patetice, fără chin. Acum, viaţa lor de toate zilele va reîncepe. Aceeaşi apăsare care dura de zece ani, aceeaşi neînţelegere liniştită... Desigur că, după un timp mai scurt sau mai lung, Tereza va încerca să scape de mizerie şi nesiguranţă — viaţa lor de exilaţi.

Femeia aceasta mlădioasă ca un şarpe, cu ochii de foc adînc, îl torturase cu desăvîrşita ei inconştienţă. Asta încă de la început. Niciodată nu înţelesese nici cea mai umilă fărîmă din sufletul lui, niciodată nu bănuise, nici nu încercase să bănuiască ce se petrece în sufletul lui, sau dacă măcar are suflet, el care, dintru început, dorise o contopire a vieţii lor, a fiinţelor lor. Îl tratase ca pe un obiect, ca pe orice obiect din casă. Niciodată privirea ei nu se aşezase asupra lui, orice ar fi făcut, orice sacrificiu ar fi adus. Nici măcar nu-l dispreţuia : era un sclav. Primise să se mărite cu Cristian cu nepăsare, ca şi cum n-ar fi fost vorba de ei, ci de lucruri întîmplate altora. Desigur că niciodată nu se întrebase dacă Cristian suferise sau nu din pricina ei, şi niciodată Cristian nu avusese puterea să-i spună ce gîndeşte. Ajunsese foarte devreme la concluzia că acest lucru ar fi inutil.

Tereza nu era în stare de vreun sacrificiu oricît de mărunt, şi nu din răutate, ci dintr-o ciudată opacitate, care o izola cu totul de oameni, întărindu-i în acelaşi timp personalitatea, delimitîndu-i-o astfel perfect.

Petre Cristian îşi aminti că, într-o vreme, Tereza întrebuinţa un parfum atît de pregnant, atît de violent, încît o rugase insistent să-l schimbe, căci îi dădea dureri de cap. Nu izbutise s-o înduplece. Nici un argument nu ajungea pînă la ea. Cînd asculta, avea o privire goală, şi continua să se parfumeze cu acelaşi parfum cu cea mai deplină linişte. Într-o zi, enervat, Cristian voise să azvîrle sticla pe geam. Tereza prinsese sticla din zbor, dopul căzu şi tot parfumul se risipi pe divan. Parfumul deveni atît de violent, încît Cristian îşi dădu seama cu groază că-i va fi imposibil să-l scoată din încăpere. Şi, nemaiavînd nici o putere de împotrivire, se învăţă cu parfumul care pătrunsese în perdele, în cufere, în rufe, în perne, în saltele... Acum cînd Tereza intrase în odaie, recunoscuse acelaşi parfum... Toate acestea nu constituiau pentru Tereza o victorie : puteai crede că nu observă nimic. Avea un aer uimit cînd i se cerea ceva, de somnambul deşteptat din somn. Singurele momente cînd părea că s-ar trezi din inconştienţă erau clipele cînd cînta. Glasul ei de contra-alto, sălbatic şi amplu, desfăşura înălţări superbe de imense doruri neîmplinite. Privirea Terezei se aprindea atunci cu o intensitate înfricoşătoare. Era într-adevăr o forţă a naturii care se dezlănţuia. Glasul părea că izbucneşte din corpul ei întreg, ca dintr-un izvor misterios. Dinţii, şirag de un alb uimitor, întregeau viziunea de o forţă subtilă şi de triste nostalgii. Dar Cristian îşi dădea bine seama că, în loc de trezire, cîntul nu făcea altceva decît s-o ducă pe Tereza într-altă lume, o lume

inaccesibilă şi mai îndepărtată de realitatea zilnică, decît chiar însăşi obişnuita ei inconştienţă.

Acum, Cristian o privea cum se mişcă prin odaie, aşezînd totul...

„Căci, la urma urmei, se întoarce de la amantul ei şi eu sînt soţul! E a doua oară. Oare, îşi închipuie că va putea să plece şi apoi reveni la infinit, şi că eu nu sînt făcut decît pentru a ierta mereu? Nu-şi dă seama că nu există iertare, şi că numai şi numai mila mă face s-o primesc în casă? Ştiu că n-are pe nimeni în lume, ştiu că e ca un cîine gonit şi mai ştiu că n-aş avea puterea să mă supăr pe ea, din milă şi numai din milă. Toată viaţa mi-a fost milă de ea, de ea care m-a chinuit atîta... Dar cum să-i explic ce simt? N-ar înţelege..."

Petre Cristian îşi aminti şi plecarea lor din ţară. Punct dramatic şi crucial al vieţii lui. O putea oare învinui pe Tereza de faptul că el nu avusese puterea să i se opună şi că, cedînd insistenţelor, lacrimilor, rugăminţilor, panicii, implorărilor ei, îşi schilodise fundamental viaţa? Poţi învinui pe altul de slăbiciunea ta, chiar dacă slăbiciunea este mila?

Transpiraţia umezi fruntea lui Petre Cristian la amintirea scenelor de atunci. Îşi părăsise patria, poate tocmai cînd ar fi fost necesar, cu orice risc, să rămînă acolo. Au fost oameni care au murit eroic pe cîmpul de luptă pentru patrie. El dezertase ca să-i fie soţiei lui şi lui mai uşor. Tereza îl convinsese că trebuie să le fie uşor. Atunci, ca să-i faciliteze o stare de spirit tolerabilă — argumente-narcoză pentru a-şi adormi remuşcările — îşi spusese că „pleacă provizoriu" pînă se mai liniştesc lucrurile; îşi mai spusese că el nu „militase" niciodată politic, că fusese întotdeauna neutru, că deci el, ca „artist", nu este necesar să fie „implicat"...

Pedeapsa fusese cruntă : suferise ca transfug mai mult decît ar fi crezut în ceva şi ar fi luptat. Cunoscuse dezastrul inutilităţii, pedeapsa inutilităţii, pînă în rădăcinile vitale ale fiinţei lui.

Cîteodată, dorul de ţară îl durea atît de tare de i se părea că are ţipăt în inimă ; i se părea că şi-a lăsat acolo copilul bolnav, orfan, părăsit, care are nevoie de el. Copilul acela era patria lui. Patria devenise copilul părăsit...

Cristian îşi dădea seama că, decît viaţa pe care o trăia acum, despărţirea lui de Tereza ar fi fost ceva mai simplu, mai firesc, şi s-ar fi petrecut foarte repede după căsătoria lor : dar împrejurările exterioare, fuga lor din ţară, apoi viaţa de transfugi, mizeria cu obsedanta căutare de mîncare, de lucru, şi goana dintr-o ţară într-alta, făcuse ca legătura lor să devină mai necesară decît era firesc. Tereza şi Petre Cristian ajunseseră să cunoască acea legătură mai grozavă şi mai profundă decît oricare alta : obişnuinţa. Şi acum o vedea mişcîndu-se prin odaie şi i se părea firesc, i se părea natural că Tereza se întorsese la el, după ce nu se mai învoise cu amantul ei. Prezenţa ei i se părea un lucru natural.

Acum, totuşi, ar fi putut jura că era ceva schimbat la Tereza. Avea în mişcări o resemnare, o linişte duioasă şi atentă, o supunere nouă. Aşeza masa, punea ceaiul în ceşti cu grijă, ca şi cum ar fi îndeplinit o datorie sacră, ca şi cum ar fi oficiat o taină...

Cristian o privea cu uimire : da, ceva era schimbat. Se hotărî totuşi să n-o întrebe nimic, să lase totul să se împlinească de la sine. Poate Tereza dorea o explicaţie, poate avea ceva de spus, dar lui Cristian îi era groază de scene penibile, de inutilele explicaţii. Acum o privea cu multă blîndeţe. Îi

făcea plăcere că o vede din nou în casă. Mişcările ei armonioase, glasul ei, atmosfera de rafinament pe care o răspîndea în jurul ei îl mulţumea. Faptul că nu se înţelegeau ca îndrăgostiţi nu i se mai părea important în această clipă. Tereza era legată de el, avea nevoie de el. Un sentiment de ocrotire faţă de ea îi umplea sufletul. Era liniştit. Suferise nebănuit de mult numai prima oară cînd îl părăsise Tereza. Atunci, tot ce-l lega de ea fusese cutremurat şi dezrădăcinat. Se rupsese legătura trupească, se distrusese orice tresărire de gelozie. Acum legătura era parcă mai adîncă, dar de la om la om, nu de la bărbat la femeie. Apoi faptul că ştia că această femeie are nevoie de el, că se întoarce la el cu atîta încredere, îl făcea să se simtă mai puţin singur pe lume, decît era în realitate. O iluzie poate, totuşi o iluzie care îi umplea viaţa. Îşi putuse desluşi acest lucru în cele două luni cît lipsise ea, cînd viaţa îi fusese şi mai grea.

Într-adevăr, viaţa lor reîncepu din nou fără sforţare, fiecare îndeplinindu-şi rolul de totdeauna. Şi totuşi, mereu, fără nici o clipă de dezmînţire, Cristian observă că ceva era într-adevăr schimbat la Tereza. N-ar fi putut spune din ce reiese acest lucru. Poate din neobişnuita ei supunere şi blînda ei atenţie. Sau, se putea oare ca numai, pur şi simplu, să-şi fi dat seama că păcătuise plecînd de la Cristian. Deziluzia despărţirii ei de amant s-o fi umanizat ? Sau o înfricoşa altă taină ? Îl iubea pe omul acela şi el o gonise ?

Într-o seară, după masă, la ceai, Tereza păru şi mai tulburată. Avea o privire neobişnuită, de copil părăsit pe stradă şi rătăcit. Cristian nu se mai putu stăpîni — tăcerea lui i se păru un mijloc de a o chinui — şi o întrebă :

— Ce ai, Tereza ? Vrei să-mi spui ceva ? De ce nu vorbeşti?

Numaidecît ochii Terezei se măriră şi lacrimi începură să-i curgă pe faţă.

Tereza nu plîngea ca celelalte femei. Părea că nu-şi dă seama că plînge. Niciodată nu-şi ştergea ochii, lacrimile ei curgeau uşor şi din belşug. Niciodată nu hohotea şi faţa îi rămînea tot atît de liniştită. Putea plînge aşa ceasuri întregi, şi mai tîrziu suspina atît de sfîşietor, încît în clipa aceea Cristian ar fi cedat şi ar fi admis orice, ca s-o vadă liniştită. Acum, că plîngea, înţelese cu groază că va urma o astfel de scenă. Tereza îl privea ţintă, dar părea că nu-l vede. Lacrimile curgeau.

Cristian îi cuprinse mîna cu spaimă :

— Ce s-a întîmplat ?

O clipă Tereza rămase fără glas şi cu privirea rătăcită. Cristian o lăsă să se reculeagă. În privirile ei, în gesturile ei, Cristian întrezări iarăşi forma aceea de demenţă ciudată, liniştită şi totală inconştienţă care-l speria.

După cîteva clipe, Tereza îi spuse în şoaptă, privindu-l drept în faţă :

— M-am căsătorit...

Avea pupilele mărite ca ale unui om înspăimîntat de ce vede.

La început, Cristian nu înţelese despre ce e vorba. Întrebă simplu şi blînd, cum se vorbeşte nebunilor :

— Cum te-ai căsătorit ? Sîntem căsătoriţi.

— Nu, nu despre noi e vorba. M-am căsătorit cu altcineva...

— Dar eşti căsătorită cu mine...

— Tocmai asta spun şi eu, nu înţelegi ?

Dar Cristian nu înţelegea încă.

— Şi te-ai căsătorit şi cu altcineva ?

— Da...

— Dar nu se poate, nu se poate ! Vino-ţi în fire, doar nu eşti nebună ! strigă deodată Cristian, cuprins de o panică nestăpînită şi de o revoltă sălbatică.

Tereza rămase tot atît de nemişcată. Cristian se linişti brusc. O mai întrebă o dată, răspicat :

— E adevărat că te-ai căsătorit cu altul... cu altcineva ?

— E adevărat.

— Îţi dai seama ce-ai comis ?

— Da.

— Eşti bigamă. Auzi : bigamă !

Cuvîntul din urmă, Cristian îl strigă iarăşi tare, scos din fire. Tereza privi speriată în jurul ei, ca şi cum s-ar fi temut, mai ales, să nu fie auzit de cineva. Lacrimile îi curgeau pe obraji tot atît de îmbelşugat. Nici nu-i înroşeau ochii. Privirea însă îi era înfricoşătoare.

— Pentru ce ai făcut aşa ceva ?

Glasul lui Cristian se făcuse, fără voia lui, şoaptă.

Tereza spuse :

— Nu se putea altfel. Ca să judeci, trebuie să ştii tot... tot. Şi adăugă încet : Cred că sînt însărcinată...

Glasul îi era atît de firav şi privirea atît de umilă, încît Cristian înţelese numaidecît că Tereza minte, că mai ales pe celălalt bărbat îl minţise, îl convinsese că este însărcinată, dar că lui, Cristian, nu îndrăzneşte să-i afirme acest lucru cu prea multă vehemenţă. Simţea desigur că nu e nevoie ca şi Cristian să creadă această minciună, care, cu celălalt, fusese hotărîtoare.

— Şi, totuşi, nu poate merge aşa ! E imposibil, murmură Cristian parcă mai mult ca să se convingă pe sine. Oricît de tolerant aş fi, oricît de gata să te iert, oricît de desprins de

prejudecăți... Bigamia e un lucru grav. E ceva intolerabil. Nu pot primi...

— Nu știe nimeni nimic. Numai tu și cu mine.

Tereza nu-l privea. Vorbea ca și cum ar fi fost singură în odaie, ca în vis.

— Nu, nu, nu. Trebuie găsită altă soluție. Nu se poate așa. Nu se poate. Nu se poate !

O revoltă mare îl cuprinse, revoltă și spaimă. Nu avea timp să gîndească, dar își dădea seama cît e de primejdios.

Tereza șoptea încă :

— Crezi că nu m-am gîndit la toate ? Crezi că nu am avut nopți de insomnie, zile de groază ? Dar nu pot ieși din impas în nici un chip...

— Atunci ?

— Atunci...

Tereza făcu o pauză mare, tăcu timp îndelungat, apoi șopti:

— Atunci, ori primești să taci, ori mă omor. Ai de ales. Nu există altă soluție, nici o ieșire. Nici nu va fi prea greu. Sînt absolut hotărîtă să termin într-un fel sau altul. Viața e atît de insuportabilă pentru mine, încît îmi va fi ușor să mă omor.

— Nu-ți dai seama că purtarea ta e îngrozitoare, că e monstruoasă ? E un șantaj : ceri în schimbul vieții tale să primesc de bună voie să fiu ca înmormîntat de viu...

— Totuși, n-am vrut să fac acest gest, cel din urmă, fără să-ți spun. Faptul că nu știe nimeni, nimeni pe lume... am crezut... Dar nu face nimic. Îți spun, n-o să fie prea greu. Sînt atît de obosită... A, dac-ai ști cît sînt de obosită... Am obosit... am obosit.... am obosit...

Cristian începu să se plimbe prin odaie. De cîte ori se întorcea, o zărea pe Tereza în același loc, nemișcată. Lacrimile îi curgeau cu o regularitate de izvor. Părea împietrită. Și, totuși,

o mare durere, o mare dezolare se desprindea din ființa ei. Atunci, Cristian înțelese că, de fapt, această femeie suferise mult, mai mult ca el, de tot ce se întîmplase, de toată viața lor vagabondă de transfugi. Pentru această femeie, faptul că nu mai avea cămin, casă, familie, și nici o siguranță pentru ziua de mîine, împlinise o dramă desăvîrșită, pe care nici o amețire n-ar fi putut-o atenua sau răscumpăra. Cristian se simți el vinovat. Iertările lui comode nu fuseseră ceea ce ar fi trebuit să-i dea ca s-o liniștească. Probabil înțelesese că o iartă din milă, că n-o mai iubește. Plecările ei nu fuseseră decît încercări disperate de a-și crea un cămin...

O milă nețărmurită îl cuprinse pe Cristian, acum cînd își dădu seama că e prea tîrziu. Din nou mila îl stăpîni. O milă atît de acută, încît știa că ar fi făcut orice ca s-o ajute pe Tereza. Orice sacrificiu, dar s-o ajute, să răscumpere... Își da seama că mila lui nu era creatoare de viață, nu salva nimic, era slăbiciune. Trebuia s-o refuze și să-și ia responsabilitatea vieții lor schiloade. Să ducă, împreună, pînă la sfîrșit pedeapsa. Cu alte cuvinte : consecința caracterului lor. Își simți gîndul strîns de emoție, ca și cum, în clipa aceea, s-ar fi materializat în fața lui, izbitoare, strigătoare, nu numai durerea acestei femei, ci a tuturor femeilor, cu toată slăbiciunea lor, cu toată patetica lor nevoie de a fi ajutate, susținute. Un sentiment de cavalerism, de nevoie de a lua asupra-și toate responsabilitățile, i se înălța în suflet, fierbinte și eroic. Era ca și cum ar fi găsit-o sub dărîmături, înăbușindu-se, și s-ar fi repezit mai întîi s-o salveze și abia apoi să judece cum și de ce a salvat-o, și pentru ce se află acolo.

Se apropie de ea :

— Tereza... Nu trebuie să te zbuciumi atît. Poate că vom putea ieși din încurcătura asta...

Privirea Terezei, în clipa aceasta, răscumpără tot ceea ce suferise ani şi ani lîngă ea : o privire de animal recunoscător, de animal îndelung bătut, chinuit şi salvat acum pe neaşteptate de la moarte. Din nou, Cristian simţi fiorul remuşcărilor întîrziate şi nevoia de a se sacrifica. Da, da, poate el fusese de vină de toată neînţelegerea lor... de toate păcatele Terezei.

O întrebă :

— Ce ştie despre noi ?

— Că sîntem... divorţaţi de mult... că mă ajuţi ca un frate...

— V-aţi căsătorit de mult ?

— De o lună.

— Ştie că eşti aici ?

— Da. Am spus că vin să iau nişte lucruri... Acte.

Şi, deodată, patetic, strîngîndu-i mîinile între-ale ei, Tereza imploră :

— Să nu mă laşi ! Să nu mă laşi ! Am să-ţi explic. Ai să-nţelegi... Nu se putea altfel. Sînt catolici toţi, toată familia. Foarte cinstiţi. Bigoţi... Dacă nu mă căsătoream acum cu el, poate că nu se mai putea niciodată. A crezut... cred... c-am rămas însărcinată. I-am spus. Am hotărît să ne căsătorim. Dacă-i spuneam adevărul despre tine, că sînt căsătorită... n-ar fi vrut cu nici un chip. Ar fi luat copilul, poate... Noi sîntem dintr-o lume de artişti, boemi, ei sînt... burghezi. Înţelegi ce-am simţit cînd m-am gîndit c-o să trebuiască să vin la tine cu... copilul ?

Din nou apăruse copilul. La un moment dat, nici Cristian nu mai ştiu dacă acest copil este sau nu o născocire. Dacă într-adevăr Tereza e însărcinată ? Poate că şi în clipa asta Tereza credea în acest copil de care avea atîta nevoie ca să fie iertată.

— Şi acum, ce vrei să fac ? o întrebă Cristian, ameţit.

— Numai atît : nu trebuie niciodată să dezminţi ce i-am spus...

Tereza făcu o pauză, ridică ochii către el, îl privi ţintă printre lacrimi şi repetă somnambulic :

— Niciodată !

Cristian primi cuvîntul foarte tîrziu, la început nu putu să fie atent decît la lacrimile care curgeau din ce în ce mai îmbelşugate şi mai mari pe faţa ei, în clipa aceasta extraordinar de frumoasă. Faţa unei martire, resemnată, liniştită, luminată de o credinţă lăuntrică. Cristian înţelese că această femeie se integra atît de perfect cu ceea ce-şi dorea, încît nu-i mai rămînea nici posibilitatea să gîndească, nici să aibă remuşcări, nici să-şi dea seama că minte, nici să ştie spre ce merge.

— Da, întrebă glasul ei, glasul acela atît de adînc, atît de învăluitor.

— Ce ? întrebă Cristian dezmeticindu-se din adîncuri, unde nu fusese nici aer, nici viaţă.

— Că nu mă vei dezminţi niciodată. Că niciodată nu vei spune nimănui adevărul...

Cristian o privi, uluit.

— Altfel... nu se poate ? Nu putem divorţa fără ştirea lui ?

— Nu, atunci abia s-ar afla. Atunci abia devin bigamă...

— Totuşi, am putea divorţa în taină.

— Nu se poate. Actele ne sînt încurcate. Încercarea noastră ar putea dura luni de zile. Ar afla şi el şi nu m-ar ierta. Nu, nu, nu. Niciodată nu trebuie să afle.

Şi glasul ei se zvîrcoli din nou ca pe jar, ca în chin.

— Dacă totuşi ar afla, din întîmplare ?

— Nimeni nu poate şti că nu sîntem divorţaţi. Numai tu...

— Bine, bine, şopti Cristian, şi în clipa aceasta îl cuprinse o mare oboseală, ca şi cum s-ar fi deşteptat bătrîn, după un somn de zeci de ani.

I se păru că nu mai are ce face cu viaţa sa, şi că e absolut indiferent orice ar promite. Totul era sfîrşit. Cel puţin, aşa va mai putea împlini acel gest bun faţă de femeia care fusese a lui şi care acum plînge implorînd. Într-o ultimă lumină, Cristian îşi dădea seama că Tereza nici măcar nu-l iubea pe omul acela, şi că n-avea să fie fericită nici acolo. Totul era foarte trist.

— Nu voi spune nimănui nimic, şopti Cristian.

— Nimănui ? Niciodată, Petre ?

Glasul ei tresărise, readus la viaţă, patetic înălţat.

— Niciodată, nimănui, nimic !

— Jură !

— Jur !

Tereza îl privea atît de intens, încît Cristian se simţi stingherit. Mulţumirile îi păreau nemeritate. O întrebă brusc, ca să sfîrşească de-a mai simţi asta :

— Ai să mai cînţi ? O să-ţi dea voie ?

O ceaţă trecu prin faţa ochilor ei, o umbră care-i întunecă privirea, dar numaidecît totul se lumină de un fulger de dorinţă :

— Mai tîrziu. Înţelegi ? mai tîrziu. Altfel, nu pot... nu pot trăi.

Da, Cristian înţelegea, înţelegea perfect. Tereza nu se schimbase cîtuşi de puţin. Da, nu-l iubea nici pe omul acela.

Asta a fost tot.

Cîteva zile, Tereza a mai stat cu el, a fost aceeaşi ca de obicei : se mişca prin odăi cu aceeaşi graţie, cu aceeaşi nos-

talgie vagă și indiferentă, sosită din altă lume decît cea omenească.

Apoi a plecat.

Cristian a condus-o la gară. Înaintea plecării, pe peron, s-au sărutat. Tereza a înălțat fața, apoi, brusc, a întins gura. Cristian, pe neașteptate, a cuprins-o sălbatic în brațe și sărutarea cea din urmă le-a fost poate singura adevărată, singura fără minciună. Abia atunci Cristian înțelese pînă-n adîncul sîngelui, că această femeie fusese totuși a lui. Cînd Tereza s-a desprins, cînd n-a mai avut-o în brațe, a simțit un gol rece, de moarte.

Tereza a intrat în vagon. Cristian i-a ajutat să-și așeze bagajele, apoi a coborît din nou. Trenul a plecat, Tereza n-a venit la geam. Nu era femeia care flutură o batistă inutilă, poate atît de consolatoare, la fereastra unui tren care dispare în zare, chiar dacă omul rămas jos și-a sacrificat întreaga lui viață pentru ea. Poate, singură în vagon, neștiută de nimeni, plînsese acele lacrimi ale ei, atît de îmbelșugate... atît de frumoase, pe fața ei palidă, îngustă, stranie.

După plecarea ei, Petre Cristian își dădu seama că nici măcar nu-i cunoștea adresa. Știa numai că plecase în Belgia. El îi cumpărase biletul.

Astfel îl aruncase pentru totdeauna în singurătate.

CAPITOLUL II

Glasuri ce se certau cu vehemenţă o treziră pe Lilo din somn. Înţelese numaidecît că mătuşa ei Luiza da afară pe unul din chiriaşii pensiunii. Vocile căpătară atîta violenţă, încît Lilo se ridică, aşezată în mijlocul patului, ca să asculte mai bine şi să-şi dea seama dacă e nevoie sau nu să intervină. În somn i se păruse că e vorba chiar de o bătaie în toată legea. Dar, în realitate, pînă una alta, darea afară a chiriaşului se mărginea la un schimb activ de răcnete şi insulte de o parte şi de alta.

Lilo recunoscu şi vocea chiriaşului. Era un bavarez destul de sălbatic în apucături. De aproape două luni nu plătise chiria. Era într-adevăr din fire obraznic, grosolan, şi nu lăsa să se curețe la el în odaie, unde, pătrunzînd, aveai impresia mai mult că te afli într-un grajd decît într-o locuinţă omenească...

Glasurile se auzeau desluşit:

— Afară ! Afară !

— Să taci ! Ce strigi aşa la mine.

— Cum de ce strig ? Să-mi plăteşti chiria !

— Am s-o plătesc...

— De două luni spui la fel.

— Şi asta ţi se pare un semn că n-am s-o plătesc ? Eşti superstiţioasă ?

— Încurci vorbe fără noimă. Eu vreau desluşit : să-mi văd banii, auzi, banii, şi să pleci !

— De ce să plec dacă plătesc ? Atunci nu mai ai nici un motiv să mă dai afară...

— Cum nu am nici un motiv ? N-ai plătit de două luni !

— Vorbeşti anapoda. E vorba că dacă plătesc...

— Plăteşte atunci... şi nu mă mai bate la cap !

— Păi, de ce să plătesc dacă spui că tot o să mă dai afară ?

— Am spus să plăteşti şi să pleci, dacă vrei !

— Şi dacă nu vreau ?

— Ce, nu vrei să plăteşti ? Nu vrei să plăteşti ? !

Glasul Luizei Schultze răcni atît de violent, încît Lilo crezu că de data asta mătuşa ei fusese lovită de bavarez. Ascultă cu şi mai mare încordare, dar fără să se mişte. Îi era penibil să meargă acolo, îi era silă de scenele acelea care se repetau veşnic cu toţi locatarii, cu fiecare în parte şi cu fiecare pentru alte motive, mai mult sau mai puţin absurde. Lăsaseră lumina aprinsă toată noaptea la closet. Vorbiseră prea mult la telefon. Găseau că mîncarea nu era de-ajuns sau nu destul de bună. Veneau cu musafiri gălăgioşi şi noaptea sau, păcatul suprem, întîrziau cu plata chiriei...

— Ho, ho ! strigă bavarezul cu mojicie.

— Să nu vorbeşti aşa cu mine ! Nu-ţi permit !

— N-am spus nimic ! Vreau numai să te potolesc.

— Să mă potoleşti pe mine... dumneata ? ! Ba să te potoleşti dumneata ! Eu n-am nevoie să mă potolesc. Bine mi-ar merge dacă m-aş potoli. Nu vă permit să fiţi obraznici cu mine la mine-n casă, pe socoteala mea, pe banii mei ! Să plăteşti imediat, că altfel chem poliţia pentru scandalul pe care-l faci şi pentru că nu vrei să plăteşti chiria !

— Dă-mi cheia să-mi iau lucrurile !

— Vezi să nu ! Cheia e la mine şi îţi reţin lucrurile, ca să am cu ce mă despăgubi dacă pleci fără să plăteşti.

— Cum să plătesc dacă ai încuiat uşa odăii ? Banii îmi sînt acolo. Auzi purtare de femeie, să profite că merg la closet ca să-mi încuie uşa odăii !

Se auzi rîsul acidulat al Gretei, servitoarea adusă de la ţară.

— Tu să taci, tîmpito ! Ce rîzi ? răcni Luiza Schultze scoasă din fire.

Apoi continuă pe un ton amar şi violent :

— Ba îţi închipui că am să fac pe delicata... Delicată cu un om ca dumneata ! În fiecare zi dispari cu noaptea-n cap şi vii cine ştie cînd, ca să nu te prind... Nici nu te speli, nici nu te schimbi...

— Fac economie la apă !

— Nu-mi pasă ! Apa tot trebuie s-o plăteşti... ai să plăteşti tot sau...

— Dă-mi, femeie, cheia ca să pot plăti.

— Las' că te cunosc eu ! iar o tulești !

— Femeie, am treabă în oraş ! Nu pot pleca aşa, în cămaşă de noapte, femeie, înţelege !

— Fiecare cu interesele lui ! Şi te rog să nu-mi mai spui „femeie". Ştii prea bine că sînt domnişoară !

— Vai de capul dumitale ! Nu te felicit ! Dar eu atît îţi spun : femeie, sau domnişoară, dă cheia încoace, că acuma sparg uşa !

— Afară ! Afară ! răcni deodată Luiza Schultze ca jupuită de vie.

— Taci, zgripţuroaică bătrînă !

— Cum ? Te ţin pe gratis şi mă insulţi la mine-n casă ?

— Ce pe gratis ? Nu vezi ce scandal faci dacă întîrzie omul cu chiria ?

— Prin urmare recunoşti că n-ai plătit ? Grete, eşti martoră. Am să chem poliţia să-l dea afară. Grete, Grete !

— Poftim, poftim ! se auzi vocea fetiţei.

— Fugi şi cheamă sergentul. Mă insultă. Mă ameninţă, e în stare să facă o crimă, să mă omoare ! Sînt sigură că vrea să mă omoare. Ajutor ! Grete, ai să fii martoră la proces !

— Să taci, că te omor ! Şi tu să nu te mişti că te omor şi pe tine ! Nebunelor !

— Ajutor ! Ajutor ! strigă Luiza Schultze cu disperare.

Grete ţipă şi ea, dar cu toate că la ora asta atît de matinală toţi chiriaşii erau acasă, nici o uşă nu se deschise, nimeni nu se mişcă.

Lilo începu să se îmbrace alene. Îi era teamă ca nu cumva mătuşa ei Luiza să nu vină brusc în odaie şi s-o găsească în pat impasibilă. De altfel, se apropia ora cînd în orice caz s-ar fi trezit. Îi era greu să înceapă o zi nouă. Scandalul acesta voia parcă să trîmbiţeze cîtă dreptate avea dorind o altă viaţă decît a pensiunii. Înţelegea însă cu spaimă că viaţa ar putea să continue aşa cum fusese pînă acum, cu aceleaşi plimbări anoste la cinematograf sau cu tramvaiul prin împrejurimile Berlinului, cu aceleaşi certuri în pensiune, cu aceleaşi mobile de prost gust în jurul ei, totul ieftin, totul sărac, meschin...

În casă, cearta se desfăşura după tipicul obişnuit : răcnete, cuvinte grele şi nefolositoare, cuvinte murdare... Apoi glasurile se îmblînziră, prevestind sfîrşitul scandalului. La un moment dat, se auzi vocea chiriaşului care strigă din răsputeri, imitînd foarte bine un cocoş în zori de zi :

— Cucurigu !

Şi glasul Luizei Schultze, din nou furioasă :

— La balamuc ! La balamuc !

Rîsul Gretei în hohote... apoi nu se mai desluşiră cuvinte, ci numai un murmur neîntrerupt care dovedi că, în fine, s-a ajuns la o înţelegere.

Lilo era bucuroasă că nu ieşise din odaie şi nu se amestecase în ceartă. Observase că mătuşa ei se întărîta cu atît mai mult cu cît avea public mai numeros. Şi, desigur, că aceeaşi observaţie o făcuseră şi ceilalţi chiriaşi, deoarece nimeni nu ieşise din odaie ca să-i vină în ajutor, cu toate că răcnetele ei, la un moment dat, fuseseră într-adevăr disperate. Acum domnea o linişte deplină... Probabil că mătuşa ei şi chiriaşul intraseră într-altă odaie.

Lilo profită de această acalmie, şi, luînd un halat pe ea, se îndreptă iute spre baie, de unde, în timp ce se spăla, auzi cum întreaga pensiune se deşteptă la viaţă. Uşi, glasuri, paşi, un murmur îndepărtat, o melodie monotonă şi cunoscută. Apoi bătăi în uşa odăii de baie îi grăbiră mişcările. Ordinea era strictă : fiecare dispunea de un timp limitat pentru a ocupa baia. Ora fixată era afişată pe uşă. O întîrziere ducea în mod fatal o avalanşă de strigăte, revolte, supărări... Lilo reuşi să se introducă la ea în cameră, scăpînd şi de data asta nevăzută. Ştia totuşi că, mai curînd sau mai tîrziu, va asculta explicaţiile plicticoase ale mătuşii ei, explicaţii întotdeauna fără sfîrşit... aceleaşi...

Apoi Lilo merse în sufragerie ca să-şi bea cafeaua. Era un ritual obligatoriu, nimeni nu avea dreptul să fie servit la el în odaie decît dacă era bolnav, cu febră.

În sufragerie, Lilo îi găsi pe toţi ai pensiunii adunaţi pentru masa de dimineaţă. Grete, mărunţică, uşoară ca un fulg şi zăpăcită, servea, alergînd de colo-colo. Mîncau cu toţii în tăcere şi fiecare îşi ţinea ostentativ nasul în farfurie, în timp

ce domnişoara Schultze, cu faţa roşie, umflată de o mîndrie reţinută, ascunsă sub un aer de modestie arţăgoasă, vorbea singură, enervată că nimeni nu o bagă în seamă şi că nimeni n-o întreabă nimic despre scandalul din zori, pe care, bineînţeles, ştia că toată lumea îl auzise. Din timp în timp, fără să se jeneze, făcea observaţii dezagreabile fiecăruia. Nu i se răspundea decît printr-un mormăit.

— Totuşi bavarezul a plătit pînă-n cele din urmă, spune în fine bătrînul Braun, un pensionar văduv, care era întrucîtva rudă cu domnişoara Schultze.

— Măgarul ăla ? ! Voia din nou s-o tulească fără să achite. Dar i-am luat-o înainte : s-a dus la closet, i-am încuiat odaia, am luat cheia şi... să te vedem !

Se auziră cîteva rîsete.

— Va să zică asta a fost baza distracţiei de azi-dimineaţă, spuse Edmond Uleind. Faţa lui nervoasă, prea slabă, palidă, avea un surîs neplăcut.

— Poate să te distreze pe dumneata aşa ceva, dar aş vrea să te văd dac-ar trebui să te lupţi cu toţi nebunii sau necinstiţii care trec pe la mine prin pensiune !

— Mulţumim !

— N-a vrut să te jignească, domnule Uleind, spuse bătrînul Braun, împăciuitor.

— Acum o să trebuiască să pun din nou biletul de închiriat!

Şi imediat după această reflecţie, făcută pe un ton de nostalgie romantică, domnişoara Schultze strigă cu o violenţă neaşteptată şi plină de o hotărîre eroică :

— Grete ! Grete !

Chemata sosi ca vîntul, puţin speriată.

— Ia biletul de închiriat de la mine din odaie, de după dulap şi du-l la portar să-l puie !

Grete dispăru. Domnișoara Schultze strigă în urma ei:

— Să nu rămîi acolo! Vino repede că avem treabă! Vezi să nu spargi ceva!

Apoi îl privi lung pe tînărul Lemke cum mănîncă, și-l spuse rece:

— Domnule Lemke, dumneata confunzi untul cu pîinea. Stratul de unt e mai gros ca felia de pîine...

Lemke se înroși. Nu răspunse nimic, dar împinse brusc castronașul cu unt din fața lui.

— Sau poate, continuă domnișoara Schultze cu o ironie greoaie și amară — ai astăzi vreo întrunire politică a partidului dumitale și te pregătești să vorbești pentru binele poporului pe socoteala mea?

— Domnișoară, vă rog să nu vă amestecați în aceste lucruri care... nu vă privesc și pe care nici nu le puteți măcar înțelege!

Lemke era roșu de furie stăpînită.

— Dacă le înțeleg sau nu, asta nu poți ști dumneata. N-ai ajuns încă să mă judeci...

— În orice caz, sînteți din ce în ce mai amabilă în dimineața aceasta, spuse Mihaels mestecînd fără grabă, dar cu mare poftă.

— Poate, scumpa mea, ai o mică indigestie, sugeră Braun. Puțin bicarbonat face totdeauna bine. Calmează...

— Sau, poate, o insomnie rebelă vă chinuie nopțile, șopti Uleind, mieros.

— Ceai de floare de portocal, simbol al purității, șopti Mihaels.

— Ia să mă lăsați în pace! Ce v-am întrebat de vorbiți atîta? Acum săriți cu toții, dar dacă are omul nevoie de voi,

poate să crape şi nu vă mişcaţi. Să strige numai omul ajutor! Vă întoarceţi pe partea cealaltă ca să dormiţi mai bine.

Se făcu tăcere cîteva clipe.

Pitschau, cu un glas monoton şi plictisit, spuse:

— Cînd Voltaire a mers la Potsdam în călătorie de nuntă cu prima lui nevastă, care era, de altfel, surdă, i-a şoptit tandru că nimic pe lume nu-i mai presus de viaţa agreabilă pe care o poate răspîndi în jurul său o femeie zglobie şi drăgălaşă.

Nimeni nu-l asculta şi nici nu surîse, fiecare fiind învăţat cu felul lui de a glumi pe seama celebrităţilor. Numai domnişoara Schultze spuse cu tristeţe:

— Domnule inginer, dumneata ştii foarte bine că mama lui Lilo era de origine franceză...

— Nu ştiu ce legătură poate fi între mama lui Lilo şi Voltaire, spuse Braun. Părea încurcat, atent şi supărat că mintea nu-l ajută.

— Dragă Braun, se petrec în sufletul femeii multe lucruri pe care bărbaţii nici nu le bănuiesc, spuse Luiza Schultze cu un ton profund.

— Amin, adăugă Uleind, care părea că se distrează de minune.

Pitschau continuă privindu-l pe Edmond Uleind:

— Filozoful Otto Weininger nu şi-a putut încă găsi liniştea în mormînt. E frămîntat de problema pentru ce oare pe el îl cheamă Otto Weininger, iar pe fratele lui siamez îl cheamă Edmond Uleind?

Uleind nu-şi putu stăpîni o mişcare de enervare. Se înroşi puţin. Braun însă întrebă cu mare interes:

— Otto Weininger? Filozof? A existat? Cine? Cînd a trăit?

Se întoarse cu încăpățînare către Edmond Uleind, care ripostă foarte enervat:

— Adresați-vă domnului Kurt Pitschau, văd că e cult și bine informat...

— A existat un filozof Otto Weininger, domnule inginer? Ce susținea acest filozof?

— Filozof... antisemit... misogin... moarte tragică! Sinucidere, mormăi Kurt Pitschau, mestecînd.

— Filozof... moarte tragică... misogin!... murmură Braun, căzut pe gînduri. Trebuie să-l citesc și eu...

— În orice caz, continuă domnișoara Schultze, ca și cum n-ar fi auzit ce se vorbea, știu că domnul Lemke se supără imediat ce vorbește cineva de politică. Nimeni nu poate glumi cu dînsul...

— Nu e supărăcios. E tînăr. Crede în idealuri. Are idei filozofice, zise Braun cu tonul lui împăciuitor, domol și tîmpit.

— Crede în binele poporului, în progres, adaugă Pitschau, imitînd tonul. În evoluție... E mistic...

— Chiar și în revoluție... adăugă Uleind, imitînd și el tonul blajin al lui Braun.

— Să mă lăsați toți în pace, atîta vă rog! urlă Lemke aprins la față. Nu sînteți în stare să înțelegeți ce se petrece. Veți înțelege cînd va fi prea tîrziu... dar va sosi momentul... Auzi... eu și mistic... eu mistic!...

— Interesant... interesant, spuse Uleind, așezîndu-și cotul pe masă, ca să-și poată sprijini fața în palmă, într-un gest plin de ironică atenție și admirație exagerată. Din ce în ce mai interesant!

— Dumneata, domnule Ulcind, nu iei niciodată apărarea cuiva decît dacă poți să jignești pe altcineva, decretă Mihaels

fără să privească în jur şi mîncînd tot atît de liniştit şi cu poftă.

— N-am nevoie să-mi ia nimeni apărarea şi mai ales nu domnul Uleind ! Ideile mele n-au nevoie să fie apărate ! strigă Lemke. Surîsul lui Uleind se transformase în rînjet.

— Iar aţi început cu discuţiile politice ? Vreţi să vină poliţia să ne percheziţioneze şi să ne aresteze pe toţi ? spuse doamna Luiza.

Toate acestea Lilo le auzea ca din depărtare şi i se păreau atît de cunoscute încît avea impresia că ar fi putut răspunde pentru fiecare din ei, cu toate că niciodată nu deslușise, şi nici nu dori să deslușească ce anume cred aceşti oameni şi nici ce vor.

După cîteva clipe, bătrînul Braun se ridică, mulţumi şi ieşi din odaie. Apoi Mihaels plecă de la masă, masiv, greoi, încă mestecînd, mulţumind printre dinţi. Faţa lui trăda obişnuita bună dispoziţie şi sănătate. Lemke şi, foarte curînd, Luiza Schultze, părăsiră şi ei sufrageria. Lilo nu terminase încă de băut cafeaua. Pitschau continua să mănînce ostentativ de încet şi să mai ungă fărîmituri de pîine cu straturi invizibile de unt. Din cînd în cînd o privea pe Lilo cu un aer foarte absent. Edmond Uleind însă, care-şi băuse de mult cafeaua, îi supraveghea pe amîndoi, obraznic şi batjocoritor. La un moment dat, Kurt Pitschau îi spuse :

— Am impresia, domnule Uleind, că aţi terminat cafeaua...

— Stimate domn, şi eu am aceeaşi impresie...

— Şi doriţi să vă faceţi digestia în sufragerie ?

Lilo abia se uita la ei. O plictisea peste măsură tonul agresiv cu care-şi vorbeau întotdeauna aceşti doi oameni. Ştia că Edmond Uleind avea darul să-l scoată din fire pe Pitschau şi că Uleind căuta înadins să-i fie dezagreabil.

— Nu văd de ce nu, spuse Uleind, și începu să fluiere ușurel printre dinți. Sau poate, stimate domn, aveți... secrete de vorbit cu domnișoara Lilo ?

— Da, răspunse Pitschau răspicat.

— O, atunci, mii de scuze, dragul meu domn, mii de scuze. Nu țin cîtuși de puțin să vă deranjez. Îmi închipui cît de interesant va fi și cît de bine se va distra domnișoara Lilo în *tête-à-tête* cu dumneata...

Și Uleind se ridică în picioare, împingînd cu mult zgomot scaunul îndărăt.

— Pe mine să mă lăsați în pace ! spuse Lilo mașinal, dîndu-și seama imediat că vorbește ca Lemke.

— Poate ați remarcat, din întîmplare, că am toată grija să vă las în pace... Mi-ar părea bine să fi remarcat, cu toate că nici asta n-are multă importanță. În ceea ce-l privește însă pe domnul inginer Kurt Pitschau... e cu totul altceva... După cîte am observat în ultima vreme, am motive să sper că vă va spune lucruri foarte interesante... foarte interesante, dacă nu neașteptate...

— Am să spun singur ce am de spus ! N-am nevoie de introducerile dumitale ! Sînt de părere să ne lași în pace.

Pitschau era atît de furios, încît Lilo nu s-ar fi mirat să-l vadă repezindu-se la Uleind.

— O, fără supărare... dar eram atît de obișnuit să ne distrezi, încît...

— Glumesc cînd vreau eu, domnule Uleind, nu cînd vrei dumneata. Nu sînt bufon la stîrpituri !...

Fața lui Uleind deveni, neașteptat, palidă. Buzele lui, brusc albite, se crispară. Lilo tresări. Într-adevăr, Pitschau întrecuse limitele îngăduite. Uleind făcu o sforțare supraomenească, se stăpîni. Surîsul crispat se adînci.

— Iar eu nu mă supăr decît cînd vreau eu, nu cînd vrei dumneata. Azi, de exemplu, mă distrezi tocmai pentru că nu-ţi arde de glumă. Seriozitatea dumitale şi motivele ei au pentru mine efecte hilariante...

Şi Edmond Uleind rîse tare, un rîs mecanic, mai mult zgomot decît glas de om, apoi, după ce-l privi drept în faţă cu o curiozitate obraznică, ieşi din odaie.

Rămas singur cu Lilo, Kurt Pitschau exclamă cu o furie nepotolită :

— Imbecilul !

Apoi, brusc, cu încăpăţînare, tăcu. Lilo continua să mănînce, fără măcar să ridice privirea către el. Simţea totuşi o mare uşurare de cînd plecase Uleind. Nu-l putea suferi. Prezenţa lui îi provoca o repulsie trupească. La masă, se ferea să şadă lîngă el, se ferea ca mîinile lor să se atingă, fie chiar şi din greşeală. O enerva faţa lui şi felul lui de a-şi privi mîinile prea albe, prea fine, prea îngrijite, prea des spălate, ca şi cum Uleind s-ar fi temut mereu să găsească pe ele urme suspecte, revelatoare. O enervau glasul lui, respiraţia lui, rîsul lui... De fapt, acest om nici nu prea avea ce căuta la ei în pensiune. Părea mai bogat, mai mofturos decît ceilalţi, pe care îi şi disprefuia făţiş.

Lilo era adîncită în aceste gînduri, cînd, la urmă, ridicînd privirea, uimită de prea lunga tăcere a lui Pitschau, de obicei aşa de bine dispus şi vorbăreţ, văzu faţa lui tînără, sănătoasă, cu ochi frumoşi, calzi, privind-o atent, foarte atent... De aproape un an de zile de cînd Pitschau locuia la ei în pensiune, Lilo se învăţase să cunoască pe dinafară fiecare expresie a acestui om. Acum, ceea ce vedea în privirea lui Pitschau nu corespundea cu nimic cunoscut. Nici dacă ar fi avut

bilete de cinematograf, nici dacă ar fi fost încă supărat, nici dacă plănuia o excursie pe duminică în afara Berlinului...

În timp ce Lilo îl privea, Pitschau, din ce în ce mai muncit, făcu o sforțare vizibilă și se hotărî să vorbească. Glasul lui păstra enervarea provocată de insultele lui Uleind. O întrebă deodată :

— Lilo, vrei să te căsătorești cu mine ?

— Glumești ?

— Nu glumesc... de ce-aș glumi ? Nu vrei ?

— Nu știu... Nu m-am gîndit niciodată...

— Cînd ai să știi ?

— Nu știu...

— Atunci aștept. Nu sînt grăbit. Cînd ai să știi, să-mi spui și mie.

— Bine.

— Dar îmi dai voie ca, din timp în timp, să-ți amintesc... și să sper că răspunsul tău va fi afirmativ... și nu prea întîrziat...

— Cum vrei...

Pitschau o privi și adăugă pe un ton ce cuprindea și ironie și enervare :

— Dacă nu era idiotul de Uleind să mă scoată din sărite, poate că cererea mea în căsătorie ar fi sunat altfel.

— Poate...

— Aș fi îndrăznit să-ți spun lucruri care mi-ar fi făcut plăcere să le afli. Că te iubesc și că nu-mi pot închipui viața fără tine...

Aici Pitschau se opri o clipă, surîse și apucă mîna lui Lilo, care sta nemișcată pe masă.

— Vezi, Lilo, tot am reușit să-ți fac aproape o declarație de dragoste. Da, aș fi vrut să știi că te iubesc. Mai ales asta

voiam să-ţi spun... şi iată... în sfîrşit... A, şi uitam să-ţi spun ceva tot atît de important: am fost avansat. Asta aşteptam ca să pot vorbi serios cu tine. De acum încolo cred că am să cîştig bine şi ai să poţi fi destul de mulţumită. Acum am putea chiar locui într-altă parte, dacă ai vrea... Să avem căminul nostru, ceva liniştit, ceva al nostru...

Kurt Pitschau vorbise ca şi cum cuvintele lui n-ar fi fost tocmai importante, ca şi cum totul ar fi fost o glumă. Lilo se simţea enervată. Îşi da seama că toată scena era ridicolă şi că propriile ei răspunsuri fuseseră fără noimă. Îl vedea pe Kurt în faţa ei, înalt, sănătos, frumos. Îi cerea să-şi lege întreaga viaţă de a lui şi totuşi cererea lui izbutise să fie caraghioasă. Să fi fost numai Uleind de vină ?

— Ce te uiţi aşa la mine, Lilo ?

— Nu...

— Nu te jena, Lilo. Eu sînt. Acelaşi ca de obicei. Şi acum, iartă-mă, te rog, trebuie să plec. E tîrziu. Imediat după avansare n-ar fi momentul să întîrzii, ce zici ?

Surîse, îi sărută mîna lui Lilo şi apoi o întrebă foarte drăguţ, cu tonul de bun camarad pe care-l avusese întotdeauna cu ea :

— Mergi diseară la cinematograf cu mine ? Iau bilete ? Mi-ar face plăcere să fim împreună...

— Nu ştiu... poate că da... sau nu, nu ştiu...

— Bine, bine. Eu în orice caz cumpăr biletele. Filmul cu Conrad Veidt e extraordinar !

Şi Kurt Pitschau plecă.

Rămasă singură, Lilo simţi o mare deprimare. Ar fi voit să plîngă. Totul fusese ridicol în dimineaţa aceea, începînd cu deşteptarea în scandalul cu chiriaşii, care sunase ca o goarnă

într-un balamuc condus de nebuni, şi terminînd cu cererea în căsătorie a lui Pitschau, atît de anapoda.

Cu Pitschau fusese împreună de zeci de ori, de sute de ori, singură ceasuri întregi, la spectacole, în excursii, în casă, şi niciodată nu-i făcuse curte, complimente, sau măcar n-o lăsase să bănuiască ce gîndea. Iar acum, probabil pentru că se hotărîse să vorbească, vorbise, deşi ar fi trebuit să simtă că momentul nu e bine ales. Nici măcar ironiile lui Uleind nu-l dezarmaseră. Uleind îşi bătuse joc de amîndoi. Ştia că Pitschau îi va face o declaraţie de dragoste şi se distrase pe socoteala lor...

În mintea lui Lilo încă răsunau cuvintele lui Pitschau, spuse ca la şcoală, se ferise să fie sentimental şi reuşise să fie ridicol. Bineînţeles, ar fi fost şi mai ridicol să fi fost patetic şi plîngăreţ ; totuşi ar fi putut întrebuinţa un ton mai puţin bufon ca s-o ceară în căsătorie....

Dar ce o enerva mai mult pe Lilo, pînă la lacrimi, era că-şi da seama că totuşi, în cele din urmă, va fi nevoită să se căsătorească cu Pitschau. Ce altceva ar putea face ? Era într-adevăr sătulă, peste măsură sătulă, de viaţa din casa mătuşii ei. Pitschau îi vorbise de un cămin al lor, o casă pe gustul ei, liniştită... Într-adevăr, Kurt avea calităţi excepţionale, de seriozitate, de blîndeţe... Dacă n-ar fi fost idiotul de Uleind, totul s-ar fi petrecut altfel. Diavolul acela parcă stă la pîndă ca să strice orice bucurie...

Grete intră în odaie. Începu să strîngă ceştile de cafea şi să deretece. De cîteva ori se uită mirată la Lilo, care, nemişcată în faţa ceştii goale, privea foarte absentă ce se petrece în jurul ei.

Grete o întrebă :

— Azi staţi toată ziua în sufragerie ?

Lilo tresări. Se ridică şi plecă repede. Se hotărî să meargă în oraş. Avea nevoie de nişte note de pian.

Pe drum, Lilo se linişti într-atît, încît se trezi chiar rîzînd singură pe stradă de stilul în care Kurt Pitschau îşi făcuse cererea în căsătorie. Simţi în suflet duioşie pentru el. Într-adevăr, ţinea la el, se obişnuise cu el. Unul mai cinstit, mai curat va fi greu de găsit. Un om sănătos, frumos şi bun. Va putea duce alături de el o viaţă plăcută. Se vor plimba mult, vor face excursii, vor merge la concerte şi, bineînţeles, vor avea copii. Lilo ştia că el o admiră, că o crede superioară lui, că întotdeauna va avea multă răbdare cu ea... Ştia că deseară vor merge la cinematograf. În întuneric, el îi va lua mîna şi vor rămîne aşa, înţeleşi, fără să fie nevoie de cuvinte patetice, care de atîtea ori nu ascund decît sentimente dacă nu de suprafaţă, în orice caz departe de a fi eterne.

CAPITOLUL III

Petre Cristian se simțea cuprins de o mare tristețe. Era tristețea puterii lui neîntrebuințate. Soarele dimineții, biruitor, îi colora strident starea de spirit.

Plecase devreme de acasă, în aerul curat și rece, deși nu avea nimic de făcut în oraș. Odaia lui mică de la mansardă îi devenise odioasă. O odaie strîmtă, atît de strîmtă încît nici nu se putea mișca fără să se lovească de mobile, de pereți. Nu își găsea loc decît lungit pe pat. Acesta era singurul chip în care trupul lui puternic putea să se întindă cu totul. Culcat, fără să aibă ce face, fără o carte nouă de citit, fără un plan pentru viitor, fără să-și dorească ceva, își simțea creierul înfierbîntîndu-se dureros pînă la exasperare, pînă la sleire, de frămîntări care nu rezolvau nimic. Patul devenise loc al suferinței, un loc unde își regăsea automat firul acelorași gînduri care îl munceau. Își vedea trupul întins. Se simțea legat de trupul lui, confundat cu el, dar fără să-i poată înțelege rostul. Pentru ce se afla aici, puternic și inutil? Pentru ce cuprindea atîtea gînduri chinuitoare? Și apoi, gîndurile astea ce erau? Pentru ce nu le putea opri? Dacă ar fi putut să nu mai gîndească nimic, absolut nimic, ce s-ar fi întîmplat? Ar fi murit? Gîndurile care nu rezolvau nimic, care nu puteau rezolva nimic pentru ce nu le putea opri? Nu erau ale lui?

Cînd un lucru este al tău nu poți face ce vrei cu el? Și, dacă erau ale lui, pentru ce nu le putea opri? Cine nu le putea opri? El, tot el. Dar cine era „el" care gîndea fără voie și care nu-și putea opri gîndurile?

Dacă, la început, cînd fugise din țara lui, totul fusese făcut din spaimă, în numele unui provizorat comod, cu timpul, acest provizorat căpătase nuanțe tragice de viață fără rădăcini, de viață alcătuită dintr-o permanentă așteptare, o viață de irealitate, de ameteală, iar acum, de cînd plecase Tereza, viața lui căpătase ceva total himeric. Cuprins, mai violent ca niciodată de dorul țării, își da seama cu oroare că, dacă pînă acum așteptase să se reîntoarcă „acolo", acum acel „acolo" nu mai exista nicicum. Surveniseră „acolo" atîtea schimbări la care nu participase, încît acum și „acolo" tot atît de străin ar fi fost ca oriunde.

Unii exilați reușiseră, cu timpul, într-o oarecare măsură, zbătîndu-se, să-și înjghebe un simulacru de viață. Însă el, Petre Cristian, nici măcar atît. Un destin ciudat îi complica singurătatea, nu numai în liniile mari și naturale tuturor refugiaților, ci pînă în cele mai umile amănunte personale. Petre Cristian își da seama că la marea și comuna tragedie, el, prin caracterul lui, adăugase cu prisosință ce trebuie pentru ca soarta lui să capete iremediabil pecetea vieții singulare. De multe ori se întreba dacă, rămînînd în patrie, nu ar fi fost tot un om aparte, un om cu o viață alături de cea a tuturor. Răspunsul cinstit era afirmativ. Da, pretutindeni ar fi fost frămîntat de probleme, care, de obicei, nu fac decît să-i atingă pe oameni fără să-i rănească. Pentru ei împrejurările exterioare desăvîrșiseră pînă la absurd, pînă la tragic, o stare de lucruri care, altfel, s-ar fi putut păstra în nuanțe estompate. Era singur, părăsit, convins că totul e iremediabil fără

rost; fără rost chiar și faptul de a fi înțeles că totul e fără rost.

Nopțile îi erau căderi masive în somnul scurt al unei oboseli care nu avea nimic sănătos, oboseala lîncedă a omului nemuncit. Nici o cazną de ocnă nu i se părea pedeapsă mai mare ca lipsa de activitate, starea pe loc la care era supus pînă la o adîncă sleire. Cum și-ar fi putut petrece timpul? Învățase, cu sîrguință, dar fără plăcere nemțește, numai pentru că se afla momentan în acea țară, știind că într-o bună zi va fi izgonit de acolo, ca de pretutindeni. Căutase să deseneze, dar lucrul fusese searbăd pînă la dezgust. Încercase să scrie literatură, să țină un jurnal intim. Dar i se păruse ridicol să-și frămînte gîndurile nu numai în creier, ci și pe hîrtie, și nu numai pentru el, ci și pentru alții. Ce să spună lumii? Că nu înțelege nimic din ceea ce se petrece în el și în jurul lui? Să spuie poate în mod banal, că este singur și inutil ca un cîine ud, ca un cîine rîios, ca o zdreanță umană și că e conștient de inutilitatea lui? De inutilitatea fără leac a întregii existențe? Ce să spuie oamenilor că noaptea, în lungile lui nopți de insomnie, dacă deschide geamul ca să răsufle și vede cerul înstelat, simte, violent, adunată în fundul pieptului, nevoia de a plînge, pentru că nu înțelege rostul netăgăduitei măreții? Pentru ce soare, pentru ce stele, pentru ce aceste gînduri și pentru ce s-au găsit oameni care și-au dat viața afirmînd desăvîrșirea eternității, a destinului, și bucuria, nemărginita bucurie?

Petre Cristian, după plecarea Terezei, se încăpățîna să rămînă singur. Voia să vadă pînă unde merge răbdarea, puterea lui de a fi singur, și ce se va întîmpla cu el în această singurătate pe care și-o impusese, exagerînd-o tocmai pentru a-i cunoaște limitele și puterea. Îi era silă de sporadicele și ief-

tinele cunoştinţe cu care ar fi putut schimba cîteva cuvinte anoste şi-i era şi teamă să se lege mai profund, ştiind că, peste cîteva luni, pe neaşteptate, va fi din nou nevoie să părăsească şi Germania, aşa cum părăsise de atîtea ori alte ţări şi continente ca să-şi cedeze locul şi cîştigul unui alt şomer şi să simtă din nou în suflet sfîşierea despărţirii, veşnicilor despărţiri...

Petre Cristian îşi da seama că nu pereţii strîmţi ai odăii erau de vină de starea sufletească de nesuferit în care trăia. O odaie, oricum ar fi ea, nu este de ajuns ca să plictisească pînă la durere pe un om dacă el cuprinde destul avînt interior ca să uite ce-l înconjoară. Şi fuseseră într-adevăr clipe cînd Petre Cristian, aşezat pe marginea patului, pe un locşor mic şi incomod, simţise pe neaşteptate şi fără pricină un elan psihic atît de intens, o putere atît de violentă, încît lumea înconjurătoare fusese anulată.

Dar dacă aceste clipe de gratuită fericire existaseră şi dacă din proprie experienţă Cristian ştia că ele pot exista, totuşi, pentru că sosiseră fără motiv şi dispăruseră la fel şi pentru că nu le putea nici opri şi nici chema cînd voia, viaţa rămăsese tristă, fără înţeles, revoltătoare. Dorul exaltării îi era însă o lumină îndepărtată în întunericul unui drum greu. O speranţă vie, o însetare. Acolo, în exaltarea aceea gratuită păreau să se rezolve probleme, acolo era viaţa desprinsă de temeri, meschinării, moarte, limitări, inutilitate... Se simţea bîjbîind de zile şi nopţi, de ani întregi. Şi, totuşi, lumina acelei bucurii inexplicabile avea grijă, din timp în timp, să apară fugar şi miraculos ca să reînnoiască chemarea la viaţă. Dar care era mijlocul să se apropie de lumină, să pătrundă în acea rază, aşa cum un om ştie să pătrundă la el acasă, cunoscînd strada, numărul şi avînd şi cheie potrivită la uşă ?

Prin alcool căutase să învie o stare de euforie, dar clipa de exaltare era atît de subredă, de calitate atît de joasă și urmată de atîta dezgust, încît renunțase ușor la băutură, mînat de imperioasa nevoie de a se simți sănătos și curat. Dar pentru ce trebuie să rămînă curat? Viața pentru el va mai putea vreodată să aibă un înțeles? Sau viața are înțeles oricum ai trăi-o, sau n-are niciodată, nici un înțeles?

Și-i era silă mai ales de compromisul sinuciderii. Fără să poată explica de ce, i se părea că gestul nu rezolvă nimic, dimpotrivă, acel imens necunoscut al morții se deschide plin de pericole pentru cel ce-l înfruntă voit. Credea că i-ar fi fost mai ușor să se omoare, dacă n-ar mai fi avut nimic de descurcat, dacă totul i-ar fi fost frumos și limpede în minte, dacă viața lui ar fi avut un sens, sau un scop. Credea că, dacă nu știe pentru ce s-a păstrat, nu are nici dreptul să se distrugă. Dacă, omorîndu-se, va comite împotriva unor legi, vaste ca însăși viața, o greșeală iremediabilă? Fiorul abisului, al vastității îl cutremura.

Aceste sentimente erau atît de nedeslușite pe cît de puternice, așa cum pot fi remușcările pricinuite de un lucru pe care l-ai săvîrșit, de care ești sigur că niciodată nimeni nu-l va cunoaște și pe care crezi că tu însuți ți l-ai iertat. Există stări de conștiință care nu se pot explica, dar care, printr-o putere ascunsă, întrec orice judecată, un instinct obscur dar înrădăcinat, asemenea puterii care, dimineața, te trezește din somn și tind la continuitatea ființei tale.

Oare, starea pe loc la care viața îl constrînsese și la care acum se supune, singurătatea exagerată pe care, din însuși miezul ei, o pîndea ca pe un fenomen curios, îl va putea duce la ceva nou? Și ce ar putea fi nou pentru un om care nu mai are nici patrie, nici casă, nici familie, nici bani, nici po-

sibilitatea de a munci, nici un fel de speranțe, nimic din ceea ce constituie legăturile cu pămîntul ? Cu ce va putea înlocui toate acestea ca să nu se simtă mort între vii ? Din ce sentimente se va putea adăsta ca să știe că trăiește, că moartea nu va sosi ca ultima, și cea mai desăvîrșită, inutilitate ? Ce-i mai putea spune o problemă morală sau sentimentală cînd fusese așezat la răspîntie, singur ? îl mai puteau interesa cărțile, teatrul, cinematograful unde se dezbăteau lucruri care lui îi erau refuzate și care nu-l mai priveau ? O contopire cu aceste lucruri, străine lui, îi dădea în suflet o goliciune rece, ca și cum ar fi asistat la propria lui înmormîntare.

Grădinile tuturor orașelor pe unde trecuse erau marea și trista lui mîngîiere. Grădinile... Ajunsese să le cunoască de parcă ar fi fost oameni, să le revadă ca pe cunoscuți. Știa fiecare copac. Cu unii se împrietenise. Simțea seva crescînd în ei, ca o căldură răsfrîntă în ei, ca o căldură răsfrîntă în inimă, și le-ar fi dorit îmbrățișarea ca a unor ființe conștiente. Nemișcarea lor nu-i era înstrăinare, nici scoarță aspră, izolare. I se părea că pomii îi povestesc tot felul de întîmplări petrecute în lipsa lui : vîntul, dezlănțuit primejdios, le răvășise frunzele, le îndoise trupul pînă aproape de pămînt... Luna, mîngîiase cu lumina ei cele mai înalte crengi. Cîte o stea tremurase pe cer. Vîntul șoptise, cu răbdare de ceasuri, taina despărțirilor... plecărilor... Cristian își regăsea prietenii, pomii și păsările de cum intra în imensele parcuri din orice oraș al lumii. Un ușor fluierat și, imediat, din crengi o pasăre răspundea. Firimiturile de pîine din buzunare dezlegau începuturile. Păsările se așezau pe banca lui, ciuguleau aproape de el ciripind obraznic, cerînd mereu cu nerușinare... Petre Cristian se simțea un sol venit să aducă dintr-o grădină într-alta, din lumea întreagă vestea unei misterioase înfrățiri. Un limbaj

tainic și peste fire de sentimental. O mîngîiere strecurată gîndurilor de deznădejde, ca alunecarea vîntului rece peste aprinderea frunții...

Iarna însă, frigul încremenea totul în tăcere și nemișcare, îl gonea cu cruzime, șuierînd gheață prin haine pînă la sînge, pînă la oase. Foarte rar, cîte un drum scurt prin parcuri, ca să ducă hrană prietenilor zgribuliți în pene. Păsările, ele singure pe lume, îl așteptau. Așeza pîinea pe bănci, apoi fugea, înspăimîntat de tăcerea moartă a pomilor, de gestul misterios al crengilor. Zăpada sub călcîie gemea apăsat.

Petre Cristian, mînat de spaima singurătății, intra în prima cafenea întîlnită.

Se liniștea imediat în mijlocul murmurului catifelat al sălilor calde, înțesate de oameni care mișunau neîntrerupt, dîndu-i astfel prilejul să creadă că nu e singur, păstrîndu-i în același timp anonimatul. Cunoștea fiecare privire a chelnerilor, fiecare gest al oamenilor de serviciu care, la timpuri hotărîte, soseau să curețe, să strîngă, să aerisească. Cunoștea la fiecare oră, fiecare lumină. Totul era cuprins de un ritm liniștit, de o atmosferă odihnitoare, în care gîndurile lui Cristian nu se despărțeau de el, ci dimpotrivă, cuprindeau prin contrast o condensare a vieții. Se amplificau, după cum cadrul aduce unui tablou o valorificare nouă și izbitoare. Totul devenea acut. Se gîndea că poate, dacă ar avea bani destui, nu mulți, dar de ajuns ca să știe că va avea întotdeauna o haină corectă, rufe suficiente, mîncare și o odaie curată, atunci viața asta ar putea reprezenta o desăvîrșire. Să nu ai nici o grijă pe lume, pe nimeni pe lume, nemișcat zile și zile, și tot timpul ca să gîndești, nu ar fi de ajuns ca să-ți petreci viața ca o perfecțiune ? Trebuie neapărat să te zbați, să vrei ceva, să te lupți, să muncești ? Nu poți trăi viața pomilor, a florilor ? Și, to-

tuși, era atît de legat de oameni, încît i se întîmplase ca odată, citind în cafenea ziarele, să afle de soarta a mii de chinezi care mureau de foame, ochii i se umpluseră de lacrimi și trebuise să se stăpînească, ca să nu plîngă în hohote.

Cristian, voit, răbdase cîndva de foame, apoi, răzbit, mîncase. Se disprețuise, iar lucrul acesta i se păru și el inutil.

Din lipsă de bani și cafenelele îi deveneau inaccesibile. Nu putea răbda privirile chelnerilor, a patronului de la casă, care, în mod automat, socotea ceasurile proporțional cu consumația. Cristian se simțea obligat ca, din timp în timp, să comande cîte ceva de care nu avea nevoie. Își spunea că poate chelnerii și patronul sînt învățați cu oameni ca el, fără căpătîi, că l-au identificat și că, poate, l-ar fi tolerat și fără să consume atîtea cafele enervante... Dar orice judecată rămînea inutilă. După cîteva ceasuri se simțea prost, își pierdea răbdarea, se gîndea că nu va mai putea veni a doua zi, că va trebui să caute iarăși o cafenea unde aceeași poveste se va repeta...

Nu putea explica fiecăruia în parte cum și de ce fugise din țara lui, cît era de grea viața de transfug, cum nu găsea de lucru, cum era gonit ca un cîine dintr-o țară într-alta, cum îl părăsise și nevasta după ce-l lăsase în afara legii prin bigamie, și mai ales cum el, el în primul rînd, suferea de starea pe loc în care avea atîta timp ca să gîndească, pînă la înnebunire, la lucruri ucigătoare. Ar fi putut explica cum fusese în stare să primească și s-o facă cu plăcere, orice muncă, numai și numai ca să scape de viața în care ceasurile se scurgeau atît de încet și trist. Odată, în America, acceptase un angajament de parchetar...

Era prima dată cînd Tereza fugise de acasă. Trădarea aceasta neașteptată din partea unei ființe care era singura lui

legătură cu viața, și în care avea încredere, a fost adîncă. Erau sosiți de foarte puțină vreme în America. Nu cunoșteau pe nimeni și încă nu vorbeau decît foarte prost limba acestei țări. Petre Cristian se simțise fără Tereza singur, căzut pe o altă planetă. Pe ceilalți refugiați îi evita dintr-o pudoare aproape bolnăvicioasă. Nu avea nici un prieten, un prieten care să vadă în ceea ce i se întîmplase o durere, iar nu ceva senzațional pentru lumea lor strîmtă de intrigi mărunte. „Știți, Tereza Cristian a fugit de la Petre Cristian. L-a părăsit. Abia sosită în America, și-a găsit un amant. Și el nici măcar nu bănuia. L-am întîlnit azi-dimineață. Arăta ca un idiot."

În timpul acela, într-o zi, stînd pe o bancă într-o grădină publică, intrase în vorbă, cu vorba primitivă a omului care a învățat de curînd o limbă străină, cu un bărbat care sta și el pe aceeași bancă. Omul era simpatic, curat, vesel. O veselie sănătoasă, odihnitoare. S-au înțeles foarte repede. Petre Cristian i-a spus că nu are de lucru, că pentru un refugiat va fi greu de găsit ceva, că nevasta l-a părăsit, cît suferă și cît de amețitor de singur se simte. Nu avea nevoie să fie înțeles, ci numai ascultat. Vorbea cu însetare, ca după o tăcere lungă. Îi era ușor să se destăinuiască, tocmai pentru că omul îi era atît de străin. Omul îl ascultă liniștit, apoi îi propuse să-l ducă la patronul său ca să-i dea și lui de lucru. Era parchetar.

— Cu toate că mîinile îți sînt fine, ai umeri lați. Se pare că ai putere multă.

Și omul îi privi umerii cu admirație, cu o candoare binefăcătoare.

— Da, am.

Au izbucnit amîndoi în rîs şi Cristian a simţit deodată o încredere, un avînt, o dorinţă de a trăi, de a nu se mai lăsa pradă unei neurastenii care vroia să pună stăpînire pe el.

— Ai să te obişnuieşti cu munca noastră. O să fie greu numai primele zile.

Şi, într-adevăr, primele zile au fost grele. În zori de zi, gol pînă la brîu, cu rindeaua în mînă, trebuia să dea gata atîţia metri de parchet. O muncă în plin curent, cu transpiraţia care curgea şiroaie pe trup. Seara cădea zdrobit, frînt, dar cel puţin nu mai avusese timpul să se gîndească la Tereza, la plecarea ei atît de nepotrivită, la singurătatea zdrobitoare în care îl lăsase aşa cum ai lăsa pe un om încuiat într-o odaie în care aerul se va sfîrşi repede. Irespirabilă singurătate... Într-adevăr, curăţirea parchetului avea darul să potolească toate zbuciumele, toate problemele, toate nostalgiile. Era o disciplină de fier, din care ieşea limpezit. Duminica veneau camarazii şi-l luau cu ei la plimbare. Erau veseli şi simpli, ca nişte copii. Cristian se simţea bine cu ei. Mergeau la cinematograf, meciuri de box, jucau biliard, popice. Lîngă ei, complicaţiile sufleteşti fuseseră golite de sens. Viaţa era cinstită, fără abisuri...

Totuşi, Cristian îşi da seama că nu va putea rămîne toată viaţa parchetar şi că nu toată viaţa ar putea fi fericit aşa. Căută deci să-i atragă pe ei în lumea preocupărilor lui, dar realiza cu dureroasă uimire că, pentru a reuşi o astfel de schimbare în aceste făpturi ţinute departe de o lume de artă şi gîndire, ar fi fost necesar timp lung, efort susţinut. Îşi imagină cu remuşcări că, poate acolo de unde fugise, ţara lui, şi deci unde nu se mai putea întoarce, se elabora pe măsură decisivă şi definitivă „omul nou". Poate! Momentan însă, printre prietenii lui actuali, Cristian se odihnea sufleteşte. Era numai

o pauză între două eforturi. Ştia că dacă cineva i-ar fi şoptit : „De acum înainte, niciodată nu vei mai trăi decît narcoza muncii fizice, fără posibilitatea de a mai merge pe la expoziţii ori concerte, că niciodată un gînd nu te va mai frămînta şi vei muri aşa, parchetar", s-ar fi simţit deodată atît de trist, încît viaţa i-s-ar fi părut un iad.

Cîteodată, frecînd la parchet, străfulgerări de doruri ale unei vieţi mai înalte treceau ca fiori prin trup, dar totul era lăsat pe altă dată, amînat, pentru ca narcoza acestei vieţi de efort fizic să dureze pînă cînd adîncurile sufletului vor fi vindecate. Fusese prea multă vîltoare, prea mult extraordinar, ca să nu dorească un timp de odihnă, fie chiar în abrutizare.

Acum, la Berlin, cu ultima plecare a Terezei, Petre Cristian era din nou singur, singur aşa cum nu mai fusese niciodată. La amintirea scenei de despărţire, Cristian se cutremură. „Este nebună, este nebună !" îşi spuse. Nu simţea pentru ea decît tot milă, mereu milă, nici un fel de ură, numai milă. Totuşi, toate scenele, plînsetele, jurămintele îl obosiseră pînă la sleire, îl dezgustaseră pînă la anihilarea oricărei dorinţi. Cîteodată, un sentiment de panică îl cuprindea. Îi era teamă de viaţă, ca unui om care înaintase prea mult în largul mării, luat de lumina soarelui, de jocul valurilor. Acum se trezise prea departe de ţărm şi singur. Dacă nu mai avea forţa reîntoarcerii, a drumului înapoi spre oameni ?

În mijlocul Berlinului atît de violent animat, Petre Cristian se simţea singur pînă la demenţă. Se putea plimba zile şi zile pe străzile Berlinului şi nu-l saluta nimeni decît din greşeală şi nu-i vorbea nimeni decît pentru a-l întreba de o stradă sau ca să-i ceară un foc. Era în furnicarul Berlinului mai singur ca un pustnic în mijlocul pădurii. Gîndul că trebuie să experimenteze pînă la marginile ei această singurătate

îl cuprinsese cu o amară dar însetată dorință. Voia să cunoască într-adevăr puterea singurătății și ce cuprinde această singurătate în adîncurile ei.

Adesea, ca și azi, se deștepta chiar în clipele zorilor, înainte ca soarele să răsară, acele clipe care par că suspendă timpul în spațiul nemărginit al cerului, în culoarea misterioasă a zilei care începea. Petre Cristian se ridica repede de pe pat și, după un duș rece făcut în grabă în sala de baie care servea tuturor celor care locuiau la mansardă, pleca pe drumuri, străzi lungi, mînat de imperioasa dorință de aer, mișcare. Orașul era mort, adormit încă, obosit, cenușiu în lumina care sosea ca o șoaptă peste orașul imens, orașul care pînă tîrziu frămîntase mii și mii de oameni exasperați sau plictisiți pe străzile lui monumentale, orașul cu toată durerea omenească cuprinsă în cuștile odăilor lui, orașul cu luxul lui exorbitant, destrăbălat, orașul cu mizeria lui sordidă în care oamenii se tîrăsc înfometați ca lupii. Cristian cunoștea eroismul și virtuțile latente, viciul și lașitățile din mirosul pavajelor, cafenelelor, subsolurilor care exalau, ca din guri căscate, tristețea mîncărurilor sărace. Ar fi recunoscut cu ochii închiși un oraș văzut o singură dată, cum ar fi recunoscut o femeie în noapte după parfumul trupului ei. Ah, mirosul toamnei la Berlin, mirosul primăverii la Paris, al ceții la Londra... New York... Moscova... Varșovia... Odesa... Marsilia... Haga... Roma... În fiecare oraș, pavajul străzilor miroase altfel, benzina automobilelor altfel, aerul dimineții altfel, praful altfel...

„Orașul acesta cu cîteva milioane de locuitori din care nu cunosc pe nimeni !... Am sosit într-o zi cu un tren. O gară luminată, organizată, dar îmi părea că am căzut în acest oraș, printre acești oameni ca din altă planetă. Nimeni nu mă cunoaște. Nu cunosc pe nimeni. Nimeni nu mă așteaptă. Spun

merçi taxatoarei de la tramvai, ca să-i mulţumesc că mi-a dat un bilet. Ea nici nu se uită la mine. La cafenea comand chelnerului consumaţia. Îi spun şi lui *merçi* cînd mi-o serveşte, dar nici el nu se uită la mine. Aş putea să nu le mulţumesc şi ei n-ar observa. Nici spălătoreasa, cînd îmi aduce rufele şi-i dau banii nu-mi surîde. N-are timp. Ce am comun cu aceste cîteva milioane de oameni ai oraşului ăsta ? Şi chiar şi cu ceilalţi locuitori ai pămîntului, miliardele de oameni ai acestui pămînt ? Cîteva miliarde de oameni în jurul meu ! Nimic, absolut nimic comun, nimeni nu se bucură de mine, nimeni nu suferă din pricina mea. Sînt un om-plantă ca un pom, ca o vegetală. Aş putea merge la bordel să-mi dau iluzia — aşa cum o fac atîţia alţii — că trăiesc, că exist, că iubesc, dar eu nu accept această minciună. Cum ? Chiar într-atît să mă mint pe mine însumi ? E drept că nu înţeleg nici de ce m-am născut, nici pentru ce respir şi nici pentru ce voi muri, implacabil voi muri. De la naştere sînt implacabil pedepsit cu condamnarea la moarte, dar totuşi nu pot accepta să mă mint. Beat să fiu şi tot lucid aş rămîne de aberanta mea situaţie pe această planetă. De fapt, cum este situaţia oricărui om pe pămînt, numai că ceilalţi oameni, locuitorii acestui pămînt, au posibilitatea să se narcotizeze, alcool, morfină sau cu propria lor viaţă biciuită de ambiţii. Unii fac chiar cură de întinerire, ameţiţi de viaţă, familie, copii, amoruri disperate, dureri şi bucurii ; speranţe şi deziluzii, ca să-şi poată imagina că într-adevăr *trăiesc*. Şi nu toată lumea are nevoie de stupefiante ca să-şi imagineze că totul este perfect, sau ar putea fi perfect pe pămînt, şi să-l accepte pe Dumnezeu ori alt ideal incomprehensibil. Să-l accepţi pe Dumnezeu fără a-l înţelege !...

Berlinul, căci, din întîmplare, în Berlin mă aflu, duhneşte a mort, un mort care-şi imaginează că este viu. Parcă nicăieri,

în peregrinările mele — America, Africa, Asia — nu mi-a mirosit ca aici a mort. Să fie numai pentru că nicăieri ca aici nu am rămas atît de perfect singur ? De aceea văd, cu spaimă văd, ceea ce văd în jurul meu. Destrăbălarea dezlănțuită. Și asta este o narcoză. O beție. Păcatul ca narcoză, ca beție. Lucrul nepermis îți dă iluzia că ești liber să faci ce vrei, că ai importanță, că însemni ceva. E spectacolul obișnuit al orașului acesta, la care asist : cîrd de femei — douăzeci sau mai multe — trecînd pe înserate pe trotuare, îmbrăcate extravagant, ostentativ demodate, cu trenă, peruci, penaje colorate, pantofi cu tocuri bătute în pietre, mănuși pînă la subțiori trase pe pielea goală... Cîrd de femei care sînt pur și simplu... bărbați în travesti. Bărbați deghizați. În fruntea lor — o pancartă uriașă : *Frau oder Mann ?* Sodomia afișată, clamată. Boala devenită sfidare. Alături, la alte ore dar pe aceleași trotuare ale orașului, defilează sadistele. Cu biciușca în mînă, cu masca pe ochi, cu cizme colorate pînă la genunchii goi, fardați în roșu aprins, ca sîngele. Caută clienți, clienți care aspiră la suferință, ca să mai poată simți că trăiesc...

Dacă s-ar scoate moaștele vreunui sfînt, ar urla lumea de nerăbdare și s-ar răscula împotriva superstiției.

Dar cine știe ce este un sfînt ? Un om care l-a acceptat pe Dumnezeu fără a-l înțelege ? ! Ce rost are un sfînt, un martir, un erou, pe pămînt ? Un om care crede ceva pînă dincolo de ființă ? În ideea izbăvirii omenirii plătește cu viața credința lui. Cuvîntul *sfînt* a fost inventat de cine ? Și pentru ce ? Altă narcoză ? ! Sau lui, sfîntului, Dumnezeu i-a răspuns ? Are oare sfîntul certitudini, formule incomunicabile ? De altfel, și matematica este incomunicabilă. Ermetică pentru *nespecialiști*. Și pentru ce nu poate un pianist, care a exersat o

viață opt ore pe zi, să-și dea virtuozitatea altui om, copilului lui ?

Dumnezeule, aș vrea să mă deștept la o realitate inteligibilă cu orice sacrificiu, dar să mă deștept la o lumină, alta decît aceste bîjbîieli lirice (oamenii scriu chiar sonete) ale unei omeniri încă în stare să înfăptuiască orice monstruozitate.

Ieri, în timp ce un șomer cerșea (cui ? mie, mai sărac decît el), au trecut care pline de manifestanți, care cereau pîine. Nu se înțelegea ce spun, dar ei urlau. Iar poliția i-a alungat — pe ei nu pe sadiști și morfinomani — cu gaze lacrimogene, bîte de cauciuc și furtunuri cu apă. S-au risipit. Apoi, mai tîrziu, în întunericul înserării, au trecut alte camioane. Și ele pline cu oameni cu torțe aprinse și strigau și au fost și ei risipiți. Cine va cîștiga ? Și cum se va putea ști cine are dreptate ? Și din lupta asta se va ivi ceva nou, proaspăt, mai bun, sau totul va fi durere zadarnică, cu sfinți și martiri ?

Dar ce rușine pregătește acest neam al pămîntului ? Ce rușine, mai mare ca oricînd ?

Poate ar trebui să mor înainte ca această rușine să se înfăptuiască, sau poate îmi va fi dat să asist, să fiu martor la ea, implacabil. să particip ca martorul unor oameni pe care nu-i cunosc. Singur, izolat, să asist și să mă simt om și iremediabil legat de oameni. Se poate oare muri de rușine ?

Dacă rămîneam la mine în țară...

Simt că mintea nu mă ajută decît să înțeleg că nu înțeleg. Iar răbdarea viscerală, încăpățînarea vitală, tot atît de implacabilă ca mersul stelelor pe cer, răbdarea oamenilor de a se frămînta în albia lor fără să se reverse, mă face să trăiesc încă..."

De forța Berlinului se simțea atras și îngrozit în același timp, această forță care căuta să-l înghită, să-l cuprindă, să-l usuce, purtîndu-l prin exagerarea lui ca într-o uzină de voinți, labirint de dorinți... Într-adevăr, în nici un oraș din lume nu simțise, tocmai prin contrast, nevoia să rămînă singur și mai ales curat de orice atingere carnală. Se împlineau cîteva luni de cînd se despărțise de Tereza. Cristian se ferea de orice femeie. Voia și aici să se cunoască pe sine. Voia să cunoască nu numai acea singurătate a sufletului, dar și singurătatea trupului. Oare, ceilalți oameni erau mai puțin singuri pe lume ca el, Cristian? Faptul că ei căutau să se amețească în brațele unei femei care-și face datoria mîngîind, pe el l-ar fi putut mulțumi? Nu se simțise și alături de Tereza, pe care o iubise, singur pînă la durere? Dar ce fel de femeie ar putea fi aceea lîngă care să nu se mai simtă singur?

Gîndurile acestea îl făcuseră pe Cristian mai dornic să poată, cine știe cum, atinge adîncul sufletului lui, acel adînc care, o dată atins, s-ar fi luminat poate orbitor, răscumpărător. Da, da, voința de a sta singur îi da putere să rabde această singurătate.

Și totuși, de cîtva timp, această singurătate, pentru că nu adusese nici o lumină sufletului lui, nici o liniștire, începuse să-i fie apăsătoare, și tot felul de gînduri stranii, contradictorii, de om maniac să-i obsedeze mintea. Erau clipe, și multe, cînd nu-și mai aducea aminte că el hotărîse să experimenteze singurătatea lui, și că ar fi putut, ca oricine, să stea de vorbă cu primul venit, și să se amestece în viața celorlalți. Din singurătate nu făcuse o putere, ci, în liniștea omu-

lui care nu vorbește cu nimeni, pătrunsese straniul gînd al persecuției nemeritate.

Cînd, după nenumăratele luni, întîlni din întîmplare un cunoscut și-l văzu cum îi surîde și se îndreaptă spre el, Petre Cristian avu o neașteptată emoție, așa cum probabil avusese Robinson Crusoe în insulă, cînd îl zărise pe Vineri. De altfel, foarte repede, căută să se despartă de omul întîlnit, ca și cum un pericol l-ar fi pîndit stînd cu el de vorbă. Cristian își dădu perfect seama că, purtîndu-se așa, pare nebun și că prietenul își grăbise brusc plecarea, dar ce ar fi putut vorbi Cristian cu acel om? Că vrea să rămînă singur tocmai pentru că este singur, că vrea să vadă cît poate trăi așa, fără să înnebunească și că, mai ales, vrea să vadă pînă unde poate duce singurătatea experimentată pînă la ultimele ei limite?

Dacă ar fi murit, nimeni nu ar fi întrebat de el. Numai proprietăreasa, dacă ar fi trecut termenul plății chiriei, l-ar fi căutat. Atît. Odaia și-o curăța singur, mînca ici și colo, la întîmplare, iar rufele și le ducea la o spălătoreasă modestă care le lua, numărîndu-le, fără să știe cine le-a adus.

Petre Cristian își da seama că ceilalți oameni aveau ritualul vieții astfel constituit, zi de zi, ceas de ceas, ca să nu poată gîndi dincolo de ce înfăptuiesc mîinile lor, să nu gîndească la aceste lucruri care pot duce la nebunie, dar care erau acum pentru Cristian atît de esențiale încît totuși voia să riște încercarea lor.

Oare se poate ca aceste lucruri să nu ducă decît la nebunie? Se poate ca mintea omenească să gîndească în adîncul ei la lucruri care distrug? Și dacă nu, atunci înseamnă că aceste întrebări pot avea și răspuns, și atunci mai înseamnă că au existat sau există oameni care au găsit acest răspuns? Dar unde sînt acești oameni? Unde îi poți întîlni ca să-ți

comunice și ție acest răspuns ? Sau nimeni nu poate găsi răspunsul decît numai și numai pentru el ? Mereu, pentru fiecare om care vrea să știe, e nevoie de aceeași cazină, fără posibilitatea de a comunica și altora răspunsul, așa cum nu poți da nimănui în suflet un sentiment pe care nu-l are, oricît i-ai explica în ce constă acel sentiment.

Dar pentru ce au fost totdeauna oameni care au părăsit lumea ca să se retragă, fie în mănăstiri, fie în munți, fie în pustiu, fie chiar în casa lor pentru a studia, a încerca să gîndească, să pună la cale ?

Deci acum, el, Cristian, era în situația, fără voia lui, a celor care s-au retras, care au renunțat la tot ce este lumesc ca să dezlege misterul vieții.

Da, dar „fără voia lui".

Petre Cristian simte că această diferență, „cu voie sau fără voie", constituie un abis atît de mare încît experiența devine complet altceva. Acei ce se retrag de bună voie, care renunță pentru că știu sau cred că vor găsi ceva ce va înlocui cu prisosință tot ce au părăsit, pe cînd el, Cristian, nu a renunțat la nimic, ci pur și simplu viața, printr-o fatalitate dramatică, se retrăsese din fața lui ca apele unui rîu din matcă, lăsîndu-l singur, părăsit și cu o revoltă în suflet, cu o durere care îl covîrșise și pe care numai dintr-o încăpățînare voia s-o cunoască pînă la capăt.

„Dacă nu sînt legat de nimic, dacă nu am un țel, nu am un ideal de împlinit, și dacă această retragere a mea, ceea ce fac acum nu e prin voința mea, dacă izolarea mea nu a fost făcută prin voința mea, ci împotriva mea, atunci aceasta nu se mai poate numi dezlegare, ci o stare mizerabilă. Numai acei ce părăsesc de bună voie lumea se pot numi liberi."

Ce-i lipsea, era bucuria renunțării. Și Cristian știa că în acest punct al vieții lui, al înțelegerilor lui ajunsese la un punct crucial și că ar depinde desigur de el, de puterea lui sufletească și mintală, ca întreaga lui făptură să se întoarcă asupra ei însăși și să descopere o realitate nouă, o realitate lăuntrică, o realitate indestructibilă. O bucurie în sine, esențială, de aceea renunțarea e ca o cale a beatitudinii. Nimeni nu renunță la nimic decît pentru ceva mai mult. Sfinții, dacă au părăsit bunurile lumii, a fost pentru că probabil au găsit ceva mai mare în loc. Totul e să nu te amăgești, să nu greșești în alegere, din pricina ușurinței și a iuțelii cu care îți închipui că poți căpăta ceva în loc. Cîteodată înlocuirea unor bucurii cu altele cere un efort atît de mare, de atît de lungă durată încît, la un moment dat, pare inaccesibilă... Atunci zvîrcolirea începe iară...

Se simțea într-adevăr singur pe lume. Absolut singur. Nimeni și nimic nu-l mai lega de vreun lucru și, totuși, întreaga lui ființă părea prinsă de adîncuri neobișnuite prin nenumărate și subtile legături. Ca o navă oprită într-un port părăsit, împotmolită în paturi adînci de alge cleioase. Răsărituri imense, apusuri tragice și clipele toate de-a rîndul, fiecare cu lumina ei ; dar niciodată o întîmplare, oricare ar fi ea, niciodată nimic. Astfel treceau zilele.

„Dacă aș putea gîndi, își spuse Cristian, că această desăvîrșită lipsă de legătură cu viața, în care m-a azvîrlit o soartă ciudată, ar putea fi un noroc, adică să mă bucur că pot duce viața pe care alții numai cu mare trudă au putut-o realiza, atunci întreaga problemă a vieții mele ar fi dezlegată. Cei care vor să renunțe, numai printr-o încordare supraomenească, izbutesc să se dezlege de orice responsabilități față de țară, familie, societate, avere, nume, mîndrie... Pe cînd eu sînt,

sau aş putea fi, cu totul liber, absolut liber, în sensul metafizic liber, dacă aş avea putere să mă bucur de această libertate ; dar iată că nu ştiu pentru ce această libertate mă apasă ca o povară. Ca un cîine, caut un stăpîn să mă lege din nou cu vreo legătură, oricare ar fi ea. Pentru că nu am familie, patrie, pentru că nu ştiu ce voi face mîine, pentru că nimeni nu întreabă dacă sînt sănătos ori bolnav, pentru că nimeni nu se interesează dacă mai trăiesc sau am murit, am pierdut înţelegerea plăcerilor omeneşti, fără să fi avut puterea să înlocuiesc toate acestea cu altceva. A, unde este acel avînt care mi-ar da o fericire statornică, supraomenească, o tresărire a inimii care trăieşte într-o intensitate aproape dureroasă dar susţinută, o inimă care să bată conştient, violent, pentru un ţel, ca o rană a dragostei, mai vie decît orice viaţă, mai caldă decît orice sărutare ? Acea inimă care te poartă conştient, violent, pentru un ţel, ca o rană a dragostei, mai vie într-o lume în care lucrurile strălucesc ca nişte simboluri ale legăturii tale cu divinul ? Inima aceea atît de aprinsă încît prin ea trupul devine străveziu ?... Dar bucuria asta nu poate fi comandată chiar dacă o presimţi şi o aştepţi, nu poate fi simulată oricît ai dori-o... Şi fără bucurie, nici un gest de altruism nu are valoare. Dacă lipseşte bucuria, renunţarea nu aprinde nimic. Numai bucuria reuşitei sfinţeşte sforţarea. Nu e nevoie pe pămînt de încă o tristeţe, de o tristeţe impusă cu sila, de o asceză a tristeţii... eroism impus... Eroismul fără bucurie nu este eroism.

Acum mă simt uscat, trist şi părăsit. Toate gîndurile despre bucurie nu-mi aprind nimic în suflet. Sînt sterp de bucurie, părăsit de Dumnezeu, şi gîtul mi se strînge sugrumat de plîns înăbuşit, ca sub un pumn..."

I se întîmplase odată (și gestul îl înspăimîntase ca un gest făcut în preajma nebuniei), să-și scrie singur o scrisoare de încurajare, absurd de caldă și patetică, pe care o pusese la cutie, după ce scrisese pe ea propria lui adresă. O primi peste două zile. Întîi nu îndrăzni s-o deschidă. Apoi, totuși, cu o curiozitate de chirurg, desfăcu plicul. Citi hîrtia cu un dezgust care i se urcă în trup cu o amărăciune insuportabilă... Era o oglindă apărută neașteptat în fața lui. Își văzuse în clipa aceea toată urîțenia. Atunci plînsese. Lacrimi pe care niciodată nu le va uita. Lacrimi care despărțiseră viața lui în două. Pînă atunci, și de atunci încolo.

Cu toate că trupul i se muiase în lacrimi, totuși în suflet simțise deșteptîndu-se o limpezime nouă, o răbdare nouă și roditoare. Pricepu că se căznește greșit, că nu trebuie să siluiască nimic, că se schilodește și astfel strică totul pentru totdeauna. I se păru că însăși slăbiciunile lui cunoscute și necunoscute îi stau în față ca o piedică pusă unei libertăți, pe care o presimțise dincolo de ființa lui actuală, și că această libertate o va putea căpăta numai întrecîndu-se vreodată pe sine, întrecînd umilitoarea milă de sine.

Atunci cunoscu din nou acea exaltare în fața neînțelesei nemărginiri ce i se deschidea în față, acea exaltare ce părea nemotivată și fără sens. De atunci începu o descătușare, o libertate nouă. Nu libertatea așteptată pînă acum, libertatea amintirilor, ci aceea de a trăi ca toată lumea și de a aștepta ca viața să-i aducă ceea ce îi era hotărît. O libertate care nu excludea nici vreo viitoare durere, nici o stingere a sensibilității, dar prin care totul devenea viu, echilibrat: crisparea isterică, în care alunecase în ultimul timp, scăzu. Taina în care trăia — taina în care trăiește orice om — nu-l mai înspăimînta, cu toate că nu dezlegase încă nimic. Totuși i se

părea că acum aşteaptă ceva sigur, o bucurie infinită, care-l chema şi-l ademenea în fiece clipă, cu răbdarea veşniciei. I se părea că necunoscutul cuprinde o făgăduinţă de fericire încă nedescoperită, nerealizată, dar care, cu o răbdare de neînvins, sta în faţa lui cum stă cerul cu infinitele stele aprinse în spaţiu. Resimţea, gîndindu-se la lucrurile acestea, aceeaşi ameţeală, aceeaşi emoţie stranie ca atunci cînd ridica privirea spre stele. Ştia că încă nu are puterea să se azvîrle în acel mister al necunoscutului, al singurătăţii depline, al reîntoarcerii spre rădăcinile sufletului pur, spre starea dezlegată de orice comentariu. Ştia în acelaşi timp că necunoscutul, viaţa cuprinde în ea o armonie atît de desăvîrşită, încît este totodată şi fericirea cea mai deplină. Ştia...

Ceea ce rămăsese pentru el nedesluşit era numai faptul că nu ştia pentru ce, înţelegînd toate aceste lucruri, nu avea şi puterea să le trăiască imediat. Ce aştepta ?

Cîteodată i se păruse că poate nu suferise încă destul şi gîndul acesta îl cutremura. Ce nu se împlinise încă ?

Îi rămîneau prea puţini bani şi nu voia să-şi vîndă hainele, încă foarte bune. Se hotărî să-şi caute de lucru, găsind astfel posibilitatea să se reîntoarcă printre oameni. Va căuta neapărat o odaie mai încăpătoare, fie chiar şi la periferie, căci se simţea în stare să facă bucuros drumuri cît de lungi, numai ca să nu mai stea în odăiţa de la mansardă.

Umblînd pe străzi, Petre Cristian zări la o poartă un bilet de închiriat. Se apropie, citi. O odaie mobilată, cu sau fără pensiune. După o mică şovăire, se hotărî să intre, să vadă odaia. Dacă ar fi mai mare şi nu prea scumpă, ar putea-o închiria. Cartierul îi plăcea.

Chiar peste drum de casă se afla o mică grădină publică ademenitoare, liniștită grădină de cartier, cu un havuz la mijloc. Faptul că odaia putea fi luată cu pensiune nu i se părea acum lui Cristian lucru de dispreţuit. O pensiune are oameni, are o odaie unde lumea se adună, vorbeşte, discută... un simulacru de familie.

Portarul blocului îl îndreptă către apartamentul cu odaia de închiriat, la etajul VI. Petre Cristian urcă, sună.

Grete îi deschise uşa. Domnişoara Schultze apăru şi ea în sufragerie.

De cum o văzu, Cristian simţi că se află în faţa unei adevărate zgripţuroaice. Statura înaltă, pieptul mare, braţele lungi şi subţiri, părul blond, cărunt şi bogat, trădau o forţă masculină, iritată.

— Bună dimineaţa, îi spuse dînsa cu un surîs profesional. Doriţi să vedeţi odaia ?

— Bună dimineaţa. Dacă se poate, da...

— Doriţi pensiunea completă ?

— Da, mi-ar conveni...

— Sigur, e mai bine ; şi mie-mi convine să dau odăile cu pensiune. Am mîncare foarte bună. Gătesc cu unt proaspăt...

— 2,20 litra, şopti Grete.

— Cît ? întrebă Cristian, maşinal.

Grete se fîstîci şi şopti mai încet :

— 2,20 litra...

— Nu, eu întrebam de preţul odăii...

Domnişoara Schultze spuse pe nerăsuflate, azvîrlind o privire duşmănoasă Gretei :

— Camera cu pensiune, lumină, gaz, apă, prosoape, aşternut, costă 150 mărci pe lună. Gîndiţi-vă cît plătesc eu proprietarului meu : chirie, apă, gaz, electricitate, încălzit, lumi-

nat... apoi spălatul prosoapelor și așternutului... Vorbesc cinstit, Grete e martoră, n-am să mint în fața ei, eu nu stau la pîndă să văd cît de tîrziu arde lumina în odaie sau cîtă apă întrebuințați, sau cît de des vă spălați. Numai vizitele noaptea nu sînt permise la mine în casă. Am o nepoată tînără. Dumneavoastră aveți poate o prietenă...

— Nu... nu... n-am, spuse Cristian cam amețit.

— Mă bucur ! Oamenii sînt atît de stricați în ziua de azi ! Nu sînteți german ? Aveți accent străin.

— Nu, nu sînt german...

Luiza Schultze îl privi cu neîncredere, cu o ușoară teamă.

— În fine, fleacuri. Mai bine să vedeți odaia. E mai interesant...

Și domnișoara Scultze surîse, mulțumită de sine.

Într-adevăr odaia era neașteptat de mare, luminoasă, nu prea scumpă. Cu banii pe care-i mai avea, Cristian putea plăti o jumătate de lună rămînîndu-i destul și de buzunar. Cine știe... va găsi poate de lucru. Dacă nu... va pleca... În fine, pînă una alta, nu vroia să piardă odaia. Va sta poate numai cincisprezece zile... I se întîmplase să stea și mai puțin... Clipa în care trebuia să spună că se mută, fiindcă nu mai are cu ce plăti, era desigur destul de neplăcută, dar se învățase cu atîtea lucruri neplăcute încît nu le mai bagă în seamă, mai ales cînd știa că va avea cincisprezece zile liniștite.

— Îmi place odaia...

— Cred și eu, spuse Luiza Schultze cu mîndrie. Dacă te muți la noi o să fii foarte bine îngrijit. Mă ocup personal de gospodărie și gătesc cu unt proaspăt. Am foarte multă grijă de chiriașii mei...

— Sînteți foarte amabilă.

Domnişoara Schultze era într-una din clipele rare ale vieţii ei, cînd se simţea mulţumită. Omul acesta era într-adevăr încîntător.

„Voi trece peste faptul că e străin", gîndi ea.

— Atunci ne-am învoit. La întîi şi la cincisprezece plătiţi chiria pensiunii. Plătiţi totdeauna înainte. O să fiţi la noi ca în rai.

— Bine, atunci asta e camera mea, doamnă.

— Sînt domnişoară...

— O, iertaţi-mă, nu ştiam.

— Numaidecît vă dau şi o chitanţă.

— Nu, nu e nevoie.

— Sigur, cuvîntul pentru mine e lucru sfînt, are tot atîta valoare cît o chitanţă.

Petre Cristian numără banii pentru o chenzină, i-i dete Luizei Schultze, care îi primi cu o satisfacţie vădită: chiriaşul nu se tocmise.

— Diseară vin cu bagajul.

— Vă aşteptăm. Luăm masa la opt seara. Pînă atunci, curăţim odaia. Sînt foarte pedantă. Dumneavoastră ce meserie aveţi?

— Am fost actor şi regizor... pe vremuri...

— Actor?! La teatru?

Luize Schultze îl privi cu uimire şi teamă, apoi şopti:

— Da... da... parcă s-ar cunoaşte ceva... Semănaţi cu Mojukin...

— Mi s-a mai spus...

— Aţi jucat... chiar pe scenă?

— Da. Acum vă spun la revedere. Am întîrziat.

— La revedere, pe diseară la opt fix. Grete, condu-l pe domnul şi scoate biletul de închiriat de la poartă. Vezi să nu spargi ceva !

Cristian plecă. Era mulţumit : odaia era încăpătoare, centrală, destul de ieftină. Singura greutate va fi zgripţuroaica, dar el ştia că astfel de femei le poţi îmblînzi avînd din cînd în cînd mici atenţii. Nefiind învăţate cu ele, se simt deosebit de măgulite.

„Dacă nu-mi va conveni, îşi zise, sau dacă nu mai am bani, plec numaidecît... Nu mă sileşte nimeni să stau dacă nu-mi place şi nu va fi prima oară cînd mă mut."

Cînd Grete se întoarse în apartament, domnişoara Schultze o întrebă :

— Ai scos biletul ?

— Scos...

Şi Grete îi arătă cartonul.

— Pune-l bine în dulap. Vezi să nu spargi ceva ! Cine ştie, poate să-mi trebuiască în curînd...

Grete plecă în bucătărie.

„În definitiv, se gîndi domnişoara Schultze, dacă nu-mi place, nimic nu mă obligă să-l ţin, îl dau afară numaidecît. N-are să fie nici primul, nici ultimul chiriaş care zboară de-aici..."

CAPITOLUL IV

— Mi se pare că povestea cu chiriaşul dumitale e o născocire. De cînd îi aşteptăm apariţia senzaţională, şi încă n-a venit, spuse batjocoritor Edmond Uleind.

— Ce să nu vie ! strigă Luiza Schultze cu furie. Mi-a dat banii pe două săptămîni şi încă vă asigur c-a plătit bine şi fără să se tocmească... Nici chitanţă n-a vrut !

— Lasă arvuna şi dispare... Ca un Făt-Frumos. Ţi-a dat un cadou deghizat. Cine-a mai auzit să intre, aşa, un om de pe stradă, să lase chiria pe două săptămîni fără să se tocmească, fără să ceară chitanţă, fără să ceară detalii, fără să ştie unde intră ?

— O fi vreun spion... spuse Pitschau.

— Ce spion ? Ce să spioneze aici ? Pe Grete ? Sau ce gătesc eu pentru stomacurile voastre ? Ia lăsaţi fleacurile ! Nu mă prostiţi pe mine aşa cu una, cu două !

— Totuşi, e ora nouă şi jumătate şi încă n-a venit, spuse Uleind.

— Dacă ţi-e somn, du-te şi te culcă !

— Poate nu i-ai explicat că ne culcăm devreme...

— Poate a uitat adresa...

— Poate şi-a stricat stomacul la vechea pensiune...

— Poate vine peste cincisprezece zile să plătească din nou o mică arvună...

— Tot așa proceda și Cagliostro, spuse Pitschau. Plătea chiria pe cincisprezece zile și dispărea. A doua zi, proprietăreasa observa că banii erau falși.

Se auziră cîteva încercări de rîs neizbutite.

— Nici eu n-am încredere în oameni de aceștia, spuse cu glas domol domnul Braun. Cine știe ce-a vrut...

— Ce interes a avut să vină aici ca să piardă bani? Părea foarte cumsecade, bine crescut și de loc intrigant, spion... Vă spun că e mult mai bine decît voi toți la un loc! strigă Luiza Schultze exasperată.

— Seamănă cu Mojukin, spuse Grete în șoaptă.

— Adevărat că seamănă... se miră Luiza Schultze. dar e mai... mai...

Toți așteptară, atenți.

— Mai cum?

Luiza Schultze făcu un gest vag.

— Mai frumos? întrebă Uleind.

— Nu, nu, dimpotrivă.

— Atunci e mai urît, decretă Lemke.

— Nu, nu asta am vrut să spun. E mai... În fine, e mai serios... Dar nu asta am vrut să spun. E mai... Nu e atît de ușuratic...

— E mai uman, corectă Uleind.

Domnișoara Schultze îl privi cu uimire.

— Cum ai ghicit? Și, mai ales, cum te-ai îndurat să vorbești fără să-ți bați joc de cineva? Vezi să nu te îmbolnăvești...

— Fiți fără teamă. O dată nu contează...

— În orice caz, refugiații ăștia, care n-au putut înțelege nimic din ce s-a petrecut în patria lor, tocmai cînd țara lor avea nevoie de oameni, și au fugit... de... nu-i a bună, explică Lemke cu dispreț.

— Trebuia să înfrunte pericolul ? întrebă Pitschau cu un glas exasperant de candid.

— Trebuia să stea și să lupte ! răspunse Lemke cu hotărîre.

Uleind mormăi :

— Te sfătuiesc să taci, domnule Lemke.

— De ce să tac ?

— Pentru că ești atît de mediocru încît poți compromite chiar o idee frumoasă.

— Trebuia să stea și să lupte contra ! spuse liniștit Mihaels.

— Contra ce ?

— Contra orice.

— Pe mormîntul lui Tutankamon scrie: „Discuțiile politice sînt interzise sub pedeapsă cu bătaia", decretă Pitschau.

— Sînt de aceeași părere cu el, spuse Luiza Schultze.

— *Les beaux esprits se rencontrent*, mormăi Uleind.

— Eu cel puțin vă spun sincer că nu mă bucur de loc de noua achiziție a pensiunii, spuse Lemke.

Se gîndi puțin și adăugă :

— Nici nu știu dacă am să-i întind mîna...

— O să leșine, spuse Pitschau.

— Poate e înfometat, zise Mihaels. O să vedeți, domnișoară, cît are să mănînce de mult la masă... O să ne ruineze.

Toată lumea rîse. Mihaels mînca proverbial de mult.

— Cel puțin, după cîte mă pricep eu, are să-și ție odaia mai curată, exclamă Grete, veselă.

— Tu să taci ! strigă Luiza Schultze din ce în ce mai enervată. Ce te-amesteci ? Tot timpul ai vorbit astă-seară. Asta mai lipseşte ! Şi, la urma urmei, ce vă amestecaţi cu toţii ? V-am cerut eu sfatul ? Dacă-mi convine am să-l ţin, dacă nu o să zboare şi el ca atîţia alţii... De obicei, seara, după ce mîncaţi, dispăreţi cu toţii mestecînd încă ultima îmbucătură... Nimeni nu stă puţin de vorbă cu mine, măcar aşa... de-o politeţă... Azi v-aţi adunat ca o haită de lupi !

— Doamnă ! protestă Uleind.

— Domnişoară... rectifică cu demnitate Luiza Schultze.

— Spune drept, zise Mihaels, scumpă domnişoară, niciodată... măcar aşa, de curiozitate... Nu ?

Luiza Schultze îl fulgera cu o privire înspăimîntătoare.

— Iertaţi-l, domnişoară... spuse Uleind. Credeţi-ne că apreciem cu toţii în chip deosebit această virtute a dumneavoastră... Virginitatea dumneavoastră ne emoţionează...Dar ce voiam să spun... a, da ! în definitiv, dumneavoastră sînteţi de vină de aşteptarea noastră febrilă. Ne-aţi făcut o descriere senzaţională a noului chiriaş... a noului nostru coleg de suferinţă. Dacă nu v-aş cunoaşte, aş crede că v-aţi îndrăgostit. Ar fi fost pentru noi un spectacol înduioşător...

Luiza Schultze se înroşi. Sub privirea ei furioasă, toţi cei din odaie îşi stăpîniră rîsul.

— Nu permit nimănui... auziţi ? ! strigă ea violent.

— Mă rog... mă rog...

Şi Uleind o privi cu atîta răceală şi curiozitate încît domnişoara Schultze se înroşi şi mai tare.

— Ce te uiţi aşa la mine ?

— Am şi eu plăcerile mele... aici în pensiune. Curiozităţile mele. O simplă investigaţie, aş putea spune... ştiinţifică.

Nu vă jenați, domnișoară, de privirile mele. Aveți amabilitatea de a le suporta.

— Naiba să te înțeleagă !

— Văd cu plăcere că nu e posibilă o înțelegere între noi. E prima impresie plăcută pe care am onoarea s-o resimt în această casă.

Lilo, care tăcuse pînă atunci, interveni :

— Nu crezi că ajunge, domnule Uleind ? Astă-seară ai întrecut măsura !

— La ordinele dumneavoastră, stimată domnișoară. Dar tocmai voiam să vă întreb și pe dumneavoastră ce părere aveți și cu ce sentimente așteptați apariția noului și misteriosului chiriaș, prinț-actor-exilat ?

— Crezi că am motive să-ți destăinuiesc sentimentele mele ?

— Nu, de loc. Poate chiar dimpotrivă. Aveți dreptate, sînt indiscret. Vă cer iertare. Îmi voi permite totuși în acest caz să-l întreb pe domnul inginer Kurt Pitschau, pe care-l văd mult mai tăcut decît de exemplu, azi-dimineață, cu ce sentimente așteaptă apariția noului chiriaș, prinț-actor-exilat ?

— Nu te obosi cu mine. E drept că astă-seară ai o criză de isterie vocală, pe care văd că trebuie s-o suportăm cu toții... De o jumătate de ceas nu se aude decît vocea dumitale...

— Dezagreabilă voce, mormăi Mihaels.

— În orice caz, domnule inginer, nu-ți voi face plăcerea ca azi-dimineață, să părăsesc odaia tocmai cînd lucrurile devin interesante. Astă-seară, te anunț, voi avea satisfacția să asist la această mică distracție familială : primirea noului chiriaș-prinț-actor-exilat. Așa că n-are rost să încerci să mă enervezi. În același timp, îți atrag atenția că nici dumneata n-ai renunța pentru nimic în lume să asiști la apariția prințu-

lui-actor-exilat. Trebuie să recunoşti că spectacolul va fi interesant, dacă va avea loc... Mojukin în carne şi oase. Îl aşteptăm cu toţii cu înfrigurare. Nu-i aşa, domnule inginer ?

Pitschau îi întoarse ostentativ spatele şi se depărtă fluierînd. Se apropie de Lilo şi o întrebă în şoaptă :

— Nu vrei să vii la cinema ?

— Ştii bine că, dacă aş pleca, s-ar supăra mătuşa Luiza. Vine noul chiriaş : nu-i place să fie singură...

— E Braun aici. Sînt toţi aici.

— Nu, nu insista.

— Are dreptate Uleind. Spectacolul e aşteptat cu nerăbdare.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic, nimic... Glumesc, ca totdeauna.

Luiza Schultze spuse :

— Nu ştiu ce aveţi astă-seară... Nimeni nu spune nimic interesant. Mîrîiţi aşa, prin colţuri...

— Kant spunea adesea lui Cristofor Columb că prea multă vorbă şi filozofie poate chiar strica stomacul, şopti Pitschau distrat.

— Ce tot vorbeşti, dragă Pitschau. Filozofia... filozofia... nu e o glumă...

Şi bătrînul Braun făcu un gest vag cu mîna.

Lemke mormăia :

— Probabil, un derbedeu... Asta ne mai trebuia în casă ! Atîrni biletul de închiriat în stradă : orice necunoscut, orice individ suspect intră aşa peste noi. Parcă n-ai putea să ţii cîteva zile odaia goală pînă ai găsi un om cumsecade, recomandat de cineva cunoscut...

Luiza Schultze îl privi liniştită şi dispreţuitoare.

— Dacă dumneata îţi închipui că există vreo diferenţă între un om sau altul, apoi te înşeli amarnic. Un singur lucru vreau să ştiu : plăteşte ? asta-i ! Ori, el a plătit : prin urmare îl primesc. N-o plăti ? Îl dau afară...

Lemke începu să strige neaşteptat de tare, ca la o întrunire publică :

— Bani, numai bani ! Bani ! Bani ! Bani ! Sărmană femeie ! O să vezi poate chiar cu ochii dumitale cum această monstruozitate care face din om neom are să fie nimicită ! O să se azvîrle banii pe stradă !

— Să mă anunţi să vin să-i strîng...

— Îţi spun că banii n-o să mai aibă nici o valoare !

— Ce ? Cum ? Banii să nu mai aibă nici o valoare ? Să nu uiţi ce-ţi spun eu, *eu* domnişoara Schultze : banii întotdeauna o să rămînă bani, şi eu am să dau odăile mele cui mi le-o plăti mai bine. Auzi vorbă !

Lemke făcu un gest enervat, arătînd că nu-i pasă de părerea altora şi continuă cu vehemenţă :

— Mai bine să tăceţi, domnişoară Schultze... Sau vreţi să vă dau să citiţi...

Scoasă din fire, Luiza Schultze lăsă tonul ponderat de pînă acum şi izbucni :

— Ce ? Să citesc ? Te-ai obrăznicit într-atît încît îmi propui în casa mea să citesc cărţile dumitale ? Vrei să vie poliţia să percheziţioneze ? Nu-ţi permit nici dumitale să citeşti prostii în casa mea ! Auzi, banii să nu mai aibă nici o valoare ! Dacă n-aş fi eu aci să te pun din cînd în cînd la punct, de mult erai dat afară din slujbă ! Atunci să te fi văzut !

— Nu permit... Nu permit...

Începură să strige sălbatic amîndoi deodată :

— Nu-ţi permit să strigi aşa !

— Nu permit să-mi vorbeşti pe tonul ăsta !...

Dar deodată, Luiza Schultze se opri şi, devenind foarte atentă, ridică arătătorul şi ciuli urechea :

— Ssst ! Ia tăceţi ! Mi se pare că sună ! A venit !

În odaie se făcu deodată o tăcere deplină. Într-adevăr, se auzea soneria de la intrare sunînd deosebit de lung.

— Grete ! Grete ! strigă cu putere Luiza Schultze către Grete, care se afla în odaie şi care tresări, speriată... Mergi şi deschide ! N-auzi că sună ? Cine ştie de cînd ! Ce te uiţi aşa la mine ?

— Păi era zgomot în odaie. Nimeni n-a auzit. Cum era să aud...

— Taci ! Du-te şi deschide, şi vezi să nu spargi ceva !

— Unde să sparg, în antreu ?

— Mergi şi deschide, îţi spun ! Ia te uită ce obraznică ! Asta e rezultatul exemplului pe care i-l daţi cu toţii... Straşnică educaţie !

— Aţi spus să nu sparg ceva : am întrebat unde să nu sparg. În antreu n-am ce sparge. Orice vorbesc, spuneţi că e obrăznicie...

Se auzi din nou soneria, mai lung, mai insistent.

— Du-te ! O să plece omul !

Trupul uşor al Gretei trecu glonţ şi dispăru în antreu. În sufragerie, fiecare sta cu privirea spre uşă. După un minut, Petre Cristian apăru. Avea două valize mari în mînă, iar Grete în urma lui ducea una mai mică. Valize foarte elegante, din piele de porc, de culoare deschisă şi pline de tichete de hoteluri din diferite ţări. Deşi Petre Cristian era îmbrăcat destul de simplu şi mişcările lui erau foarte ponderate, totuş intrarea lui avu ceva teatral. Se opri o clipă în faţa uşii. Era înalt, cu părul uşor cărunt la tîmple, cu ochii mari, verzi,

foarte luminoşi. Un surîs de voie bună îi lumină faţa. Lîngă el, firavă, Grete se oprise şi ea intimidată. Cristian simţea toate privirile acestor oameni aţintite asupra lui.

— Bună seara... spuse.

Lăsă valizele jos, chiar lîngă uşă, şi se îndreptă către domnişoara Schultze. Pasul îi era liniştit, amplu, uşor legănat.

— Am întîrziat. Proprietarul nu era acasă, aşa că nu am putut pleca la timp. De altfel, am sunat mult la dumneavoastră. Am crezut că nu sînteţi acasă, era să plec... Ca să-mi iertaţi întîrzierea... o cutie cu bomboane...

Domnişoara Schultze, înroşindu-se, luă cutia din mîinile lui Cristian. Aruncă o privire victorioasă celorlalţi.

— Vai de mine... Nu face nimic. Sînteţi prea amabil... Pentru ce v-aţi deranjat... Daţi-mi voie să vă prezint. Domnul Braun, un chiriaş, dar în acelaşi timp o rudă şi un bun prieten al nostru. Domnul Cris... Crist...

— Cristian. Petre Cristian.

— A, da... aşa e. Numele străine sînt atît de greu de reţinut... Cristian...

— Cristian.

— Îţi prezint şi pe nepoata mea, Lilo. Lise-Lotte Schultze.

În clipa asta, Cristian simţi în inimă o tresărire neaşteptată. Ochii lor se întîlniră. Lilo îi întinse mîna. Cristian se înclină. În timp ce-i sărută mîna, îşi spuse : „Ar trebui să plec de-aici imediat..."

Apoi, Cristian auzi cîteva nume pe care Luiza Schultze le spunea tare, desluşit, ca o profesoară care strigă catalogul, dar Cristian nu reţinea absolut nici un nume, nici o figură. Era cuprins de o nelinişte, un vălmăşag de sentimente contradictorii, de duioşie, bucurie exaltată, teamă şi revoltă. În acelaşi timp se înălţa şi gîndul lămurit că trebuie să plece numaidecît

şi neapărat, că trebuie să găsească un motiv — motive se găsesc întotdeauna cînd doreşti puternic un lucru — şi să plece. Să lase chiar bagajul pierzînd arvuna şi lucrurile, să spună că se reîntoarce a doua zi şi să nu se mai reîntoarcă niciodată. Un bagaj se poate uşor reface, o viaţă, o lovitură, o libertate, nu...

Cristian ştia că toate aceste gînduri îi dau un aer aiurit. Simţea privirile tuturor asupra lui şi, cu cît se gîndea mai febril că trebuie să plece, cu atît încerca să nu pară zăpăcit sau beat, ci cît mai natural. Se aşeză în faţa mesei, copleşit de intensitatea a ceea ce simţea. Tăcu.

— Poate doriţi o ceaşcă de ceai ? întrebă Luiza Schultze spre uimirea tuturor. Luiza Schultze nu oferea ceai decît dacă erai bolnav cu febră.

— Mulţumesc da, răspunse Cristian. Îşi auzi glasul cu spaimă, ca pe un glas străin.

— Grete ! Grete, pune de ceai ! Vezi, Lilo, să-l aducă repede, şi să nu spargă ceva din serviciu. E apă fiartă pe reşou.

— Dacă vă deranjaţi, prefer să renunţ...

— Nu ne deranjează nimeni. Tocmai voiam şi eu un ceai. Parcă mi-a căzut ceva greu la stomac, spuse Luiza Schultze, amabilă.

Lilo se ridică. Cristian o privi. O zărise atît de fugar încît îşi da seama că, întîlnind-o pe stradă, n-ar recunoaşte-o după trăsături ci, probabil, din pricina acelei ciudate emoţii pe care o simţise din prima clipă şi care, era convins, s-ar fi ivit în orice împrejurare a întîlnirii lor. Emoţia îi sta şi acum vie în suflet. Gîndea cu spaimă : „Numai de n-ar avea defecte fizice, de n-ar fi vulgară sau rea..." Îşi da seama că emoţia lui are rădăcini atît de adînci în inimă, încît nimic, nici timp, nici defecte n-ar fi fost în stare să schimbe ceva din ceea ce

simţea. „Aş iubi-o oricum ar fi, în orice transformare a ei, numai să fie ea. Şi asta pînă la sfîrşitul vieţii mele", îşi spuse. Şi rămase nemişcat, copleşit de căldura acestui gînd.

Niciodată nu trăise o astfel de clipă. Încă voia să creadă că ce simte nu este decît ceva din care, imediat ce va rămîne singur, se va putea sustrage, aşa cum te sustragi la deşteptarea dintr-un vis... Da, mîine va pleca, va pleca... va purta toată viaţa chipul ei în suflet, privirea ei, dar va pleca.

De ce nu i se putuse aprinde această scînteie în suflet pentru căutarea libertăţii lăuntrice? Pentru ce fusese atît de steril în căutare, atît de trist, iar acum de ce fusese de ajuns să apară această şubredă fiinţă ca totul să se lumineze şi să fie răscolit clocotitor? Aceasta îi dovedea calitatea inimii lui, căreia îi trebuia legături şi plăceri pămînteşti ca să tresară, nefiind încă în stare să simtă bucuria dezlegată de omenesc. De ce nu iubise omenirea întreagă, de ce nu se dăruise unei munci, unei idei, unui ideal? Se simţea înjosit de gîndul acesta şi totuşi exaltat de neobişnuita căldură a sufletului îndrăgostit. Întîlnise atîtea femei, sute, mii, în drumurile lui, cu atîtea din ele schimbase zadarnice mîngîieri... nici una nu-i cutremurase inima în adîncurile ei. Pentru ce acum fiinţa asta trezise în el aşteptări, speranţe, exaltări ascunse? Fiinţa asta pe care n-o cunoştea, care părea tot atît de banală ca oricare alta...

Grete sosi cu tava de ceai. Lilo îl turnă în cești. Era în picioare, înaltă, subţire, graţioasă. O voinţă emana din făptura ei, o voinţă de viaţă. O aşteptare...

Petre Cristian o privea mereu cu aceeaşi încordare. Mîinile îi erau frumoase şi cu mişcări sigure. Părul castaniu deschis, bogat. Sprîncenele delicate se ridicau cu noblețe asupra unor

ochi mari, puțin mai întunecați ca părul. O privire de înger speriat ce se află printre oameni.

— Zahăr ? întreabă vocea ei, o voce care-l izbi pe Cristian ca ceva neașteptat.

O voce caldă, inconștientă, pasionată, leneșă, întîrziind pe silabe. Vocea nu semăna cu a Terezei, totuși, prin calitate, o amintea. Vocea Terezei era mai sălbatecă, mai solitară, sosind din mister pentru a nu destăinui niciodată nimic... Cristian îi întîlni privirea și-i surîse. Lilo îl privi o clipă. Părea amețită. Surîse și ea ca în vis.

— Nu, fără, adăugă Cristian repede, văzînd mîna lui Lilo cum aștepta asupra cești de ceai cu o bucată de zahăr prinsă în clește.

Mîna se trase înapoi.

Cristian bău ceaiul fierbinte, cu sete. Avea nevoie de o senzație care să-l scoată din visurile în care se pierduse ca un halucinat. O senzație, o întîmplare cît de șubredă, de care s-ar fi prins ca un om care vrea să se salveze de la înec, agățîndu-se de lucruri prea ușoare.

Nu vorbise de atîta vreme cu nimeni, gîndise totul atît de adînc, încît acum îi era greu să intre în vorbă cu niște oameni pe care nu-i cunoștea, oameni care nu știau că în clipa asta se petrecea lucrul cel mai extraordinar pe care îl trăise vreodată : se îndrăgostea... El — care niciodată nu realizase această aprindere totală, acea violență a inimii care tresare, inima care strigă a victorie... Fata asta... Pentru ce atîta emoție ? Pentru ce întîlnirea asta miraculoasă și totuși atît de absurdă ? Poate că ea niciodată nu va ști ce se întîmplase din pricina ei ! Cînd se aprinsese scînteia care durea atît de plăcut în inimă ? În clipa cînd privirile lor sau cînd mîinile lor se întîlniseră ?

Lilo servea. Îi era teamă să nu scape cestile. Simţea privirile tuturor aţintite asupra ei, privirile lui Pitschau, ale lui Cristian, ale lui Uleind...

— Va să zică sînteţi apatrid... spuse Braun, simţind că trebuie să întreţină conversaţia.

— Da.

— Aţi fugit ? întrebă Lemke cu hotărîre şi cu un dispreţ bine marcat.

— Da.

Şi Petre Cristian adăugă brusc :

— De altfel nu e o faptă glorioasă din partea mea.

— Cred şi eu, şopti Lemke, printre dinţi.

— N-am plecat din nici un fel de convingere. Din păcate, nu sînt în stare să particip la nici un fel de atitudine de acest soi.

— Da, da, înţeleg, spuse Braun. Sînteţi o fire filozofică...

— Nu ştiu, dar politica nu m-a interesat prea mult.

— Atunci de ce-aţi plecat de-acolo ?

— O, pentru că i-a fost frică nevestei mele.

Toţi izbucniră în rîs.

— Nu e de rîs. Eu aş fi rămas. Preferam să rămîn. Îmi dau din ce în ce mai bine seama. Era datoria mea să rămîn. Mi-a fost milă de ea.

„Deci este însurat, îşi spuse Lilo care asculta cu încordare. Mîine, poimîine, soseşte şi ea aici..."

Glasul lui Cristian avea mlădieri calde. Cînd îi sărutase mîna avusese o privire atît de ciudată încît Lilo tresărise. O privire care cuprindea o intensă înflăcărare, o izbîndă şi totuşi privirea era sensibilă pînă la a fi dezarmată, sensibilă pînă la umilinţă în faţa unui destin nemilos... Acum părea căzut pe gînduri.

— Dar pe dumneata ce te interesează ? îl întrebă Uleind pe Cristian.

Cu toate că întrebarea lui era legată de ce vorbise puțin mai înainte, totuși Lilo avu impresia că Uleind, indiscret, profită parcă de neatenția lui Cristian ca să afle taine ascunse.

— Nu știu... Atîtea lucruri...

— Ce anume ? întrebă Lemke.

— Lucruri pe care încă nu le-am definit.

— Cum te pot interesa lucruri pe care nu le-ai definit încă ? întreabă Uleind cu glasul lui moale, ca zborul liliecilor în noapte.

— Totuși, așa este...

Se făcu o liniște ciudată în odaie.

— Foarte interesant, foarte interesant, șopti Uleind batjocoritor. Te interesează lucruri pe care nu le-ai definit. Interesant !

Cristian răspunse, după ce se gîndi adînc. Din nou surîsul sensibil care contrasta cu puterea lui fizică îi apăru pe buze. Șopti :

— Am fost mult timp singur, mai ales în ultimul timp, aci, la Berlin... Am rămas și am voit să fiu singur. Singur — te gîndești altfel decît dacă ești printre oameni. Singurătatea îți aduce probleme ciudate, forțe de gîndire neașteptate. Ar fi interesant să ai puterea de a pune la încercare aceste gînduri la extrema lor limită, dar singurătatea...

— Dar despre ce e vorba, despre ce lucruri ? întrebă Lemke, enervat.

— Nu știu... încă.

Cristian vorbea ca și cum n-ar fi fost oameni în jurul lui, care ascultau. Părea cu desăvîrșire neatent la cei din odaie, care-l priveau cu o indiscretă curiozitate. Dar deodată ochii

lui se aprinseră cu o intensitate atît de uimitoare încît toți deveniră atenți. Cristian spuse :

— E ceva la care mă gîndesc de ani de zile.

— Te gîndești de ani de zile la lucruri pe care încă nu le-ai definit ? Stai bine, n-am ce zice, exclamă Pitschau și rîse încet, ca pentru sine.

— O, dacă omul ar spune tot ce crede și mai ales tot ce-i trece prin minte, poate fi ușor crezut nebun.

— Nu te jena. Suportăm ! mormăi Pitschau.

— Dacă tot te-ai gîndit asupra acelor lucruri, de ce nu le spui ? Poate te putem ajuta, îl încurajă Uleind cu o vădită răutate.

Dar Cristian continuă nestingherit :

— Nebun ești numai cînd nu ai control asupra gîndurilor tale, nu cînd îți trec nebunii prin minte sau chiar crezi în nebuniile pe care le gîndești, ca element experimental.

— Cum așa ? Cum așa ? se interesă Lemke.

— Omul are dreptate. Dacă-ți dai seama că ceea ce crezi sau gîndești, poate fi sau poate să pară o nebunie, și ai stăpînirea de sine de a controla ceea ce gîndești, nu mai ești nebun, orice-ai gîndi, afirmă Uleind, devenit deodată serios.

— Dar dacă-ți dai seama că ești prost, atunci ești deștept ? îl întrebă Pitschau fără să surîdă.

Uleind îi răspunse sec :

— Nu. E trist lucru, dar nu te pot amăgi, scumpul meu prieten : poți să-ți dai seama că ești prost și să nu fii deștept. Nu-ți mai vorbesc de cazul cînd nici măcar nu bănuiești cît ești de prost și crezi că, punînd astfel de întrebări, ești deștept.

— Atunci... întrebă Mihaels, după dumneata, omul poate gîndi orice nebunie și, dacă se stăpînește și nu vorbește nimic cu nimeni, înseamnă că e zdravăn ?

— Da, da, exclamă Cristian cu o neașteptată vioiciune, căci ce control pot avea ceilalți că ceea ce crezi tu sau gîndești este adevărat sau nebunie? Nici un control. Te privește personal. Să vă spun o anecdotă...

— Așa da, șopti Braun cu satisfacție. O anecdotă, să ne distrăm...

— Un nebun a chemat doctorul ca să-i explice că nu este nebun și într-adevăr l-a convins de acest lucru. Doctorul, plecînd, i-a spus: „Vin joi ca să te scot de-aici". Dar nebunul i-a răspuns: „Nu joi. Alege altă zi, căci joi vine Maica Domnului la mine". „Bine că mi-ai spus", a exclamat doctorul și a plecat. Și dus a fost.

Toată lumea rîse.

— Va să zică, spuse Pitschau, dacă n-ar fi spus că vine Maica Domnului, chiar dacă el credea acest lucru, omul n-ar fi fost nebun?

— Exact. De unde știi dumneata că nu venea Maica Domnului la el? Dar omul, dacă ar fi fost zdravăn, trebuia să știe că asemenea lucruri nu se spun. Și cu atît mai mult cînd vrei să ieși din casa de nebuni.

— Cum, dumneata crezi că Maica Domnului putea veni la el? îl întrebă Lemke, uluit.

— Dar dumneata crezi că sînt nebun, ca să răspund unei astfel de întrebări?

Toată lumea rîse din nou.

— Nu zău, fără glumă, crezi că așa ceva e posibil? întrebă domnișoara Schultze căscînd ochii mari la Cristian. Ai vorbit cu un ton...

— Domnișoară, domnul probabil crede, ca și Shakespeare, că: „între cer și pămînt se petrec lucruri pe care nici cu gîndul nu le gîndești", declamă Uleind.

Cristian continuă :

— Da, trăim neîncetat în mijlocul miracolului, totul este miracol, numai că nu ne dăm seama şi, din pricina aceasta, credem că trăim înconjuraţi de banal. Oamenii fac şedinţe de spiritism. Aşteptînd ca mesele şi scaunele să zboare în jurul lor sau să vorbească, fără să-şi dea seama că, însuşi faptul că mesele şi scaunele există, că soarele răsare, că noi existăm şi gîndim, este de ajuns de minunat pentru cel ce vede... În orice caz, puţin nebun trebuie să fiu şi eu de am vorbit totuşi de lucruri care mă privesc personal şi de care nu trebuia să amintesc... acum. Dar am fost multă vreme singur. Am tăcut mult timp, şi atunci se întîmplă aşa... Dar... e foarte important pentru mine să se lămurească gîndurile de care vorbeam. Simt. Ştiu. E ceva mai important decît lucrurile trecătoare... O stabilitate interioară intangibilă...

— Nu există decît lucruri efemere, şopti Uleind.

— Da, dar care sînt importante pentru fiecare din noi. Fiecare gîndeşte ceva important pentru el însuşi. Faptul că ţi se pare că totul e efemer este important pentru dumneata... Şi aşa mai departe.

— Se poate, totuşi, să ţi se pară că nimic nu e important, nici chiar ceea ce gîndeşti dumneata, murmură Uleind, veninos.

Cristian îl privi, ca şi cum l-ar fi văzut pentru prima dată şi-i spuse :

— Atunci, e foarte grav... pentru dumneata.

Cristian rămase cu privirea legată de Uleind, cu uimire, aproape cu spaimă. Se întoarse cu tot corpul către el ca să-l vadă mai bine.

Uleind se ridică dînd din mîini, enervat.

— Prostii... prostii, murmură.

Şi-şi privi mîinile cu atenţie încordată.

Se făcuse tăcere în odaie. Cristian începu să bea încet din ceai. Deodată Lilo auzi vocea lui Pitschau, aproape de urechea ei, şoptindu-i :

— Acum vrei să mergem la cinematograf ? Mătuşa ta nu mai are nevoie de tine. Chiriaşul mult aşteptat a sosit, s-a instalat, se simte ca în sînul familiei...

Imperceptibil, Lilo tresări.se.

— Nu, nu pot pleca aşa. Vezi bine că am treabă.

— Eu te rog, totuşi, să vii. Te rog, Lilo, vino !

Lilo surîse, crispat.

— Nu... nu astă-seară.

— Eu aş dori tocmai astă-seară.

— N-are sens...

— Vom discuta altă dată, dacă are sau nu sens. Acum te rog să vii.

Dar Lilo se revoltă. Insistenţele lui Pitschau o plictiseau.

— N-am făgăduit că vin. Am spus : poate. Acum spun : nu !

— Lilo, pentru mine ar avea o importanţă extraordinară... dacă ai vrea să vii. Întrucîtva... ar fi un răspuns la ce ţi-am spus azi-dimineaţă.

Lilo se tulbură, nu răspunse.

„Tînărul e desigur logodnicul ei", se gîndi Cristian văzîndu-i cum se ceartă în şoaptă. „O pereche frumoasă. Oare se ceartă ?" Îl cuprinse o mare melancolie. Se simţea foarte obosit de viaţă şi absolut fără rost în casa aceasta. Adineauri, în jurul lui, toţi îi vorbiseră ca unui duşman, căutînd să-l facă ridicol. Încă îi vuia prin minte dorinţa de a pleca, de a fugi... Se simţea împotmolit în duioşii imense, sentimente contradictorii. Era el, cel din lunile din urmă, cel care gîndise cu atîta ascuţime nefolositoare : „Eu, dar cine e Eu ? Cine e acel care

spune Eu, gîndurile *mele*, voința *mea*? cînd toate aceste gînduri și sentimente sînt atît de schimbătoare?"

Acum, mecanic, întrebările i se perindau prin minte, aprinse: „Pentru ce n-am puterea să plec? Unde e acel Eu, care mi-ar putea comanda să plec, să fug? Orice om are un instinct de apărare: cînd vede că ceva amenință să-l strivească, sau o prăpastie în fața lui, se dă înapoi... Acum, dacă e pericol, de ce nu fug? Pentru ce, în fiecare clipă, cu fiecare bătaie a inimii mele, mă adîncesc în acest pericol absurd? Fata se va căsători în fața ochilor mei cu acest tînăr și eu voi asista nemișcat, cu inima strivită, dîndu-mi seama în același timp și de prostia mea și de cît de normal se desfășoară lucrurile. Voi înțelege tot și nu voi suferi mai puțin. Voi muri oare suferind?"

Lilo își da seama de încăpățînarea lui Pitschau care, bineînțeles, e altceva decît un simplu capriciu. Dacă, de dimineață, avusese o atitudine degajată, puțin ironică, acum, în schimb, părea tulburat. Lilo simțea și privirea lui Cristian asupra lor, adîncă, atentă, tocmai acum cînd se certau și-i era neplăcut și lucrul acesta. Dar gîndurile fiindu-i foarte nelimpezi, se simțea prinsă într-o bruscă lipsă de voință...

Cîteva clipe, Pitschau o privi cu atenție, apoi îi șopti:

— Țin să-ți repet ce ți-am spus azi-dimineață. Voi aștepta. Un lucru hotărît de mine e bine hotărît. Să nu-ți închipui că ce ți-am spus era un lucru la care nu m-am gîndit... mult. Și nu pentru că mi s-ar părea comod, avantajos, ci... pentru că într-adevăr... țin la tine... te iubesc. Voi aștepta, Lilo.

Pitschau se înroși.

— Cît de stupid îți par! E parcă o fatalitate împotriva mea... Azi-dimineață, Uleind, acum... noul venit...

Tăcu. Îi întoarse brusc spatele și se îndepărtă.

Lilo avu impresia că se certase cu Pitschau pentru totdeauna, că toată prietenia, camaraderia lor se sfîrșise, că ceva murise... Îi spusese oare că niciodată nu va fi soția lui, că niciodată nu-l va putea iubi ?

Cînd ridică ochii, Lilo întîlni în fața ei privirea intens batjocoritoare a lui Edmond Uleind, care părea că urmărise toată scena dintre Pitschau și ea. Privirile lui Uleind îi dădeau oricînd senzația neplăcută că i se descoperă în văzul tuturor defecte trupești și morale, pe care pînă atunci nu le știuse.

Cristian părea absent, izolat. Bea încet ceaiul. Profilul lui puternic, ochii de un verde foarte deschis, într-un ten palid, părul tăiat foarte mărunt, alb la tîmple, dădea înfățișării lui ceva intens romantic. Lilo îl găsi în clipa asta de o frumusețe care o exalta...

Luiza Schultze oferi lui Cristian o felie de pîine cu unt și marmeladă. Cristian refuză. Privirea îi era absolut străină și de pe altă lume...

Mihaels spuse, destul de tare, ca să fie auzit de cei din jurul lui :

— Dacă și mîine refuză, mă împrietenesc cu el. Devine interesant.

— Numai la mîncare te gîndești, domnule Mihaels, îi spuse bătrînul Braun, surîzînd binevoitor.

— Fiecare om are o idee fixă. La mine e stomacul.

— Stomacul, idee fixă, murmură Uleind.

— Eh, eh, domnule Mihaels, dumneata, în felul dumitale, ești un filozof, spuse Braun și-și aprinse, cu gesturi pline de satisfacție, un trabuc.

În fiecare seară, Braun fuma un trabuc. În fiecare seară, domnișoara Luiza Schultze îi oferea o scrumieră. Era un ri-

tual bine stabilit. Într-adevăr, şi azi, Luiza Schultze, auzind zgomotul chibritului aprins, deveni atentă şi, ca un cîine care aude în somn zgomote ce prevestesc o datorie de împlinit, întoarse capul, văzu trabucul aprins şi întinse, cu un surîs care voia să fie fermecător, o scrumieră bătrînului Braun.

Încet, Cristian se potolise. La urma urmei, alesese o pensiune tocmai ca să se simtă mai puţin singur, ca să întrerupă tăcerea în care trăise primejdios în ultima vreme. Acum domnea în odaie o atmosferă destul de agreabilă. Oamenii păreau liniştiţi. Nu era motiv, pentru că se îndrăgostise ca un nebun, să şi pară nebun. Trebuia să aibă puterea de a se purta normal măcar un ceas, apoi, singur la el în odaie, va avea timpul să hotărască ce trebuie să facă.

— În fiecare seară vă adunaţi aici? o întrebă Cristian pe Luiza Schultze.

— Da...

— E familia noastră, spuse Braun.

— Tocmai de aceea am căutat şi eu o pensiune. Te simţi mai puţin singur cîteodată. Căutam o casă liniştită...

În odaie se făcu o tăcere bruscă. Se auzi rîsul stăpînit al Gretei, care, iute, îşi afundă faţa în şorţ.

Mihaels spuse deşlușit, cu glas răspicat şi grav:

— Nici că puteai nimeri mai bine, chiar de-ai fi căutat în tot Berlinul. Tocmai asta spunea şi fostul chiriaş, care a plecat azi-dimineaţă. Regreta pensiunea tocmai pentru liniştea asta atît de... agreabilă.

Luiza Schultze îi aruncă o privire furioasă şi se înroşi peste măsură.

— Domnule Mihaels, poate vrei o felie de pîine cu unt? spuse Lilo repede, crezînd că mătuşii ei o să i se facă rău sau că va izbucni, după obicei, în răcnete nestăpînite.

— Pîine cu unt ? De ce nu ? Oricînd, cu plăcere. Chiar vă rog să-mi puneți și un strat mai gros de marmeladă. Nu-i așa, iubită domnișoară Schultze, că permiteți ? Cred că în clipa asta domnișoara Schultze mi-ar da orice aș cere, scumpii mei prieteni.

— Astupă-i gura cu mîncare ! E cel mai bun mijloc ca să tacă, spuse Lemke.

— Oricine tace cînd mănîncă, spuse Mihaels.

— Idealiști ! exclamă Braun, mișcînd cu blîndețe din cap. Idealiști, filozofi, oameni care se jertfesc pentru binele omenirii...

Uleind privi fix pe bătrînul Braun, cu ură... Dădu enervat din umeri, își frecă mîinile repede apoi le privi din nou, cu privirea lui de maniac. Spuse, adresîndu-se într-un tîrziu lui Cristian, ca și cum acesta ar fi trebuit să știe pentru ce tăcuse și la ce se referă :

— Așa e, domnule Cristian, așa deci, aceasta este părerea dumitale !

— Părerea mea ? Părerea mea ? Văd că te obsedează părerea mea privitoare la lucrurile la care mă gîndesc și pe care încă nu le-am lămurit... Uite ce aș spune : Eu cred că trebuie să existe o fericire atît de simplă și mai ales atît de firească, la fel de simplă ca și creșterea plantelor, schimbarea anotimpurilor, legea gravitației, încît toată lumea va fi uimită cînd va afla, o fericire intrinsecă, pe care oamenii cu răutatea, nerăbdarea, obscuritatea lor, o pierd, o scapă, o deformează. Cred că acesta este principalul păcat al oamenilor : că nu știu să fie fericiți, că se înverșunează să caute fericirea în fleacuri, care nu dau decît o amintire, un „erzatz" al fericirii.

— Bine, dar dacă ar fi așa, și mai ales atît de simplu, de ce oamenii n-au descoperit încă această lege a fericirii ?

— Pentru că, probabil, lucrurile cele mai simple nu sînt cele mai uşoare. Pentru că, probabil, se cere mai întîi o creştere a conştiinţei umane pînă la înţelegerea lucrurilor naturale. După ce ai înţeles, abia atunci ţi se pare simplu. Aşa cum ţi se pare simplu ca piatra din mînă să cadă spre pămînt, dacă-i dai drumul, nu s-o ia spre cer. Se poate chiar ca acea lege a fericirii naturale care ar lumina pămîntul să ne fi fost dată, dar n-o înţelegem, şi trecem pe lîngă ea de mii de ori fără să ştim că atingem tainele cele mai mari ale lumii, tainele care conduc natura, tainele fericirii, desigur... Poate că totuşi acel: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" e cheia. Poate că legile sociale şi cele morale nu sînt decît unul şi acelaşi lucru... Poate chiar şi legile sociale, cea mai perfectă lege poate fi greşit interpretată, greşit aplicată, poate... Şi matematica, ştiinţa cea mai exactă şi dacă cuprinde şi ea un calcul greşit, făcut de o minte insuficientă, poate aduce inutilităţi sau dezastru...

— Deci ?

— Deci, important este standardul mintal şi moral al oamenilor...

— Oul sau găina întîi...

— Practic, problema oului şi a găinii nu are importanţă, — important este cazna umană spre mai bine şi totodată... răbdarea lor... Dar nu sîntem destul de copţi ca să înţelegem, şi ni se pare un lucru sentimental, siropos, un lucru duios, bun pentru cărţile de citire din clasele primare, pe cînd, dimpotrivă, ar fi lucrul cel mai greu de înţeles şi de împlinit, cel care cere eroismul cel mai deplin şi conştiinţa cea mai luminată, voinţa cea mai aprinsă... E poate o pedeapsă că n-am înţeles încă, dar poate că e numai o întîrziere firească faţă de mintea noastră copilărească încă, în ciuda mîndriei noastre

intelectuale... De fapt, trebuie să recunoaştem că nici măcar să trăim bine nu ştim, nici individual, nici colectiv, darmite să cunoaştem legea fericirii esenţiale... Sau poate legea de care vorbesc e prea periculoasă pentru a fi dată în mîinile oamenilor. Nu vedeţi cum strică tot ce au ? Ce-au făcut din ştiinţă ? Tunuri. Poate că există legi mai periculoase decît cele de care ascultă electricitatea, legi pe care, dacă le-ar întoarce tot împotriva lor înşile, uitînd că sînt un singur popor pe acest pămînt şi că acest pămînt e numai o stea printre stele. Nu ? Nu e de ajuns că există cîţiva idealişti, sfinţi ori martiri, cum spunea adineauri domnul Braun, dacă masa, mulţimea, e încă neluminată... Şi din pricina asta va fi încă multă durere pe pămînt. Oamenii cred că li s-a dat conştiinţa şi libertatea ca să facă orice cu ele. Nu ştiu că libertatea nu poate fi decît în cunoaşterea legilor şi în integrarea noastră în ele.

— Atunci nu mai e libertate, spuse Pitschau.

— Pentru o minte frivolă, aşa se pare : constrîngerea, dar sînt mulţi care înţeleg libertatea împlinind legea, libertatea în interiorul legilor. Numai cunoscînd poţi construi. Totul e ierarhic, totul evolutiv, totul armonie, totul nu poate fi decît lupta pentru a înţelege armonia şi a trăi în armonie. Atunci totul devine simplu... Atunci poţi chiar crea legi...

— Eşti înduioşător, îi şopti Uleind, privindu-l cu o uimire voită şi plină de dispreţ.

— E mistic, şopti Pitschau cu acelaşi ton.

— E filozof, spuse Braun.

— De ce mistic ? Şi pentru ce spuneţi acest cuvînt ca pe o insultă ? strigă Cristian destul de tare şi cu patimă. Nu pot vorbi despre un lucru care încă n-a devenit o realitate de laborator, fără să fiu tratat drept mistic ? Adică tratat oarecum de escroc intelectual sau cel puţin de slab de înger ? Felul

acesta de a judeca ne-a încercuit într-un sistem de gîndire strîmt, mediocru, lipsit de îndrăzneală, nemişcat şi sărac... Trebuie să mi se dea dreptul de-a gîndi orice, dacă nu ar fi decît pentru a putea în urmă respinge — numai aşa se va putea ieşi din obscurantism, cercetînd, discutînd — nu batjocorind, interzicînd...

Petre Cristian vorbise cu o aprindere ciudată. Îşi da seama că tot ce gîndise de luni de zile, de ani de zile, sosea acum în mintea lui, tumultuos.

— Aveţi deci o părere bine stabilită despre mistici ? întrebă Pitschau.

— Da, am !

— Sînteţi poate şi dumnevoastră un mistic ? îl întrebă Braun, cu o privire uluită.

— De ce nu ? Poate că da. Nu m-am gîndit niciodată să etichetez felul meu de a gîndi. Dar acum, dacă mă întrebaţi, de ce să n-am curajul să recunosc : da, aveţi dreptate, domnilor, sînt un mistic. Cred în posibilitatea fericirii, cred că omului i s-a dat libertatea de-a căuta fericirea.

— Atunci de ce nu vă duceţi la mănăstire ? îl întrebă Uleind cu o prefăcută, exagerată duioşie.

— Îi vorbeşti ca Hamlet, Ofeliei ! strigă Pitschau. Dar întrebarea dumitale a adus la lumină o idee foarte bună care ar rezolva totul : într-adevăr, de ce omul nu merge la mănăstire ?

Petre Cristian le răspunse foarte serios :

— Întrebarea asta mi-am pus-o şi eu. Se vede că iubesc prea mult viaţa, senzaţiile, că n-am vocaţie pentru mănăstire...

Toată lumea izbucni în rîs. Cristian îi întrerupse, continuînd cu seriozitate şi din nou căzu pe gînduri :

— Problema e foarte grea... Dar am ajuns la concluzia că nici nu e nevoie să intri la mănăstire, dacă ai avea cu adevărat vocație... să nu-i zicem mistic, nu-mi place cuvîntul, dar de sfînt...

— Dar la ce bun așa ceva ?

— Pentru puterea pe care o capeți. Puterea care nu a fost risipită în exterior se adună interior. Orice om, care a vrut realmente să facă ceva, începînd cu sportivii, și terminînd cu intelectualii, toți au căutat, mai mult sau mai puțin, așa ceva, moralitatea.

— Dar dumneata de ce nu ai realizat nimic, dacă zici că ai încercat ?

— Pentru că eu, din păcate, nu am găsit nici un scop, mă gîndesc la problema în sine.

— I s-ar mai putea spune și altfel decît sfînt.

— Cum ? Cum ?

— Altfel, spiritual, erou.

Cristian respiră adînc, făcu o pauză, Uleind îl încurajă :

— Devine interesant. Continuați, vă rog...

— Voiam să spun că poți fi ascet trăind și printre oameni.

Rîsetele izbucniră nestăpînite. Cristian se uită cu mirare la ei. Observă că și Lilo rîdea cu poftă. Inima i se strînse. Se simțea singur ca niciodată. Dar nu avu timp să înțeleagă pentru ce. Se apără :

— De ce rîdeți ? Nu înțeleg.

Rîsetele se întețiră.

— Să definim mai întîi ce este un ascet, încercă Cristian.

— Un om căruia nu-i plac femeile, spuse Pitschau.

— Nu, e un om care mănîncă numai rădăcini, spuse Mihaels.

— Îl primesc în pensiune imediat, spuse Luiza Schultze.

— Poate e un om care şi-a dat averea săracilor, spuse Lemke.

— E un om care se roagă toată ziua lui Dumnezeu ca să le meargă bine altora, spuse Uleind.

— În orice caz, răspunse Cristian rîzînd şi el, oricare din toate acestea la un loc şi multe alte calităţi pot fi trăite oriunde, nu numai la mănăstire. Eu cred că a te retrage la mănăstire dovedeşte poate o mare doză de egoism şi slăbiciune...

Hohotele de rîs se făcură violente.

— Asta-i bună... spuse Braun cu uimire, rămînînd perplex.

— Cînd domnişoara Schultze va pleca la mănăstire, lăsîndu-ne pe toţi gratis în pensiune, să ştiţi că o va face din egoism, spuse Mihaels, domol.

Se auzi rîsul ascuţit al Gretei care, lîngă uşa bucătăriei, sta şi asculta şi ea. Luiza Schultze privi furioasă în jurul ei, dar pentru că toţi rîdeau cu prea mare poftă şi fără s-o privească, renunţă să se mai supere.

Cristian răspunse :

— Dacă rîdeţi atît, niciodată n-o să ne putem lămuri !

Dar rîsetele în odaie nu conteneau. Pitschau şi Uleind, profitînd de clipa asta de hilaritate, o exagerau ca să-l pună pe Cristian într-o lumină ridicolă. Păreau împăcaţi : găsiseră un duşman comun.

— Poate aţi dori să fim serioşi ? Credeţi că ar fi posibil ?

— Imposibil...

Cristian înălţă din umeri, liniştit :

— Eu m-am gîndit mult la lucrurile astea şi nu mi se par de rîs.

— Dumitale nu ţi se par de rîs ? Auziţi, domnilor, nu i se par de rîs.

— Nu, cîtuşi de puţin, se apără Cristian. Da, da, sînt într-adevăr chiar triste...

Cei din jur continuau să rîdă la fiecare replică, ca oamenii care s-au pornit pe rîs şi nu mai ştiu nici ei de ce rîd.

Lilo spuse :

— Totuşi, cred că domnul Cristian are dreptate.

Rîsetele se opriră ca prin minune. Niciodată Lilo nu lua apărarea nimănui şi nici nu se amesteca în conversaţii. Cristian simţi că se înroşeşte puţin, dar atît de puţin încît lucrul rămăsese neobservat. Îi luase apărare ca unui copil persecutat.

El urmă :

— De altfel, teoria nu e a mea. Am adoptat-o pur şi simplu. Cred că prima dată cînd apare în literatură e în Dostoievski. Răspîndită şi primită de toată lumea, acum e o idee curentă, aş zice o tendinţă, şi desigur va deveni un factor comun... trăit. Într-adevăr, nimic nu te poate împiedica să duci o viaţă de călugăr oriunde ai fi şi chiar să nu ştie nimeni absolut nimic. Nu haina, nu cei din jurul tău, nu biserica te poate face sau împiedica să trăieşti astfel, încît nimeni să nu bănuiască nimic.

— Atunci de ce să nu te duci la mănăstire ? întrebă Braun.

— Pentru că acolo e mai puţin posibil să fii de ajutor oamenilor. Tocmai de aceea am spus că e poate un grăunte de egoism ascuns în sufletul celor ce se retrag. E un fel de sinucidere. Sfinţenia cere o mare dragoste de oameni. E mai greu ca, stînd printre oameni, să-i iubeşti cu toate defectele lor, decît departe de ei. Toţi marii profeţi au trăit printre oameni, la apogeul misiunii lor. Nu e de ajuns să ai puterea să te retragi şi, recunosc, trebuie şi pentru aceasta o putere nebănuit de mare, ci trebuie să ai atîta putere încît să ajungi fără păcat, trăind printre oameni... Toată problema trebuie să

rămînă înăuntru, să fie a purităţii lăuntrice, nevăzute... O orientare interioară care nu cere nici un loc special, nici o haină specială, şi nici recunoaşterea ta de către ceilalţi. Să fii sfînt şi să nu ştie nimeni...

În odaie se făcu linişte.

Cristian mai spuse :

— Toată problema e a dragostei, întoarsă în oameni, înţeleasă în toate formele ei, a plinătăţii închinării... Şi aceasta e un lucru pe care îl poţi gusta oriunde, în orice împrejurare, dacă ţi-a fost dat harul... dacă ţi-a fost dată graţia.

Cristian se opri. Deodată îşi aduce aminte de toată uscaciunea sufletească în care trăise în ultimele luni şi o spaimă îl cuprinse. De ce nu fusese şi el binecuvîntat cu acea plinătate... de ce-l lăsase să alunece pe marginea periculoasă a acestor gînduri fără să-i dea bucuria înălţimilor şi a cunoaşterilor ?...

— Vorbiţi din experienţă proprie ? Aveţi cunoaşterea bucuriei ? întrebă Uleind. Părea deodată oarecum îngrijorat şi realmente preocupat.

Cristian tresări.

— Nu, din păcate, şopti el. Nu.

— Aha ! exclamă Uleind şi înalţă din umeri, ca şi cum tot ce spusese Cristian nu avea nici o valoare.

— Din păcate ? întrebă Pitschau.

— Da, din păcate, murmură Cristian.

Încă simţea pe şira spinării fiorul unei desăvîrşite dezamăgiri. „Da, da, se gîndea, pentru ce nu mi-a fost dat şi mie, pentru ce ?"

În odaie se făcu linişte. Dar Pitschau spuse cu un glas de bufon :

— Într-adevăr, e regretabil...

Din nou rîsete.

— Vă închipuiţi ce interesant ar fi fost, continuă Pitschau, să avem printre noi un sfînt... actor-prinţ-exilat-sfînt.

— Prinţ-actor-exilat-sfînt, şopti Uleind cu aceeaşi faţă îngîndurată pe care o căpătase de cîteva clipe.

Cristian îl privi cu uimire :

— Prinţ ?

— Adineauri... înaintea sosirii dumneavoastră... domnişoara Schultze, Luiza Schultze, emisese părerea că orice refugiat poate fi şi prinţ...

— Ah, da, da, da ! şi Cristian rîse împăcat. Şi cum în odaie era linişte, continuă : Dacă ne este frică să gîndim, de teamă de a nu fi mistici, deci ridicoli, atunci nu ne vom mai putea mişca din locul unde sîntem şi unde e atîta durere. E un joc foarte plăcut al minţii cînd îşi poate îngădui orice incursiuni, fără teamă, pe orice tărîm, ştiind că este destul de solidă ca să-şi poată permite orice fantezie sau orice zbor şi că nu se va rătăci în iluzoriu, că va rămîne legat de viaţă şi de oameni. Nu e nimic nelogic în ceea ce vorbesc şi nimic imposibil... De ce n-ar fi posibilă şi pentru pămînt, pentru oameni fericirea ? Cum poate trăi cineva fără a crede într-un adevăr ?

— Cu A mare ?

— Da, cu A mare. Dacă există un Adevăr, el trebuie să fie valabil întru totul, altfel n-ar fi Adevăr. Existenţa e lege. Existenţa e lumină. Bîjbîielile sînt lupta între întuneric şi lumină. Societatea e pentru noi, oamenii, realitatea cea mai importantă. Deci, pentru ce n-am admite că există o lege desăvîrşită ? Să fim oare sortiţi unor veşnice dibuiri care se desăvîrşesc în războaie, crime, foamete, ură ? Prea ar fi înfrozitor. Întîrzierile nu te pot face să deznădăjduieşti, dar gîndul că totul e fără folos şi fără leac, în vecii vecilor, ar

fi prea îngrozitor. Sîntem oare azvîrliţi în spaţiu printre stele, la voia întîmplării, în afară ?

Se făcuse în odaie o tăcere foarte ciudată. Nimeni n-ar fi putut spune dacă tăcerea ţinea de dorinţa de a nu-l jigni pe Cristian în maniile lui, sau dacă toţi căzuseră pe gînduri nelămurite, gîndurile lui Cristian. Mai tîrziu, Uleind întrebă : glasul lui voia să fie, ca de obicei, batjocoritor, dar, ascunsă ca sub o apă, frămînta dedesubt o curiozitate bolnăvicioasă :

— Nu v-aţi gîndit niciodată să vă sinucideţi ?

— Ba da...

— Şi ?...

Cristian îl privi drept în faţă :

— Şi nu m-am sinucis.

— Ce aşteptaţi ?

— Nu ştiu. Am spus : „cred că într-o zi voi afla"... Asta aştept.

— Şi... pentru cine nu crede ca dumneata... că va găsi, nu rămîne decît sinuciderea ?

— Cum aş putea răspunde unei astfel de întrebări ? Cum aş îndrăzni ? În orice caz eu nu m-am omorît.

Cristian răspunse repede, parcă s-ar fi apărat împotriva acuzaţiei nedrepte. Apoi spuse :

— Isus a spus că nici o frunză nu cade fără voia Tatălui. Toţi sîntem creştini, dar nici unul nu credem în nimic. În ce credem ? În idei pe care mîine le schimbăm ? La pericol, unii îşi fac cruce, alţii merg chiar la biserică de sărbători, dar cine crede în legea dumnezeiască ? a naturii ? Legea care comandă viaţa ? Cine crede în Adevăr ? Şi, totuşi, profeţii, sfinţii au afirmat toţi acelaşi lucru, fără contradicţii : Ordinea divină, veşnicia conştientă, morala ca o lege implacabilă, toţi au afirmat la fel, oamenii aceştia care nu s-au cunoscut, care

au trăit în timpuri şi în ţări deosebite. Nu s-au certat, n-au căutat să se doboare unul pe altul şi şi-au dat viaţa ca să pecetluiască afirmaţiile lor. Numai în urma lor s-au ivit certurile, discuţiile, persecuţiile, reformele... Ei au fost într-o unitate perfectă şi spuneau că ceea ce afirmă ei nu sînt păreri, ci certitudini. Au spus că ei ştiu. Nu e ciudat ? Nu vi se pare ciudat ? Tocmai ei, care vorbeau de lucruri metafizice, să afirme că ştiu, că au crezut, că au cunoscut, că au trăit ceea ce afirmă, pe cînd toţi ceilalţi, filozofii, toţi au părerile lor personale, descoperiri sporadice, fragmentare, contradictorii, schimbătoare... Nu e ciudat ?... Aş vrea să ştiu. Nu ştiu, dar totuşi nu mă pot împiedica de a gîndi mereu... Cine-mi poate răspunde ? Cine ştie ? Ştie cineva dintre dumneavoastră ? Nu există şi în ziua de azi oameni care ştiu ? Sîntem într-o epocă atît de blestemată încît toţi, toţi bîjbîim în întuneric, trişti şi părăsiţi şi, mîngîindu-ne, în trufia noastră nebunească, cu ceea ce a putut răspunde creierul nostru care, de fapt, nu ştie nimic ! Căci ce ştim ? Ştim oare pentru ce ne naştem, pentru ce murim, pentru ce suferim şi pentru ce răbdăm toate acestea ? Nu vedeţi că viaţa e din ce în ce mai grea ? Mai complicată ? Oamenii mai nefericiţi, mai răi, şi totuşi din ce în ce mai mîndri de ei ? Şi dacă nu ştiţi să-mi răspundeţi, pentru ce rîdeţi de mine şi de ce spun eu, de ce rîdeţi că mă gîndesc la lucruri pe care încă nu le-am înţeles ? E mai bine să trăieşti fără să te gîndeşti la ele ? Dumneavoastră aţi lămurit toate aceste lucruri ?

Cristian îşi dădu seama că vorbise cu însufleţirea omului, care, dacă la început o porneşte greu, apoi nu se mai poate opri, un fel de beţie. Se făcu din nou pauză lungă. Uleind îşi privea, ca de obicei, mîinile şi le cerceta cu mare atenţie.

Cristian îi văzu pe toți cum stau adunați și tăcuți și apoi se gîndi :

„Și dacă, din întîmplare, unul din ei a mers mai departe, mai adînc ca mine, și mă va lămuri deodată și pe mine ? Dacă tocmai unul din oamenii aceștia, pe care i-am întîlnit din întîmplare, îmi va spune : „Știu", și într-adevăr va fi unul care a cunoscut prin el însuși, prin propria lui experiență, lucrurile astea „metafizice", și „ale pămîntului totodată" ?

De cîte ori Cristian se afla în fața unui om nou întîlnit își spunea că poate acest om, întîlnit întîmplător, va fi acela care deodată, privindu-l în ochi cu o privire extraordinară, îi va spune : „Prietene, eu știu. Vino cu mine. Vino cu mine, căci eu știu. Știu ceea ce nu știu ceilalți oameni, cunosc Adevărul, l-am trăit, și dacă lași totul, ți-l voi spune și ție." Dar niciodată nu întîlnise pe nimeni decît oameni chinuiți, frămîntați de gînduri mărunte...

— Atunci poate că, alături de Nietzsche, cauți supraomul ? spuse Uleind.

— A nu, dimpotrivă... strigă, dimpotrivă, și departe de mine Nietzsche. Supraomul lui Nietzsche e o caricatură, o excrescență cerebrală a trufiei, tocmai a trufiei de care vorbeam și care nu poate naște decît nebunie, moarte, nimicire. Tocmai asta e trist : lumea actuală e pecetluită de nebunia mîndriei individualiste și separaționiste, și nu poate merge decît la un deznodămînt tragic. Ceea ce a pățit Nietzsche ca ins, se petrece acum în masă pentru lumea actuală care e cuprinsă de nebunia mîndriei.

— Atunci, ce fel de supraom concepi ?

— Nu concep. *Caut* și bănuiesc că există ființe care trăiesc omenescul fără frînturi, fără rupere, fără dezechilibru, cu continuitate, cu creștere, cu blîndețe, cu echilibru, cu dragoste,

şi mai ales cu afirmări, conştienţi de veşnicie şi perfecţiunea ei. Nietzsche n-a făcut decît să tăgăduiască, să înfiereze. Nu aduce valori noi în loc. Tăgăduieşte fără să poată construi un punct de sprijin pentru a se putea apoi azvîrli în veşnicie. N-a spus : „Ştiu". Şi nici, mai ales, „sînt". A spus „vreau". Nietzsche a înnebunit. Nu trebuie uitat asta. E ca un doctor eare ar recomanda ceva ce menţine şi redă tinereţea şi el însuşi ar fi în decrepitudine.

— Şi... pînă acum n-aţi găsit oameni de soiul acesta ? Sfinţi ? Supraoameni ? întrebă Uleind.

— Nu. Din păcate, nu.

— De ce n-aţi găsit pînă acum ? De ce n-aţi găsit nici măcar un răspuns valabil ? Ce vîrstă aveţi ? îl întrebă Uleind.

Cristian observă că privirea lui Uleind cuprinde un fel de victorie, o victorie rea.

— Patruzeci şi opt.

— Păreţi mai tînăr, îi spuse Luiza Schultze cu admiraţie.

Cristian făcu un gest de nepăsare şi continuă :

— N-am găsit, pentru că probabil lucrurile astea cer o mai mare aprindere sufletească. Poate că n-am depus destulă cazną, destulă jertfă, probabil că-mi lipseşte ceva esenţial. O moliciune, o incapacitate... Nu pot uita, de pildă, că de îndată ce a început revoluţia la mine în ţară, am fugit... iar acum după încercarea „singurătăţii", am căutat o pensiune, comodă... N-am suferit de ajuns. Poate că nu sînt în stare... nu merit. Orice lucru îşi are preţul lui. Lucrul cel mai important, desigur că e cel mai aprig plătit...

Brusc, Cristian se opri. I se păruse că trebuie neapărat să tacă. O poruncă dinăuntrul lui îi cerea tăcerea. Nu era oare un sacrilegiu să vorbească ?

Se făcu o tăcere grea.

— Dumneavoastră sînteţi singur în Berlin ? îl întrebă Luiza Schultze.

Petre Cristian simţi că-şi stăpîneşte o tresărire nervoasă, tresărirea omului surprins în gîndurile lui cele mai adînci.

— Da, spuse maşinal şi-şi dădu seama că această afirmaţie e înspăimîntătoare. Era ca şi cum l-ar fi întrebat : „Dumneavoastră aveţi cancer" ? şi el ar fi răspuns : „Da". Acum într-adevăr, trebuia, trebuia neapărat să vină aici, printre oameni, să vorbească lucrurile cele mai adînci sau cele mai frivole cu oamenii aceştia cărora nu le păsa de el şi care nici nu înţelegeau ce spune tocmai pentru a nu se mai simţi singur, singur pînă la ameţeală, singur pînă la a-şi scrie însuşi scrisori de consolare...

— N-aveţi rude ?

— Nu. Familia mea a rămas toată în patrie... iar în ceea ce priveşte prietenii, desigur că am stat prea puţin în fiecare oraş, ca să pot avea prieteni în adevăratul înţeles al cuvîntului...

— Adineauri aţi vorbit de soţia dumneavoastră. Sînteţi, deci, însurat ? îl întrebă Mihaels.

Lilo ascultă cu încordare. Cristian îşi dete seama că va trebui să mintă, iremediabil să mintă. Oamenilor aceştia, cărora le spusese lucruri pe care credea că niciodată nu le va vorbi, trebuia totuşi să le ascundă unele lucruri. O oboseală îl cuprinse. Fugar, dar ascuţit, îşi aminti din nou de despărţirea de Tereza, sfîşietoarea despărţire... Cum ar fi putut cineva înţelege ce s-a petrecut între el şi ea ?

— Sînt divorţat, şopti.

Lilo simţi o uşurare, o bucurie ciudată, pe care însă nu avu timpul s-o cuprindă. Era prea atentă la ce spunea Cristian.

— De ce ai divorțat ? îl întrebă Luiza Schultze cu simplitate, ca și cum n-ar fi săvîrșit o indiscreție.

— N-am divorțat eu... A plecat ea... A vrut ea... să divorțeze.

Lui Lilo i se păru că în glasul lui Cristian s-a strecurat o tristețe bruscă. Ascultă cu și mai mare încordare.

— V-a părăsit ca pe un copil și ați rămas singur, rînji Uleind.

— Da.

— Ați suferit mult, domnule profesor ! exclamă Braun.

— Poate ! sau poate numai singurătatea... plecarea ei n-a fost... ceva tocmai nou pentru mine. A mai plecat, dar atunci se reîntorsese...

Se auziră rîsete jenate.

— Pleca, venea, șopti Uleind cu același rînjet.

— Da. Suferea mult de viața nesigură de refugiați pe care o duceam împreună. Era firesc...

— Cînd nevasta lui Don Quijote a fugit cu Sancho Pancha, Don Quijote explica tuturor că e un lucru firesc...

— Da, știu că lucrurile spuse așa simplu, răspunzînd la întrebări ca la școală, par ridicole, dar, de fapt, nu este ridicol. Era foarte trist. Ea nu avea pe nimeni pe lume decît pe mine.

— Poate că se va mai întoarce, șopti Braun.

— Nu. Acum, plecarea ei a fost definitivă.

— Pentru ce ?

— S-a remăritat.

— Regretați ?

— Nu... e mai bine așa. Dumneavoastră nu știți ce înseamnă viața unui transfug... era greu lîngă mine...

— Și atunci își mai căuta încă pe cineva... mormăi Uleind.

— Nu încă pe cineva, ci pur și simplu pe cineva lîngă care să aibă mai multă siguranță de viață, o cetățenie valabilă...

— Și de fiecare dată o iertați ? întrebă Uleind.

— Da, desigur.

— Și... continuați să o iubiți ?

— Da, desigur.

— Plăcut, foarte plăcut !

— Ați fi iubit-o așa, la infinit, cu toate defectele ?

— Defectele nu te împiedică să iubești, dacă iubești cu adevărat.

— Să iubești cu adevărat un om cu defecte ? ! exclamă Uleind și rîse zgomotos, sacadat, ironic.

— Dar unde să găsești un om fără defecte ?

— Atunci nu trebuie să iubești.

— Ușor de zis, toți oamenii iubesc oameni cu defecte. Uleind se ridică în picioare.

— Ah, ce trist ! Ce iremediabil de trist ! Ce scîrbă !

— Nu. Trist e cînd nu poți iubi din pricina defectelor.

— Aha, frumoasă morală ! Așa va să zică : să adorăm defectele !

— E un mare dar să poți iubi cunoscînd defectele. Să cauți un om fără defecte e lucrarea unei mîndrii diabolice.

— Poate, poate, șopti Uleind. Dar ce înțelegi dumneata prin iubire ? Ceva comod, călduț, practic...

— Nu, nu ! Vorbesc chiar de posibilitatea de a iubi pînă la divinizare, pînă la sacrificarea ta în fața celui pe care-l iubești, pînă la anihilarea ta în fața ființei...

Lilo simți o mare căldură în inimă, ca și cum ar fi fost, neașteptat, îmbrățișată.

— Dar ce spui dumneata e revoltător. E... sacrilegiu... E imposibil !

— Nu e imposibil, e numai foarte dureros.

— Dar cine nu poate iubi un om cu defecte, ce se face ?

— Atunci să-l iubească direct pe Dumnezeu.

— Dar unde şi cum să-l găseşti pe Dumnezeu cînd el se manifestă în oameni şi fapte pline de defecte ?

— Ce întrebi dumneata e atît de greu încît... nu ştiu dacă se poate răspunde aşa... acum... şi nici dacă aş fi în stare să te lămuresc eu...

— Bine, dar nici dumneata, nici eu nu vorbim, aşa, la întîmplare.

— Da, dar sîntem pe poziţii absolut contradictorii, temperamental contradictorii. Nu cred că ne putem ajuta.

— Poate... poate...

Uleind se plimbă cîţiva paşi prin odaie.

— Era frumoasă soţia dumitale ? întrebă Luiza Schultze.

— Da. Poate mai mult decît frumoasă. Foarte personală. E o mare artistă.

— Unde joacă ?

— Nu joacă teatru. Cîntă. Am să aduc odată plăci de gramofon cu cîntecele ei. O voce excepţională. Acum e la New-York. O cheamă Tereza.

Uleind veni pînă în faţa lui Cristian şi-l întrebă brusc :

— Şi... acum o mai iubiţi încă ?

— Nu. Acum nu. E femeia altuia. Acum sînt singur.

Lilo se simţi învăluită de privirea lui Cristian.

Uleind se îndepărtă, mormăind :

— Bine... bine...

— Dar, acum, dumneavoastră ce lucraţi ? îl întrebă Michaels.

O prudență instinctivă îi spuse lui Cristian că trebuie să se apere mințind iară. Să se fi știut că n-are de lucru, ar fi fost imediat gonit din pensiune.

— Regizorat... o casă germană de filme...

De fapt, Cristian dădu ca o realitate un lucru pe care-l spera.

— Jucați vreun rol ?

— Eu nu. Chiar în patrie, în ultimii ani, am preferat să mă ocup mai mult de regie. Pentru mine e mai interesant. Eram profesor la Conservator, aveam și cursuri de regie...

— Sînteți deci profesor ? spuse Braun cu respect.

— Am fost.

— Probabil sînteți prea modest, domnule profesor.

— O, nu mi-ar plăcea să mi se spună astfel...

— Vă rog, vă rog...

— Robespierre, spuse Pitschau, cu cîteva clipe înaintea morții și-a amintit de profesorul lui de dicțiune.

— Poftim ? întrebă Cristian.

Și cum toată lumea tăcea jenată, Braun îi explică :

— Glumește. Așa glumește el întotdeauna. Glume istorice !

— Da ? se poate, spuse Cristian încă nedumerit.

I se părea că e încolțit din toate părțile.

— Are o preferință marcată pentru celebrități și pentru anecdote istorice, spuse Braun.

— Nu e nevoie de explicații. Domnul profesor, mă iertați că vă numesc așa, va observa și singur ce fel de glume fac, răspunse Pitschau cu o enervare neașteptată.

— Da, desigur, spuse Braun, jignit. Era obișnuit să fie respectat de toată lumea și mai ales de Pitschau.

— Prinț, actor, exilat, sfînt, profesor... mormăi Uleind.

— Desigur, dumneavoastră ați călătorit mult, spuse Lemke.

— Călătorit ? Da, mult, dacă ceea ce am făcut eu se poate numi călătorii. De fapt, am fost azvîrlit, gonit de colo-colo. În toate oraşele mari şi mici ale lumii.

— O viaţă foarte interesantă, spuse Braun.

— Da, poate... interesantă, şopti Cristian, dîndu-şi brusc seama cum anumite lucruri ce fuseseră făptuite în ani şi ani de zile, ani plini de durere şi frămîntări, sînt la un moment dat cuprinse într-o formulă de suprafaţă : „O viaţă foarte interesantă". Iată ceea ce credeau aceşti oameni despre viaţa lui atît de chinuită : că fusese interesantă.

— Să sperăm că această viaţă interesantă va continua, îi spuse Pitschau cu o răutate voită.

„E desigur foarte îndrăgostit, se gîndi Cristian. Mă atacă prosteşte. O metodă greşită. Nu are încă destulă experienţă, sărmanul. E gelos. Nu ştie că astfel o poate pune pe fată de partea mea".

Îi era chiar milă de Pitschau. Făptura lui tînără şi neexperimentată îi plăcea. Părea cinstit. O puritate sufletească neobişnuită îi lumina trăsăturile. Cristian se prefăcea că n-a auzit sau n-a înţeles, şi spuse :

— Într-adevăr interesantă... Nu m-aş putea plînge de monotonia vieţii mele.

— Să ne povesteşti şi nouă cîte ceva, îl rugă Braun.

— Desigur, desigur, aş spune că e inevitabil dacă vom locui împreună. Dar lucrul nu se poate face la comandă. Tocmai pentru că sînt prea multe de spus...

— Desigur, desigur, exclamă Luiza Schultze. O să ne distrăm puţin.

— Prevăd că o să refuzaţi să vorbiţi tocmai de lucrurile cele mai interesante.

Lemke păru dezamăgit.

Bătrînul Braun însă era încîntat. Își aprinse iar un trabuc și spuse pe un ton liniștit și satisfăcut :

— Da, da, filozofie... Totdeauna filozofia a lămurit totul. Tocmai aseară l-am răsfoit și eu pe Spinoza...

Nimeni nu răspunse, dar Uleind, care părea de cîtva timp pierdut în gîndurile lui, tresări și se întoarse brusc, cu o mișcare sacadată, către Braun și-l întrebă violent :

— Pe cine l-ai „răsfoit" ?

Îl privea fix, rece și rău.

— Pe Spinoza ?...

— Da, da...

Uleind nu-și lua ochii de la bătrîn, dar, întorcîndu-se deodată cu tot corpul către Pitschau, îl întrebă repede :

— Pitschau, dumneata ai auzit de Spinoza ?

Pitschau îl privi, surîzînd :

— Spinoza ? ce e ? Un bar ? pe ce stradă ?

— Nu, nu ! exclamă Braun. Nu e bar, e un filozof renumit.

— Filozof ? N-am auzit...

Apoi, cu același ton repede și cu o violență ascunsă, Uleind urmă :

— Să mi-l notez și eu.

Scoase din buzunar un carnet și un stilou. Începu să scrie, silabisind :

— Șpi...

Pitschau interveni :

— Poate Șpinoza.

— Nu, Spinoza, rectifică Braun, cu candoare.

— N-am auzit, spuse Pitschau. Șpinoza am auzit. E ăla d-a inventat șpanacul.

— Nu, nu ! Pentru numele lui Dumnezeu : *Spinoza*. E un filozof celebru.

— E berlinez ?

Braun reflectă o clipă :

— Asta n-aș putea spune precis...

Luiza Schultze, care asculta cu atenție, spuse plină de mîndrie :

— Na, na, domnule Uleind ! Vezi că, deși faci filozofia, tot nu le știi pe toate ? !

Uleind, fără s-o privească, scrise mai departe :

— Spi...

— S... p... i... dictă Braun, dar Pitschau se repezi.

— *S* de la sifon, *p* de la pușculiță, *i* de la idiot...

— *I* de la idiot, murmură Uleind blînd. Așa, domnule Braun ? *I* de la idiot ?

Braun, încă nedumerit, părea radios.

— Da, da, de la idiot... Dacă vrei, îți pot împrumuta și dumitale cartea, s-o răfoiești.

— Și zici că dumneata ai răsfoit-o ?

— Da, da, astă-noapte...

Uleind lăsă caietul și tocul din mînă. Îl privi din nou lung pe Braun și deodată, cu o violență isterică, de parcă ar fi scuipat cuvintele, începu să strige la bătrîn :

— Și acum ți-e mai ușor să trăiești ? Ai înțeles ce este „Adevărul" ? „Adevărul" profesorului Cristian. Acolo ai găsit lămurirea care te-a făcut să fii fericit ?

Toți cei din odaie îl priveau acum pe Uleind cu uimire și teamă. Pitschau, care crezuse că ceea ce făceau era numai un joc, cam obraznic, dar totuși joc, se simțea năpădit de remușcări. Bătrînul Braun avea pe față o mare uimire. Încă nu se dumirise ce se petrece. Mihaels se apropie de Uleind și-l întrerupse :

— Ce ai, domnule Uleind ? Ce te-a apucat ?

Uleind se opri brusc. Privi ca un om care se deșteaptă dintr-un vis rău. Își șterse fruntea de sudoare. Avea broboane pe față și mîinile albe ca ceara îi tremurau, un tremur abia perceptibil. Șopti :

— Nimic. Am întrebat... mă interesa... „Adevărul"...

Braun, uluit, îi spuse lui Uleind cu căldură :

— Am să-ți dau cartea... s-o răsfoiești.

Dar Uleind, cuprins parcă de o criză de nețărmurită ură, izbucni într-un rîs aspru :

— Nu, mulțumesc ! L-am citit.

— Citit ?

— Da. De vreo doi ani. În fiecare noapte. Mereu. Da, l-am citit. Nu l-am răsfoit, l-am citit !

— Citit ?

Braun îl privi cu lacrimi în ochi pe Uleind :

— Atunci de ce ai vorbit așa ? De ce ? Eu sînt mai bătrîn ca dumneata... niciodată nu ți-am făcut nici un rău. Ți-ai bătut joc de mine... de părul meu alb...

Lilo se repezi la Braun. Îl cuprinse, îl mîngîie :

— Nu trebuie să-l iei în seamă. Știi bine că nu e întreg la minte !

Uleind sta cu fața plecată la pămînt. Părul deodată obosit, ca și cum ar fi fost în mod misterios golit de toată puterea din el. Șopti :

— Sînteți sigură, domnișoară Lilo ?

Lilo nu-i răspunse. Uleind insistă :

— Sînteți sigură, domnișoară Lilo ? Poate dumneata ai găsit Adevărul...

Cei ai casei îl înconjuraseră pe Braun și-l mîngîiau. Mihaels strigă cu furie la Uleind, care continua să bolborosească vorbe neînțelese :

— Taci odată ! Nu știu ce mă reține să nu-ți trag cîteva... palme ! Cred că ar fi singurul mijloc să te fac să simți și dumneata ceva... Un adevăr... bine simțit...

Luiza Schultze strigă :

— Astîmpărați-vă ! Ce, ați înnebunit ?

Braun, reconfortat de cuvintele celor din jurul lui și mai ales de scuzele lui Pitschau, care părea copleșit de rușine că nu înțelesese de la început ce voia Uleind, se reculese și spuse :

— Lasă, domnule Mihaels. Lăsați copii... Nu-i bine să ne supărăm atît de tare... Știi dumneata... Dacă omul are și puțină filozofie în sufletul lui...

Din nou bine dispus, se apropie de radio și-i dădu drumul. Odaia se umplu de muzică de dans.

— Mai bine să ne cînte ceva Lilo la pian, propuse Luiza Schultze.

— Sigur, așa s-ar economisi și curentul electric de la radio, șopti Pitschau.

Lilo protestă, enervată. O supără mai ales Pitschau care părea că a pierdut și el orice măsură. Era din ce în ce mai obraznic.

— Domnișoara cîntă la pian ? întrebă Cristian, dar imediat regretă această frază imprudentă. Dacă fata cînta prost și va fi nevoit să asiste la o scenă penibilă ? Îi plăceau prea mult și fata și muzica pentru a răbda ușor un asemenea chin. Se vedea ascultînd un vals sentimental sau, mai rău, o bucată bună, cîntată prost. Dar domnișoara Schultze continuă cu glasul triumfător :

— A făcut Conservatorul !

— Tanti ! spuse Lilo, supărată.

— Ei ce, doar nu e un secret ! Nu e ceva de rușine. Ai învățat, ai muncit și cînți bine. Ce-i al tău e-al tău !

— Sigur, afirmă bătrînul Braun.

Dar Pitschau spuse :

— Tolstoi era gelos pe Beethoven. O gelozie nestăpînită. De cîte ori îl vedea, i-o spunea în față.

— Păi n-au trăit în aceeași epocă... se miră Braun.

— N-are-aface, decretă Uleind : *Les beaux esprits se rencontrent*"...

Cristian începu să rîdă. Prinsese felul lor de a glumi, dar Luiza Schultze se supără grozav :

— Nu respecți nimic ! Mereu glume despre oricine și orice ! Oameni celebri... germani... și voi îi batjocoriți !

Braun se amestecă :

— Sînt tineri. Trebuie să glumească, scumpa mea...

— Trebuie să știe și ei să respecte numele celebrităților. Își bat joc, ca și cînd ar fi cel puțin ca ei.

— Nu putem spune că nu a fost o seară neobișnuit de plăcută, spuse Pitschau, uitîndu-se la ceas. E aproape miezul nopții și noi încă discutăm !

Cristian se uită la ceas și începu să se scuze.

Luiza Schultze decretă :

— Cu toate că nu eram de părerea nimănui și chiar unele lucruri mi s-au părut cam aiurea, totuși pot spune că nu m-am plictisit de loc. Eu cel puțin am petrecut de minune și cine a obosit n-are decît să meargă să se culce. În alte seri nu ceri voie cînd vrei să pleci și nici nu chemi pe alții la culcare. Te-am numit eu dădacă la mine în pensiune ?

Pitschau se fîstîci.

— Da, da, păreri, discuții, filozofie, spuse Braun, îngîndurat. E adevărat că era cam greu de înțeles, vorbiți cam repede toți, totuși lucruri foarte interesante... Probabil domnul profesor a studiat mult filozofia.

Dar domnişoara Schultze se întoarse către Cristian şi întrebă cu vehemenţă :

— Ce, nu vă place muzica ?

— Da, da, ba da, foarte mult...

— Atunci, ca nou-venit, trebuie să o rugaţi dumneavoastră pe nepoata mea să cînte. Altfel se jeneză. Crede că nu vă place.

Lilo se înroşi. Cristian începu să rîdă. Se ridică şi merse către pian. Lilo se apropie şi ea. Pianul era deschis şi pe el nişte note. Beethoven *Les Adieux*. Lîngă pian, pe o etajeră, o adevărată bibliotecă de note, şi din cele mai bune.

— Totuşi, ai să cînţi ceva, nu ?

Stăteau unul în faţa celuilalt. Era prima dată cînd Cristian o vedea atît de aproape. Îl înduioşă fineţea feţei ei. Părea să tot aibă douăzeci de ani. Ochii aveau o privire uşor speriată. Nu era frumoasă în adevăratul sens al cuvîntului, dar totul era armonios, graţios şi exaltat în acelaşi timp. În clipa asta, Petre Cristian se simţi fericit.

— Am să cînt mai tîrziu, murmură Lilo.

— Bine, cînd vrei. Ce cînţi mai cu plăcere ?

— Cred că Chopin. Dar şi alte lucruri. Dumneata ce preferi ?

— Bach.

— Bach ? !

Răspunsul fusese ca o taină între ei, ca o destăinuire.

— Bach, spuse Cristian cu acelaşi glas care o învăluia, e potrivit oricînd : în cea mai mare bucurie şi în cea mai mare tristeţe. E rugăciune clară.

În timpul cît Cristian vorbea, Lilo simţi deodată o mare dorinţă de a cînta, de a cînta pentru el. Şi îi era teamă.

Regreta clipele pierdute în frivolități. Ar fi dorit ca tehnica ei să fie egală cu talentul ei. Merse la pian și se așeză.

De la primele acorduri, Lilo simți în suflet un spațiu mare, care se deschise curat. Acordul sosi dintr-o lume ideală, pură și intensă.

Tema din concertul cu variațiuni de Schumann. Lui Lilo i se părea că e prima dată că aude ceea ce cîntă. O imensă plăcere însoțea fiecare acord. Era o victorie. Din pricina *lui* descoperise flacăra cea nouă, pe care se avîntase, și în care acuma plutea.

La început, cînd Lilo se așezase la pian, Cristian simțise în nervi o încordare dureroasă, dar imediat după primele acorduri, o încredere, o recunoștință îi umplu sufletul. Ochii i se umeziră de emoție. Urmă o mare destindere. Într-adevăr, Lilo cînta excepțional de frumos. Grav, profund și liniștit.

În odaie se făcuse tăcere. O tăcere atît de desăvîrșită încît fiecare putea crede că e singur. Cînd termină liniștea plutea încă, nemișcată.

Luiza Schultze exclamă :

— Cîntă bine, nu ți-am spus ?

Cristian nu răspunse și nu-i spuse nici lui Lilo nimic. Era inutil. O privire între ei, rapidă, îi apropie ca o îmbrățișare. Ceilalți vorbeau în șoaptă, apoi glasurile se făcură mai tari.

— Acum, ce ne mai cînți ? întrebă Braun.

Lilo se uită în jurul ei, apoi spuse repede :

— Chopin.

— Da, da. Bine.

Din nou melodia învălui un spațiu aparte, delimitîndu-l, Cristian se simțea fericit.

— Ai să cînți și ceva din Bach ?

Luată de avînt, Lilo răspunse imediat cu un „da" avîntat. Dar, de cum începu să cînte, Cristian înţelese că aici, în lumea asta, Lilo nu pătrunsese. Totul era corect, dar flacăra lipsea. Îndată Cristian se întristă, ca în faţa unei veşti rele pe care numai cu încetul o înţelegi. Din nou se simţi singur, izolat în lumi inaccesibile celorlalţi.

Cînd termină, Lilo spuse :

— Astă-seară prefer să cînt altceva...

— Da, da, şopti Cristian, încurcat.

— De fiecare dată are să fie „astă-seară" pentru Bach, murmură Uleind.

— Poftim ? întrebă Luiza Schultze.

Luiza Schultze merse către Braun şi-i şopti ceva foarte misterios. Braun, după ce dădu din cap afirmativ, ieşi din odaie cu un aer solemn.

Se întoarse foarte repede. Avea o sticlă de vin în mînă. Spuse :

— O să bem în cinstea noului venit, în cinstea noului chiriaş !

Se auziră glasuri, murmure. Domnişoara Schultze, ajutată de Grete, scoase din dulap pahare mici. Ceilalţi din odaie priveau, uluiţi.

— Da, spuse Luiza Schultze. Vom bea în cinstea noului chiriaş.

Umplu paharele. Ciocniră. O clipă, se făcu linişte. Atunci glasul bătrînului Braun murmură cu satisfacţie extatică :

— Vedeţi, copii, aşa e viaţa... cînd mai bine, cînd mai prost... Dar dacă ai o fire filozofică, poţi fi fericit. Da, da... Viaţa trebuie luată aşa, mai uşor... ca un fum... ca o filozofie...

CAPITOLUL V

Rămasă singură la ea în odaie, Lilo se simți amețită. Ziua fusese plină pînă în marginile ei. În minte îi revenea tot ce se întîmplase. Dar nu voia să se gîndească la nimic. Credea că se va putea odihni adormind imediat, ca în fiecare seară. Începu să-și pregătească patul și ceea ce-i trebuia pentru a doua zi: rochia, pantofii, rufele... Pe cînd așeza lucrurile, o zvîcnitură în inimă, ciudată, o trezi. Fața lui Petre Cristian îi apăru în minte cu o ascuțime simplă dar covîrșitoare. Înainte să fi avut vreme să aibă un gînd, întreaga ființă îi fu cuprinsă de o victorie. Simți un strigăt de fericire adunat în în piept, gata să izbucnească. Lilo înțelesese că Petre Cristian se îndrăgostise de ea și ea de el.

— Petre!

Îi șopti numele ca o dibuire în noapte. Numele cuprindea fiori, numele cuprindea mîngîiere. Dacă în clipa asta Petre Cristian ar fi intrat în odaie pe neașteptate, Lilo, fără șovăire s-ar fi dus să-l întîmpine cu o îmbrățișare. Îl vedea înalt, cu privirea verde, cu părul ușor încărunțit la tîmple, pe buze cu surîsul unor nostalgii fără sfîrșit. Pe el îl așteptase din totdeauna, pentru el nu începuse niciodată nimic, nu voise niciodată nimic, nu primise niciodată nimic. În ochii lui, în clipa întîlnirii lor, își văzuse propria-i ființă perfect oglindită.

Atunci înţelesese că trăieşte. S-ar fi înălţat ca să respire suflarea lui, ca să simtă pe obraz adierea numelui ei rostit de el pentru întîia oară...

Lilo sta în mijlocul odăii, ameţită de vîrtejul gîndurilor care izvorau şi strigau în ea. Da, ziua fusese plină. Scena de dimineaţă cu Pitschau, cererea lui în căsătorie i se părea acum ceva absurd şi îndepărtat. Cum îşi putuse închipui măcar o clipă că se va putea căsători cu el, cu acest om care nu-i spunea nimic? Putea fi tînăr, frumos, simpatic; în zadar. Cum nu înţelesese că nu există, nu putea exista în viaţa ei? Cum putuse fi atît de ameţită de viaţa monotonă pe care o ducea, încît să nu-şi fi spus, în chiar clipa aceea, că între ei nu putea fi nimic? Niciodată nimic. Şi cum putuse trăi pînă în clipa cînd îl întîlnise pe Cristian fără să presimtă sosirea lui? Cristian fusese prin preajma casei ei chiar în dimineaţa aceea şi ea nu presimţise nimic. A trebuit ca el să apară în prag ca să înţeleagă că viaţa ei, în sfîrşit, începe. Acum totul era limpede. Altceva nu mai avea importanţă. Ceilalţi, toţi, îi erau indiferenţi... Lumea întreagă: indiferentă. Şi Luiza Schultze cu ţipetele ei, şi Braun şi Mihaels şi Uleind şi Pitschau: indiferenţi. Pitschau va trebui să înţeleagă. Nu trebuia să-şi mai permită să facă pe gelosul sau să-i spună că aşteaptă.

„Nu sînt potrivită pentru el. Dovadă e chiar faptul că m-am putut îndrăgosti de altul. N-ar fi fost cinstit din partea mea să mă căsătoresc cu el. E poate şi pentru el un noroc că m-am îndrăgostit de Petre Cristian şi că astfel a scăpat de mine.

Azi de dimineaţă încă mă plîngeam de monotonia vieţii mele, şi iată că acum nu-mi mai rămîne decît să am destulă putere ca să pot duce viaţa care începe."

Căută din nou, arzător, amintirea lui Cristian. Îl avea cuprins în suflet, ca o ființă subtilă. Simțea fiori pe șira spinării și obrajii îi ardeau. Lilo căuta să prindă o fărîmă de claritate în învălmășeala gîndurilor.

„Nici nu-l cunosc..."

Dar imediat își răspunse :

„Cunoști cîteodată mai bine din prima clipă decît după ani și ani. Am deplină încredere în el."

Și gîndul acesta o exaltă.

„Mă voi căsători cu el. Acum știu. Nici un fel de viață nu mă poate mulțumi decît alături de el. Toată viața lîngă el. Voi ști să răscumpăr orice necazuri și dezamăgiri ar fi avut pînă acum. Lîngă mine va ști că poate iubi, așa cum a spus el : „pînă la divinizare, pînă la nimicirea ființei tale în fața celui pe care-l iubești". Nu voi face ce-a făcut nevasta lui. Nu-l voi părăsi niciodată, oricît de grea ar fi viața lîngă el. Nimic nu mi se va părea greu, nimic primejdios. Mai bine orice decît să mă mai plictisesc așa cum m-am plictisit pînă acum. E adevărat că e mult mai în vîrstă decît mine, și totuși nimic nu e îmbătrînit în el. Are atîta putere, atîta exuberanță... Lîngă el voi avea pentru ce trăi. Chiar de va fi nevoie să muncesc, o voi face cu plăcere. Voi da lecții de pian..."

Din nou Lilo își dete seama că gîndurile ei sînt periculoase. O clipă se văzu trăind alături de Cristian în mizerie și lucrînd pentru el : odaia meschină... ceștile de ceai... pîinea pe colțul mesei... rufele subțiate mototolindu-se repede... odăile reci... coji de cartofi pe jos într-un lighean... dar i se părea că are putere pentru orice efort fără să poată secătui bucuria, exaltarea fericirii de a trăi alături de el.

„Da, mai bine orice durere decît monotonia în care am trăit pînă acum. La ce folosește tinerețea și frumusețea lui Pitschau cînd nici o bucurie nu se naște alături de el?"

O ardoare, o năvalnică înfiorare către fericire, către senzații violente, o întăreau în așteptarea gesturilor care vor clădi această dragoste. Orice limitare, orice prudență i se părea o insultă adusă dreptului de a trăi, de a cunoaște fericirea, piedicile ușoare tocmai pentru că se dovedeau neputincioase de a stinge focul ce i se aprinsese în inimă.

„Da, mă voi căsători cu el. Am văzut în ochii lui că și el așteaptă aceeași fericire ca și mine. Am văzut: știe că pot trăi ca și el, adică altfel decît ceilalți oameni."

Lilo se liniști, se culcă imediat și stinse lampa. În întuneric, adormind, gîndurile purtau aceeași victorie, o fericire în care i se părea că se topește. Gîndurile se destrămară, lăsînd în urma lor un gol, care, încet, subtil, se umplu de prezența lui Cristian. Știa că mîine, cînd se va deștepta, ziua va fi luminoasă. Petre Cristian era la ei în casă, aproape, într-o odaie alături. Sosise.

CAPITOLUL VI

După ce se despărți de cei din sufragerie, Petre Cristian intră la el în cameră și începu să se plimbe de colo-colo. Pasul îi era puternic și amplu.

„A, iată odaia mare în care voi avea loc să mă mișc, odaia pentru care am venit aici în pensiune, odaia aceasta care, din stradă, m-a chemat cu un bilet atîrnat de ușă, anunțînd pe toți trecătorii că este de închiriat. A trebuit ca tocmai eu să mă opresc, să intru și să vin aici. E singurul lucru care-mi mai lipsea la vîrsta și situația mea: să intru în această pensiune a domnișoarei Schultze și să mă îndrăgostesc de nepoata ei. Acum nu-mi mai lipsește nimic. Petre Cristian, te poți declara satisfăcut: întreaga dumitale nevoie de romantism, de aventură, de senzațional, este împlinită. Acum nu mai ești singur pe lume..."

Plimbîndu-se prin odaia cu mobilele necunoscute, cu lumina săracă a becurilor aprinse cu economie, Cristian se zări din întîmplare în oglinda mare a dulapului. Se opri în fața ei și se privi cu o intensă curiozitate, cu atenție, cu de-amănuntul. Fața îi era obosită. Zbîrciturile la colțul ochilor se vedeau deslușit. Pe tîmple, părul era alb. Ochii, în schimb, aveau o lucire excepțoinală. O imagine demodată. Îl cuprinse o mare deznădejde.

„Am aproape cincizeci de ani. Ea abia a trecut de douăzeci. Ar putea fi copilul meu. Peste cîţiva ani ar putea să-mi ajute să urc scările. Şi, totuşi, n-am putere să fug, nu, n-am putere să fug. Nu e nevoie să mă mint spunîndu-mi că poate mîine, în zorii zilei voi fugi. Dacă n-am plecat din prima clipă, nu e nevoie să mă amăgesc că voi pleca mîine sau poimîine. Acum e prea tîrziu. Nu voi mai pleca. Sînt un laş. Şi toate acestea, toată slăbiciunea asta, din prima clipă. De cînd am văzut-o. A fost de ajuns să-i văd privirea, privirea aceea însetată, dornică de miracol, de viaţă, o privire de copil căruia i se făgăduieşte un spectacol neobişnuit şi cabotinul din mine a înţeles ce aşteaptă fiinţa aceasta ; am ştiut că ea va rămîne tot ceea ce este gata la mine s-o pornească pe o cale periculoasă, deznădăjduită dar intensă.

Mîinile îi erau reci cînd mi-a dat ceaiul, glasul ei avea intonaţii de supunere, de acceptare. Şi pentru toate astea iată-mă aici, legat ca un idiot în pensiunea domnişoarei Schultze. Petre Cristian, ai găsit în tine destul elan, destulă frăgezime sufletească ca să tresari în faţa acelei priviri a fetei naive şi exaltate. Totul acum e zadarnic şi e absurd să-mi mai bat joc de mine şi de ce simt, pentru că totuşi, orice mi-aş spune tot n-aş pleca. Aş rămîne aici, pregătindu-mi un foarte apropiat viitor de durere şi batjocură. La vîrsta mea şi cu experienţa pe care o am, e natural să ştiu ; ce mi se întîmplă e într-adevăr ceva miraculos, dar cu desăvîrşire periculos. Poate că adevărata înţelepciune ar fi nu să fug, ci să primesc această întîmplare şi ceea ce-mi va putea da frumos, ca un dar dumnezeiesc, fără să cer şi ceea ce nu se poate. Mai bine zis : extraordinarului, să nu-i mai ceri nimic în plus. Dar aşa sîntem noi oamenii croiţi : simţim că ne mînă un destin şi totuşi veşnic ne amestecăm cu voinţa

noastră care deviază, strică elanul inițial și nu sîntem, din pricina asta, în stare să trăim decît lucruri micșorate, deformate de mîinile și mintea noastră. Acum, această fată a ieșit în cale-mi printr-un hazard miraculos. N-am făcut nici un gest conștient pentru ca s-o întîlnesc. Nici măcar dorința asta n-a trecut prin mintea mea ; dimpotrivă. Și abia s-a împlinit acest miracol și iată că am și început să vreau să mă amestec, ca și cum aș putea crede că eu am pregătit totul și că deci am și dreptul să conduc firele destinului meu.

La drept vorbind, singura libertate permisă omului e aceea de a simți frumos sau urît lucrurile care i se întîmplă. Dacă stau acum și mă gîndesc la întreaga mea viață, văd că nimic, absolut nimic nu s-a întîmplat din voința mea. Totul a sosit ca de la sine. Hotărîrile nu le-am luat decît în urma faptelor. Am putea poate să fim mereu fericiți, orice ni s-ar întîmpla, sau să fim mereu nenorociți și nemulțumiți, orice ni s-ar întîmpla. Am putea aproape simți pricina în afara faptelor... Dar toate astea sînt acum gînduri fără rost, sînt om, încă prea om, și voi suferi, mă voi bucura, mă voi zbate, mă voi amesteca cu fiecare clipă în soarta mea, fără să vreau să știu că nu pot face nimic. Ce mi se întîmplă acum e neașteptat, violent, inevitabil și stupid. Cel puțin așa mi se pare mie acum. Deznodămîntul nu poate fi decît în lacrimi. Sînt bătrîn. Sînt sleit. Toate socotelile mele înainte de a intra în această casă erau pentru renunțare, pentru desăvîrșita potolire a mea. Aprinderea sufletească a acestei fete pentru mine nu poate fi decît factice, nu poate dura, chiar de-aș reuși s-o fac să se îndrăgostească de mine. În orice caz, peste puțin timp își va da seama că are alături de ea un bătrîn. Sînt zdrobit de viață, azvîrlit în afara vieții și nu pot înțelege ce a vrut Dumnezeu cu mine ca să-mi scoată în cale o astfel

de poveste neașteptată și, în același timp, să nu-mi dea puterea să fac ceea ce judec că trebuie să fac. E oare o ispită ? Oare gîndurile mele de renunțare erau prea mari pentru mine, erau ale trufiei și Dumnezeu a voit să-mi dovedească justa mea valoare, ca să nu trăiesc în speranțe absurde și mincinoase ? Este o palmă ? Este oare numai o dovadă cît de amețitoare și deșartă era năzuința mea către singurătate, o dovadă că ceea ce credem că e simplu e ceva extraordinar de greu, poate lucrul cel mai greu de împlinit ?

Acum am pătruns în adîncuri atît de insondabile ale sufletului meu, încît am impresia că niciodată nu voi putea aduce lumină acolo. Voi trăi oare toată viața bîjbîind în adîncurile întunecate ale sufletului meu, care acum îndrăznește să se îndrăgostească atît de nepotrivit — ca un licean — de o fetiță ? Pentru ce nu l-am căutat pe Dumnezeu decît pentru a mă consola ? Dacă mi s-ar fi dat o fericire pămîntească, o familie, ca altor oameni, o situație socială, ca altora, nu-mi era căutarea atît de aprigă. Sînt un laș. Dar oare îl poți căuta pe Dumnezeu cînd nu crezi în el decît ca o năzuință ? Dar năzuința mea spre puritate prin însăși faptul că am putut-o formula, nu dovedește că totuși există în mine un sîmbure de adevăr ? Cînd te gîndești la un lucru nu înseamnă că totuși înfăptuirea a început, fie în păcat, fie în bine ? N-am suferit destul ? N-am gustat destul din amărăciunea zădărniciei lucrurilor pămîntești ? Sau nu pot lua lucrurile ușor și să-mi spun că această aventură amoroasă va fi o mică distracție care va face ca timpul să treacă mai agreabil... La căldura sentimentelor exaltate, la agreabila căldură a tinereții ei ?

Dar nu am voie. Nu am voie. Se poate îndrăgosti de mine. Da, acest lucru se mai poate : un miraj, o iluzie. Dar

cu atît mai mult nu am dreptul să-i cer nimic. Şi, totuşi, un singur semn din partea ei şi o urmez pînă la capătul pămîntului!

Am ştiut aceasta din prima clipă, cum am văzut-o. Tocmai acest lucru e stupid. Sînt sluga ei, sclavul ei şi sclavul dorinţei mele de a iubi, de a nu fi singur. În clipa asta aş putea spune că e singura femeie întîlnită; dar prea tîrziu. Poate că acesta este sensul pe care îl are întîlnirea noastră: zădărnicia.

Lilo, Lilo, Lise-Lotte... ce nume stupid, ales de Dumnezeu, ca să simt un fior!"

Cristian căzu, mai mult decît se aşeză, pe marginea patului. Îşi cuprinse capul în mîini şi rămase aşa. Nici o imagine pură, care să răscumpere viaţa. Totul este îmbîcsit de sentimente hibride şi de propria-i slăbiciune.

Tereza nu-i mai scrisese din ziua plecării ei. Nu ştia despre ea decît ceea ce aflase din întîmplare de la prieteni sau scurte ştiri din gazete, relatînd succesele ei. Astfel Cristian aflase că Tereza apăruse din nou pe scenă, că se afla la New York.

Cristian căutase s-o scuze că nu-i scrisese niciodată. Căuta tot felul de argumente ca să se amăgească, ca să-i fie mai uşor gîndul că-l uitase pînă-ntr-atît, dar o amărăciune îi sta totuşi vie în suflet de cîte ori îşi amintea de ea. Tereza ştie cît e de singur pe lume şi mai ales trebuia să-şi amintească desluşit că din pricina ei este atît de singur. Din timp în timp, cîteva rînduri ar fi răscumpărat multe. Ea ştia că, niciodată, n-ar fi arătat nimănui scrisorile ei, nimeni n-ar fi ştiut că a scris. Nu avea de ce să se teamă. Avusese doar încredere în el pentru un lucru mai grav. De fapt, viaţa ei, onoarea ei erau şi acum tot în mîinile lui, lăsate ca o comoară

primejdioasă. Făgăduise poate noului ei soţ că nu-i va mai scrie, şi voia măcar cu atîta să nu mintă ? Sau căuta pur şi simplu să uite tot şi să creadă ea însăşi în minciunile ei ?

Dar cum i-ar fi putut vreodată spune lui Lilo adevărul ? Oamenii aceia, întîlniţi din întîmplare în noua pensiune în care intrase, fără discreţie, fără milă, îi puseseră tot felul de întrebări, la care el răspunsese, minţind. Trebuise să mintă.

„De fapt, îşi spuse Cristian, Tereza mi-a distrus viaţa."

Şi Petre Cristian se opri, uimit, asupra acestui gînd, parcă l-ar fi avut pentru întîia oară. Dar foarte iute recunoscu că se învinuise pe sine însuşi nu pe Tereza. El era acela care primise tot ceea ce primise în viaţa lui cu Tereza. Dacă ar fi avut puterea să nu cedeze, nimeni nu l-ar fi putut sili să primească ceea ce nu-i plăcea ; căsătoria lor. Fuga din patrie, plecările şi revenirile ei, viaţa lor toată, şi apoi, în urmă, el era acela care jurase că niciodată nu va destăinui nimănui nimic. El era acela care niciodată nu avea puterea să hotărască ceva, el era acela care accepta situaţii imposibile şi lua hotărîri donquijoteşti, deci tot el era acela care trebuia să aibă puterea să le ducă pînă la capăt fără să plîngă.

„De altfel, nimeni nu trebuie învinuit, îşi spuse Cristian, de ceea ce ni se întîmplă. Fiecare este de vină de viaţa lui."

Petre Cristian rămase atît de adîncit în gînduri încît nici nu le mai prinse firul. Părea că bîjbîie în întunericul sufletului său. O clipă, senzaţia a fost extrem de grea, ca o presimţire care palpită în apropiere şi caută să se materializeze. Şi această frază apăru clară şi profetică în mintea lui : „Şi ce mi se va întîmpla şi de acum înainte nu poate fi decît tot din vina mea. Hazardul e al faptelor, judecata şi puterea de a hotărî, de a primi sau refuza, e a mea. Acum ar trebui să

am puterea să plec. N-am plecat. Înseamnă că accept tot ceea ce va veni, cu toate că știu că nu poate fi bine. Aș voi totuși să știu ce mă face să doresc să stau aici, ce mă împinge cu atîta violență să stau în această casă ? O patimă ? Este desigur un sentiment foarte ascuns, o speranță vagă că, totuși, ceea ce vine va fi compus și din imense plăceri care vor răscumpăra durerea. Desigur vreau să profit de aceste plăceri. Se vede că e mai ușor să trăiești o durere printre oameni decît să trăiești liniștit părăsit de oameni, părăsit de fapte, ca un mort, singur. Viața de pînă acum a fost prea tristă. Poate că acum va sosi totuși o fărîmă de fericire. În orice caz, acum sufletul a tresărit din amorțirea de moarte, de sfîrșit, în care se adîncise. Ah, cîteodată aveam impresia că voi muri din lipsă de interes pentru viață, că într-o zi voi uita să respir.

Sufletul îmi este înspăimîntător de uscat. Acum, speranța unei dragoste, imense dragoste, cel puțin din partea mea, speranța unui noroc orb care va transforma întreaga mea viață în ceva plăcut sau, cine știe, poate numai dorința de a-mi găsi o familie, eu vagabondul, de a scăpa de plictiseala unei vieți de unul singur, mă face să stau aici și să accept orice dureri viitoare. Am probabil tot felul de speranțe care mai de care mai absurde, ce-mi întunecă gîndul. Cred că pînă la urmă o voi putea iubi ca pe Tereza : cum iubești o soră. Că o voi vedea măritîndu-se cu altul, cu Pitschau, și eu voi merge la nuntă liniștit, bucuros că în fine am o familie, oameni care mă iubesc, care nu mă vor da afară imediat ce nu cîștig bani, care vor avea răbdarea și dragostea necesară ca să mă aștepte. Probabil că am tot felul de socoteli, sau poate că găsesc în mine curajul de a-mi dori o ultimă parte de viață care realizează toată nevoia mea de romantism

exagerat și ridicol. Poate că într-adevăr cred în șansele unei dragoste ideale cu această fată, cînd, de fapt, mai natural ar fi să mă gîndesc la o căsătorie cu Luiza Schultze, mătușa ei, demna proprietăreasă a acestei pensiuni. Fata se va căsători cu acel tînăr care pare îndrăgostit de ea și furios pînă la exasperare de sosirea mea. Tot ceea ce n-a fost satisfăcut în tinerețea mea, s-a deșteptat acum, ca o ultimă năzuință spre fericire. Într-adevăr recunosc, cu toate că nu mai sînt tînăr, că puterea mea de a mă iluziona și a simți nu s-a tocit cîtuși de puțin. Dimpotrivă, s-a amplificat în măsura în care a devenit conștientă de sine. Se vede că bătrînețea nu uzează puterea de a simți. Nu sînt decît puține zile de cînd îmi făceam socoteala vieții mele, încheiam parcă un bilanț. Eram cinstit încredințat că renunțasem la tot ceea ce omenește se numește de obicei plăceri. Și iată-mă acum tîrît în lucruri pe care n-ar fi trebuit să le admit. Am întrecut măsura. Am căzut într-o exagerare bolnăvicioasă.

Dar zadarnic ironizez și reînviu trecutul. Singurul lucru bun pe care-l mai pot face acum, în încurcătura aceasta nouă în care am intrat și din care nu am puterea să ies, ar fi să-mi definesc o purtare și să nu mă las dus la întîmplare de toate peripețiile și surprizele pe care această nouă situație mi le va crea. Nu pot, nu trebuie ca, sub diferite pretexte care în fond nu sînt decît slăbiciuni, să strivesc viața acestei fete. Aș putea fi tatăl ei. Ea nu știe, dar eu știu că, între ea și mine, nu poate fi, nu trebuie să fie nimic. Oricîtă plăcere voi avea să stau lîngă ea, să-i aud glasul, să-i văd privirea, să-i simt prezența, ea nu trebuie să știe acest lucru, iar eu trebuie să mă mărginesc la aceste lucruri. Chiar de ar ghici ce simt, nu trebuie să știe precis și mai ales să nu-i spun niciodată. Voi profita de toată dragostea mea, voi profita de

acest gînd, această siguranță : că dacă aș fi voit, ea ar fi fost a mea. Dar acest gînd trebuie să-mi fie de ajuns ca să mă simt fericit lîngă ea. Oricare va fi întorsătura pe care o va lua viața ei sau a mea, nu trebuie să uit că sînt căsătorit cu o femeie bigamă, fără a mă putea despărți de ea vreodată. Nici măcar nu am voie să-i spun vreodată acest adevăr lui Lilo. Va trebui să știu să mă stăpînesc într-atît față de ea încît să pot asista la căsătoria ei cu altcineva fără ca să sufăr, știind că, dacă aș fi vrut, ea m-ar fi iubit și că, tocmai pentru că o iubesc, nu mi-am putut permite să-i stric viața. Dacă am avut puterea să accept față de Tereza ceea ce am acceptat, trebuie să am și puterea să primesc pentru ființa aceasta orice sacrificiu. Ah, dacă această fată, printr-o întîmplare ciudată, ar fi fost o ființă extraordinară, o sentimentală tot atît de desăvîrșită ca mine, lucrurile ar fi putut lua o întorsătură foarte obișnuită. O dragoste exaltată care, în mod conștient, nu s-ar consuma. O dragoste ținută pe înălțimi sublime și neatinse. Atunci totul ar putea dura, orice s-ar întîmpla. Ar putea să se căsătorească, ar putea să nu se căsătorească, ar putea să plece, sau să plec eu, invoirea noastră, „stelară", ar putea cuprinde și întrece marginile orizontului pămîntesc. Ah, fericirea acestor spații eterne în care întîlnirea noastră ar căpăta orice formă, ca și lumina... Dar iată că în pensiunea Schultze, femeia întîlnită, Lise-Lotte, nu poate fi decît o tovarășă făcută pe măsura pămîntească. Eu, numai eu, va trebui să cunosc cazna măsurilor, a constrîngerilor, a înfrîngerilor. Singur".

Ceea ce gîndea acum Cristian era atît de important, atît de adînc, încît i se părea că i se întipărește în minte, în nervi, ca pecetluiri de foc, de fier roșu. Totul i se părea clar acuma. Îngrozitor de greu, dar de o claritate care, tocmai prin

noblețea închisă în gînd, îi da o fericire subtilă, îi înfierbînta ființa. Ar fi voit să poată destăinui acest lucru lui Lilo, într-o superbă exaltare, dar își da seama că, asemenea unei formule magice, aici taina trebuia păstrată nespusă ca să-și poată menține coeziunea care îi conferea puterea. Trebuia tăcere, o supraomenească tăcere. Era încredințat că va avea această putere.

CAPITOLUL VII

— La masă ! La masă !

Gongul sună, lovit energic de către Grete. Sufrageria fu invadată de chiriaşii pensiunii, şi se umplu de zgomot şi de viaţă. Îşi căutau locurile, se aşezau cu satisfacţie. Era tîrziu şi le era foame. De altfel, se simţea un miros plăcut de mîncare.

Luiza Schultze se aşeză, prezidînd. Aruncă o privire în jurul ei şi exclamă :

— Profesorul nu e acasă ? Adineauri l-am văzut. Unde e ? Grete, unde e domnul profesor ?

Braun răspunse :

— A plecat acum o jumătate de oră şi a spus că vine imediat.

— Vine el, şopti Grete. Întîrzie cam totdeauna...

— O adevărată comoară la casa omului, mormăi Uleind.

— Numai să nu-l fi călcat tramvaiul... adăugă Pitschau.

— În tot cazul, dacă dispare, oricare ar fi motivul, porţia lui o mănînc eu, spuse Mihaels, care începuse să mestece pîine goală.

— Nu înţeleg. E mai întîrziat decît de obicei... spuse Luiza Schultze. Azi-dimineaţă am stat de vorbă cu el şi nu mi-a spus nimic. N-a spus că nu vine...

O clipă rămase pe gînduri, apoi adăugă ca pentru ea :

— Da, de cîteva zile, mi s-a părut mie că are ceva. Ascunde ceva, da...

Lilo tresări şi o privi pe Luiza Schultze cu încordare, dar aceasta tăcu.

Mihaels începu să rîdă cu poftă :

— Mai bine ai spune adevărul, scumpă domnişoară. Nu mai căuta să ne păcăleşti pe noi ! Domnilor, trebuie să ştiţi că azi de dimineaţă, intrînd din întîmplare în bucătărie...

— Din întîmplare ? întrebă Pitschau. Dumneata, în bucătărie, din întîmplare ?...

Toată lumea izbucni în rîs, dar Mihaels urmă netulburat :

— ...ce-mi văzură ochii ? Închipuiţi-vă : acest domn Cristian, acest seducător înnăscut, era în bucătărie împreună cu domnişoara, onorata noastră proprietară, Luiza Schultze, şi...

Mihaels făcu o pauză lungă. Toţi îl priveau cu atenţie.

— Şi ? întreabă Braun vădit neliniştit.

— ...Şi găteau mîncare, împreună ! Sub pretextul că-i da reţete, îşi pusese un şorţ alb dinainte, şi învîrtea la maşina de tocat carne. Dumneaei — şi Mihaels o arătă pe Luiza Schultze cu un gest larg — îl privea cu duioşie. Preparau împreună o mîncare exotică care, dacă nu mă-nşel, se află acum pe masă, şi din care se pare că nefericiţii de noi vom fi siliţi să mîncăm.

Mihaels arătă un castron imens care aştepta pe masă. Toţi mesenii erau înmărmuriţi. Lilo asculta cu atenţie. Era într-adevăr neliniştită de lipsa lui Cristian. De obicei, nu întîrzia. Îşi dădu seama că ajunsese ca fiecare mişcare a ei, fiecare gînd să fie legat de acest om. De cînd sosise el în pensiune trăia într-o mare încordare, o veşnică aşteptare şi mereu cu teama ca nu cumva mătuşa ei, sub un pretext

oarecare, să se supere pe Cristian, deşi pînă acum purtarea acestuia fusese de aşa fel încît, pentru prima oară de cînd se ştia pe lume, o vedea pe mătuşa ei avînd pentru un chiriaş o adevărată slăbiciune. Îl lăuda, îl îngrijea, îl răsfăţa...

Într-adevăr, de cînd venise Cristian la ei în casă, totul părea schimbat, toată atenţia tuturor îndreptată spre el. Iar el, drăguţ cu toată lumea, atent cu Luiza Schultze, sta ceasuri întregi acasă, jucînd şah cu Braun şi răbdînd cu nepăsare ironiile lui Uleind şi ale lui Pitschau.

Lilo îl aştepta. Veşnic îl aştepta. I se aprinsese un foc în inimă. Căldura dragostei îi mistuia clipele care nu păreau făcute decît pentru a-l aştepta.

Cristian era drăguţ cu ea, mai mult decît drăguţ ; stătea ceasuri şi ceasuri alături de ea, ascultînd-o cum cîntă la pian, atent, cald, însă ferindu-se cu mare dibăcie sau poate cu nepăsare de orice gest, sau cuvînt care ar fi putut mări intimitatea dintre ei. Înlătura cu grijă orice posibilitate de a fi singur cu ea, evitînd astfel discuţia care ar fi lămurit-o asupra acestui om misterios. Unde merge ? Cu ce se ocupă, ce prieteni are ? O mai vede pe fosta lui soţie ? Nenumărate întrebări care o frămîntau fără odihnă.

În prima seară cînd Cristian sosise la ea în casă, fusese atît de sigură că între ea şi el se petrecuse ceva, exista o înţelegere, simţea că o alesese, că o admiră, că se simte înduioşat în faţa ei... Nici o clipă nu se îndoia că şi Cristian se îndrăgostise de ea. Dar acum, după mai bine de două luni, îşi da seama că se înşelase şi că aşteptarea ei era zadarnică.

Dar atunci, de ce părea atît de fericit ? Paşii, vocea, privirea lui erau toate ale unui om care pluteşte într-o misterioasă bucurie. Sosea acasă plin de o forţă tainică, de o exuberanţă

stăpînită, mereu ca şi cum chiar în clipa aceea ar fi primit o veste extraordinară.

Dar glasul lui Mihaels răsuna iarăşi în liniştea sufrageriei:

— Mi se pare... mi se pare că eşti amorezată de el, domnişoară Schultze!

— Amorezată? De ce amorezată?

— Foarte simplu: văd că dacă nu este „el" acasă, nouă nu ne dai de mîncare...

— Adevărat, asta ar fi o idee. Să mîncăm. Ce să-i fac dacă întîrzie?

Luiza Schultze începu să servească. Locul lui Cristian, ca o lipsă vizibilă, sta gol.

— Lilo!

Lilo tresări. O strigase mătuşa ei şi i se părea că sosea dintr-o altă lume. Se simţea prost. Într-adevăr, o clipă se gîndise că poate Cristian e îndrăgostit, că are o femeie în oraş, şi din pricina asta acea fericire... De ce spusese mătuşa ei Luiza, că, de cîtva timp, Cristian îi părea ciudat? Luiza Schultze era dintre acei oameni cărora, deşi nu înţeleg ce se petrece în sufletul altora, totuşi nu le scapă nimic.

Dar se auzi soneria de la intrare şi Grete alergă repede să deschidă uşa. Iată-l! Sosise. Intră în sufragerie cu pasul lui suplu, uşor legănat. Se grăbea. În mînă ţinea un buchet de flori. Toţi ai pensiunii aşteptau în tăcere. Se opriseră: nu mai mîncau. Lilo simţi că Pitschau o observă pe furiş: într-adevăr, chiar şi ea crezu o clipă că florile sînt pentru ea, dar Cristian, foarte liniştit şi bine dispus, se îndreptă către Luiza Schultze şi-i înmînă buchetul în strigătele de uimire ale tuturor. Luiza Schultze era roşie ca un rac.

— Am întîrziat... ca de obicei, de altfel, spunea Cristian. Am văzut florile astea şi m-am gîndit că v-ar plăcea...

În liniştea care urmă, glasul lui Uleind, răsunînd neaşteptat de răspicat şi tare faţă de obişnuitul lui ton leneş cu care mormăia cuvintele:

— Dragostea tainică, pe care domnul Cristian o poartă domnişoarei Schultze, nu va mai putea fi multă vreme tăinuită. Cred că totul se va sfîrşi printr-o căsătorie...

— Nu cred. Sînt de părere că o să-i treacă, spuse Pitschau, cu glasul tot atît de ostentativ ridicat.

— Să nu-ţi faci iluzii, iubite domnule inginer.

— Am multă răbdare... vom vedea. De altfel şi contesa de Pompadour...

— Marchiza...

— Marchiza de Pompadour era de aceeaşi părere cu mine: în viaţă, răbdarea este totul!

— Mă rog, poate aveţi dreptate...

— Avea dreptate. Ca şi domnişoara Luiza Schultze, marchiza de Pompadour avea totdeauna dreptate...

— Ce legătură poate fi între mine şi contesa de Pompadour?...

— Marchiza... insinuă Uleind.

— Să mă lăsaţi în pace! Marchiza, contesa... ce vă bateţi joc de mine?

— Domnişoară, vă rog să credeţi că aşa ceva nici nu poate trece prin minte cuiva care locuieşte în pensiunea ce cu onoare conduceţi. Florile primite acum ne-au emoţionat profund şi ne-au pătruns de un sentiment de inferioritate. Într-adevăr, iată o idee care noi n-am avut-o încă...

Lilo tresărise auzind glasul lui Uleind. Spusese „domnişoara Schultze" cînd Cristian intrase cu florile şi o privise

pe ea, Lilo. Or, pe Lilo tot Schultze o chema. Şi Uleind, spunînd că florile sînt pentru „domnişoara Schultze" o privise tot pe Lilo cu ironie. Vorbise de „dragostea taimică". Uleind nu vorbea niciodată decît ca să spună lucruri care ascundeau o batjocură. Oare observase că ea era îndrăgostită de Cristian şi că el nici n-o bagă în seamă?

Şi Pitschau o privise fără voia lui. Desigur că toţi îşi dădeau seama de ce simte ea şi acum îşi băteau joc...

Cristian era foarte bine dispus. Se aşezase la locul lui şi mînca mai repede ca să-i ajungă din urmă pe ceilalţi. Avea un aer de mare fericire. Părea întinerit. Lilo îl privea. Îi plăcea fiecare mişcare a acestui om, el întreg, cu făptura lui atît de teatrală şi totuşi atît de simplă în plinătatea puterii. Răspîndea în jurul lui o atmosferă vrăjită de dor de aventură, de făgăduinţi miraculoase. În faţa lui, pentru întîia oară în viaţa ei, Lilo simţise acel fior care o făcea să creadă în fericire, să aştepte fericirea.

Glasul Luizei Schultze se făcu auzit:

— Ce, toată lumea trebuie să fie lipsită de atenţii faţă de mine? Să mă creadă complet lipsită de sentimente? Ce, mureaţi dacă eraţi din cînd în cînd drăguţi cu mine, sau dacă mi-aţi fi făcut cîte un mic cadou, nu pentru valoare, un fleac, o mică atenţie, de ziua mea de pildă? Şi, în definitiv, nici aşa de proastă nu sînt ca să vă bateţi joc de mine! Dacă aş vrea să-mi găsesc şi eu pe cineva cu care să-mi sfîrşesc zilele, să nu credeţi că n-aş putea...

Braun tuşi şi apoi spuse:

— Sigur că da... sigur că da.

— Nu zic că domnul Cristian...

Şi Luiza Schultze se opri foarte încurcată şi se înroşi rău de tot. Uleind îi spuse blînd:

— De vină pentru toată neliniștea dumneavoastră e numai domnul Cristian, care n-are curajul să vorbească desluşit...

— E un om misterios, mormăi Pitschau.

Braun căuta să prindă, din ceea ce vorbeau chiriaşii, dacă are să se teamă de Cristian ca rival sau nu. Într-adevăr, de cînd acesta sosise în pensiune, Luiza Schultze era schimbată. Era mai veselă, mai bine dispusă ca niciodată. În mod cert şi netăgăduit îl răsfăţa pe nouă venit, acest intrus, acest străin, aşa cum n-avea obiceiul să răsfeţe pe nimeni. Acest om misterios, fără meserie, fără avere, fără patrie, fără acte... Totuşi poate că toate cuvintele chiriaşului nu erau decît glumele unor oameni tineri, care nu se tem să se distreze puţin, fie chiar cu lucruri grave. Braun spera că, totuşi, la bătrîneţe, Luiza Schultze se va hotărî să se căsătorească cu el, să se poată odihni, îngriji împreună... Să aibă căminul lor.

Lilo îl privea cu uimire pe Cristian. Părea absent. S-ar fi crezut că toate insinuările lui Uleind şi ale lui Pitschau alunecă pe lîngă el fără a-l atinge. Se părea că nimic pe lume nu poate clătina buna lui dispoziţie. Oare nu era dispreţ din partea lui — un dispreţ din care lipsea răutatea — faptul că nimic nu-l atingea din partea celor doi? Se uita la ei aproape cu bunăvoinţă, cum te uiţi la un copil prea răsfăţat şi iresponsabil.

Lilo tresări. În clipa asta privirea ei o întîlnise pe a lui Cristian. El nu întoarse ochii. Dimpotrivă, lumina lor se intensifică, ochii părură că se măresc. Lilo se simţi cuprinsă în lumina lor ca într-o mîngîiere din care nu se putea desface. O contopire cu el, o pătrundere a fiinţei lor... Inima îi bătu violent.

Apoi auzi glasul lui, care o întreba :

— Am luat două bilete de concert pentru astă-seară. Ţi-ar face plăcere să vii cu mine ?

— Da, sigur că da ! Vin cu plăcere, şi adăugă : Şi-ţi mulţumesc că te-ai gîndit la mine...

— Începe la ora nouă.

Pitschau şopti repede :

— Cleopatra, regina Egiptului, spunea adesea că dacă o femeie îşi ia nasul la purtare, fie chiar cu un milimetru, se schimbă faţa lumii...

— La necaz, eşti în formă, îi spuse Uleind. Îţi priieşte. Din toate glumele dumitale istorice, iat-o pe cea mai suportabilă. Te sfătuiesc s-o reţii şi s-o plasezi din cînd în cînd. Altceva nu mai ai de făcut...

— Soarta mea te preocupă mult, mi se pare ! Să nu uiţi să-mi laşi adresa dumitale cînd te muţi ca să-ţi pot anunţa telegrafic orice ar surveni nou în viaţa mea. Îţi jur pe ce am mai sfînt că-mi voi împlini această datorie pînă la sfîrşitul zilelor mele, adică pînă la o sută de ani...

— Cîteodată le nimereşti, cîteodată nu...

— În orice caz sînt încîntat că am un client asiduu.

Masa era pe sfîrşite. Luiza Schultze se ridică, imitată de toţi ceilalţi, care începură să plece unul cîte unul. Lilo voi să meargă la ea în odaie, dar mătuşa ei îi şopti :

— Mai rămîi. Am să-ţi spun ceva.

Lilo îşi dădu seama în ce stare de tensiune trăia : fusese de ajuns această frază a mătuşii ei ca să se simtă neliniştită. Dacă-i va spune ceva neplăcut despre Cristian ?

În sufragerie rămăsese numai ea, Braun si Luiza Schultze, care veni pînă la ea şi începu astfel :

— Cristian...

„Deci despre el e vorba", se gîndi Lilo, şi se simţi nepotrivit de tulburată. Mîinile i se răciseră şi o uşoară sudoare îi umezi fruntea.

— Cristian, ţi-am spus şi la masă, e de cîtăva vreme schimbat. E ceva cu el care mă neliniştește. În definitiv, fiecare om e liber să facă ce vrea, dar nu înţeleg ca lucrurile să se petreacă la mine în casă... Să îndrăznească...

Iată că temerile lui Lilo păreau că se dovedesc adevărate ! Lilo respira greu. Asculta cu încordare. O gelozie ascuţită îi cuprinsese deodată inima. Desigur că Cristian venise noaptea cu femei.

— Dar ce a făcut ? murmură Lilo, căutînd să se stăpînească şi să pară indiferentă.

Braun se apropie. Era vizibil mulţumit : în sfîrşit Luiza Schultze găsea defecte noului chiriaş, răsfăţatului...

— Uite ce e : acum cîteva zile, mi-a cerut voie să vie la el nişte prieteni. Bună cum sînt...

— Prea tolerantă, murmură Braun.

Luiza Schultze dădu din cap afirmativ, apoi urmă :

— ...i-am dat voie. M-am gîndit : om e şi el. Nu poate trăi ca un pustnic.. cine ştie, mi-am zis, vrea ca prietenii lui să vadă şi ei unde locuieşte, că stă într-o casă cumsecade... în sfîrşit... fiecare cu ale lui... şi i-am dat voie. Tu, draga mea, nu-ţi dai seama ce se petrece în jurul tău... Tot la pian sau cu capul în nori nu poţi să le observi pe toate... Dar eu... uite, cînd i-au venit prietenii, m-am postat aici în sufragerie ca să-i văd, să ştiu şi eu cu cine îmi intră în casă. Pe la trei, a început soneria. A venit unul. Apoi altul, apoi altul, nu se mai termina. Nişte mutre de străini, de altfel politicoşi, rezervaţi şi chiar timizi. Soseau încet, de parcă umblau în vîrful picioarelor. După ce dădeau bună ziua mergeau

direct la el în cameră. El lăsase uşa întredeschisă. Au venit aşa şapte şi apoi o femeie. Şi s-o fi văzut numai! Înaltă, cu o roche pînă la gît şi lungă pînă aproape de pămînt, ziua în amiaza-mare. Prea elegantă şi excentrică, un fel de nihilistă, cu părul pieptănat strîns pe cap... Frumoasă, nu zic nu... Avea şi perle la gît... ai fi jurat că sînt veritabile... Ori e prinţesă, ori e hoaţă de bijuterii... Au mers în odaie la el, unde-au început o discuţie aprinsă. Vorbeau tare, strigau... Cînd vorbea Cristian tăceau toţi. Au stat două ceasuri şi au plecat toţi deodată. Tot politicoşi. Cristian, ca de obicei, fericit. Ei bine... veţi spune că ce zic eu sînt fleacuri, şi într-adevăr aşa s-ar părea. Dar ce să vezi, a doua zi iar au venit, a treia zi iar. Au venit pînă acum de patru ori. Se închid acolo în odaie şi încep să răcnească, să se certe. El, Cristian, e şeful lor. Ca la început: cînd vorbeşte el, toţi tac. Ei, ce ziceţi? Asta-mi mai lipsea: un complot de nihilişti la mine-n casă!

Lilo simţi o uşurare. O imensă bucurie. Căută să şi-o ascundă sub o protestare formală:

— Tanti!

— Nimic! Să taci! Te asigur că nu mă înşel. Eu nu mă înşel niciodată. De ce nu mi i-a recomandat? Măcar pe femeia aceea! De unde ştiu eu că nu e chiar nevasta lui şi că, într-o bună zi nu izbucneşte un scandal?! Vedeam eu că nu e lucru curat cu el. Prea politicos. De aceea nu-ţi dau voie să mergi cu el deseară la concert. Mai întîi trebuie să deslueşesc totul. O să ne pomenim cu cine ştie ce percheziţie. Nu pot tolera astfel de lucruri la mine-n casă! N-ar fi de mirare să fi ascuns şi arme. Mîine am să caut cu Grete prin valizele lui. Şi apoi am să mă simt obligată să-l denunţ...

— Tanti !

— Păi ce vrei să fac ? Crezi că mie nu-mi pare rău ? Plăteşte dublu odaia bavarezului, nu se uită la cheltuieli, e vesel, nu e mofturos, orice-i dai îi place... Flori... Bilete de concert... dar de !

Braun interveni :

— Poate ar fi mai bine să ne asigurăm mai întîi dacă-i adevărat... ca să avem ce spune precis la poliţie...

— Ce vrei să fie altceva ?

— Poate discută. Sînt oameni care vorbesc mult.

— Păi asta spun şi eu, că discută, dar ce fel de discuţii sînt astea în care strigă ca surzii... şi de ce aşa de mulţi deodată şi în fiecare zi ?

— Totuşi eu cred că unchiul Braun are dreptate. Trebuie să vorbeşti cu domnul Cristian mai întîi, spuse Lilo.

— Cine ştie ce minciuni are să-mi mai spuie. E un om foarte misterios.

— Ai să simţi dumneata, tanti ! Ai destulă experienţă...

— Bine, bine, zise Luiza Schultze, înduplecată. Am să-i vorbesc... Dar tu n-ai voie să mergi diseară...

— Dar cum să-l refuz ? Sub ce motiv ?

— Că te doare capul, că ţi-ai scrîntit piciorul, ce vrei. Dar nu-ţi dau voie... Tocmai de aceea ţi-am spus tot ca să nu te duci. Altfel mai aşteptam eu pînă aflam ce-i cu el...

— Mai bine vorbeşte dumneata cu el, ca să vezi ce este... poate...

— Poate vrei să vorbesc eu, spuse Braun.

— Nu, nu. Am să vorbesc eu. Ce, credeţi că mi-e frică ?

Lilo nu mai ştia ce să spună. Avusese o bucurie atît de mare la gîndul că va merge cu Cristian la concert, şi acum totul se stricase. De ce o privise aşa la masă ? Poate

totuşi o iubea... Acum, voia, voia cu orice preţ să meargă cu el. Se aşează la pian. Aşa va putea rămîne singură cu gîndurile ei. Începu să cînte. Luiza Schultze începu să tricoteze. De obicei nu rămîneau mult timp în sufragerie, şi Lilo observase că, întotdeauna, puţin după plecarea lor, chemat parcă de muzică sosea Cristian. Putea sta şi ceasuri întregi cu ea. Nu vorbea. Cîteodată citea, uneori scria sau, pur şi simplu, stătea nemişcat, ascultînd. Prezenţa lui îi da lui Lilo o fericire subtilă. Ar fi dorit să întrerupă muzica pentru a sta de vorbă cu el, dar observase că imediat, sub un pretext sau altul, Cristian părăsea odaia după cîteva clipe. Ostentativ evita să rămînă numai cu ea. Totuşi, azi o poftise la concert... Va merge cu el, va fi singură cu el, şi va merge chiar împotriva voinţei mătuşii Luiza. N-avea decît să se supere... va merge totuşi.

În timp ce Lilo lua hotărîrea de a trece peste voinţa mătuşii ei, uşa odăii lui Cristian se deschise şi el intră în sufragerie. Cînd o văzu pe Luiza Schultze şi pe Braun, voi să se retragă, dar Luiza Schultze îl cheamă energic :

— Domnule profesor, domnule profesor ! Te rog să vii. Te rog să rămîi. Tocmai mă gîndeam să te chem eu. Voiam să-ţi spun ceva. Trebuie să ne lămurim.

Lilo, înfricoşată, se gîndi să plece la ea în odaie, şovăi o clipă, dar apoi se hotărî să rămînă. Dacă va fi nevoie să intervină, ca Cristian să nu se supere... Lilo simţi iarăşi o nelinişte ascuţită.

Luiza Schultze se ridicase de pe fotoliu şi, mergînd spre Cristian, rămas tocmai în celălalt colţ al odăii, începu să vorbească discret cu el. Lilo continua să cînte încet. Nu putea auzi ce vorbesc ei, însă, la un moment dat, se opri brusc. Cristian rîdea în hohote, cu poftă, un rîs sănătos,

puternic, contagios. Luiza Schultze îl privea buimăcită și cam stingherită. Cristian zise printre hohote :

— Domnișoară... vă rog să mă iertați... dar e prea bună... asta e prea bună... Un complot ! Domnișoară, dar ei sînt actori ! Am repetat o piesă. M-au rugat pe mine, ca regizor... I-am chemat aici tocmai pentru că dumneata ești așa de amabilă, încît am îndrăznit...

Rîsul lui Cristian se înalță din nou. Lilo și Braun se apropiaseră și ei.

— Un complot... e admirabil ! Tocmai voiam să vă invit și pe dumneavoastră la reprezentație...

— Bine, bine... văd că m-am înșelat. Nu mi se întîmplă des, dar de data asta m-am înșelat. Ai fi putut să-mi spui, să mă anunți, să mi-i recomanzi...

Lilo respiră ușurată. Va merge deci la concert ! Cristian nu va fi dat afară.

— Tocmai plecam la repetiția generală, care are loc chiar în sala unde va fi spectacolul. Voiam să-i spun domnișoarei Lilo că mă voi întoarce la timp, ca să mergem la concert. Te rog să fii gata. Vin cu un taxi la nouă fără un sfert și plecăm imediat.

Cristian plecă. Încă rîdea. Luiza Schultze îl urmări cu ochii și spuse cu glasul blînd :

— Simpatic, n-am ce spune. Întotdeauna am spus eu că-i simpatic. Eu nu mă înșel niciodată !

Lilo rămase singură în odaie. Se așeză din nou la pian și exersă. Era neatentă. Se gîndea la tot felul de lucruri deodată. Și la Cristian, și la purtarea lui ciudată, și la dragostea ei pentru el, și totodată voia să hotărască cum se va îmbrăca pentru concert. I se părea că acea zi, acea seară erau însemnate și ar fi dorit ca, printr-un fel neobișnuit

de atenție, să fie conștientă de fiecare clipă, ca apoi să nu uite niciodată nimic. Privirea lui Cristian o urmărea și, de cîte ori îi răsărea în minte, odată cu amintirea ei, o tresărire aproape dureroasă îi zvîcnea în inimă. Acum, muzica, sub degetele ei se amplificase, strigîndu-și bucuria. Lilo se simțea îndrăgostită. Îl iubea. Se surprinse șoptindu-i numele ca o încercare, ca o dibuire în întuneric:

— Petre!

Îi revedea toate gesturile, îi auzea toate mlădierile glasului, își amintea rîsul lui. Revedea puterea umerilor lui, mișcările suple ale mîinilor, parfumul hainelor lui. Îi plăcea totul la el. Îi plăcea și părul alb la tîmple, și oboseala pleoapelor sensibile. Îi plăcea și ceea ce era misterios în acest om, ca și simplitatea lui teatrală, gesturile lui... Ochii lui aveau o strălucire necontenită... Omul acesta nu era ca toți ceilalți, se putea aștepta de la el la orice... Alături de el se simțea bine, ca și cum ar fi băut ceva exaltant care îi da încredere în viață, în puterile ei, încredere în miracol. Toate acestea ar putea fi ale ei. Gîndul că Cristian ar fi putut-o îmbrățișa, o înfiora. Plăcerea acestei așteptări era atît de mare, încît Lilo căuta dinadins, mereu, imaginea aceasta amețitoare. Niciodată nimeni nu o îmbrățișase, niciodată nimeni nu o sărutase. Îl aștepta parcă pe el pentru a da un sens mai mare dăruirii ei. Era conștientă că ceea ce vrea e un lucru solemn, un lucru sfînt, nu un gest făcut la întîmplare sau din plictiseală.

Apoi merse să-și pregătească tot ce-i trebuia ca să se îmbrace. Voia să-și calce rochia, să se gătească, așa încît Cristian să fie mulțumit. Îi era teamă de el. Știa că viața lui de actor îl făcea desigur să cunoască femei excentrice, elegante. Nu voia să pară săracă, stingheră, umilă...

Se ridică de la pian şi merse spre camera de baie. În drum, pe coridorul lung şi destul de întunecos, unde de obicei ardea o lumînărică, auzi deodată glsaul lui Pitschau care-o chema :

— Lilo !

Se opri. Tresări. Nu-l văzuse.

— Da, eu sînt.

— Diseară mergi la concert cu Cristian ?

— Da.

Pitschau făcu o pauză, apoi întrebă foarte rar şi încet, ca un om obosit :

— N-ai putea să nu te duci ?

— Nu.

— Bine...

Lilo voi să plece.

— Stai, te rog. Voiam să-ţi spun că eu... sînt acelaşi. Din timp în timp am să-ţi amintesc acest lucru. Nu uita : aştept.

— Nu trebuie. N-are rost. Da, tocmai voiam şi eu să-ţi spun că n-are rost.

Lilo, fără voia ei, pusese vehemenţă în glas.

— Aşa crezi tu, dar eu cred altfel. Îţi repet : aştept. Orice ar fi, aştept !

Lilo îl privi, fără voia ei, cu uimire. Deşi în coridor era destul de întuneric, se obişnuise şi ochii ei desluşeau bine fiecare detaliu. Faţa lui Pitschau avea ceva schimbat, părea mult mai sensibilă, aproape dureroasă. Lilo îşi alungă cu violenţă mila din suflet. Gîndi : „N-are nici un drept ! N-are nici un drept ! Vreau să fiu fericită. Nimeni şi nimic nu mă poate împiedica. Nici el n-are dreptul să mă împiedice."

Fugi la ea în odaie şi plînse. De ce n-o iubea Cristian? Trecuse două luni de cînd venise în casă, şi totuşi rămînea atît de rece, de străin, de misterios! Nu simţea cît îl iubea ea, cît de adînc se învăţase cu el, cum nu mai avea nici o bucurie dacă nu era lîngă el, cum întreaga ei viaţă se transformase într-o imensă, avidă aşteptare a dragostei lui? Şi ce liniştit părea omul acesta care umplea casa cu fericirea lui caldă şi inconştientă, cu prezenţa lui atotputernică! O, de-ar fi ştiut Pitschau că n-avea nici un motiv să fie gelos, că Cristian e rece cu ea, rece pînă la exasperare...

Cristian sosi exact la ora făgăduită. Intră, merse la uşa odăii lui Lilo şi bătu. Cei ai pensiunii erau toţi, ca de obicei la ora aceea, adunaţi pentru cină. Lilo veni în sufragerie. Purta o rochie lungă şi foarte amplă, vişinie. Rochia o arăta foarte subţire şi înaltă şi da feţei ei o paloare delicată. Lilo voia să-şi amintească toată viaţa că seara aceasta era foarte frumoasă.

— Vezi să nu răceşti, îi spuse Luiza Schultze, care părea foarte mîndră de apariţia nepoatei sale. Mai zise: O să am grijă să vă pun la fiecare în odaie cîte ceva de mîncare pentru la întoarcere. Petrecere frumoasă!

Lilo plecase cu Cristian. Coborîseră scara împreună fiecare treaptă împreună. Lui Lilo i se părea că a pornit pe un drum primejdios, dar care ducea la o mare victorie. Era ca şi cum ar fi plecat amîndoi în lumea largă, pentru totdeauna împreună, şi împăcaţi.

În taxi, au tăcut ciudat. O bruscă tăcere. Cristian avea grijă de ea, dar gesturile lui erau parcă ale unei exagerate politeţi. Sala de concert nu era prea departe. În cîteva clipe au fost acolo. Era destul de tîrziu. O mulţime forfotea la intrare. Se grăbiră să-şi găsească locurile. Abia aşezaţi,

lumina se stinse, dirijorul apăru, şi începu concertul. Lilo se obişnui cu întunericul sălii şi începu să vadă în jurul ei. Oamenii erau nemişcaţi.

Cu toate că Lilo asculta concertul cu o plăcere crescîndă, totuşi, nici o clipă nu uita că Cristian e alături de ea. Îi simţea braţul de-a lungul braţului ei. Erau alături într-o bruscă şi caldă intimitate. Niciodată nu şezuse atît de aproape de el. Îi simţea respiraţia amplă şi întreaga lui făptură o umplea de o bucurie neaşteptată, necunoscută, o emoţie a cărnii, a nervilor, a sîngelui. Se lăsă uşor spre el. El rămase absolut nemişcat. În penumbra sălii îl vedea totuşi deslușit. Faţa lui era de o paloare romantică, teatrală. Părul strălucea bogat şi alb la tîmple, contrastînd cu lucirea ochilor verzi. Părea străin, cuprins de o melancolie ciudată.

Într-adevăr, Cristian trăia o clipă neaşteptată şi stranie. În valul de muzică, atît de pur, atît de perfect, se afla deodată izolat de oameni, ca într-o oază minunată în care se regăsea pe sine, ca şi cum de luni de zile n-ar mai fi fost în nici o clipă el însuşi. Acum, dus de o putere tainică, se înălţa pînă la altitudinea sufletului său de dinaintea întîlnirii cu Lilo, el, cel al căutării şi al singurătăţii, cel al întrebărilor supraomeneşti. Muzica a fost un pretext care îi aminti, aşa cum un ceasornic aminteşte de timp, cine era el cel adevărat. Deodată, şi dureros, deslușì că ceea ce trăia ca pasiune alături de Lilo, nu era ceva etern, ci numai o fărîmă de iluzie, pe care el avea puterea s-o creeze, o parte de magie pe care o adăuga realităţii plate, pentru a putea fi fericit, pentru a putea răbda realitatea atît de anostă a vieţii lui. Şi din nou spaima singurătăţii, şi sfîşietoarea însetare a unei posibile şi desăvîrşite descătuşări din acea spaimă

Se uita cu grijă spre Lilo, temîndu-se ca nu cumva însăşi aceste întrebări să nu aibă puterea de a-l despărţi pe neaşteptate de fiinţa care acum era totul pentru el. Alături de Lilo se simţea apărat de tăcerea lui, de stăpînirea lui. Lilo nu va şti niciodată cît a iubit-o. El va avea întotdeauna puterea tăcerii. Astfel dragostea lui va fi vastă ca întreaga lui viaţă, indiferent ce va face Lilo. Astfel va primi această dragoste pămîntească, această mîngîiere în pustiul vieţii lui. Ce deosebire va fi pentru el, Cristian, el care o va iubi dincolo de marginile trupului său, dacă Lilo va locui mai departe la mătuşa ei, sau dacă va fi căsătorită? Lui îi era de-ajuns că Lilo există şi că o poate vedea. Pentru moment, muzica îi dădu puterea să creadă că orice este cu putinţă şi că el îşi poate crea viaţa după voinţa lui, aşa cum doreşte. Simţea respiraţia lui Lilo aproape de faţa lui, respiraţia atît de scumpă, ameţitor de scumpă. În suflarea asta era cuprinsă viaţa, ca un izvor sfînt, sosind din adîncul fiinţei ei calde şi neatinse. Prezenţa aceasta ţinea loc de orice mîngîiere. Îi simţea braţul alăturat de al lui, într-o totală încredere. Nici un gest nu putea fi mai complet ca această firavă respiraţie a ei. Nimic nu l-ar fi putut satisface mai deplin decît prezenţa, simpla prezenţă a lui Lilo lîngă el, liniştea, încrezătoarea ei prezenţă. Mulţumirea aceasta cuprindea o subtilă dar pregnantă senzualitate, exaltată tocmai prin gîndul purităţii la care se va putea menţine.

Şi, după clipa aceea, în care, lui Lilo, Cristian i se păruse atît de străin, deodată faţa lui întoarsă către ea avusese, în umbra sălii sonore, iarăşi privirea aceea în care

Lilo aluneca și se pierdea ca într-o vastă lumină. Se dăduse toată, așa cum trupul se dă valurilor mării, în lumina soarelui.

Instinctiv se apropie mai strîns de brațul lui Cristian și, foarte vag, incert, ca o amintire din vis, i se păru că el răspunsese...

Apoi, totul reintră în ordinea obișnuită. Cristian păru din nou vesel, din nou prezent, sănătos, puternic, indiferent și atent, atît cît trebuia ca să fie politicos, plăcut... După ce concertul se termină, în loc să plece direct acasă, au mers la o cafenea unde, mai bine de un ceas, au stat încă împreună, dar, cu toată atenția lui Lilo, nu mai putu găsi nici un prilej de a spori intimitatea dintre ei, de a-l face să iasă din exagerata politețe cu care se apăra. Cristian vorbise mult, dar fără să spună nimic. Totul era mîngîiere, și totuși nici un gest precis care s-o fi lămurit...

S-au întors acasă tîrziu. Casa era adormită, liniștită. Umblau încet și vorbeau în șoaptă. Numai odaia lui Ulcind era luminată. O rază pătrundea pe sub ușă. Desigur Ulcind citea încă.

Și viața reîncepu iarăși, ca de obicei. Seara acelui concert o lăsă pe Lilo mai nedumerită, mai neliniștită ca pînă acum. Cristian părea din ce în ce mai fericit, iar ea era din ce în ce mai tulburată. Așteptarea devenise dureroasă, nu-i mai era de ajuns că-l vede toată ziua, nu-i mai ajungeau nici privirile lui atît de pasionate : acum dorea o certitudine.

O durea tot trupul. Supusă la chinurile așteptării. Noaptea, visuri cu căderi în gol o speriau, iar ziua cînta ceasuri și ceasuri la pian, căutînd măcar astfel o potolire a inimii.

Voia ceva cert. Voia glasul lui numai pentru ea, șoapta lui, mîinile lui întinse numai pentru a o chema pe ea. Îl

voia al ei. Se simţea peste măsură de obosită, ca un om care, nici în somn, nu lasă greutatea purtată pe umeri şi i se părea că nici un fel de odihnă n-ar putea-o uşura decît numai dacă ar sta lîngă el măcar o clipă, cu capul rezemat de umărul lui. La gîndul acesta, toată fiinţa ei tresărea şi aşteptarea creştea.

Într-o duminică dimineaţa, după plecarea lui Cristian de-acasă — plecase spunînd că are de făcut o repetiţie urgentă — Lilo intrase la el în odaie sub un pretext gospodăresc. Inima îi bătea tare. Odaia avea o linişte încremenită. Patul era nefăcut, şi pe el sta trîntită o pijama de mătase. Parcă un trup fără consistenţă, ceva părăsit, şi totuşi Lilo o privi cu uimire şi teamă. Haina dovedea mai bine ca orice pe lume existenţa lui Petre Cristian.

Se apropie de pat. Perna avea încă urma adîncită a locului unde odihnise capul, cuib liniştit, mîngîiere blîndă. Plapuma era răsfrîntă, menţinînd viu gestul mîinii ce o azvîrlise în lături. Lilo privea şi, încet, o căldură îi aprinse sîngele. Se apropie încă un pas, încet, cu vîrful degetelor, ca orbii, atinse cu teamă perna, apoi pijamaua... Păreau trupuri fără apărare, dovezi de netăgăduit ale unei intimităţi nepermise.

Lui Lilo îi era teamă şi ruşine, dar nu se putea stăpîni. Îi era dor de Cristian, de tot ce nu ştia despre el, de tot ce visa că ar putea fi între ei. În odaie plutea un parfum amestecat cu mirosul de tutun în care-l recunoştea pe Cristian. I se părea că-i aude glasul, că-i vede fiinţa şi că prezenţa asta o căpătase printr-un furt, printr-o indiscreţie de neiertat. Totuşi, pentru nimic în lume, n-ar fi renunţat să rămînă încă în odaie. Privi în jurul ei cu grijă. Întîrzie. Se aştepta să descopere, în sfîrşit, o dovadă lămuritoare.

Cine era acest om? Din ce trăia? Ce sentimente îi umpleau viața? Din ce era făcută bucuria lui, ce voia? Și mai ales ce gîndea despre ea? Era numai și numai indiferență? Putea oare să fie atît de insensibil sau atît de lipsit de experiență încît să nu fi înțeles că e îndrăgostită de el?

În odaie erau o mulțime de lucruri care-i aparțineau lui Cristian și, mai ales, multe fotografii. Una din ele, mai mare, era pe masă, Lilo se apropie: „Tereza Cristian". Iscălitura era deslușită, scrisă mare și apăsat. Lilo o privi îndelung, fascinată. Fața îngustă, părul bogat, adunat în creștet, în cozi care stăteau ca o coroană, privirea stranie, ce părea a cuprinde o spaimă, un gol. Fața n-avea surîs.

Apoi alte fotografii, alte femei... mai toate frumoase, excentrice...

Lilo se simțea străină, prea simplă, burgheză, și înfricoșată. Își da seama că ceea ce aștepta ea de la Cristian era dureros de nepotrivit. Femeile acestea, cu luxul lor exorbitant, cu fardurile de pe față, cu privirea lor impudică, o umileau. Care dintre ele ar fi putut sta luni de zile lîngă Cristian fără să aibă curajul să-i spună ce gîndește?

Tot ce era în ea puritate, așteptare, avînt, i se părea piedică și defect. S-ar fi dorit rece, impudică, hotărîtă. Astfel ar fi pus capăt chinului de a-l aștepta fără a ști dacă vreodată omul acesta va tresări sau nu în fața ei. Probabil o socotea virtual logodnica lui Pitschau, probabil surîdea cu condescendență cînd își da seama cît de îndrăgostită era de el, Cristian, atît de sătul de femei... Venise aci în pensiunea mătușii ei, pensiunea domnișoarei Schultze, ca un străin, rătăcit din întîmplare și pentru scurt timp, între oameni nepotriviți

Lilo se afla acum în mijlocul odăii lui Cristian, încremenită în gîndurile ei. Uitase unde se află şi nu simţea decît dezechilibrul gîndurilor în care rătăcea, umilită, rîvnind la altă viaţă, ca un sărac prost îmbrăcat, gonit dintr-un local luxos.

Îşi privi mîinile: erau frumoase. Din depărtare fără să se apropie, se privi în oglinda cea mare a odăii. I se păru că e frumoasă, dar înţelese desluşit că, totuşi, o simplitate burgheză o încătuşa într-o viaţă din care ar fi vrut să iasă sfărîmînd încercuirea. Cristian ar fi putut s-o salveze. Lui i-ar fi fost uşor s-o ducă într-o viaţă nouă, aşa cum iei de mînă un copil rătăcit şi-l duci acasă. El ar fi putut împlini această minune.

Lilo sta nemişcată în mijlocul odăii lui, pierdută în marea disperare a gîndului că viaţa îi era inutilă.

CAPITOLUL VIII

Petre Cristian se întorcea încet spre casă. Repetiția proiectată pentru acea dimineață de duminică fusese, din lipsa unora dintre actori, amînată pentru a doua zi. Era liber. Se simțea foarte fericit. O plenitudine sufletească dădea un ritm amplu pasului cu care înainta. Simțea și o mîndrie la gîndul că viața lui căpătase pecetea voinței lui că o crease după dorința lui. Era cu Lilo în pensiune, o vedea zilnic, știa că Lilo îl iubește, credea că Lilo se va învăța cu prezența lui în așa măsură încît îi va deveni imposibil să mai înțeleagă viața fără el, chiar dacă mai tîrziu se va mărita cu altcineva, fie chiar și cu Pitschau. În același timp, Petre Cristian își simțea conștiința liniștită că nu-i stricase viața. Era fericit că avusese puterea să se țină de programul pe care-l gîndise în ceea ce privește purtarea lui față de Lilo. Era fericit. Niciodată nu fusese atît de fericit. Simțea că o iubește dincolo de însăși dorința lui, dincolo de prejudecățile pe care le creează de obicei orgoliul. Iubea în afara unui egoism imediat satisfăcut. Dragostea lui știuse să crească în orizonturi largi în care respirația lui căpătase o amploare extraordinară: amploarea fericirii lui. O exaltare aprinsă, dar care se menținea pe aceeași înălțime, fără sforțare, ca zborul unui vultur, ca o rugăciune...

Şi, ca de obicei, cînd toate fericirile, sau toate nenorocirile sosesc în bloc, iată şi acum, peste toate întîmplările bune, problema şomajului fusese pentru Cristian momentan miraculos rezolvată : casa de filme în care lucrase mai demult, o punere la punct a unor detalii de atmosferă, îl angajase pentru un film nou. Se simţea deodată coborînd parcă dintr-o curioasă lume de idei într-o lume pipăibilă, apropiată şi odihnitoare... Ştia că, dacă găsise de lucru era numai întîmplător, ceva sporadic şi că, mai tîrziu sau mai curînd, va rămîne desigur din nou şomer ca de-atîtea ori. Totuşi, momentan, faptul că lucra îi dădea o siguranţă de sine care nu făcea decît să amplifice fericirea pe care o simţea lîngă Lilo. Într-adevăr, toate faptele se adunaseră, ca să-l facă să trăiască cea mai liniştită, cea mai intensă epocă a vieţii lui. Nici măcar nu-şi închipuise că el, Petre Cristian, refugiatul, omul fără meserie, fără speranţă, să poată totuşi realiza o fericire atît de perfectă. Ca prin minune, totul se îmblînzise şi-i da voie să guste şi această neaşteptată iluzie : viaţa liniştită de familie. Acum, chiar şi faptul că Tereza era căsătorită, şi, desigur, fericită, constituia o uşurare. Se simţea liber. Da, într-adevăr viaţa în jurul lui se liniştise.

La o repetiţie a piesei la care lucra, avusese cîteva idei noi, care fuseseră primite cu entuziasm. Era mulţumit. În tot timpul lucrului, imaginea lui Lilo nu-l părăsise. Trăia în atmosfera dragostei ei. Lilo avea priviri şi mlădieri de glas care nu puteau înşela. Îl făcu să ştie că trăieşte şi ea în acea intensitate sufletească. Erau împreună. În nici o clipă gîndurile lor nu se despărţeau. În tăcerea lor erau înţeleşi, uniţi, chiar această tăcere adăuga un farmec ascuţit sentimentelor lui. Niciodată nevoia de a iubi nu fusese atît

de împlinită. Simţea că dragostea lui devenise adoraţie, iar recunoştinţa lui faţă de Lilo — că o poate iubi astfel — căpătase voluptăţi misterioase. Gîndurile erau parcă rugăciuni de mulţumire pe care le înălţa tocmai din recunoştinţă pentru perfecţiunea simţămintelor lui. Niciodată nu-şi închipuise că cineva îndrăgostit poate fi fericit fără să dorească ca să-l audă pe celălalt spunîndu-i că-l iubeşte, fără să vrea altceva decît la infinit această căldură vie în suflet. Cîteodată surîdea surprinzîndu-se că are sentimente de simpatie şi pentru Luiza Schultze. Tot ceea ce era legat de Lilo era sfînt. Femeia aceasta o crescuse pe Lilo şi Cristian îi era recunoscător. Oare mai tîrziu, cînd Lilo se va căsători cu Kurt Pitschau sau cu altul, va putea el, Cristian, să-l iubească şi pe acel om ?

Totuşi acum... fericirea... fericirea niciodată atinsă pînă acum, se împlinise... Şi foarte uşor, Cristian putea încă alunga orice gînd tulburător... Dragostea aceasta trebuia trăită cu exaltare maximă, cu ardoare, cu o dăruire fără margini, în puritate...

Petre Cristian ajunse în scuarul din faţa imensei case, în care, la unul din etaje, îşi avea pensiunea domnişoara Luiza Schultze. Se aşează pe o bancă. Cerul era de-o puritate admirabilă, soarele strălucea orbitor, iar căldura zilei nu începuse încă. Era o oră perfectă şi fragilă, geamănă cu fericirea lui Cristian. În jurul lui, copii curaţi se jucau frumos cu jucărioare de tot felul. Glasul lor avea un gîngurit agreabil care se amesteca cu ciripitul păsărilor. Guvernantele şi mamele copiilor lucrau sau citeau liniştite. O adiere moale aluneca nevăzută pentru a desăvîrşi clipa. Tineri, fete şi băieţi, îmbrăcaţi în haine de sport de culori deschise, treceau cu pas uşor. Cristian îi privi cu atenţie.

Parcă niciodată nu înțelesese pînă atunci ceea ce înseamnă a fi tînăr. Nimeni nu prețuiește și nici nu înțelege ce are decît prin contrast. Adevărata valorificare nu începe decît odată cu lipsa. Și el fusese tînăr. O tinerețe victorioasă. Dar i se păruse atunci atît de firească încît o risipise prosteşte, fără rost fără să reușească să umple o dată măcar întreaga lui ființă cu totala bucurie conștientă a tinereții. Fusese mai mult o amețire decît viață. Acum simțea mai bine ca niciodată ceea ce înseamnă tinerețe, acum cînd își da seama că în această extraordinară dimineață de vară, el stă în bătaia soarelui pe o bancă și părul îi lucește alb la tîmple. Știa că vîrsta nu are importanță, atît timp cît părul îi este încă bogat, talia încă subțire, că umerii îi sînt atît de puternici, pentru că anii erau toți acolo, prezenți în fiecare celulă a cărnii și a sîngelui său. Toată fericirea pe care o simțise în suflet era închisă și purtată de un trup care avea cincizeci de ani. Privirile lui Lilo care se aprindeau văzîndu-l pe el, nu însemnau decît că el știuse să creeze o iluzie. Totuși realitatea era aceea pe care o privea acum în extraordinara lumină a dimineții: grupuri de tineri care, cu pasul ușor, treceau îmbrăcați sport pe lîngă el — cărunt și așezat pe o bancă. Lui Lilo i-ar fi stat bine să treacă împreună cu acești tineri, nu să stea liniștită cu el pe bancă... Și totuși, totuși... iată, Pitschau e tînăr și frumos, și nimic nu se aprinde în ochii lui Lilo cînd îl vede...

Dimineața asta însă se va stinge, așa cum se stinseseră atîtea și atîtea dimineți, anii vor trece... Încet va trebui să transforme dragostea pe care o are pentru Lilo. Va trebui să creadă că Lilo este copilul lui, va trebui să nu fie gelos decît în măsura în care orice tată este gelos pe fiica lui....

Încet, va trebui să transforme și în sufletul lui Lilo ce simțea ea acum pentru el. O, și aceasta fără cuvinte! Va trebui o extraordinară delicatețe, o extraordinară voință ca totul să se împlinească fără să capete contururile aduse de gemete și durere. Totul să fie salvat de pecetea durerii și a dezgustului, a trupului tînăr care se satură de trupul prea bătrîn de lîngă el. Dincolo de trup, dincolo de limita trup: în eternitate. În seara aceea la concert, în intimitatea și întunericul sălii o simțise aproape, așa cum nu fusese niciodată. Îi simțise mîngîierea părului ei pe obraz, o respirație ușoară, moale și parfumată... Îi auzise glasul: Petre Cristian. Îi pronunța numele cu un dulce accent străin. Lilo era într-adevăr o străină. Dacă ar fi știut Lilo vorbi limba țării lui poate că ar fi putut vreodată să-i explice, ar fi găsite cuvinte ca să-i spună... dar așa se simțea stingherit de limba aspră pe care o vorbea. Lilo nu știa nimic din viața lui, din viața țării lui, din așteptările, din chinurile, din visurile lui... Nu știa cît suferise, cît dor îi era de țara lui, dor de o viață în care să nu mai viseze lucruri imposibile...

Chemat, parcă, Petre Cristian se ridică de pe bancă și o porni spre casă. Se grăbea. I se părea curios că stătuse departe atîta vreme, cînd ar fi putut fi cu ea în casă, cînd ar fi putut profita de prezența ei. Era duminică. Probabil o va găsi cîntînd la pian. Cînta excepțional de frumos. În clipele acestea se simți mai aproape de ea ca oricînd. Neîncetat, Lilo cîntînd, îi spunea că-l iubește, neîncetat că e fericită...

Petre Cristian avea cheia pensiunii în buzunar. Nici nu trebuia să sune. Era ca la el acasă. Urcă scările repede, fără să mai ia ascensorul. Intră la el în odaie. Acolo o găsi pe Lilo. Era în mijlocul încăperii. Cînd îl văzu intrînd,

ochii ei, care erau vădit pierduți în visuri, se umplură de spaimă — privirea de copil surprins făcînd o faptă neîngăduită. Căută să surîdă, dar nu avu putere. Cristian îi văzu fața pălind și, ca un ecou, simți și el o răcoare, un gol în tot trupul. Nu putea rămîne totuși nemișcat în prag. Căută să fie natural. Intră, închise ușa în urma sa. Erau acum singuri la el în odaie, nu în sufragerie ca toată lumea sau cu zece uși care se puteau deschide în fiece clipă. Ceea ce, de atîtea ori evitase, se împlinise. Erau singuri. Cristian își simțea inima bătînd. O imensă dragoste pentru Lilo îl cuprinse. O simțea dezarmată, plăpîndă, lipsită de experiență, emoționată. Ar fi înaintat pînă la ea, ar fi îngenunchiat, ar fi plecat apoi, poate, pentru totdeauna... ar fi avut puterea să plece....

— Voiam să șterg praful... murmură Lilo. O speria privirea prea intensă a lui Cristian. Pe urmă, mai spuse Lilo cu același glas firav, văzînd că Cristian nu răspunde, m-am uitat și la fotografii... aici...

Și cu un gest slab arătă spre fotografiile de pe masă, de pe pereți. Rîse încet, ușor, dar se opri foarte repede, căci îi era teamă să nu izbucnească în plîns. Se simțea prinsă ca o proastă în odaie la el. Desigur că Cristian gîndea că intrase din indiscreție. Totul era ireparabil... Dar Cristian nu o vedea. Inima îi bătea atît de tare, periculos de tare, ca niciodată în viața lui. Și totul era o bucurie nemărginită. Era singur cu Lilo, și totuși... trebuia să se stăpînească. Mai mult ca niciodată să se stăpînească. Lilo nu trebuia să știe nimic...

— A, da, spuse Cristian și fața lui căpătă o astfel de expresie, încît Lilo își simți inima oprindu-i-se în loc. O

privire necunoscută, o privire uimitoare. Ceva fix, exaltat, înfricoşător.

— Nu... te-am supărat ?

Dar Cristian nu răspunse. Părea ameţit. Surîse cu greu.

— M-am uitat şi la fotografii... repetă Lilo.

— Da... sînt multe... de pretutindeni...

Şi Petre Cristian înaintă în odaie. Se apropie de Lilo şi privi de lîngă ea fotografiile, ca şi cum le-ar fi văzut pentru întîia dată.

— Asta e din America... asta din Olanda... Aici e în Anglia, la Londra... Asta... de mult... foarte de mult...

Niciodată Lilo nu auzise un glas atît de blînd şi adînc. Glasul o mîngîia cu fiecare cuvînt.

Deci nu era supărat pe ea. Lilo simţi că nu se mai poate stăpîni şi începu să plîngă. În aceeaşi clipă îl simţi pe Cristian aproape, lîngă ea. Glasul lui şoptea speriat :

— Nu... Nu...

Dar Lilo îşi rezemă capul de pieptul lui. Plîngea cu hohote.

— Credeam că eşti supărat pe mine...

— Cum aşa ? Cum aşa ?

Glasul şi-l auzi plin de spaimă. Lilo ridică privirea, capul, simţi prin apropiere răsuflarea lui, buzele lui dar Cristian se trase înapoi.

— Cum aş putea fi supărat pe dumneata ?... Eşti tot ce poate fi mai bun pe lume...

Glasul lui era tăiat de emoţie stăpînită. Lilo se simţi ameţită într-o totală tulburare a gîndurilor. Niciodată nu-şi închipuise că Cristian se va purta astfel cu ea. Parcă ar fi fost un copil, n-o lua în serios, o consola de gafa făcută, nu înţelegea că-l iubeşte ! Lilo plînse mai tare. Se simţea înjosită.

— Eşti supărat ! Sînt sigură că eşti supărat...

— Pe dumneata ? Dacă nu ai fi dumneata pe lume... totul ar fi urît... Te rog să nu mai plîngi... Îmi faci mult rău... plîngînd...

Lilo îl privi în ochi. Voia să ştie. Nu mai putea răbda. Se putea ca omul acesta să-i vorbească aşa numai ca s-o mîngîie. De ce tulburarea din glasul lui şi de ce era totuşi atît de rece cu ea ? Dar Cristian întoarse privirea. Se simţea prea ameţit de ochii aceia care aşteptau, de buzele ei care tremurau...

— Te porţi întotdeauna atît de rece cu mine... Am impresia că te plictisesc... poate...

— Eu ? Rece ?...

Şi Cristian rîse încet. Un rîs trist, dezarmat. O mîngîie pe tîmple. Dar Lilo îi căută din nou privirea cu violenţă. Trebuia să ştie.

— Eram atît de mîhnită... de cum te porţi cu mine... încît hotărîsem să plec la Berlin... să plec la Schwilosee, la mătuşa Clara.

— Să pleci ?

Cristian nu înţelese bine. I se părea că se desparte de Lilo pentru totdeauna. O durere în inimă îl stăpîni cîteva clipe.

— Pentru ce să stau aici ?

Începu să plîngă mai tare.

— N-are rost să stau aici...

Hohotea.

Plînsul acesta era pentru Cristian mai mult decît neaşteptat. Toată fericirea lui, toată liniştea lui se sfărîmaseră de plînsul acesta. Crezuse că Lilo, ca şi el, era fericită, se va mulţumi cu această exaltată fericire, dar iată că totul fu-

sese minciună, totul era altfel. Fericirea fusese clădită pe o fantezie a lui. Lilo suferea. Lilo plîngea. Lilo voia ceva deslușit, nu visurile lui de om sfîrșit...

De data aceasta, Cristian o apropie de el, o privi atît de adînc, încît Lilo se cutremură.

— Poate ar fi bine să pleci... Ai dreptate. E mai bine să pleci. Te vei liniști...

Lilo tresări.

— Să plec ?

— Da.

— Adevărat ?

— Da, e mai bine. Am înțeles și eu acum că e mai bine.

Lilo își acoperi ochii cu mîinile. Cînd privi din nou în jurul ei, îl zări pe Cristian în cealaltă parte a odăii, așezat pe un fotoliu, cu capul rezemat în mîini. Parcă prăbușit. Lilo merse la el. Un pas aerian. Îngenunche lîngă el. Șopti extraordinar de încet, un murmur al buzelor :

— Petre...

Cristian ridică fața. Privi fața lui Lilo, ca un orb care ar fi căpătat în clipa aceea vederea. Cu vîrful degetelor, îi mîngîie obrazul, buzele, genele.

— Ce tînără ești ! șopti.

Glasul, apă adîncă și moale, lunecă asupra cuvintelor. Lilo încă aștepta cu aceeași încordare. Nu știa dacă a fi atît de tînără era mîntuirea sau osînda.

Deodată Cristian păru că se rupe din moliciunea, din lipsa de viață în care alunecase. Părea că se reculege, că se deșteaptă dintr-o halucinație, pentru a intra într-o realitate pipăibilă. Cuprinse capul lui Lilo în mîini, o privi în ochi cu intensitate. Suflarea lui caldă aluneca pe fața

lui Lilo, care încă aştepta cu o tremurare a nervilor încordaţi.

— Nu se poate nimic, şopti glasul lui bărbătesc. Nu se poate nimic... auzi ?... nimic...

Verdictul fusese dat. Lilo auzea cuvintele, dar nu avea puterea să le înţeleagă sensul, nu voia să strice ceea ce simţise lîngă Cristian.

— Nu se poate nimic... repetă glasul lui Cristian ca o şoaptă pierdută în vid.

Dar Lilo ştia că abia acum se poate orice. Simţise pentru întîia oară în viaţa ei că se poate orice. Din partea ei cel puţin acum orice era cu putinţă. În ochii lui Cristian fusese tulburare, în apropierea lui — căldură aprinsă şi înfricoşată. Totul era posibil. Piedicile nu i se mai păreau serioase. Întrebă încet, arătînd spre fotografia Terezei, care sta neagră şi enigmatică în cadrul ei.

— Din pricina ei ?

Involuntar, Petre Cristian spuse cu sinceritate :

— Da, din pricina ei.

Imediat însă îşi dete seama că alunecase pe un teren periculos. Faţa lui Lilo se schimbase. Lilo simţea o crispare în inimă, o gelozie bruscă pentru această femeie care părea că domină din cadrul nemişcat.

— O iubeşti încă ?

Răspunsul lui întîrzie. Pentru Lilo, fiecare clipă de întîrziere a răspunsului dorit era un chin, o dovadă că ghicise : Cristian o iubeşte încă pe femeia aceea.

— Spune, o iubeşti ? Trebuie să ştiu !

Cristian nu ştia ce să răspundă. Îi era teamă de orice răspuns. Nu cugetase încă ce trebuia să spună ca să nu destăinuiască taina Terezei. Dacă Lilo va crede că o iu-

beşte încă, atunci poate ar fi mai uşor... Lilo n-ar mai insista, totuşi Cristian simţea că nu are puterea să-i spună lui Lilo că iubeşte o altă femeie. Lilo era lîngă el, aproape, aşteptînd cu încordare. O simţea tremurînd...

Petre Cristian părea din nou că nu o mai vede pe Lilo. Ea insistă :

— Aşteptţi să se reîntoarcă. Probabil că va divorţa şi se va reîntoarce, spuse Lilo, fără să-şi dea seama cît de chinuitor vorbeşte.

Şi Petre Cristian se cutremură la acest gînd. Îşi da seama că Lilo nu ştie ce răni atinge, dar nimerise atît de bine încît Cristian înţelese cu spaimă că ceea ce spune Lilo era adevărat. Dacă Tereza se va reîntoarce, ca de atîtea ori ? Dacă va divorţa şi se va reîntoarce, aşa cum ştia ea să se reîntoarcă cu faţa descompusă, lividă, lipsită de orice apărare, cu privirea ei de animal urmărit... şi se va instala la el, ca un copil care se reîntoarce la părinţi, ca o soră care cere ajutor fratelui, plîngînd abundent, ca dintr-o durere care nu poate fi uşurată... Cristian ar fi primit-o, aşa cum o primise de atîtea ori... Era singura fiinţă cu care mai avea o legătură. Cu ea plecase din ţară, tineri, plini de încredere în viitorul lor, în talentele lor, cu ea suferise înjosiri, răbdase ani de mizerie, aşteptări, ani lungi, întreaga tinereţe... acum nu mai rămăsese decît puţin pînă la moarte... nu mai avea nevoie să înceapă nimic... Viaţa trecuse... Tereza era încă nevasta lui. Nu erau divorţaţi. Tereza complicase această din urmă plecare a ei inexplicabil, pînă la nebunie... îl legase de ea, aşa cum nici o legătură mistică n-ar fi putut-o face, aşa cum nici misteriosul schimb de sînge între prieteni n-o poate face... Glasul ei : „Jură-mi că niciodată nu vei spune nimănui nimic. E singurul bine

pe care mi-l poţi face... Mă poţi salva... de mizerie... de chin. Nu mai pot... nu mai pot? Jură!" „Jur!" „Îţi mulţumesc..."

Îi auzea parcă glasul. Glasul ei atît de profund, atît de tragic şi totuşi atît de liniştit, liniştit ca un destin neîndurător.

Acum, aci, Lilo cu ochii fierbinţi aştepta de la el viaţă, aştepta totul, de la el care nu mai putea da nimic. Îi vedea puritatea obrazului fără nici o cută, nici o oboseală, o frăgezime emoţionantă de floare palidă, o fervoare în privire, fervoarea totalei încrederi, totalei aşteptări, totalei dăruiri. Şi Cristian repetă fraza atît de enigmatică pentru Lilo, care nu putea deslui dacă vorbele lui arată o calitate sau un defect al ei. Repetă fraza ca o mîngîiere, cu o nostalgie de nedescris:

— Eşti atît de tînără...

— Şi?

— Şi eu atît de bătrîn...

Lilo îl privi uimită. Nu vedea decît forţa, amploarea, căldura fiinţei lui şi nici un detaliu.

— Nu, spuse Lilo, dar se opri, neştiind cum să explice ce simte.

Tăcură amîndoi. Petre Cristian se simţi brusc înţinerit de privirea lui Lilo. Uită de Tereza, de toate complicaţiile care îl încătuşase ca în ocnă, pe viaţă. Uită de vîrsta lui, nerămînîndu-i decît puterea sufletului. Şi, totuşi, nici o clipă nu uită cît de amăgitoare este această impresie. Se simţea bine, fără să se poată amăgi. Numai el cunoştea taina îmbătrînirii lui, numai el cunoştea oboselile trupului, ale cărnii, ale obrazului, ale pleoapelor umflate dimineaţa la deşteptare... numai el cunoştea taina nopţilor cu somn puţin şi superficial... încă un an, doi, trei, patru... şi apoi se va sfîrşi. Bătrîneţea, absolut inevitabilă, bătrîneţea timpurie a omului frămîntat de griji, trăit în nesiguranţă, în odăi neplătite la timp, în restaurante

proaste... Lilo avea înaintea ei încă douăzeci de ani de tinereţe. Era dintr-altă lume, întîlnită din întîmplare pe cerul amăgitor al unei beţii periculoase. Lilo nu trebuia să cunoască lîngă el dezgustul, iar el lîngă Lilo sfîşietoarea durere a ruperii, a despărţirii de după dezgust... Nu trebuia. Realizarea beţiei ar fi trebuit plătită cu prea multă durere. Mai ales Lilo trebuia ferită. El o va iubi mereu. Avusese pînă acum puterea să feerească dragostea, tocmai pentru ca s-o păstreze de orice atingere a cărnii. Avusese puterea să întoarcă faţa cînd buzele lui Lilo căutau sărutarea. Numai cel care a trăit o asemenea clipă poate înţelege cîtă putere supraomenească, cîtă chinuitoare putere îţi trebuie. N-ar fi avut decît să aplece uşor capul ca să întîlnească răcoarea umedă şi fragedă a buzelor însetate de un dor curat, nou şi pasionat... Avusese puterea să întoarcă faţa. Ameţitoare putere. Numai la gîndul acestei renunţări şi inima-i bătea violent, dureros...

Foarte tîrziu, cînd Lilo îşi putea închipui că Cristian chiar uitase că ea este îngenuncheată lîngă el, acesta repetă încet de tot :

— Da... ar fi bine să pleci...

Dar Lilo se răzvrăti :

— Nu, nu !

— Acum, te rog eu să pleci...

— Nu !

— O să fie mai bine... pentru amîndoi. Pe urmă, totul o să fie mai deslușit. Trebuie să te liniștești, să te reculegi...

— Nu mai am ce deslușì...

— Nu pot să-ţi explic acum. Mai tîrziu, ai să înţelegi că am avut dreptate.

— Nu poate fi decît o singură dreptate. Viaţa porunceşte ce trebuie făcut.

— Viaţa e foarte complicată.

— Ce e complicat acum ?

Cristian o privi cu uimire şi milă.

— Însăşi faptul că vorbeşti aşa îmi arată desluşit că nu pricepi anumite lucruri, că trebuie să gîndesc şi pentru dumneata, că sînt răspunzător, că trebuie să te apăr...

După o clipă Lilo îi spuse :

— Mai întîi, nu sînt un copil naiv, aşa cum ţi se pare. Apoi... am înţeles un lucru care nu mai poate fi explicat altfel. E prea tîrziu. N-am nevoie să mă aperi.

Imediat, Lilo se înroşi. Cristian o privi, apoi întoarse capul. Vorbi ca pentru el.

— E neaşteptat... Nu trebuia să fie aşa... Nu ştiu cu ce sînt de vină... Şi, totuşi, nu trebuia să fie aşa. Desigur, totuşi, eu sînt de vină. Trebuia să fiu mult mai prudent.

Vertiginos îşi dete seama că, dacă Lilo se îndrăgostise, el era de vină. În chip inconştient, adînc ascuns în suflet, dorinţa asta fusese vie, îl făcuse să se poarte astfel încît îndrăgostirea fusese posibilă. Se amăgise cu cuvinte de suprafaţă, cu o faţadă corectă, dar nu ţinuse seama de avîntul lăuntric, de acea căldură sufletească a bucuriei care radiase, umpluse pensiunea de fervoarea lui către Lilo şi care, cu toate că nu era material vizibilă, totuşi existase şi crease un climat mai mult decît prielnic ca Lilo să se îndrăgostească. Atitudinea aceasta lăuntrică fusese mai puternică, mai hotărîtoare decît orice risipă de gesturi, orice desfăşurare de cuvinte, flori, cadouri...

— Tot ce vorbeşti dumneata îmi par lucruri atît de stranii, spuse Lilo. Nu-nţeleg şi nu ştiu ce gîndeşti. Dacă te întreb anumite lucruri nu-mi răspunzi. Te rog să nu mă faci să sufăr...

Cristian se întoarse brusc către Lilo :

— Dacă te-aş ruga eu acelaşi lucru: să nu mă faci să sufăr?

— Eu? Pe dumneata?

În glasul lui Lilo fusese strigăt, şi în strigăt, dăruire. Cristian o privi. Lilo nu ştia că o privire poate cuprinde atîta durere stăpînită. Erau parcă adîncuri cu straturi negre depuse de-a lungul anilor şi clătinate acum din nebăgare de seamă.

— Da, aş putea suferi foarte mult, foarte mult. Am suferit mult. Sînt obosit. Mă sperie ce poate fi. Dumneata eşti un om nou. Eu sînt un om sfîrşit. N-am dreptul să te chem în lumea asta a mea.

Lilo îi spuse deslușit:

— Nu te-nțeleg.

— Lucrul acesta — neînțelegerea — se va putea întîmpla între noi foarte des. De aceea ar fi mai bine să nu ajungem niciodată la explicații. Totul trebuia să rămînă aşa cum era.

— Dar ce era?

Cristian nu răspunse imediat. Cîteva minute păru adîncit în însuşi sufletul lui. O expresie stranie, ca o lumină, ca un surîs lăuntric îi trecu pe față. Şopti ca în vis:

— N-ai simțit că a fost o mare fericire? O deplină fericire?

Deodată Lilo înțelese că în aceste săptămîni trăise într-adevăr o mare, o totală, o nebănuită fericire...

— Ba da, şopti cutremurată.

— Acum... ce-a fost s-a sfîrşit...

Dar Lilo se revoltă, cuprinsă de panică:

— Nu, nu, şi-apoi... poate începe altceva.

Cristian clătină din cap. Deodată păru obosit. Efortul stăpînirii de sine îl obosise peste măsură.

— Nu, nu. Nu trebuie să înceapă nimic altceva. Totul trebuie să rămînă aşa cum era. În tăcere. E poate un blestem asupra mea să nu pot păstra nimic... În fine, destinul se împlineşte.

Lilo îşi da seama că într-adevăr se află în faţa unor lucruri pe care nu le pricepe. Cristian îi părea complicat, dar în acelaşi timp, dacă ar fi fost altfel, tot farmecul ar fi dispărut. Pentru ce nu răspunsese nimic cînd îl întrebase dacă o mai iubeşte pe Tereza, fosta lui nevastă ? Brusc, îşi aminti de Kurt Pitschau şi, tot în aceeaşi clipă, îşi dete seama că poate Cristian să aibă dreptate cînd spune că viaţa nu e „simplă". Pe Kurt Pitschau nu-l putuse iubi tocmai pentru că era prea simplu, nu-l iubea tocmai pentru o calitate pe care regreta că n-o găseşte la Petre Cristian. Dar iată că acum Cristian nu o va iubi pe ea din acelaşi motiv : din pricina prea marei ei simplităţi. Desigur, Petre Cristian se simţea lîngă ea străin, neînţeles... Şi totuşi glasul lui, privirea lui nu fusese... rece... o, nu !

Lilo era copleşită. Niciodată nu-şi închipuise că va vorbi astfel cu acest om. Întotdeauna crezuse că o întîlnire a lor, o întîlnire în dragoste va fi o dezlănţuire de sentimente fierbinţi dar clare, care le vor desluşi viaţa lor, a amîndurora. Acum se afla cu el în odaie, vorbind, discutînd despre ei, ca şi cînd nu despre ei ar fi fost vorba, o discuţie care nu rezolva nimic, ci, dimpotrivă, părea să complice totul nebuneşte. Dar dacă Cristian ar fi ţinut la ea cîtuşi de puţin, de ce nu-i spunea nimic ? Ce aştepta ? Pentru ce nu o cuprindea în braţe ? Pentru ce nu înţelegea că ea se hotărîse să facă întreaga dăruire a fiinţei ei, cu trup, cu suflet, cu viaţă, cu nici o reticenţă, nici o teamă ?

Şi totuşi, chiar în clipa asta, Lilo îşi da seama că intensitatea acestei clipe era mai mare decît ar fi putut-o imagina ea. Într-adevăr, lîngă acest om totul era altfel decît de obicei, altfel decît crezuse ea că poate da viaţa.

Dar glasul lui Cristian o întrebă încet şi neaşteptat :

— Kurt Pitschau te-a cerut în căsătorie ?

Lilo tresări, dar răspunse imediat :

— Da.

— De mult ?

— Chiar în ziua cînd ai venit dumneata la noi.

— După ce am venit eu ?

— Nu. Cu cîteva ceasuri înainte.

— Şi ce i-ai răspuns ?

— Că...

— Da ?

— Nu. Că nu ştiu încă.

— Şi el ce-a spus ?

— A spus că va aştepta.

— Da. Va aştepta.

Lilo înălţă din umeri, enervată.

— Uleind nu ţi-a spus niciodată că te iubeşte ?

— Uleind ?

Lilo îl privi pe Cristian cu atîta uimire încît Cristian făcu un gest cu mîna, ca şi cum ar fi vrut să spună că n-are importanţă ce a întrebat.

— Bine, bine. Deci Pitschau se va încăpăţîna. Dar de cînd am venit eu, ţi-a vorbit de căsătorie ?

— Da. O dată. În ziua cînd am mers la concert. Dar acum n-o să mai vorbească. N-ar mai îndrăzni. Cred că s-a desluşit.

— Omul cînd iubeşte nu se desluşeşte uşor.

O clipă, Lilo își imaginâ că Cristian va vorbi despre ea, despre ei.

Dar Cristian continuă cu același ton gînditor :

— În orice caz, Pitschau e băiat foarte bun. E foarte simpatic, adăugă Cristian în șoaptă. E frumos. E tînăr...

Lilo îl privi pe Cristian drept în ochi.

— Nu-l iubesc. Nu l-aș putea iubi niciodată.

După o pauză, Cristian răspunse simplu :

— Dar el te iubește...

Lilo simți o enervare crescîndă împotriva lui Pitschau, de parcă el ar fi fost de vină de toată neînțelegerea dintre ea și Cristian, singura piedică între ea și Cristian.

— N-ar fi rău dacă te-ai căsători cu el, spuse Cristian cu un glas atît de destrămat și inconsistent încît părea că vorbește în somn.

În nici o clipă din viața ei, Lilo nu se simțise mai înjosită ca acum. Fusese o vreme cînd mătușa ei o bătea, îi trăgea palme peste obraji, dar înjosirea fusese ușoară față de ce simțea acum. Se înroși violent, ochii îi luciră. Se ridică de lîngă fotoliul pe care sta Cristian. Petre Cristian se ridică și el imediat. Își da bine seama cît de adînc o jignise. Dar ea nu putea ști ce sforțare îl costase pe el, ca să-i vorbească așa, și că tocmai din sforțarea de a vorbi împotriva dorinței lui fraza căpătase o cruzime, o indelicatețe care rănea. Dar în aceeași clipă, Petre Cristian se gîndi să profite de „gafa" pe care o făcuse pentru a o lăsa pe Lilo să creadă că i-ar fi ușor s-o vadă căsătorită cu Pitschau. Într-adevăr, în clipa asta i se părea singurul mijloc rămas pentru a nu o pierde definitiv pe Lilo. Chiar Lilo îi spusese că nu-l iubește, că nu-l va putea

iubi niciodată pe Pitschau... Şi astfel se va putea apăra împotriva propriei sale slăbiciuni de a o avea pe Lilo numai şi numai a lui... Totuşi, văzînd durerea din ochii ei, voi să atenueze totul. Păru că se reculege mai profund, mai total :

— Eşti un copil. Eu sînt dator să judec şi pentru dumneata. Nu mi-e îngăduit... Dumneata nu poţi şti, nu poţi şti, nu poţi judeca. Nu trebuie, mai ales nu trebuie să judeci superficial, numai pentru clipa de faţă. O bucurie... îţi poate strica viaţa întreagă. Peste cîţiva ani îţi vei da seama de diferenţa care este între noi. Un abis...

Lilo ar fi vrut să-i spună : „Dacă m-ai iubi, n-ar fi nici un abis, şi mai ales nu te-ai teme de nici un abis". Dar nu îndrăzni. Cunoscu o clipă imensa bucurie a dragostei pentru a cunoaşte imediat apoi căderea într-o deziluzie înjositoare. Omul iubit îi propunea să se căsătorească cu altcineva, cu Pitschau. Dar ce însemnau toate privirile, toate cuvintele, toate elanurile care se aprinseră deodată ideal, pentru a se stinge apoi banal ? Ce voia acest om ? Nu părea necinstit, nu părea nebun ? Atunci, pentru ce aceste complicaţii, salturi dureroase care zdruncinau nervii ? Era oare incapabil de a iubi şi se simţise totuşi măgulit că o văzuse pe ea tulburată în faţa lui, îndrăgostită ? Sau poate îi era teamă de responsabilităţi ? Poate voia ceva uşor, frivol, poate îi era viaţa agreabilă în pensiune şi căuta să fie amabil făcînd curte nepoatei proprietăresei ? Repetase cu atîta încăpăţînare : „eşti atît de tînără", încît acum Lilo înţelegea că, tocmai în lucrul acesta, Cristian găsise o piedică. Acum, în mintea ei, Lilo îl învinuia de toate laşităţile, de cele mai meschine socoteli cu putinţă. Numele lui Pitschau, azvîrlit în faţă de acest om, fusese o lovitură prea

neașteptată și prea dureroasă. Deodată aprecie puritatea, simplitatea lui Pitschau. Lîngă el nu putea fi lovită, nu putea fi jignită. Cristian poate chiar dorea să o vadă căsătorită cu Pitschau pentru a putea profita abia atunci, fără responsabilități, de dragostea ei.

Cristian păru că vrea să spună ceva, dar Lilo spuse repede :

— Nu e nevoie să te căznești să-mi explici... Cred că n-are rost... Sînt lucruri care nu au nevoie de nici o explicație. Va fi bine și-așa... De altfel, voi pleca, așa cum plănuisem... așa cum dorești... Cînd mă voi întoarce, totul va fi mai limpede.

Cristian era încredințat că ceea ce face acum e supremul sacrificiu, și că Lilo, chiar dacă acum se revolta, va trebui să recunoască odată puritatea sentimentelor lui.

Cristian o privi și șopti :

— Bine.

Lilo întoarse imediat spatele și plecă repede, fără a-i da măcar mîna.

Nici unul nu-și dădea seama că toată cazna lor era inutilă. Nici unul nu-și dădea seama că nu Lilo era cea care trebuia să plece, pentru ca să se deslușească lucrurile, ci că pur și simplu Cristian ar fi fost acela, care, de mult sau imediat ar fi trebuit să plece, fără să spună nimănui nimic. Orbiți, nici unul nu șopti nimic despre acest lucru iremediabil. Nimic nu e mai greu de deslușit ca o minciună pe care singur ți-o creezi și în care te complici.

Cînd Lilo ieși de la Cristian și trecu în sufragerie, îl văzu pe Uleind care părea că vrea să caute ceva în dulap. O privi

pe Lilo cu o uimire reală. Imediat Lilo își dete seama că toată tulburarea i se vedea pe față.

— Căutam... un pahar, spuse blînd Uleind.

Avea un glas umil, ca niciodată.

— Trebuie să fie în dulap.

Și Lilo trecu repede fără să se oprească. Se simțea îngrozitor de deprimată, de înjosită. Întîlnirea cu Uleind adînci sentimentul amar pe care-l trăia în acea clipă.

CAPITOLUL IX

După plecarea lui Lilo de la el din odaie, Petre Cristian rămăsese singur, într-o mare tulburare. I se părea că viaţa întreagă se terminase. Niciodată nu fusese cuprins de o asemenea simţire. Nu o putea compara decît cu panica unui om căruia îi fuge pămîntul de sub picioare şi se prăbuşeşte în gol. Într-adevăr, un vid imens, un vid înfricoşător îi apărea în faţă, „Eu am gonit-o", îşi spunea Cristian cu uimire, cu o uimire care depăşea marginile minţii lui. În clipa asta, mintea nu-i mai folosea. Acum nu mai înţelegea nici pentru ce o gonise şi nici pentru ce suferă atît. Cînd îl părăsise Tereza, suferise, dar cu totul altfel. Acum simţea o sfîşiere atît de totală încît nici nu putea crede că durerea asta îi putea veni din pricina plecării lui Lilo. În dimineaţa aceleiaşi zile fusese mai fericit ca niciodată. Numai şi numai după plecarea lui Lilo se simţise atît de uluitor de singur. Singurătatea în care trăise în ultimii ani, şi mai ales în ultimele luni înainte de a veni în pensiunea domnişoarei Schultze, nu fusese decît o umbră săracă faţă de singurătatea ameţitoare, orbitoare în care deodată se azvîrlise acum. I se părea că nici aerul pe care-l respiră nu-i mai este cunoscut, că plămînii lui îl refuză, că va muri...

„Nu, nu, strigă, nu poate fi din pricina ei atîta durere. Dacă ar fi din pricina ei, încă aş avea timp să alerg la ea,

aș cădea în genunchi în fața ei. Aș implora-o să rămînă, știu că ar rămîne, dar iată că am gonit-o și acum stau nemișcat, împietrit în durerea mea, strivit de durere ca de o lespede. Nu poate fi ea de vină. Nu privirea ei din urmă, nu plecarea ei... Din ce adîncuri s-a ridicat din mine amărăciunea asta de moarte ? Nici un om pe lume nu poate pricinui atîta durere altui om. Durerea asta era în mine și s-a năpustit asupra mea ca o fiară sălbatică. O durere pe care am purtat-o parcă mii și mii de ani uitată și inconștientă și mi-am amintit-o acum, deodată, întreagă în clipa plecării lui Lilo. Cine m-a părăsit : Lilo sau Dumnezeu ? Dar pentru ce, pentru ce acum ? Și, totuși, nu e absolut nici o revoltă. Chiar dacă acest chin, prin imposibil, ar crește și ar dura, n-ar duce la nebunie : totuși, n-aș putea simți nici o revoltă. Mai mult chiar, în această clipă a acestei mari dureri, cred că totul este perfect. Totul este perfect. Nu-mi pot explica pentru ce simt așa, dar simt că totul este perfect. Agonia sufletească, prin care trec acum, e unică, e despărțirea mea definitivă de oameni. Am cunoscut, acum, gustul cel mai amar al singurătății. O astfel de durere nu poate rămîne fără efect. Nu mai pot fi același om. Omul de pînă acum a murit. Cine va fi acum în mine ? Ce plăceri voi mai putea avea ? Spun „mine" cu toate că, în același timp, spun că „eu" cel de pînă acum a murit. Atunci cine e acel „mine" care vorbește despre el că s-a schimbat, că a murit, ca și cînd ar fi totuși același ? Cine asistă în mine la tot ce mi se întîmplă, la toate schimbările mele și spune mereu „eu" ? Cine din mine, în clipa acestei agonii, cere atît de intens, totuși, să iubească ? Dacă am pierdut-o pe Lilo, voi mai putea iubi ? Voi cădea din nou în uscăciunea pe care am gustat-o înaintea ei ? Nu mai am ce iubi. Oamenii au plecat toți. Mi-e dor de patrie, mi-e dor de oameni, mi-e dor de părinții morți,

mi-e dor de soare, mi-e dor de lumină, mi-e dor de dragoste, de o dragoste pe care numai Dumnezeu ar putea-o suporta. Mi-ar fi parcă ruşine să iubesc acum o fiinţă omenească cu atîta violenţă de cîtă iubire mă simt în stare. Ca niciodată, doresc să iubesc. Numai Dumnezeu ar putea răbda şi răspunde la atîta dragoste. Şi totuşi am rămas singur aci, fără să fi trecut dincolo..."

O clipă, Petre Cristian, în acest vid, atinse adîncuri atît de misterioase încît ameţi. I se păru că atinsese rădăcinile fiinţei lui, că o dezlegare supraomenească îşi va desface aripile de lumină pentru ca, din adîncurile fiinţei lui, să iasă la suprafaţă o mîngîiere. O clipă, mai puţin de o clipă. Respiraţia îi era întretăiată, i-ar fi fost imposibil să vorbească sau să se mişte. Trupul îi era ca de plumb.

Şi totuşi, se reîntoarse din nou la gîndurile obişnuite, din nou cetăţean al unui pămînt întunecat, neînţeles. Totuşi se potolise. Durerea se potolise.

Cristian era încă aşezat, prăbuşit în acelaşi loc pe fotoliu, unde adineauri Lilo fusese îngenuncheată lîngă el.

„Petre !"

Glasul ei îl chemase. Glasul ei. Şi totuşi îi spusese să plece. „Nu regret nimic, îşi spuse Petre Cristian, epuizat. Trebuia. E atît de tînără ! Iar eu o iubesc prea mult ca să ne fi jucat..."

El era omul fără patrie, fără acte, fără lucru, fără să ştie cu ce va trăi mîine, însurat cu o femeie bigamă, şi în imposibilitate de a se mai despărţi vreodată de ea, el era acela care avea douăzeci de ani mai mult ca Lilo... Cine ştie... poate că dacă ar fi liber, bogat, poate ar fi ştiut să creeze în jurul lui şi a lui Lilo o iluzie a fericirii, o fericire precară din pricina diferenţei de vîrstă. Totuşi, lîngă Lilo ar fi cunoscut o bucurie,

o beție extraordinară, care ar fi luminat timpul înainte de a intra definitiv în moarte.

De fapt, acum, Cristian se simțea atît de obosit încît gîndul la Lilo îi părea ceva îndepărtat, petrecut de mult, de mult de tot... ca tot ce i se întîmplase de cînd se născuse și pînă acum... totul foarte îndepărtat... Își aminti casa părintească, profesorul care-l bătuse pe nedrept într-o zi... Acum era singur... Alesese singurătatea. Dar pentru ce nu avusese puterea să aleagă singurătatea — ah, acea singurătate exaltată și liniștită totodată în care cuprinzi pe Dumnezeu ca pe cea mai perfectă dragoste — înainte de a o întîlni pe Lilo? Atunci cînd era singur, atunci cînd nu i-ar fi trebuit decît puterea să accepte acea singurătate, fără a mai trece prin sfîșietoarea durere a clipei acesteia? Pentru ce, în momentul cînd sosise în pensiune, cînd privirea lui întîlnise privirea lui Lilo și inima-i bătuse mai tare, nu avusese puterea să plece? Oare adîncurile sufletului său doreau această durere? Această durere fusese necesară omenescului din el ca să-l poată, o dată pentru totdeauna, despărți de el cel vechi? Sau năzuința totalei descătușări e atît de mare, atît de trufașă, încît Dumnezeu se văzuse nevoit să-i demonstreze astfel, simplu, slăbiciunea lui, îndrăgostindu-l de o biată fată? Între tendința lui la supraomenesc și ce trăia acum era un abis care nu putea fi demonstrat altfel decît prin durere. Durerea umilește și ridică în același timp. Oricînd mai e timp în durere să găsești clipe în care sufletul se înalță spre culmi mai curate... Într-o zi... într-o zi...

Acum era liniștit: liniștea epuizării.

Poate că adormise cîteva clipe. Îl deșteptă un ciocănit discret în ușă. Nu tresări.

— Cine e? întreabă.

Glasul uşor acidulat al Gretei strigă :

— La masă ! N-aţi auzit gongul ?

După o clipă de gîndire, Cristian răspunse :

— Nu vin ! Sînt poftit la masă în oraş. Tocmai mă îmbrăcam...

— Bine.

Nu ieşi din odaie. Lilo va înţelege. Nu trebuia s-o vadă astăzi. Desigur Lilo va pleca din pensiune pentru cîtva timp. Aşa cum o cunoştea, aşa cum îi văzuse privirea, desigur Lilo va pleca...

Şi, totuşi, nici în clipa aceasta, Petre Cristian nu se gîndi să fugă el din pensiune. Faptul că avusese puterea să-i spună desluşit lui Lilo că între ei nu poate exista nimic, i se părea suficient. Consumase renunţarea la dragoste, îi rămăsese totuşi dorinţa de a sta pe lîngă Lilo. Liniştit, trist, bătrîn. Într-o zi va avea toată puterea să şi plece... atunci cînd va vedea că o încurcă... atunci cînd privirile lui pline de dragoste o vor supăra... Dar pînă atunci...

Ziua şi-o petrecu fără să ştie cum, cu aceeaşi oboseală în trup ca după o boală grea, epuizantă, totuşi sufletul îi era liniştit ca o apă adîncă pe care suflul vieţii n-o poate mişca. Seara, tîrziu ieşi puţin şi se plimbă pe străzi singur. Se plimbă cu pasul lui rar şi amplu timp îndelungat, pînă obosi. Se întoarse acasă fără să întîlnească pe nimeni în pensiune. Se culcă tot atît de liniştit şi tot atît de trist. Totul era adînc, gîndurile preţuiseră greutatea destinului. Adormise destul de repede, înfricoşat de întunericul în care va cădea, şi mai ales înspăimîntat de gîndul deşteptării de a doua zi.

O visă pe Tereza. Era la el în odaie. Părea foarte obosită. „Am venit, şopti. Am venit... Mi-a murit copilul şi am venit la tine. Nu mai am pe nimeni pe lume decît pe tine.“ Faţa

îi era foarte palidă și luminoasă. Plîngea liniștit. Totul era foarte trist și Cristian nu spunea nimic. I se părea că n-o vede bine și-i era teamă să nu orbească.

Îl trezi zgomotul unui motor oprit în fața casei. Auzi mișcare în pensiune, pe culoare. Se ridică din pat și merse la fereastră, ferindu-se să mai aprindă lampa. Dete ușor perdeaua la o parte. Afară se lumina de ziuă. Un taxi era oprit jos, în stradă. După cîteva clipe o văzu pe Grete cu o mică valiză în mînă și apoi pe Lilo care luă valiza și se urcă repede în automobil.

Cristian privi cu intensitate. Era Lilo. Pleca. Ceea ce îl mira mai mult era că, în loc să simtă o durere văzînd că pleacă, nu simți decît milă. Ar fi vrut să-i spună că nu face nimic că suferă și ea. Că nu trebuia să fie supărată că din pricina lui suferă, că totuși el o iubește, că tocmai pentru a o feri pe ea... Ar fi vrut s-o mîngîie. Silueta atît de fragilă a fetei îl înduioșa profund. Și nu regreta nimic, decît că Lilo nu știuse să păstreze ce fusese. Pentru ce nu înțelesese cît de adînc, cît de definitiv o iubește, că dragostea lui ar fi cunoscut puterea oricărei renunțări și exaltarea cea mai susținută... Acum era prea tîrziu... Cînd Lilo se va reîntoarce, desigur că nu-l va mai iubi.

Da, într-adevăr, cunoscuse fericirea, așa cum niciodată în viața lui n-o așteptase. Apoi suferise așa cum niciodată în viață nu suferise. Acum i se părea nedrept cum se purtase cu Lilo și nedrept să fie bănuit de ea de lucruri grele de suportat. Poate că o gonise nu pentru ea, pentru a o feri de rău, ci pentru el, pentru a se feri pe el de rău, de egoism, pentru a se elibera pe el de toate constrîngerile morale, de inevitabile dureri care ar fi urmat. Poate că ar fi trebuit să aibă mai multă putere și s-o fi făcut un timp pe Lilo fericită...

pentru ca apoi, cînd împrejurările l-ar fi silit, să fi plecat fără ca Lilo să ştie cît suferă... Sau, mai ales, ar fi trebuit să aibă puterea să fi plecat din prima clipă a întîlnirii lor. Acum era prea tîrziu. Lilo îl iubea. Lilo suferea, o înjosise... totul trebuia răscumpărat... Se hotărî să-i scrie lui Lilo, să-i explice cît de cît...

Scrise scrisoarea fără să se întrerupă, ameţitor de repede, cu o însetare violentă. Cînd termină, n-o reciti. Îi era teamă de scrisoare ca de un strigoi. O închise imediat şi, îmbrăcîndu-se grăbit, ieşi din casă ca s-o pună la cutie. Astfel Lilo o va primi chiar în aceeaşi zi. Cunoştea adresa. O auzise de zeci de ori de la Luiza Schultze. Lilo o va citi. Va înţelege. Va avea timp acolo să gîndească...

Apoi mai trecu o zi. O zi absurdă şi misterioasă ca glasul unui ecou, ca lumina răsfrîntă din oglinzi. O realitate mai absurdă decît oricare altă realitate. O inconsistenţă totală şi totuşi o realitate. Un vis trăit cu ochii mari deschişi : aci era glasul domnişoarei Schultze, aci rînjetul lui Uleind, aci privirea îndîrjită a lui Pitschau, aci Grete alerga încă ciripind, aci Mihaels hămesit căutînd de mîncare prin dulapuri, aci Braun şoptind că viaţa e aşa... un fel de filozofie... un fum...

Lilo era plecată...

CAPITOLUL X

Lilo plecase într-adevăr din Berlin, în zori. O cît de mică întîrziere îi era penibilă. Nu voia cu nici un preț să pară că așteaptă, că cerșește. I se spusese să plece, plecase.

„Da, se gîndea ea : la întoarcere, după ce mă reculeg cîtva timp, totul va fi altfel. Timpul schimbă multe. Trebuie să mă liniștesc și să înțeleg că nu se poate altfel. Mi-a spus-o desluşit : «Nu. Nu se poate nimic.» Am sperat desigur ceva ce nu era pentru mine. Am voit prea mult. Probabil că nu-i plac. Probabil că este învățat cu tot felul de femei : artiste. L-au răsfățat. O fată ca mine nu-i mai poate spune nimic. Nici măcar că mi-a răspuns cînd i-am vorbit de fosta lui nevastă. Desigur, încă o iubește."

Cu cît Lilo se gîndea la aceste lucruri, cu atît se simțea mai tristă, mai adînc și iremediabil tristă. Gesturile ei erau slabe, fără rost. Totul se învăluise într-o umbră de melancolie. Pensiunea îi devenise nesuferită.

Plecase din Berlin dis-de-dimineață. Grete îi adusese un taxi. Era foarte devreme. Abia se luminase de ziuă. Aerul era rece, timpul înnourat. Ploua mărunt. Trotuarul, pavajul luceau, aproape negre. Un miros curat dar steril umplea văzduhul imensului oraș. Străzile, tocmai străzile care de obicei, ziua și pînă seara tîrziu, mișunau de o lume densă, febrilă, erau

absolut goale. Totul era pustiu, un decor potrivit cu starea ei de spirit. Lilo se simţea plutind în pustiul acesta, dezarmată, inutilă. Magazinele aveau vitrinele pline cu lucruri încremenite pentru nimeni. Manechinele stăteau fantomatic, îmbrăcate elegant pentru un bal ireal într-un oraş mort.

Lilo sta nemişcată, singură, în fundul automobilului. Şoferul conducea cu mişcări automate, scurte, precise, şi, cu toate că nici un sergent de stradă nu se vedea nicăieri, totuşi, la răspîntii, se oprea şi asculta de semnalul colorat care, la intervale egale, îi da voie să meargă mai departe. Lilo auzea declicul metalic al aparatului care marca drumul parcurs. Toate casele aveau obloanele trase, pleoape imense, asupra vieţii dinăuntrul odăilor.

Nu spusese nimănui că pleacă: numai mătuşii Luiza. Grete, bineînţeles, trebuia să meargă să aducă taxiul. Cînd Cristian se va deştepta, cînd va intra în sufragerie, va afla că Lilo a plecat, aşa cum dorise el. Şi Pitschau va afla, şi va fi bucuros. Asta pentru el va fi o dovadă că ea nu-l iubeşte pe Cristian... Uleind însă... Da, în mare parte din pricina lui plecase, la o oră cînd nimeni n-o putea vedea. Ce privire avusese cînd o surprinsese ieşind de la Cristian din odaie! Nici un cuvînt n-ar fi putut defini acea privire! O privire insuportabilă. O privire de om lovit pe neaşteptate. Prima oară cînd surîsul ironic lipsise.

Dacă l-ar fi putut iubi pe Pitschau ar fi fost fericită, poate! Cît timp îi va trebui ca să-l uite pe Cristian? Îl va putea uita vreodată?

Noaptea nu dormise de loc. Şi cînd aţipise uşor, tresărise, şi se deşteptase tristă chiar înainte de a-şi putea aminti pentru ce. Oare pierduse orice putinţă de a simţi bucuria? Gîtul

şi-l simţea strîns de emoţie şi în minte îi sta nemişcată, ca o piatră de mormînt, amintirea lui Cristian.

Simţea în suflet o durere atît de mare, încît căuta să nu mai gîndească, dar mintea ei frămînta aceleaşi amintiri, mecanic, aşa cum aluneca automobilul pe asfaltul rece, negru şi umed al oraşului... O alunecare zadarnică, care nu va duce în nici un loc unde ar putea afla vreo dezlegare. Pretutindeni, tot ea va fi cea care va suferi. Un singur cuvînt al lui Cristian ar fi schimbat totul, şi atunci cel mai banal loc ar fi avut sens, un sens nou şi viu. Şi cîtă fericire, cîtă fericire !...

La gară, Lilo găsi oameni somnoroşi, înfrigurați, posomorîţi. În vagon nu erau decît puţini călători. Totul era rece, trist, fără sens. Nici plecarea ei nu avea sens. Se simţea gonită. De ce Cristian îi spusese să plece ? Dar, de fapt, ea îi spusese că vrea să plece. El se azvîrlise pur şi simplu asupra acestei idei, ca asupra unei dezlegări. De ce dezlegare ? Îi fusese teamă că-l va plictisi cu dragostea ei ?

Trenul porni din loc. Geamurile erau uşor aburite de ploaia măruntă de afară. Într-un compartiment, oamenii erau indiferenţi. O priviseră în treacăt. Lilo se simţea fără importanţă. Că exista ori nu exista, nimic nu s-ar fi schimbat pe pămînt. Dacă ar fi murit, Cristian ar fi rămas cîtva timp încă în pensiune, unde părea că se simte atît de bine. Sau, după moartea ei, Cristian ar fi plecat mai departe în peregrinările lui fără sfîrşit. Îi auzea glasul : „Asta e din America, asta din Olanda, asta din Franţa... de mult..." Pitschau s-ar fi căsătorit cu o altă fată. Numai biata ei mătuşă i-ar fi simţit mai mult lipsa. Era atît de mîndră de Lilo ! Ea, Lilo, era singura fiinţă pentru care Luiza Schultze avea duioşii, slăbiciuni. Îi făcuse bagajul, telefonase mătuşii Clara, îi pregătise sandvişuri, îi dăduse bani pentru drum, speriată. Lilo îi spusese că nu se simte

bine și că trebuie neapărat să schimbe aerul... Dacă Lilo s-ar fi căsătorit cu un prinț bogat, cu castel, Luiza ar fi găsit că e natural... În schimb, nu știa că Cristian o gonise. Ce-ar fi spus, biata de ea, dacă ar fi aflat un asemenea lucru ?

La un moment dat, Lilo se simți atît de părăsită, de inutilă pe pămînt, încît, stînd cu capul rezemat pe speteaza canapelei, fu cuprinsă de o teamă curioasă, așa cum numai noaptea, în somn, ți se poate face frică. Impresia unor nelămurite dar apropiate pericole ale vastului necunoscut o stăpîni. Teama deveni vie, aprigă. Lilo deschise repede ochii, nemaiputînd suporta amețeala aceasta nedeslușită.

În gară la Schwilosee o aștepta mătușa Clara. Între timp soarele răsărise și risipise norii. Aerul, spălat de ploaie, era minunat de curat. Totul era fraged și simplu. Departe, păduri și lacuri așteptau misterios cu umbre negre și oglindiri de argint. Pe drum, casele din centrul orașului, păreau foarte vechi, gotice, medievale. Străzile coborau și urcau cu pavaj de pietre greoaie și trotuare primitive.

Casa mătușii Clara era cu zidurile pline de viță-de-vie, cu olane mucegăite de vreme. Grădina era mare și Lilo o revăzu cu o bucurie melancolică. Aici venise în fiecare vară în timpul vacanțelor. Aici se jucase, copil fiind, aici visase, adolescentă... Grădina avea o peluză, bănci, pomi, un havuz mic, cîteva statui înverzite. Mătușa Clara închiria odăi multe, dar toate mici și mobilate în stil bavarez. Un ceas cu cuc, cuiere de coarne de cerb, mobilă rustică de lemn afumat, și tot felul de căni pentru băut bere, cu capac de metal, iar pe jos — mulțime de piei de urs și alte animale vînate.

Odaia pregătită pentru Lilo era la etaj. Cunoștea peisajul geamului. Cunoștea lucirile lacurilor, densitatea aburindă a pădurilor, decor legendar, romantic, sălbatic.

Rămasă singură în odaie, Lilo se întinse la ea pe pat. Geamul era deschis. Aerul pătrundea curat, luminos. Se auzea glasul păsărilor ciripind.

Lilo se simţea ca în urma unui accident. Cu toate că era dimineaţă, se dezbrăcă şi se culcă în aşternut. Mătuşa ei Clara îi dădu un ceai, îngrijorată şi bucuroasă totodată că o poate răsfăţa. O înveli, se aşeză pe marginea patului, o mîngîie... Lilo se lăsă în voia ei... rănită, obosită...

Adormise. Se trezise seara tîrziu şi tristeţea în timpul somnului crescuse. După ce gustă ceva, abia putînd înghiţi, împinsă de rugăminţile mătuşii ei, luă un calmant şi adormi din nou. Ce dorea mai mult, era să treacă timpul ; timpul îi părea a fi prietenul cel mai bun...

În ajun, ploaia şi frigul din Berlin, tocmai pentru că se potriviseră cu starea ei de spirit, o legănaseră, o amăgiseră, o făcuseră răbdătoare în faţa durerii. Acum însă, timpul luminos din Schwilosee, glasul păsărilor, densitatea verde a pădurilor, mirosul de pămînt proaspăt, totul o învălui într-o chemare irezistibilă la viaţă, o chemare de ecou răsfrînt în sîngele ei tînăr şi nerăbdător. Totul striga, o striga pe ea. Fiecare frunză care se legăna în soare era o chemare, fiecare rază de lumină tremurată din infinit spre ea — o chemare.

Acolo, la Berlin rămăsese Petre Cristian. „Petre". Se vedea din nou alături de el. Îi vedea faţa aproape de a ei, rezemat în mîini, aşa cum stătuse după ce ea îngenunchease lîngă el. Ea, Lilo, îl strigase, îi şoptise numele : „Petre".

Singură privirea lui răspunsese, privirea aceea fixă, exaltată, înfricoşătoare, privirea aceea care îi dăduse fiorul presimţirii unei imense fericiri. Atunci Lilo ştiuse, lîngă el, că fericirea poate merge pînă la durere...

Acum nu-şi mai putea aduce aminte de nimic altceva din toată scena care fusese între ei, decît de tot ce ar fi putut să-i arate că totuşi Cristian poate o iubeşte, ca şi cum distanţa dintre Berlin şi Schwilosee ar fi putut nu numai să transforme cerul înnorat într-un senin, dar în acelaşi timp s-o facă să uite tot ceea ce o duruse şi să-şi amintească ceva ce ar putea-o amăgi şi alina. O uşoară toropeală o cuprinse, o legănare a fiinţei ei în tremurarea aerului luminos, sosind în valuri pe geamul deschis. În starea asta de plăcută delăsare, dragostea ei pentru Cristian întrecu orice gînd. Numai privirea lui, glasul lui pluteau în amintire. De fapt, totul era ameţitor : şi cum sosise el în pensiune, şi fiinţa lui, şi purtarea lui... Nu ştia nimeni nimic despre el, absolut nimic. Pentru ce se despărţise de soţia lui ? Unde era ea acum ? Era măritată ? Cristian sosise din necunoscut şi fără nici o sforţare izbutise să rămînă o enigmă pentru toată lumea. Nici despre Edmond Uleind nu ştia nimeni aproape nimic, şi totuşi Uleind nu era misterios pentru că nu era interesant. Nimeni nu se gîndea niciodată la el. Numai cînd îl întîlneai te enerva şi apoi îl uitai cu desăvîrşire... Pe cînd Cristian, fiinţa lui plutea obsedant în minţile tuturor. De cînd sosise el, în pensiune, nimic nu mai era la fel. Luiza Schultze continua să creadă că poate Cristian e un prinţ exilat, dar că ascunde acest lucru. Ea, care de obicei, nu voia să creadă nici ceea ce era adevărat, pentru Cristian nimic nu i se părea mult. De altfel, asta n-o împiedica, ci dimpotrivă, ca de la el să ceară chirie, şi orice fleac să-i fie plătit de el cu prisosinţă. Se lăuda cu acest fel al ei de a se purta cu Cristian, ca şi cum aceasta ar constitui pentru Cristian şi pentru toţi ceilalţi dovada nobleţei lui. El plătea totul cu acelaşi aer absent cu care trăia tot timpul...

Lilo surîse la amintirea acestor lucruri. O înduioșa orice lucru care-i amintea ceva despre Cristian. La un moment dat, Lilo, revoltată de atîta slăbiciune din partea ei, căută să-și amintească înjosirea și durerea ei din ajun, dar de data asta nu reuși să mai simtă la fel. În mod misterios i se păru că ea fusese de vină, că interpretase greșit cuvintele lui Cristian sau, mai mult decît atît, că Cristian, din cine știe ce motive, fusese forțat să-i vorbească așa, dar că în fond el gîndea cu totul altfel.

„Dacă n-ar fi așa, atunci el de ce să fi stat atît de vorbă cu mine, pentru ce glasul acela pe care-l avea, de ce privirile acelea și apoi chiar și anumite fraze pe care nu-l forțase absolut nimeni și nimic să mi le spună. Pur și simplu ar fi putut să fie politicos, nu trebuia să devină și sentimental. Ieri am suferit atît de tare încît n-am mai putut să judec normal."

Acum își amintea cuvinte, fraze, auzea intonațiile glasului cald, revedea privirile atît de adînci...

„Supărat ? Dacă n-ai exista dumneata totul ar fi mai urît pe lume."

Și mai ales glasul lui atunci cînd șoptise, ca în vis : „N-ai simțit că a fost o mare fericire ?"

Lilo își aminti așa de bine glasul și privirea lui încît, acum, o cuprinse un fior. „N-ai simțit că a fost o mare fericire ?"

Da, da ! Fusese o mare, o deplină fericire pe care numai ea o stricase cu nevoia ei de a preciza, de a micșora ceva ce căpătase aripi și plutea în înălțimi pe care ea, Lilo, nici nu le bănuise. El o dusese atît de departe pentru ca la urmă ea, cu neîndemînare, să lase să cadă totul la o măsură banală. Acum, dacă n-ar fi insistat, dacă n-ar fi pus întrebări, ar fi fost încă lîngă el, în constanta lui prezență, care ea însăși alcătuia o fericire deplină. Tereza, nevasta lui ? Ce-i păsa de

ea dacă Cristian era fără ea? Dacă și-ar fi iubit nevasta, ar fi fost lîngă ea, nu în pensiune la mătușa Luiza. Și apoi, un om care iubește o altă femeie nu poate vorbi așa cum vorbise el cu Lilo. Ar fi putut să-i facă o mulțime de complimente, dar nu să-i vorbească de „marea fericire"...

La gîndul că fusese lîngă el, îngenuncheată lîngă scaunul pe care sta el, că îi mîngîiase fruntea, pleoapele — acum își amintea totul cu o precizie care o înspăimînta — Lilo simți în inimă un cuțit dureros, dar extraordinar de plăcut și înadins căuta să răscolească fiecare amintire.

Era uimire în gîndurile ei: parcă ceea ce înțelegea acum ar fi fost ceva ce se crea chiar în clipa asta; și Lilo nu putea înțelege cum de pînă acum nu se putuse lămuri asupra acestor lucruri, care i se păreau atît de simple și naturale; cum de nu văzuse nimic atunci cînd fericirea exista, cum de putuse trăi acea „mare fericire" în totală inconștiență, ca un animal? Cristian fusese tot timpul conștient, el clădise acea mare fericire. Din ființa lui, din puterea lui emanase acea fericire care luminase pînă și odăile absurde ale pensiunii, pînă și fețele anoste ale chiriașilor. Într-adevăr, în acel decor fusese posibilă fericirea numai și numai pentru că el, Petre Cristian, avusese puterea să aprindă o căldură în jurul lui.

Ce putea gîndi acum Cristian? Că ea nu meritase ceea ce îi dase el. Că ea, Lilo, fusese incapabilă să înțeleagă ceea ce îi dăruise el. Că nu înțelesese că numai prin prezența lui o scăpase de viața anostă în care trăise pînă atunci, că o făcuse să gîndească altfel, să simtă altfel. Acum era probabil deziluzionat că Lilo, prin absurda ei purtare, prin imposibilitatea ei de a înțelege fericirea așa cum o crease el, o sfărîmase vrînd ceva banal, o aducere la linia tuturora.

De aceea probabil îi spusese să se căsătorească cu Pitschau ; își dase seama că nu merită decît atît, că de atît are nevoie. Îi spusese : „Acum totul s-a sfîrșit". Lilo încercase să-i spună : „Abia acum începe. Poate începe altceva"...

„Nu, nu trebuie să înceapă nimic. Totul trebuia să rămînă așa cum era."

Totuși, dacă ar fi iubit-o suficient, n-ar fi avut puterea s-o gonească. Să-i spună să se căsătorească cu Pitschau. Se poate să iubești un om și să ai puterea să-l alungi ?

La un moment dat, Cristian o rugase să nu-l facă să sufere. Cum ar fi putut ea să-l facă să sufere altfel decît neînțelegîndu-l ?

Dar dacă acum, profitînd de lipsa lui Lilo, va pleca, va fugi din pensiune ?

La acest gînd Lilo se cutremură. Într-adevăr, Cristian era capabil ca, deodată, să-și dea mai bine seama că Lilo nu-l poate înțelege și atunci, ca să nu sufere mai mult, să fugă !

Gîndul acesta o înfricoșă pe Lilo atît de tare încît sări din pat și se trezi în picioare în mijlocul odăii. Nici dacă ar fi strigat cineva „foc", mișcarea lui Lilo n-ar fi fost mai grăbită. Inima îi bătea repede și privirea îi era a unui om cuprins de panică. Dacă Cristian fugise ? Dacă, sosind înapoi în pensiune, nu-l va mai găsi, și va găsi pensiunea căzută iar în înjositoarea apatie în care trăise înainte de venirea lui ? Edmond Uleind, Pitschau, care aștepta așa cum făgăduise, pîndind ? Desigur, el observase că Cristian nu era un rival periculos și aștepta.

Lilo căută în jurul ei, voind să se hotărască, să acționeze, neștiind ce să facă mai întîi. Primul gest a fost

spre bagaje, ca să plece înapoi la Berlin, dar imediat își dete seama că nu putea pleca așa: mătușile ei, și Clara și Luiza, ar fi crezut că a înnebunit. Abia sosise de două zile și n-avea motiv să plece în panică. Din nou Lilo începu să se învîrtească prin odaie. La un moment dat își surprinse aceste mișcări dezordonate și se reculese. Se hotărî să se potolească pentru a putea face un plan cît de cît realizabil, ca să se întoarcă repede înapoi. Dintre toate gîndurile, alese pe cel mai ușor de realizat. Să telefoneze sub un pretext oarecare la Berlin, mătușii ei Luiza, ca să afle ce face Cristian. Imediat se îndreptă spre etajul de jos. Mătușa ei Clara era în bucătărie, pregătea masa, Lilo îi spuse că trebuie să telefoneze la Berlin, la pensiune.

— De ce, ai uitat ceva ?

— Am... lăsat... am uitat să-i spun ceva.

— Ceva important, desigur ?

Lilo văzu curiozitatea mătușii ei atîtată. Nu știa cum va scăpa din încurcătură.

— Nu prea... dar e mai bine să-i spun.

— Bine... bine...

Lilo își dete seama că mătușa ei se simte ofensată. De altfel, și cu mătușa Luiza lucrurile vor fi tot atît de greu de descurcat. Cum o va întreba dacă Cristian a plecat ? Ce anume va pretexta că a uitat ? Deodată, de atîta frămîntare și nesomn, Lilo simți că-i este rău. În același timp hotărî că acesta va fi pretextul pentru a telefona. Va spune că-i este teamă de o criză de apendicită... că poate ar fi mai prudent să se reîntoarcă la Berlin... Astfel va fi motivată tăcerea ei față de mătușa

Clara. Din discreție, nu voia s-o tulbure pînă nu va ști dacă este sau nu vorba de ceva grav, dacă într-adevăr va trebui să plece. Tot gîndindu-se la aceste lucruri, Lilo simți că într-adevăr are febră.

— Ce, nu te simți bine? o întrebă mătușa ei, văzîndu-i fața atît de tulburată.

— Nu... nu tocmai...

— Dar ce ai?

— De cînd am plecat... nu mi-era tocmai bine... am crezut că aerul de-aici o să-mi facă bine, dar acum îmi este teamă să nu fie cumva vorba de apendicită...

— Te doare?

— Da.

— Ai febră?

— Nu știu. Mă duc să văd. Voiam să telefonez... nu voiam să te sperii... nu știam cum să-ți spun...

— Dar și Luiza o să se sperie...

— Poate că n-o să fie nimic.

— Cel mai bun lucru e să vezi dacă ai febră.

— Da. Merg să văd.

Și, spre marea ei uimire, Lilo văzu că, într-adevăr, termometrul arăta cîteva linii în plus, 37 de grade și 5 zecimi.

Lui Lilo i se păru un semn divin, un ajutor neașteptat această temperatură. Nu va fi nevoie să mintă prea mult. Coborî din nou în bucătărie.

— Ei?

— 37 și 5.

— Destul.

— Da, e mai bine să telefonez.

— Te doare?

— Nu prea, dar mi-e puţin frică. Întotdeauna mi-a fost teamă de o apendicită. E mai bine să ştie că... aş putea să mă reîntorc... dacă nu-mi trece.

— Da, da, desigur.

Mergînd spre telefon, Lilo se gîndea că totul se petrecuse perfect, dar nu ştia ce să spună ca să afle ce este cu Petre Cristian. Gîndul că poate, între timp, Cristian plecase, o tulbură peste măsură. Nu era de mirare că făcuse temperatură... Palmele îi erau umede.

Vocea mătuşii Luiza sosi speriată :

— Ce este ? ce s-a întîmplat ? Ai uitat ceva ?

— Şi asta. Dar voiam să-ţi spun că nu mă simt tocmai bine... De altfel, plecînd de acolo nu mă simţeam bine... Am puţină febră şi mi-e teamă să nu fac o apendicită. Nu ştiu ce să hotărăsc...

— Să nu faci imprudenţe. Dacă nu ţi-e bine, te întorci şi pleci altă dată.

— Da, da. Am să văd eu cum mi-o merge. Nu voiam să te sperii dacă ar trebui să vin poate chiar astă-noapte sau mîine, după cum mă voi simţi.

— Bine, bine. Te aştept.

— Tanti... i-am dat o carte lui Petre Cristian. Vezi să nu se piardă. Să n-o dea nimănui că mă supăr. Spune-i...

— Lasă că n-o dă el. Ştii ce atent e. Mi se pare că o citeşte. Văd că nu iese de loc din odaie.

Deci Cristian nu plecase... Lilo respiră uşurată. O mare bucurie o cuprinse. Ar fi sărutat-o pe mătuşa ei, Luiza, i-ar fi cerut iertare pentru toate necazurile pe care i le făcuse, pentru toate minciunile pe care era nevoită să i le spună. Cristian era acolo. Dacă ar fi plecat, mătuşa ei ar fi ştiut. I-ar fi spus imediat...

— Mulțumesc, mulțumesc, tanti... Vin numai dacă o fi nevoie... dacă nu, îți mai telefonez...

Auzi alături pașii mătușii ei Clara. Imediat căută să ascundă, să șteargă de pe fața ei bucuria. Acum trebuie să joace comedia pînă la plecarea ei din Schwilose. Abia sosind la Berlin, trebuie să înceapă o mai mare comedie față de toată lumea, de mătușa ei Luiza, de Pitschau, de bătrînul Braun, de Edmond Uleind, și mai ales de el, Uleind. Ce privire avusese cînd o văzuse ieșind de la Cristian !... Dar de ce să se teamă ? Nimic nu va fi schimbat și nimeni nu va putea ști și n-o va putea împiedica să stea în pensiune... Lucrul acesta nu supără pe nimeni... Numai bietul Pitschau va suferi... Dar și asta va trece... va înțelege... poate va pleca el...

Mătușa ei Clara intră în odaie. Păru uimită văzînd-o pe Lilo :

— Ce este ?

— Nimic. I-am spus.

— Și ? S-a supărat ?

— Nu, nu. Dimpotrivă. A spus că ar fi poate mai bine să nu aștept să-mi fie mai rău și să plec imediat.

— Da ?

— Da... spune că vin altă dată... aici...

— Știu și eu ce să spun ?... Nu mă pot amesteca. Mă bucurasem și eu că vii să stai puțin cu mine.

Lilo o sărută pe bătrînă cu duioșie. Ar fi sărutat pe oricine. I-era milă de toată lumea, dar în primul rînd de ea însăși. Îi era milă de Cristian, ca și cum nu tot ea plecase de lîngă el, furioasă.

— Cînd e primul tren spre Berlin ?

Mătușa ei îi dădu toate explicațiile.

— Dar ți-e chiar așa de rău ?

Lilo își dete seama că uitase că trebuie să-i fie rău.

— Îmi este mai ales greață și simt că am febră. Acum a început să mă doară și mai tare...

— Bine, bine...

— Merg să-mi strîng bagajul. Dacă între timp mă simt mai bine, rămîn.

Lilo, mergînd, căută să-i fie pasul lent, atent, ca al unui om care suferă umblînd. Totuși, simțea că, într-adevăr, are febră. Cînd ajunse sus, de curiozitate își puse iar termometrul : 37 cu 7. Febra creștea.

— Nu vrei să mănînci ceva ? E prînzul, se auzi de jos glasul mătușii ei Clara.

— Nu, nu mi-e foame.

Și Lilo își aduse aminte că nu mîncase nimic nici în ajun la prînz, nici seara, nici dimineața plecînd la gară, și totuși ar fi fost acum incapabilă să guste ceva. Îi era strîns gîtul. Ceru o limonadă. Mătușa i-o aduse chiar ea. Lilo o bău cu însetare.

— Se vede că am febră... uite termometrul pe masă : 37 cu 7...

Era bucuroasă că măcar cu atît nu minte. Și-ar fi pus încă o dată termometrul ca mătușa Clara să vadă chiar ea, cu ochii ei, că nu minte, dar o grabă de a rămîne singură o făcu să tacă. Voia să fie singură, să se poată gîndi în voie la Cristian. Luase hotărîrea de a pleca fără să gîndească nimic. Dacă Cristian se supără că s-a întors ? Dar nu va avea de ce să se supere. Nu-i putea interzice să stea la ea în casă. Ce-i va spune cînd îl va vedea ? Observase că a plecat ? Se interesase unde plecase ? Sau nici nu bănuia că a plecat ? Dar dacă, revăzînd-o, își va da seama că Lilo n-a putut trăi departe de el ? Lucrul acesta îl va mulțumi sau îl va înduioșa ? Va fi o vic-

torie ? Va înțelege cît de mult îl iubește ea și nu se va mai opune dragostei cu tot felul de reticențe neclare ? Dar mai ales va trebui oare să evite orice explicații cu Cristian pentru ca viața de mai înainte, „fericirea", să înceapă din nou în chip firesc. Va ști cum să aibă răbdare, să aștepte... Și să nu se mai amestece cu voința ei. Va căuta să fie blîndă, supusă. Să nu-l mai sperie cu plînsetele ei, cu nerăbdările ei... O acută nevoie de a-l vedea, de a pecetlui ceva definitiv, de a-și asigura ceva tangibil prin prezența ei lîngă el, ceva ce nu-i va mai pare mai tîrziu vis sau imaginație...

Lilo se pregăti să-și facă bagajul. Deschise valiza și începu să-și așeze lucrurile desfăcute în ajun. Mișcările ei erau foarte hotărîte. Simțea o ciudată și bruscă maturizare a gîndurilor. Dar, pe cînd se pregătea de plecare, auzi o bătaie în ușa odăii ei și mătușa Clara intră. Avea o scrisoare în mînă. I-o dădu lui Lilo cu uimire :

— Uite o scrisoare pentru tine. Cine-ți scrie ?

Lilo luă scrisoarea cu o mare emoție. Își simțea inima bătînd dureros. Dacă era o veste proastă ? Pînă și gîndul sinuciderii lui Cristian îi trecu vertiginos prin minte. Orice veste rea îi părea naturală, și gîndul că ea era de vină, că ea nu știuse clădi viața și fericirea o frămîntă chinuitor. Se uită la plic. Scrisul îi era necunoscut, și totuși numele lui Cristian era pe dosul plicului, desluși ca o pecete de foc. Nu voia să citească scrisoarea de față cu mătușa Clara.

— A, da, spuse, e un chiriaș. L-am rugat să-mi cumpere niște note... de pian... care nu se găsesc. Probabil că-mi răspunde...

Și Lilo azvîrli scrisoarea pe masă.

— Am s-o citesc mai pe urmă, șopti. Acum vreau să-mi termin bagajul că-mi este rău și n-am să am putere mai tîrziu...

— Să-ţi ajut ?

— Nu, nu... mulţumesc...

Şi Lilo se apropie de mătuşa ei şi o sărută. Femeia plecă mai liniştită.

Imediat ce Lilo rămase singură, încuie uşa şi deschise plicul. Mîinile îi tremurau uşor şi inima se zbătea, vie. Citi :

Lilo,

Trebuie să mă înţelegi. Nu pot răbda să ştiu că ai înţeles greşit ce am gîndit, şi că te las mai departe în credinţa ta de acum. Ar fi poate cuminte să nu-ţi scriu, supărarea ta ar putea fi pentru mine o pază, dar iată că nu pot să mă apăr altfel. Nu, nu pot. Iată acum ce voiam să ştii :

Cînd ţi-am spus să te căsătoreşti cu Pitschau, am făcut-o din sincera convingere că într-adevăr aşa ar fi bine. Aşa am crezut că e bine. Băiatul e cinstit. Are mai multe calităţi decît îţi închipui acum, voiam astfel să pecetluiesc în ochii tăi imposibilitatea de a te bizui pe mine. Ar fi trebuit să încep scrisoarea altfel, îmi dau seama, dar nu scriu cum gîndesc, ci cum sînt. O voi trimite aşa.

Te iubesc. Te-am iubit din prima clipă cînd te-am văzut. Dar nu pot să-ţi dau nimic. Nu pot da nimic. Sînt un om fără patrie, fără meserie, fără avere, mult, mult mai în vîrstă decît tine, sînt un om care nici măcar nu vorbeşte bine limba ţării tale. Credeam că te voi putea iubi fără ca tu să ştii vreodată. Voiam să te iubesc toată viaţa. Orice ai fi făcut te-aş fi iubit. Aş fi fost cîinele tău, fratele tău, tatăl tău. Dacă aş fi fost nevoit să plec sau dacă aş fi stat mereu cu tine, aş fi ştiut că te am pe lume, căci n-am pe nimeni în afară de tine. Te-ai fi căsătorit, ai fi avut copii, eu aş fi avut voie să vin din cînd în cînd să te văd... Poate nu aş fi avut voie să mă întorc în

Berlin, dar aş fi ştiut că tu exişti... speranţa că poate într-o zi aş fi auzit numele meu spus de tine, mi-ar fi fost de ajuns ca să-mi umplu zilele cu aşteptarea. Astfel aş fi ştiut că exist şi eu printre oameni. Pentru mine asta ar fi fost totul, ar fi fost de ajuns ca să ştiu pentru ce trăiesc...

Dar iată că n-a fost cu putinţă... şi ce vrei tu e primejdios. Ce vrei tu nu poate fi, şi, mai ales, nu poate dura. Ceea ce voiam eu era etern.

Sînt îngrozit la acest gînd : te voi pierde.

Tu nu ştii, nu poţi şti şi desigur niciodată n-ai să poţi înţelege ce înseamnă să fii absolut singur pe lume. Nu mai eşti ca ceilalţi oameni. Eşti aparte. Eşti ca un nebun. Oamenii se tem de tine şi fug.

Tu erai pentru mine toată lumina, legătura mea cu viaţa. Aş fi jertfit dragostea pămînteasc㠎 tocmai ca să am dreptul să te iubesc în veşnicie.

Dacă m-ai înţelege, ai şti cît te-am iubit aşa cum nici nu e îngăduit să iubeşti o făptură omenească ! Nu trebuie aşezată greutatea unei astfel de dragoste pe umerii unei fiinţe omeneşti... A fost şi asta o nebunie din partea mea... Am fost fericit. Acum tu suferi, te simţi înjosită. E de datoria mea să-ţi lămuresc pentru ce m-am purtat astfel cu tine. Ai înţeles ? Poţi înţelege ?

Acum te rog să-ţi fie milă de mine. Nu cer nimic decît să-ţi fie milă de mine şi să nu mă chinuieşti lăsîndu-mă să cred că suferi din pricina mea. Simt că nu sînt în stare să îndur aşa ceva. E imposibil. Orice altceva mi s-ar părea mai uşor decît asta. Orice, voi face orice. Primesc orice.

Nu te bizui pe mine, pe voinţa mea. Nu ştiu să vreau decît ca tu să fii fericită. Atît. Eu te binecuvîntez acum, orice s-ar întîmpla mai tîrziu.

Nu uita însă că în mîinile tale stă posibilitatea să te pierd sau să știu că pe lume există un suflet care nu m-a părăsit.

E oare atît de greu ceea ce am cerut de la viață ?

Lilo, niciodată n-am iubit pe nimeni !

Inima lui Lilo bătuse din ce în ce mai tare, din ce în ce mai violent. Niciodată nu crezuse că va putea simți o atît de mare victorie. Petre Cristian o iubea.

O imensă bucurie cînta în sufletul ei, i se părea că totul se pregătește pentru o mare fericire. Acea „mare fericire" de care vorbise Cristian, abia acum prindea sens și se contura violent ca un strigăt de victorie. Nici un fel de gînd precis nu-i trecea prin minte, ci numai o beție, un val de putere și de hotărîre.

CAPITOLUL XI

În somn, Petre Cristian auzi motorul unui automobil şi se deşteptă. I se păru că revede, că visează clipa cînd Lilo plecase. Nu aprinse lampa. O melancolie liniştită îi ţinea pleoapele închise. Dar auzi parcă glas de femeie în stradă, glasul lui Lilo, acel glas atît de adînc întipărit în simţurile lui.

Sări din pat. Merse la fereastră, dete perdeaua la o parte. Strada era luminată puternic de lampa din mijlocul drumului. Într-adevăr, o maşină staţiona lîngă trotuar şi Lilo, cu valiza în mînă, vorbea cu şoferul.

Cristian simţi un cuţit în inimă. Lilo se întorsese. Lilo era din nou aici. Lilo nu putuse sta departe de el. Inima lui Cristian bătea adînc, rar, ca paşii unui om care se apropie la ora hotărîtă de locul hotărît.

O vedea pe Lilo jos în stradă şi o duioşie, din nou acea duioşie nelipsită din sufletul lui, de cîte ori îi zărea silueta fragilă şi graţioasă. O nevoie de a o ajuta, de a o feri de orice rău, de a o mîngîia, de a o strînge în braţe, de a o vedea fericită... Lilo se întorsese. Lilo nu putuse sta departe de el. Lilo hotărîse.

Deodată pricepu că, dacă avusese puterea renunţării, renunţarea se consumase, dîndu-i parcă dreptul de a acţiona aşa cum voia. Aşa cum va voi Lilo. Dase dovada puterii lui. Atunci,

în cea mai mare durere a renunțării, nu alergase ca să implore : azi avea dreptul să primească ceea ce i se oferea. Voința lui nu va mai conta. Cîștigase dreptul la cîteva zile, săptămîni, luni sau poate ani de fericire ! ? Acum nu mai avea puterea s-o gonească... Nu va mai putea rezista dragostei. Nu va mai putea suporta să o vadă plîngînd... să-i vadă fața inutil întinsă spre el...

Jos, Lilo plătise șoferului și suna la poartă, după ce se scotocise în buzunarul hainei și în poșetă. Cristian o vedea. Probabil uitase cheile. Acum aștepta. Trupul ei avea o mișcare de oboseală, de resemnare. Dar nimeni nu-i descuia. Portarul era desigur plecat sau poate dormea dus. Lilo sună din nou și din nou așteptă cu aceeași resemnare. Cristian îi vedea fața. Lilo își scoase pălărioara și o ținea strînsă în mînă. Părul ei bogat, buclat, era luminat de reflexele becului puternic din stradă. Cristian deschise încetișor geamul și o chemă șoptit :

— Lilo...

Inima îi bătea violent.

Lilo ridică imediat capul.

— Așteaptă, îi spuse Cristian, vin jos să-ți deschid.

Cristian îmbrăcă repede un halat peste pijama și ieși din odaie. Umbla precaut. Inima îi bătea tot atît de tare. Nimeni din pensiune nu mișca. Nici un zgomot, cît de ușor, nici măcar inconștientele mișcări ale omului făcute în somn...

Cristian ieși binișor și coborî. Holul cel mare, scările erau luminate slab de lămpi aprinse prin unghere. Descuie poarta.

— Intră, îi spuse.

Lilo intră și se opri în prag.

— Mi-am uitat cheile, șopti Lilo.

— Nu face nimic.

Lui Lilo i se părea că fusese plecată îndelungă vreme, că reîntoarcerea ei e naturală. Miraculos era numai că o primea el, că el îi deschidea. Nu găsea nici un cuvînt de spus. Îl vedea lîngă ea, şi despărţirea de el i se părea din ce în ce mai imposibilă. Nu înţelegea cum avusese puterea să plece de lîngă el... Acum ştia că Cristian o iubeşte.

Scrisese : „Eu nu am iubit niciodată pe nimeni...“ Omul acesta puternic era al ei...

Petre Cristian încuie poarta. Lilo sta lîngă el. Cînd Cristian se îndreptă, Lilo se apropie mai tare de el.

— M-am întors, şopti, m-am întors. Nu pot trăi fără tine. Voiam să-ţi explic... Să-ţi spun...

Cristian o cuprinse blînd în braţe.

— Taci, şopti. Taci...

Se aplecă şi căută buzele. Cristian simţi respiraţia lui Lilo care se făcuse geamăt şi plîns, plînsul celui care a aşteptat îndelung fericirea pentru a o întîlni, ameţitor.

CAPITOLUL XII

Petre Cristian cunoştea o fericire ciudată. Nu putea uita o clipă că totul este trecător. Totul i se părea fragil, transparent. Trăia învăluit într-o ceaţă amăgitoare, care nu-l lăsa să vadă faptele aşa cum sînt şi totuşi îi mărea dorinţa să nu piardă nimic din ce se perinda prin zile. Clipele cele mai uimitoare erau alle dimineţii, în prima deşteptare, cînd, de fiecare dată i se părea de necrezut că trăieşte, ca şi cum în ajun murise.

Îi lipsea bucuria simplă a omului care poate crede că dragostea e eternă, că fericirea e o stare permanentă. Mîngîierile lui Lilo, cuvintele ei, glasul ei, planurile ei de viitor, exaltarea, încrederea ei, totul i se părea atît de inconştient, încît adesea rămînea nemişcat, spectator, şi nu putea intra în viaţa pe care Lilo o desfăşura în jurul ei. Dorinţa de a nu gîndi nimic care l-ar putea trezi din această beţie îi era un narcotic puternic şi persistent. Cristian îşi da seama că, la un moment dat al vieţii lui, şi încă foarte de curînd, gîndise lucruri importante, pe care acum le uitase. Le simţea în el, dar învăluite într-o boare transparentă, care le lua numai acuitatea, lăsîndu-le însă prezente. Cristian ştia că într-o bună zi, ele vor apare din nou şi atît de covîrşitor de importante încît vor cuprinde întreaga lui făptură, ca o flacără. Prezenţa acestor gînduri îi da o li-

niște amară, o siguranță ca secretul unui cuvînt magic care, la un moment dat, îl va feri de rău, de orice rău. Își spunea: „Dacă m-aș gîndi că Legea nu există, că totul e fără sens, aș simți deodată o atît de desăvîrșită durere încît n-aș mai avea nici un motiv să trăiesc. M-aș omorî. Cîtă slăbiciune! Cîteodată mi se pare că, în clipele cînd o ador pe Lilo, această ființă atît de pămîntească, inima mea are un simțămînt teribil de tristă îngăduință. Mi-e rușine de ce simt, totuși, o dulce beție mă leagă de acest loc al păcatului. O, de-ai putea, cînd ai înțeles ceva, să devii imediat capabil să fii ceea ce ai înțeles! Dar iată că, înțelegînd, aștept ca durerea să mă scoată din locul din care știu că va trebui să fug."

Și, totuși, o atenție imensă îi purta toate gesturile, toate gîndurile. Era parcă un magician începător care înfăptuise un miracol și care acum se temea ca, printr-o greșeală cît de mică, a respirației, a gîndului, a mîinilor să nu strice fragilitatea fantasticului.

Ceea ce ajuta la starea de anormal în care trăia era și faptul că totul între ei se petrecea în ascuns. Nimeni nu trebuia să știe nimic. Ziua întreagă era numai cazna de a ascunde dragostea, cazna de a nu greși cu nimic. Ziua întreagă nu era făcută decît din jocul dublu al omului care simte într-un fel și caută să arate altceva. Imediat ce erau alții de față, mișcările lor trebuiau să fie minciună. Totuși, totul nu era decît o mască transparentă prin care se putea întrezări ceea ce voiau să ascundă. Oricine ar fi putut ști că Lilo și Petre Cristian erau fericiți, îndrăgostiți. Oricît ar fi fost potolită voiciunea mișcărilor, înăsprite intonațiile glasului, lucirea ochilor nu putea fi ștearsă.

— Crezi că știe cineva ceva? întrebă Lilo.

Cristian răspundea repede:

— Nu trebuie să ne gîndim nici la asta. Nu trebuie să dăm nimănui prilejul să ne spuie ceva... Atît...

Nopțile însă erau ale lor.

După ce totul se liniștea, după ce trecea un timp în care nu se mai auzea nimic, Lilo, care se culcase și ea ca toată lumea și citise cîteva ceasuri, sărea din pat și, cu un halat azvîrlit pe ea în grabă, mergea tiptil la Cristian care o aștepta. Nu-i era teamă. Trebuia să treacă prin sufragerie, dar dacă mătușa Luiza ar fi surprins-o, ar fi putut spune că se duce la baie. Periculoasă era numai clipa în care deschidea ușa lui Cristian și pătrundea la el în odaie.

Cristian o primea ca și cînd n-ar fi văzut-o de săptămîni întregi, ca și cum s-ar fi așteptat ca tocmai în seara aceea Lilo să nu mai vină.

— Lilo, Lilo...

— Lilo, ce nume banal, nu-i așa, Petre ?

— Banal ? ! Lilo, banal ? Ajunge să pronunț numele tău ca să se lumineze viața întreagă, ca inima să-mi tresară într-o bucurie nemărginită. Ce nume putea să fie mai frumos decît numele pe care ajungi să-l iubești mai mult ca lumina soarelui.

Îi plăcea să îngenunche în fața lui Lilo, îi plăcea să-i sărute picioarele așezate jos pe covor. Aplecarea asta pînă la pămînt era supunerea lui desăvîrșită, și nu în fața femeii, ci, mistic, în fața vieții. Era îngăduire, primirea oricărei fericiri, oricărei dureri, cu deplină smerenie.

— Îți mulțumesc că te pot iubi așa. Te iubesc atît de mult încît în orice clipă dragostea ar putea sfîrși fără ca să mă simt revoltat. E împlinită cu fiecare clipă.

— Să sfîrșească ?

Lilo nu înţelegea ce se petrece cu Cristian, ce gîndeşte, ce vrea. Ajunsese să creadă că tot ceea ce face şi vorbeşte e un stil în care el se complace. Nu înţelegea ce-l tulbură, ce-l înfioară. Trupul ei era prea mulţumit, mîndria prea măgulită, ca să mai poată trece în domeniul fanteziei.

La Cristian în odaie pătrundea într-o lume în care rîvnise să fie şi unde i se păruse că nu va fi lăsată să intre. Într-un colţ, se aflau valizele cu care sosise el în pensiune. Lilo îşi amintea bine clipa cînd îl văzuse pentru prima oară şi privea valizele cu un fel de teamă curioasă : valizele reprezentau posibilitatea ca Cristian să plece din nou într-o bună zi... Era, simbolic arătată libertatea lui Cristian, cum aripile păsărilor amintesc zborul lor, chiar cînd se odihnesc pe pămînt.

În odaie găsea întotdeauna pregătite vin, prăjituri, ceai, cafea, fructe. Cristian prepara singur totul, o servea şi mai ales o adora. Niciodată Lilo nu-şi închipuise că cineva poate iubi atît de intens, atît de aprins, de neobosit.

— Nu-i aşa că e paradisul aici în odaie ? întreba Lilo.

Cristian rîdea, o mîngîia.

— Nu, acolo e mai prost. Lîngă tine e mai bine. Lilo, tu ştii că după fericirea asta o să-mi fie mult mai uşor orice, chiar să mor ?

— După ? Cum după ? Cum să mori ?

Cristian, la astfel de întrebări, nu răspundea. Îi săruta lung gura, pînă ce Lilo uita ce întrebase. Din orice încurcătură, din orice întrebare care-l tulbura, Cristian ieşea sărutînd-o nesfîrşit. Îi plăcea trupul ei atît de pur, atît de fără pată. Totul era primăvăratec. Îi fusese dat să intre în grădina minunilor. Nu încerca să gîndească. Ştia că acum gîndurile sînt fără rost, ştia că va fi azvîrlit într-o lume de sfîşiere în care tot ceea ce trăia în prezent se va destrăma neîndurător. Noaptea se

topește în zi, omul cel mai tînăr ajunge fără scăpare la sfîrșitul zilelor lui.

Acum totul era viu, era fericire, era beție, era victorie, iar amăgirea — atît de pregnantă încît părea realitate. Ar fi putut afirma că totul este perfect, că în acest prezent nu se cuprinde nici un sîmbure, nici un presentiment al vreunei schimbări. Totul era echilibrat, părea nemișcat. Pe Cristian nu-l supăra că el știa ce va urma. Important era numai faptul că amăgirea exista: o ținea pe Lilo ceasuri întregi în brațe, noaptea întreagă în brațe. Trupul ei cald și suplu, tînăr și blînd, era fericit lîngă el. Șoaptele lor se îmbinau înlănțuite de întunericul odăii... Apoi, tăceri lungi. Atunci, parcă ușurat de griji, acuitatea gîndurilor se aprindea de la sine, fără voie, cu violență. Erau uși deschise pe neașteptate de furtună, spre o lume în care mai tîrziu va putea pătrunde nu numai cu privirea, ci cu întreaga lui ființă. În străfulgerări de previziuni își înțelegea viitorul și marginile puterii lui. Știa că va mai suferi, știa că se va mai zbate, știa că va mai încerca, va mai striga, că se va revolta, dar, mai presus de toate, știa că sufletul lui atinsese înțelegeri care făceau cu neputință orice deznădejde definitivă. O știință, o presimțire, era ascunsă în dosul misterului vieții, o speranță care niciodată nu-l va părăsi. Acum avea puterea să mîngîie trupul lui Lilo, știind că totul este trecător, amăgitor.

Cîteodată, în clipa celei mai mari fericiri, Cristian credea că, în zorii zilei, atunci cînd Lilo se va ridica din patul lui și se va duce la ea în odaie, tiptil, va avea și el puterea să se îmbrace și să plece din pensiune pentru totdeauna. I se părea că fericirea își atinsese marginile și că nu mai avea voie nici să repete, nici să mai ceară nimic. Dar chiar în clipele acelea știa că se amăgește, că puterea aceasta a plecării

n-o va avea. „Voi aştepta, ca un om condamnat la moarte, dar care n-are puterea să se sinucidă. Destinul să se desfăşoare total, el. Să mă omoare alţii sau Dumnezeu."

Cristian îşi da seama cum începuse să se lege de Lilo, şi altfel decît prin dragostea ce i-o purta. Cînd Lilo îl mîngîia, cînd Lilo îl chema, cînd Lilo îl aştepta, toate gesturile astea constituiau pentru Cristian parcă însuşi conturul fiinţei lui. Astfel lua cunoştinţă de existenţa lui, ca un om salvat de la moarte, adus dintr-un leşin adînc.

Pînă acum, patetismul dragostei lui fusese singur stăpîn. Acum, obişnuinţa, cu multiplele ei vrăji, îl acapara cu încetul, cu fiecare secundă, imperceptibil de încet şi totuşi extraordinar de adînc, cu fiecare respiraţie a lui Lilo aproape de el. Perna lui mirosea ca părul lui Lilo, se învăţase să doarmă într-un fel, ca Lilo să se poată odihni bine lîngă el, îi cunoştea gustul gurii, palpitarea genelor, privirea ameţită a mîngîierilor, şoaptele ei toate care alunecau pe obraz mai fierbinţi ca sărutările, moliciunea trupului, puterea coapselor, parfumul cel mai tainic. Şi toate se topiseră în jurul lui ca o apă molcomă în care ar fi plutit la voia întîmplării.

Lilo aţipea. Cînd se deştepta şi-l găsea pe Cristian cu ochii mari deschişi, întreba dojenitor :

— N-ai dormit ?

— Nu.

— De ce ?

— Dacă ai şti cît timp îmi va rămîne să dorm ! Somnul e un lucru extraordinar de bun, dar altă dată... altă dată... mai tîrziu... voi dormi...

CAPITOLUL XIII

Cu încetul, Cristian se obișnuise să nu mai gîndească la nimic neplăcut, nimic care ar fi putut strica beatitudinea, încît ajunsese și el să creadă că întreaga viață se va scurge în această miraculoasă, neașteptată, neverosimilă, imposibilă fericire. Se surprindea fredonînd, trăind ușor, cheltuind cu risipă puținii lui bani, pentru a-i arăta Luizei Schultze că nu este sărac și a o îmblînzi total. La studio lucra cu sîrguință, de parcă n-ar fi fost vorba de un angajament sporadic, ci de o muncă cu continuitate, care i-ar fi putut crea o independență materială trainică.

Și nu numai atît, dar cu încetul începu și el să creadă în poveștile lui Lilo, care-i vorbise de viitorul lor ca de o mare fericire, ca de ceva posibil. La început, căutase să-i impună o totală tăcere, apoi căutase să-i spună că nu se putea gîndi la o căsătorie și la nici un fel de planuri, dar, pentru că tocmai adevăratele motive nu i le putea spune, Lilo rămăsese cu părerile ei și căuta cu încăpățînare, și răbdare, și mii de mijloace să-l convingă de adevărul speranțelor ei.

Într-adevăr, Cristian acceptase la început, ca să n-o supere pe Lilo, și apoi, ca să nu se supere pe el, o minciună, o iluzie pe care o trăiau acum amîndoi cu exaltare.

— Noaptea, adesea, mă trezesc din somn și cu primul gînd, o dată cu conștiința că exist, îmi amintesc că mă iubești tu, Lilo. Atunci abia mi se pare că începe visul. Înțelegi, este atît miracol în gîndul că nu mai sînt singur, încît doresc să vin pînă la tine în genunchi, să-ți mulțumesc pentru fericirea asta. Mult timp caut să nu adorm, gîndul viu să nu atipească... O, Lilo, aș vrea să știu că întotdeauna am să am un loc în sufletul tău. Orice s-ar întîmpla. Cînd mă voi deștepta departe, în țări străine, în nopți grele, să pot gîndi că este un om pe lume care ține la mine, că nu sînt singur pe lume...

— Voi sta mereu cu tine, Petre...

— Eu te pot iubi în afara oricărei realități, oricărei piedici. Orice s-ar întîmpla. N-am nevoie decît de sufletul tău, să știu că niciodată, niciodată nu mă vei uita, că nu mă vei arunca din sufletul tău.

— Cum să te uit dacă vom fi mereu împreună ?

— Chiar dragostea, care nu cunoaște atîtea piedici, are totuși un sfîrșit. Unii s-au urît, alții s-au negat, alții s-au uitat... Eu știu, mă cunosc ! n-am iubit niciodată pînă acum, acum te voi iubi pe tine pînă la sfîrșitul zilelor mele. Chiar dacă tu nu mă vei mai *iubi*.

— Te voi iubi mereu, Petre...

Tăceau. Apoi, Lilo întreba, pe gînduri :

— N-a mai existat niciodată o dragoste care să fi durat cu toată diferența de vîrstă ?

— Știu și eu ? Poate Goethe cu Frederica. El avea șaizeci de ani, ea optsprezece.

— Credeam că faci o „glumă istorică".

— O, bietul Pitschau, și el este îndrăgostit de tine ! Niciodată nu mi-am închipuit că omul acesta va avea atîta forță. Ce răbdător, ce tăcut...

Lilo îi astupă gura cu mîna.

— Lasă-l pe Pitschau...

— Îl las, totuşi trebuie să recunosc că e tare simpatic. E sănătos, e curat...

Lilo îşi astupă urechile cu mîinile.

— Taci, taci! Lasă-l. Ne-a uitat. Nu vezi că nu e niciodată acasă? Mîine, poimîine se căsătoreşte. A înţeles.

— Nu, nu, e altceva... A înţeles... dar a înţeles altceva...

— Petre, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-l! Nu vreau să ştiu nimic. Dacă tu crezi că ce este între noi e de scurtă durată, de ce nu profiţi ca să fim cu totul fericiţi? Tu singur spui că o clipă poate conta cît viaţa!

— Ai dreptate. În viaţă totul e surpriză. Cine ştie!

— Dacă ai şti ce fericită sînt cînd vorbeşti aşa! Am atîta încredere în viaţă! Tu eşti atît de puternic! Nu vezi ce forţă e în tine?

— Da, da...

— De ce răspunzi cu o privire atît de pierdută?

— În *Casa Morţilor*, Dostoievski povesteşte că anumiţi ocnaşi sînt puşi să care dintr-un colţ al curţii în celălalt, cu găleata, aceeaşi grămadă de nisip. Nu este o muncă obositoare, dar e absolut fără rost. De obicei, omul înnebuneşte. Cine poate rezista în faţa inutilităţii?

— Petre!

— De zece ani muncesc aşa, de colo-colo, o caznă care nu construieşte nimic.

— Petre, toţi refugiaţii sînt ca tine?

— Ceilalţi?... Un om fără patrie rămîne un om fără patrie... Pom fără rădăcini.

— Nimeni n-a învins dificultăţile?

— Ba da... Unii sau, mai bine zis, unele din dificultăţi.

— Atunci, pentru ce tocmai tu să nu poți ?

— Ai dreptate, Lilo. Totuși, cred că de rămîneam în țară, tot un om... aparte aș fi fost. Cînd începusem să am succes ca actor, n-am mai vrut să joc. Mi s-a părut că n-am destul talent, că sînt caraghios, și m-am apucat de regizorat. În regizorat voiam întotdeauna lucruri care nu-mi aduceau decît dificultăți și apoi, în exil, dacă viața a devenit grea, mi-am îngreuiat-o și mai mult, ca să văd cît pot răbda. E, desigur, în mine o neliniște care nu vrea să stea locului, să accepte... Acum e prima dată în viața mea cînd aș dori să nici nu mai respir, numai și numai din teamă de a nu strica ceea ce am. Aș vrea să încremenească timpul și totul să fie etern, tu și cu mine. Dar e foarte curios. N-ai observat că nu vezi soarele mișcîndu-se pe cer decît la apus ? Cît timp strălucește orbitor, în zenit, pare nemișcat.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic. Nimic. Totul va fi bine. Totul va fi perfect, Lilo. Cîteodată nebunia mea e atît de desăvîrșită încît văd și casa în care vom locui. E la marginea orașului. Are grădină, geamuri mari. Tu... te aud umblînd. Cîteodată îți aud glasul. Cînți. Îți plac lucrurile din casă. Le îngrijești. Apoi, pe neașteptate, pianul se înalță în melodii extraordinare. Eu stau nemișcat la mine în birou. Casa întreagă răsună de note avîntate. Știu că mîinile tale, ființa ta, puterea ta e cea care cîntă. Așa te-am cunoscut întîi : auzindu-te cîntînd. Așa am înțeles că ești a mea. Pînă în clipa cînd ai început să cînți mi-a fost foarte frică de tine... Altă dată, pe seară vom pleca amîndoi în întunericul nopții. Tu te vei rezema de mine. Vom umbla așa liniștiți știind că totul este perfect... Și toate astea, Lilo, vor fi în țara mea... De ce-ai tresărit ?

Într-adevăr, Lilo tresărise. Luată de cuvintele lui Cristian, crezuse în realitatea lor. Acum știa că din nou Cristian intrase în vis.

— Nu vrei, Lilo, nu vrei să vii cu mine în țara mea ?

— Știi bine că nu se poate !

— Poate că se va putea. Nu, Lilo ? Tocmai în lucrul ăsta nu vrei să crezi ?

— Ba da... dar...

— Te rog, te rog. Lasă să credem și asta. Tu nu știi cît mi-e de dor de țară. De ce un om suferă atît de intens pentru că nu se poate întoarce în țara lui ? Cîteodată, dorul este puternic, pînă la durere fizică. Aerul celorlalte țări ale pămîntului e oare nepotrivit cu plămînii mei ? Pentru ce, oricît de frumos ar fi un loc, nu face decît să-mi amintească de locul interzis ? Nu sînt anotimpuri pretutindeni ? nu e soare pretutindeni ? nu sînt stelele aceluiași cer pretutindeni ? suferința oamenilor — aceeași ? zăpada nu e tot rece ? Pentru ce să-mi fie dor de țară, s-o port în suflet ca pe o rană, să nu mă simt întreg pentru că n-am voie să merg acolo ? Mi-e dor de străzile orașelor de la noi, mi-e dor de mișunarea oamenilor mei, de murmurul mulțimii, de sufletul lor, de care, nebunește, din inconștiență, frivolitate, nevoie de a trăi ușor m-am înstrăinat. Sînt ca o pasăre căreia nu i s-ar mai da voie să zboare. Nu pot înțelege cum de nu mi-am dat seama că nu trebuie să-mi părăsesc țara. Am fugit ca să-mi fie mai bine, dar mi-a fost mai rău... Uite, înainte de a pleca definitiv, a fost o vreme cînd am lipsit de-acasă, pentru studii, din casa părintească, cîțiva ani. Țin minte ce emoție am avut cînd m-am reîntors. Am văzut casa din depărtare. Pasul mi s-a grăbit de la sine. Cînd am intrat, m-a cuprins mirosul atît de cunoscut al odăilor. Toate erau așa cum le lăsasem. Era

ca un vis în care pătrundeam treaz. Mama m-a întîmpinat, apoi tata și fratele și sora. Erau toți și parcă spuneau : „Am păzit aci totul ca să nu se miște nimic, să nu se schimbe nimic și atunci cînd vei reveni să recunoști fiecare lucru regăsit."

Într-adevăr, mă uimea parcă mai mult că găsesc totul așa cum le lăsasem, în afară de părinți și frați, care se schimbaseră între timp. Mă supăra schimbarea lor. Era parcă o lipsă de credință, o trădare a lor.

La un moment dat, în timp ce mama povestea ceva fără sfîrșit și duios, m-am sculat și am umblat prin odăi pipăind lucrurile. Da, erau aceleași, exact aceleași. Nu era vis, era aievea...

Lilo, tu crezi că o mobilă, fie urîtă, fie frumoasă, e ceva banal, ceva utilitar ! Dar nu este așa. Lucrurile te leagă sufletește de trecut, prezent, viitor. Sînt momente cînd numai prin ele îți dai seama că exiști, *că vii acasă*. Ele sînt martorii că tu, tu ești acela care ai fost copil, care ai crescut... Îți amintesc cum ai luat cunoștință de ființa ta...

Cînd am auzit — după ce am fugit — că din casa noastră nu a mai rămas nimic, că a ars pînă în temelie, am avut o ameteală, ca și cum deodată mi-ar fi lipsit un punct de reazim, ca și cum aș fi fost în vid, în marginea de prăpastie, ca și cum mi-ar fi fost sufletul dezgolit de orice apărare. Eram parcă singur în fața unui destin nou... Îmi amintesc, de exemplu, de o pendulă pe care o avea mama la ea în odaie. Suna la fiecare sfert de ceas, adică mereu, un sunet muzical, puțin dogit, ca o ființă care a plîns mult. În casă i se spunea : Guraliva. Ceasul ăsta măsura, alături de mine, clipele. El țăcănea, ecoul bătăilor mele de inimă. Așa trece timpul. Ce de clipe de nerăbdare, clipe de așteptare, clipe de spe-

ranță... La fiecare sfert de oră îți repeta cu răbdare că mai trecuse un timp din viață, măcina un vid, viața mea și a tuturor, măcina eternitatea.

Ceasul a murit și el în flăcări și moartea lui a însemnat începutul timpurilor noi. Sunetul desuet era prea dogit, ca să mai poată măsura ritmul oamenilor zilelor noastre.

De ce se leagă oamenii de lucruri nemișcate? Numai și numai ca să-și dea bine seama că există și mai ales să-și dea o mincinoasă iluzie a eternității pe care nu au puterea s-o caute altfel.

— Cum?

— În devenirea lor. O simplă verigă în lanțul neîntrerupt al eternității.

— Tu, acum...

— Mă căznesc... O, de-aș avea voie să mă reîntorc! Poate că eu, tocmai prin dorul pe care l-am dus în suflet, reîntors acolo, n-aș mai putea fi cel mai bun cetățean al țării mele, căci îmi dau bine seama că, chiar reîntorcîndu-mă, nu mai pot găsi nici acolo țara de care mi-e dor, dar aș găsi, în orice caz, țara care se apropie în cea mai mare măsură de ea. Aș fi ca un tată care ar fi plecat mulți ani departe de copiii lui. Cînd i-ar fi dor de ei, i-ar vedea înaintea lui mereu așa cum l-a lăsat: mici, așa cum sînt în fotografia pe care o poartă cu sfințenie și tristețe în buzunarul hainei. Totuși, dacă s-ar reîntoarce, oricît de schimbați i-ar găsi, cu mustăți, zbîrcituri, chelie, i-ar recunoaște totuși, nici o clipă nu s-ar îndoi că sînt ei și în nici o clipă nu ar fi înstrăinat de ei, iar schimbările l-ar bucura...

Lui Lilo nu-i plăcea nici acest fel al lui Cristian de a vorbi. I se părea că este exclusă din gîndurile lui. I se părea că dacă

ar putea să plece, Cristian ar fi în stare să plece și singur. Cristian era dintre oamenii care ar fi putut să-i spună liniștit că pleacă pentru cîțiva ani și să ceară să-l aștepte, ca și cînd o despărțire de ani nu ar putea să doară, nu ar putea să strice sufletul și dragostea pentru totdeauna. Părea că nu are noțiunea timpului sau că trăiește într-un timp aparte pe care numai el știa să-l socotească. Nimic practic, nimic comod nu se putea trăi lîngă acest om. Fantezia lui nu are numai un lucru de suprafață care să îmbogățească viața, ci ceva din care Cristian trăia, o realitate pe care n-o putea integra vieții și care îl izola din ce în ce mai mult de oameni... Alături de el devenea primejdios, excepțional... Poate că niciodată nu va fi capabil să se schimbe... Desigur că și în meseria lui era tot atît de original și de aceea găsea de lucru anevoie...

De fapt ceea ce îl făcea pe Cristian să primească și să se avînte în orice iluzie fusese un simț practic, adică absoluta convingere că viața se va realiza nu după planurile lor fanteziste, ci după posibilități practice, implacabile. Știa atît de perfect că ceea ce vorbesc ei e imposibil, încît nici nu căuta s-o convingă pe Lilo sau pe el de adevăr. Știa că, poate chiar mai curînd decît bănuiește el, iluzia va fi spulberată și adevărul se va arăta simplu. Era ca un om care știe că a doua zi trebuie să se deștepte în zori, dar pentru că a rugat pe mai multă lume să-l trezească și pentru că a avut grijă să-și potrivească și un ceas deșteptător, se culcă liniștit. Cîteva ceasuri va dormi profund și fără griji. Într-adevăr, erau atîtea motive să fie deșteptat din iluzii, încît nu-i rămînea decît o curiozitate dureroasă și ușor speriată de a vedea care va fi prima lovitură care-l va trezi: mizeria totală, izgonirea din Germania? Lilo va vedea că e bătrîn? Va face Tereza o nouă

nebunie, sau ce altă posibilitate din atîtea care pîndeau din toate colţurile vieţii ?

Şi tocmai că ştia că nu va avea multă vreme posibilitatea de a cîştiga bine, ca în momentul de faţă, cheltuia cu o uşurinţă uimitoare. Voia ca, cel puţin cît va fi cu Lilo, aceasta să guste lîngă el toate plăcerile.

Plecau împreună în văzul tuturor, spre marea mulţumire a lui Lilo, care credea că acest fel de a se purta constituie un fel de logodnă tacită. Lui Cristian, în schimb, îi era foarte dezagreabilă clipa acestor plecări, clipa cînd Luiza Schultze îi conducea pînă la uşă şi le spunea la revedere, ca o binecuvîntare. Cristian ştia că ce face atinge o uşoară escrocherie, căci dacă avusese grijă ca să spună că e un cîştig întîmplător, nu avusese însă tăria să-i convingă de adevărul spuselor lui, deşi vedea că domnişoara Schultze şi chiar Lilo sînt încredinţate că el simulează sărăcia, pentru a se face interesant şi a se sustrage de la eventualele obligaţiuni mai serioase.

Plecînd, Cristian se încăpăţîna — împotriva voinţei şovăielnice a lui Lilo, care atrăgea atenţia, cu un glas slab, că nu e bine să cheltuiască atît de mult — să ia întotdeauna pentru aceste plimbări, pentru că Lilo îmbrăcase o rochie elegantă, un taxi care-i ducea, repede şi plăcut în locul ales.

Din mulţimea atîtor plimbări se desprindeau amintiri care dăinuiau uimitor, înecînd celelalte gesturi asemănătoare : lacul, pe a cărui margine se afla restaurantul, lucea oglindind liniştit cerul. Sfîrşitul întîrziat al după-amiezii colora încă aerul. Noaptea sosea, transparentă. Stelele, care nu îndrăzniseră să se aprindă, aşteptau etern ora lor. Stilaţi, chelnerii cunoşteau arta catifelării gesturilor, a şoaptelor. Zgomotul tacîmului argintiu, cristalin, aducea o notă curioasă de instrumente care se acordă pentru un straniu concert.

— Niciodată nu-mi spui că sînt frumoasă. Nu-ţi plac ?

— Frumoasă ? Te iubesc prea mult ca să mai ştiu cum eşti. Ştiu că eşti aici şi, dacă n-ai fi, s-ar stinge orice bucurie...

— Am o rochie nouă. Nu-ţi place ?

— Ba da. Aş dori să mi-o dai mie ca s-o păstrez. Tot ceea ce faci, tot ceea ce porţi aş dori să opresc, să nu se strice, să nu se piardă. Cîteodată, cred că suprema fericire e să murim împreună sau să mă laşi să mor lîngă tine. Lilo, îţi dai seama că e mai uşor să renunţi la viaţă după ce ai cunoscut fericirea decît dacă ai fost mereu nenorocit ? Nimic nu e mai trist ca moartea unui om, care n-a fost niciodată fericit. Sînt omul cel mai fericit de pe pămînt. Te rog să nu-ţi fie niciodată milă de mine, oricît m-ai vedea, vreodată, suferind. Dacă mă vei întîlni vreodată orb, pe stradă, şi cerşind, te rog să nu-ţi fie milă. Să ştii că şi atunci tot la tine şi la fericirea noastră care a fost mă voi gîndi.

— Pentru ce vorbeşti întotdeauna de lucruri triste ?

— Crezi că e trist ce am spus ?

— Da. Vorbeşti totdeauna de lucruri care mă deprimă, ca şi cînd în fiecare clipă ne-am pregăti de sfîrşit, de moarte, nu de viaţă. De ce nu vrei să fim cu totul fericiţi ?

— Nu eşti cu totul fericită ?

— Ba da. Tocmai de aceea aş vrea să nu fim trişti. N-avem dreptul să fim trişti. Nu vezi ce noapte ? Sîntem împreună. Te iubesc...

— Dar ce-am spus ? Pe mine nu m-a întristat. Eu am fost fericit. Tocmai asta voiam să-ţi spun.

— Ai fost... totul e al trecutului, ca şi cum viitorul n-ar exista.

— Ce pot aştepta de la viitor ? Viitorul nu există, numai şi numai prezentul.

— Ce poți aștepta ? De ce nu aștepți lucruri bune ? Întotdeauna te plîngi, cu toate că văd că nu-ți merge chiar așa de prost. Mereu îi spui mătușii mele că ești sărac, că ai fost sărac, că ai cunoscut mizeria, că o vei mai cunoaște, și asta într-un timp cînd cheltuiești nebunește. Ce vrei să creadă din toate astea — decît că minți ? Rîde de nu mai poate cînd vorbești de sărăcie. Și are dreptate...

Cristian nu știa ce să răspundă. Într-adevăr, Luiza Schultze avea dreptate...

— De ce n-ai încredere în viitor ? Totul poate să fie bine. Cine poate spune că și-l cunoaște ?

— Totuși, viitorul e întrucîtva cuprins în prezent.

— Totuși, pe neașteptate ai găsit de lucru, contractul se prelungește mereu. Noi sîntem împreună, fericiți. Nu ne împiedică nimeni și nimic să fim fericiți. Cum vrei să n-am încredere în viitor ? Tu, desigur, ai suferit mult și de aceea nu mai crezi în nimic. Ești blazat...

Cristian nu-i putea spune că greșește, nu-i putea explica. Lilo nu înțelegea și, de altfel, nici nu trebuia să înțeleagă, mai ales nu trebuia să înțeleagă.

— Sau poate, continuă Lilo căzută pe gînduri, îmi ascunzi ceva. De cîte ori îți vorbesc de Tereza, fosta ta nevastă, simt cum te crispezi, simt cum te schimbi, ca un om care ar iubi încă și suferă și vrea să uite. Niciodată nu vrei să-mi răspunzi deslușit. Ce te mai leagă de ea ? Singur mi-ai spus că te-a înșelat, că ai divorțat, că e remăritată. Pentru că ești încă legat de ea ?

— E ca o soră...

— E absurd ce spui. Nu înțelegi că e absurd ca eu să sufăr din pricina ei, cînd ea s-a căsătorit cu altul ? Tu de ce nu-ți refaci viața ? Noi nu avem dreptul la viață ? O iubești încă.

— Lilo, nu te iubesc decît pe tine, şi atît de desăvîrşit, încît mi se pare ciudată chiar bănuiala ta. Te iubesc, Lilo. Nu pot iubi două femei deodată...

— Se pot iubi două femei deodată ?

— Există oameni care pretind acest lucru. Eu nu cred că e dragoste, ci sînt completări, iluzii...

— Atunci ?

— Nimic, Lilo... Uite ce noapte minunată ! Aş vrea să fiu cu tine pe un transatlantic. Să plecăm departe amîndoi. Nopţile sînt minunate pe ocean. Vaporul e luminat feeric. Sus stelele lucesc. Tu ai cea mai frumoasă rochie din seara aceea. O rochie ca argintul. Ochii tăi sînt blînzi şi calzi, ca noaptea. Eu am un smocking alb. Îmi stă foarte bine. Se aude muzica şi valurile oceanului. Plutim în noapte. Nimeni nu ne ştie. Lilo, orice gînd cu tine e perfect. Numai şi numai tu. Nu înţeleg cum am putut trăi atîţia ani fără să ştiu că exişti. Totul a fost searbăd. Ce călătorie lungă prin ani ca să ajung aici, atît de tîrziu, atît, atît de tîrziu...

— Dar nu prea tîrziu...

— Tragic de tîrziu, Lilo. În fine, cîteva clipe au mai rămas, cele dîntîi şi cele din urmă.

Groaza lui Cristian revenea cînd o auzea pe Lilo că începe să-i vorbească de căsătoria lor. De la un timp, vedea că orice ar fi vorbit cu ea, oricît de departe ar fi început discuţia, se ajungea tot la acelaşi punct : speranţa lui Lilo că Cristian va înţelege totuşi că ar fi bine ca ei să se căsătorească. Şi nimic nu-l deştepta pe Cristian mai repede din dulcea beţie a fericirii lui precare, decît această imagine a căsătoriei, nimic nu-i evoca mai bine valoarea himerică a dragostei lui ca această inextricabilă încurcătură în care intrase. Patetică, Tereza îi apărea în faţă. Îi auzea glasul despărţirii :

— Niciodată n-ai să spui nimic, nimănui, Petre ?

— Niciodată !

— Jură !

— Jur !

Lilo, cu candoare, îl chinuia mereu evocînd, fără voia ei, această imagine. Îl ruga, îl mîngîia, căuta să-l convingă de un lucru pentru care Cristian şi-ar fi dat viaţa ca să-l poată împlini. Ce-ar fi putut dori mai mult pe lume decît o căsătorie cu Lilo ? Măcar să fi avut voie să-i explice cinstit şi să termine chinul de a refuza cu îndîrjire ceea ce dorea cu pasiune. Dacă Lilo ar fi ştiut exact situaţia lui Cristian, l-ar fi ajutat să suporte. Dar, în loc de aceasta era mereu nevoită să lupte, să ascundă, să se prefacă şi, mai ales, să tacă.

„Niciodată, nimănui, nimic !"

„Niciodată !"

— Lilo, pentru mine suferinţa va fi mai mare ca pentru tine. În afară de tine, nu mai am pe nimeni pe lume. Nici un cîine părăsit şi gonit nu e mai singur pe lume ca mine. Tu-ţi vei face o casă. Vei avea un cămin, vei avea copii. Amintirea mea îţi va fi duioasă, chiar de va fi la început amestecată cu lacrimi... Totul pentru tine este încă posibil, slavă Domnului ! Pentru mine... nimic. Nimic decît acea pribegie prin oraşe şi ţări, melancolica pribegie a omului care trăieşte încă şi totuşi nu mai e cu nimic legat de pămînt. Sfîrşitul va veni odată, dar pentru ce nu acum ? Ce mai am de învăţat ? Ce mai trebuie să înţeleg înainte de a-mi opri mersul pe acest pămînt ? Pentru ce a trebuit să te întîlnesc : ca apoi să trebuiască din nou să plec, mai singur ca niciodată ? Înainte, singurătatea mea avea ceva mecanizat, ceva adormit. Acum s-au aprins toate întrebările, toate gîndurile, toate dorurile.

Într-adevăr, e un mare foc care mi s-a aprins în suflet. Acum cine îmi va răspunde, că-mi va auzi glasul ? Cine ar mai putea vorbi cu mine ? Cine ar mai putea răspunde ?

Lilo asculta, dar nu prea da mare atenție cuvintelor lui. O legăna glasul lui și totul i se părea interesant, bun pentru literatură sau pentru scenă. Acum erau amîndoi într-un restaurant foarte elegant. Cristian cheltuia mult, era frumos, bine îmbrăcat. Tinerețea și inexperiența nu o lăsau să creadă în melancolia reală a cuvintelor lui.

Vorbind, Cristian își dete seama că vorbește zadarnic. Privirile lui Lilo erau prea joase pentru înălțările lui. Știa că de pe acum e iremediabil singur. Încă nu se împlinise gestul plecării. Lilo era încă lîngă el, dar nu era cu el, nu putea fi cu el. Iar într-o bună zi va trebui iremediabil să plece. Destinul era cuprins în prezentul acesta, pecetluit, desăvîrșit ca arborele în sîmbure. Și Cristian își presimți viitorul, așa cum un om ar cunoaște obiecte noi pipăindu-le în întuneric.

Pe Lilo o mîngîia ușor pe frunte, o împăcare ca orice amăgire omenească. Într-adevăr, Lilo nu era de vină cu nimic... Niciodată nimeni nu e de vină cu nimic, ci fiecare singur, pentru el.

— Dar dacă ai să cîștigi mult, așa cum mi-ai spus că s-a mai întîmplat, atunci n-am să te mai las să faci nebunii cu banii tăi și să trăiești ca un miliardar, gîndindu-te tot timpul că vei cădea din nou în mizerie... așa ca acum. Vom aranja ca să ne ajungă multă vreme și cu ce mai am și eu și cu ce voi cîștiga cu lecțiile de pian, am putea trăi destul de comod, chiar dacă nu princiar. Și apoi, drept să-ți spun, sînt de părerea mătușii mele Luiza, că exagerezi cu mizeria, cu sărăcia emigranților. Ești învățat cu prea mult lux și imediat ce nu-l mai ai crezi că ești în mizerie. Te supără, desigur, orice

abatere de la ceea ce ești obișnuit. Ai trăit într-o lume prea răsfățată, prea luxoasă. E foarte plăcut, recunosc, dar... trebuie să te poți obișnui și altfel. Uite, oriunde mergem, te cunosc chelnerii, îți surîd, te salută, te primesc ca un vechi client care a cheltuit probabil sume mari la diferite localuri...

— Sînt artist... Am fost cu artiști celebri pretutindeni...

— Da, știu, tocmai asta spun și eu. Chiar cînd ai venit la noi nu-ți dai seama ce haine multe și luxoase, ce rufe, ce pijamale, ce halate de mătase, ce valize aveai! Niciodată un german nu-și permite un astfel de lux! Poate că este adevărat ce spui, dar e greu de crezut...

— Erau numai resturi... N-am fost mereu în mizerie, și atunci trebuia să-mi fac tot ceea ce-mi trebuia. Nu poți trăi într-un mediu decît conformîndu-i-te. Cînd dai de bani, după un timp de mare mizerie, e natural să-ți cumperi tot ce-ți trebuie și totul să fie nou și de bună calitate. E o voluptate, imposibil de înfrînat, aceea de a-ți plăti bucuria de a te simți din nou curat, cu rufe bune. Dar, înțelegi că au fost totuși timpuri, și încă lungi, cînd nici de mîncare nu mai aveam și nici posibilitatea de a-mi spăla rufele rămase? Nu știi ce greu e să fii curat cînd ești în mizerie... E poate unul din chinurile cele mai mari... Atunci, toți prietenii cu care ai chefuit nu mai folosesc la nimic. Ți-e rușine să mergi la ei și să ceri. Nu ți-ar da nici măcar cît cheltuiau într-o seară cu tine, atunci cînd n-aveai nevoie. Nu te mai înțeleg, iar celor săraci te jenezi să le ceri din puținul pe care-l au, mai ales cînd și tu știi ce înseamnă mizeria, grija zilei de mîine. Întîi rabzi, pînă nu mai ai nimic, vînzînd totul de-a rîndul, pe prețuri ridicole... Apoi începi să dormi sub diferite pretexte, la diferiți prieteni, cînd la o familie, cînd la alta, avînd grijă ca acolo unde dormi să nu mănînci și să nu afle nimeni nici că

dormi nici că mănînci, pentru că nu mai ai altă posibilitate, ci să creadă că o faci din fantezie. Trebuie să sosești vesel și să pleci la fel... Dacă nu, dormi pe o bancă într-o grădină publică... Dimineața, nu mai ai unde te spăla... Momentul în care nu știi dacă, din banii pe care îi mai ai, trebuie să-ți cumperi o pîine, o bucată de săpun, ca să-ți speli ciorapii sau să-ți iei cîteva lemne și să te încălzești sau o lumînare să nu stai noaptea întreagă în întuneric, ca insomnia care te ține treaz de griji... Lilo, dacă din nou va sosi mizeria... e aproape natural să sosească...

— Nu știu, nu știu. Vom vedea atunci. Va fi mai ușor în doi decît singur.

Cristian o privi cu spaimă, apoi, ca să n-o sperie prea tare, încercă să surîdă.

— Nu, Lilo, împreună va fi... mult mai greu... ar fi mult, mult mai greu. Ți-am spus de la început că nu sînt o „partidă" bună, Lilo. Îți pot strica viața. N-ai văzut cum m-am ferit de tine de la început? Crezi că din fantezie, din perversitate? Fiind îndrăgostit ca un nebun, crezi că mi-era ușor să mă port „rece?" Mi-era însă groază de gîndul că-ți pot strica viața.

— Și, totuși, eu știu că ar fi mai bine dacă ne-am căsători și, să vorbesc ca tine: chiar dacă „după aceea" am divorța. Înțelegi? Trebuie să credem că se va putea, că totul va fi bine, și numai la urmă, cînd într-adevăr am vedea că este imposibil, să... hotărîm altfel. Pentru o femeie e cu totul altceva dacă a fost căsătorită...

Cristian înțelegea perfect. Surîsul îi flutura încă, obosit, pe buze.

— N-ai să ai puterea să duci alături de mine o viață atît de anormală... Și mai ales, n-aș avea eu puterea să te văd chinuindu-te în mizerie alături de mine.

— E mai obositoare o viață banală. Ce e mai groaznic decît să te plictisești ? Mă înăbuș în viața pe care am dus-o pînă acum...

— Orice viață poate fi banală sau nu. Depinde de cine o trăiește. Și apoi, vorbești așa pentru că n-ai cunoscut adevărata viață de mizerie, cînd ajungi, ca un animal, să dorești o zi de destindere, așa cum ai dori o înghițitură de apă într-o noapte de febră...

— Totuși, Petre...

— Mai tîrziu... mai tîrziu. Ai puțină răbdare. Poate mai tîrziu... Cine știe ? Poate o să-mi meargă mai bine. Acum ce am nu e sigur... cîtuși de puțin. Mai tîrziu poate, ai dreptate...

Știa că timpul necruțător va lămuri lucrurile.

— Îți dai seama, Petre, ce fericiți am putea fi ? Te-ai gîndit ce fericiți ?...

— Da, Lilo, m-am gîndit...

Un fior trecea prin nervii lui Cristian. Da, se gîndise cît de fericit ar putea fi ! Se gîndise...

Își aminti că filmul la care lucra era pe sfîrșite. În curînd, nu va mai avea de lucru. De cîteva zile, gîndul acesta îl urmărea cu o deprimare de care căuta cu exasperare să scape. În fine... poate că Lilo avea dreptate, poate că va găsi de lucru. Pînă acum, totul mersese foarte bine. Sosise toamna. Lucrul va reîncepe pretutindeni. Se reîntorcea toată lumea din concediu. Și ce noapte minunată se desfășura în jurul lor acum ! Stelele se aprinseseră și sclipeau sărbătorind infinitul. Totul era pace, totul era perfect și misterios. Cine mai avea puterea să gîndească la rău, să se îndoiască, să nu spere ?

— Petre...

— Lilo...

— Te iubesc...

Lilo își puse mîna pe mîna lui.

Privirea ei era ametită. Cristian își dădu seama că Lilo băuse mult. Îi auzea glasul care se făcuse șoaptă :

— Petre, nu vrei să mergem acasă ? E tîrziu. Se lasă răcoare. Petre, n-am să intru la mine în odaie. Am să vin direct la tine, Petre...

O îmbinare curioasă de sentimente îl cuprindea pe Cristian cînd o auzea vorbind așa. Ar fi suferit să simtă că nu-i place lîngă el, dar, în același timp, o tristețe îl frămînta : pentru ce nu știuse Lilo să-l iubească dincolo de trup, dincolo de timp, dincolo de ceea ce este trecător, de dorință ? Ah, pentru ce nu știuse să așeze dragostea acolo unde nimic n-ar fi putut-o atinge ? Pentru ce îl prinsese și în ghearele voluptății, ale trupului cînd diferența de vîrstă între ei era așa de mare încît, inevitabil, sfîrșitul va sosi prea repede ? Cît timp îl va mai putea dori, cît timp va fi încă ametită încît să nu vadă în jurul ei mișunînd lumea de tineri sănătoși, frumoși ca ea, potriviți cu ea, și al căror viitor a deschis înaintea lor ca o victorie ?

Acum se legase și el de plăcerile trupului. Acum nu va mai putea îndura s-o vadă măritîndu-se cu altul fără să sufere chinuri intolerabile. Acum n-o va mai putea iubi oricum. Ar fi plîns în fața trupului pe care-l adora acum atît de intens, ar fi plîns de amară tristețe... În nici o clipă a voluptății nu cunoscuse sentimentul victoriei, în nici o clipă a mîngîierilor nu putea uita că fiecare plăcere va fi plătită cu despărțirea. Cine l-ar fi putut tolera, bătrîn și neputincios, trist și sărac, spunînd că iubește, amintind prin prezența lui căzută orele

de plăcere care trecuseră, fără să provoace revoltă? Care femeie ar fi tolerat ca un fost amant să rămînă lîngă ea, umil ca un cîine, slab ca o zdreanță? Fiori de teamă îl cuprindeau în clipa în care Lilo îl striga, îl cerea. Privea buzele ei cu uimire. I s-ar fi părut natural ca, deodată, aceleași buze, care acum șopteau cuvinte de dragoste și dorință, să spună deodată cuvinte de sfîrșit, de oboseală, de dezgust.

Cristian se trezi vorbindu-i în limba lui. Valul de dragoste și de tristețe inutilă nu mai putea fi cuprins în cuvintele unei limbi străine sufletului lui. Așa, Cristian îndrăznea să spună tot. Absolut tot. Nici o taină nu mai rămînea ascunsă. Toată dragostea, toată disperarea, toată imposibilitatea de a limpezi vreodată lucrurile... îi povestea cum îl legase nevastă-sa pentru totdeauna cu singurătatea... Cum îl batjocorise, îi spusese și taina cea mare pe care jurase că niciodată n-o va destăinui, dorința lui de a găsi vreodată puterea de a întrece granițele puse de oameni în sufletul lor și de a găsi drumul spre descătușare.

Lilo asculta. Îi plăcea glasul. Ajunsese să recunoască și cîteva cuvinte care se repetau melodic. Silabe care, desigur, erau mîngîieri, căci erau cuvinte auzite de atîtea ori de ea noaptea stînd în brațele lui, erau cuvinte care nu puteau cuprinde decît duioșie, dăruire. Acum, alături, lacul șipotea monoton, legănînd în undă razele lunii... Pe masă erau flori, fructe, argintărie, sticle... Ochii lui Cristian aveau luciri verzi, stranii.

— Petre...

— Lilo...

— Te iubesc, Petre. Hai să mergem acasă. Vreau cu tine. Mai aproape. Vino, Petre. Noaptea e a noastră.

Lilo, ameţită, se rezemă de braţul lui. O greutate caldă, de pasăre cuibărită cu încredere la locul ei. Se suiră în automobilul luxos, care-i aştepta la intrare. Se auzea încă în urma lor melodia orchestrei rămasă în grădină. Imediat ce porni maşina, Lilo îşi trecu braţele pe după gîtul lui Cristian, îl căută gura.

— Petre...

Trecură prin oraşul luminat de lună şi lămpi. Părea că plutesc pe străzi lichide.

CAPITOLUL XIV

Cristian pleca în fiecare dimineață la aceeași oră. Nimeni nu trebuia să știe că nu mai avea de lucru. El singur, numai el știa.

Pleca dis-de-dimineață, grăbit ca și cum ar fi fost în întîrziere și apoi, ajuns în stradă, apăsat de melancolie, încetinea imediat pasul și începea hoinăreala obositoare, fără rost, degradantă, pe străzi, prin parcuri, cafenele, studiouri să caute de lucru. Reîncepuse viața de cîine fără stăpîn, cu ore lungi, ore nesfîrșite, în care timp nu avea ce face. Din nou ceasuri petrecute pe cîte o bancă în parcurile împodobite acum somptuos de frunzele de aramă ale toamnei, din nou prietenia cu pomii, cu păsările, cu iarba, cu norii, cu cerul. A, și ce le povestea de data asta era mult mai tragic decît ce fusese pînă acum. Acum, nu numai că n-avea de lucru, și nu mai cîștiga nimic, și nici nu avea nici o speranță de a găsi ceva, dar trăia în minciună, în neîncetată prefăcătorie. Brusc încetase viața luxoasă cu Lilo și, sub pretext că se convinsese de argumentele ei, se plimbau modest, liniștit, prin împrejurimile Berlinului, duși de diferite tramvaie. Gînditor, îngrijorat, Cristian intrase în faza marilor tăceri. Îi era teamă și de glasul lui, îi era teamă ca vreodată, obosit, să nu-i spună totul lui Lilo : și nu trebuia. Nu trebuia. Cristian încă spera că

va găsi de lucru și că totul va mai putea fi salvat măcar pentru un timp. Nu pentru totdeauna, nici măcar pentru multă vreme, știa, dar, totuși, pentru un timp cît de scurt. Ca și cum în acest răgaz s-ar fi putut sătura de ce avea și ar fi putut apoi renunța mai ușor la viața lui lîngă Lilo. O iluzie în plus. În fundul sufletului știa că oricînd despărțirea va fi tot atît de grea, dar tocmai amînarea suferinței era dulce, peste măsură de dulce. Acum el era cel care se amăgea în fiecare clipă, el era cel care cerea lui Lilo să-i spună la infinit că totul va fi bine, neașteptat de bine, că miracolul se va împlini, încă și încă, să-i repete asta ca un cîntec adormitor. Pînă acum trăise din întîmplări miraculoase. De ce să se dărîme totul deodată ca un joc făcut de copii în nisip ? Hazardul așezase viața într-un miraj amețitor, ca apoi totul să se prăbușească tocmai cînd mirajul părea realitate împlinită ?

Da, poate că Lilo avea dreptate. Poate că, pe neașteptate, totul se va îndrepta, și totul va fi bine, din nou bine.

Și Cristian asista la desfășurarea gîndurilor lui, ca și cum ar fi fost un altul care gîndea, nu el. În neliniștea lui soseau din adîncuri întunecate speranțe care-l cutremurau : dacă între timp Tereza murise și el va afla deodată că este liber, liber... că se poate căsători cu Lilo ? ! Sau dacă, din pricina imposibilității lui de a se despărți de Lilo, va trece peste orice și va face ceea ce făcuse și Tereza ? Dacă se va căsători cu Lilo, cine ar putea divulga că este bigam ? Nimeni nu cunoștea taina.

Imediat azvîrlea gîndurile cu oroare și o mare oboseală urma halucinațiilor care îi treceau prin nervi cu iuțeli de fulger, ucigașe.

În orice caz, mizeria care acum reîncepuse, trebuia ascunsă cu încăpățînare, cu tenacitate. Se simțea devenind obtuz, întunecat, de cîte ori își aducea aminte că trebuie să tacă. Ca niciodată, după lungi tăceri, dacă Lilo făcea, după obiceiul ei, planuri de viitor optimiste, Cristian asculta cu atenție cu încordare, ca și cum ar fi putut într-adevăr descoperi deodată o realitate viabilă în visuri deșarte. Petre Cristian, într-adevăr se schimbase, nu mai părea atît de ametit, atît de cu capul în nori, atît de exaltat. Mai serios, mai liniștit, mai profund, mai tăcut, părea, ca niciodată hotărît, să reușească să iasă din încurcătura în care se zbătea.

— Iubito, azi nu mi-ai spus să am încredere că totul va fi bine.

Surîdea umil.

— Desigur, Petre ! Totul va fi bine. Te îndoiești ? De ce zîmbești atît de curios, ca și cînd ți-ai bate joc de mine sau de tine ?

— Nu, nu, nu mă îndoiesc. Dacă m-aș îndoi, ar fi teribil. Da, totul va fi perfect. Nu-mi trebuie acum decît puțină răbdare.

— Ai răbdare.

— Da, am răbdare, o răbdare imensă, Lilo. Cîteodată mă înspăimînt eu însumi de cîtă răbdare am...

— Nu mi-ai spus ce-ai făcut azi. Pari obosit. Cred că muncești prea mult, Petre. Nici nu-ți pot spune cît arăți de rău, de cîtva timp.

Cristian se gîndea : „Cu alte cuvinte, ce bătrîn arăți ! Cum pot arăta prost la vîrsta mea altfel decît îmbătrînit ? !"

— Nu. N-am lucrat prea mult. Filmul e pe terminate. Nu se mai lucrează propriu-zis... nimic. Puneri la punct... corecturi...

— Nu ţi s-a vorbit încă nimic de un nou angajament ?

— Încă nu, încă nu...

— În orice caz, dacă ai rămîne cîtva timp fără lucru, să nu-i spui nimic mătuşii mele...

— Nu, nu, fii fără grijă. Ştiu eu... Lilo, nu te supără plimbările astea... studenţeşti, obositoare, cu tramvaiul, pe jos, în praf, cu pantofii murdari ? Sînt prea bătrîn pentru astfel de plimbări. Poate ţi se potrivesc ţie...

— O, nu ! Aşa mi se pare totul mult mai natural, mai real decît în lux. Şi te rog să nu mai spui că eşti bătrîn. Nu-i adevărat. E frumos aici. Nu vezi ce copaci frumoşi ? Tu cunoşteai locul ? Ai mai fost şi fără mine ?

— Da, Lilo, îl cunoşteam, am mai fost.

Ceasuri şi ceasuri petrecuse înainte de a sosi în pensiune şi acum din nou, de cînd nu mai avea de lucru, pe banca asta pe care stau amîndoi, dar singur în disperarea gîndurilor de sfîrşit, de dezastru...

— Luxul pe care-l făceam noi, Petre, cu maşina care ne aştepta la uşa restaurantului, cu chelneri cu mănuşi, cu argintărie pe masă, era... aşa, un fel de vis. Îmi plăcea, totuşi acum îţi sînt recunoscătoare că m-ai ascultat şi că te-ai hotărît să nu mai cheltuieşti atît de mult. Mă cam speria felul tău de a fi. Credeam că nu poţi altfel şi mă gîndeam că, mai tîrziu, cînd vom fi împreună, va fi imposibil să continuăm aşa şi mi-era teamă că te vei plictisi într-o viaţă mai modestă, mai liniştită.

— Nu-mi pasă ce viaţă duc, totul e să fiu lîngă tine.

Cum de nu-şi da seama Lilo că plimbările pe care le făceau ei, luxoase, nu constituiau o viaţă, ci numai clipe de destindere ? Nu-şi da seama că nu se plictisea nici cînd sta ceasuri întregi şi juca table cu bătrînul Braun, numai s-o ştie

pe Lilo în aceeași casă cu el ? Acum umblau unul lîngă altul, tăcuți. Pe jos, un covor de frunze căzute murmurau metalic. O toamnă plină de soare, cer limpede. O toamnă care voia să-ți dea iluzia verii. O melancolie plutea însă cu fiecare frunză care cădea, cu fiecare frunză care se încăpățîna să mai stea pe copac.

Lui Lilo, plimbarea pe care o făcea acum cu Cristian, cu tramvaiul sau pe jos, îi amintea o plimbare făcută anul trecut cu Pitschau. Pretutindeni se plimba cu el. Adevărate excursii camaradерești, sănătoase. Kurt Pitschau era vesel, totdeauna foarte bine dispus și probabil, îndrăgostit. Era atît de sigur de el încît nu era tulburat. Cuminte, așteptase să fie avansat în slujbă, ca s-o ceară în căsătorie. Acum, Pitschau părea că se liniștise complet. Sta mult pe acasă, bine dispus, discret și evitînd s-o enerveze, ca mai înainte, cu tot felul de glume naive. Nici cu Uleind nu se mai certa atît. Ce ușor se potolise dragostea lui ! Oare să nu o fi iubit niciodată ? Dacă ar fi iubit-o, se putea oare potoli așa de ușor și atît de repede ? Sau era incapabil să iubească și o ceruse în căsătorie pentru că judecase că ar fi bine așa, și mai comod ?

O ușoară deziluzie, un mic necaz, cu toate că foarte bine ascuns în suflet, o crispa. Mîndria cea mai tăgăduită, cea mai voalată, îi era lovită. În afară de Cristian n-o iubise nimeni. Privirile și admirația trecătorilor nu erau de ajuns, iar dragostea lui Cristian i se părea acum ceva absolut natural. Cine știe, poate o slăbiciune.

Și totuși, ce diferență între Pitschau și Cristian !

Ce păcat că Cristian nu voia să fie puțin mai practic, mai pe pămînt. Nu în prea mare măsură, ca să nu-și strice farmecul, totuși destul ca să se poată măcar, cît de puțin, bizui pe el. Cîteodată era obositor cu veșnica lui deprimare și neîn-

credere în viaţă. Cum putea un om care părea atît de vesel să fie în acelaşi timp şi atît de deprimat ? Şi parcă deprimarea mergea crescînd. Nu fusese aşa de la început... Mai ales de cîtva timp... de cînd părea că se mai potolise, că se mai cuminţise. Ori poate, într-adevăr, o viaţă liniştită nu-i pria. Se plictisea în plimbări modeste. Şi, totuşi, cît de bine se simţise cu el. Ce bine ştiuse să-i exalte sufletul, să-i creeze valori noi de viaţă...

Petre, ţii minte seara aceea la restaurant, pe lac ?

— Da...

— Eram cam ameţită. Băusem mult. Ochii tăi erau atît de verzi, Petre, încît mi-era puţin teamă de ei...

— Îmi făgăduieşti, Lilo, că odată o să mai mergem acolo ?

— Da !

— Chiar dacă am merge mult, mult mai tîrziu ?

— Da.

Cristian se simţea obosit. Îl obosea minciuna în care trăia alături de Lilo, cu toate că era convins că minte ca să n-o tulbure pe ea.

După ce sosise în pensiune, cîtva timp, Cristian uitase complet de vîrsta pe care-o avea. Un val de fericire redeşteptase puterile trupului, bucuria vieţii şi-l susţinuse, îl întinsese. Acum, că nu mai avea de lucru, că trăia cu groaza zilei de mîine, cu fiecare zi care trecea se simţea mai greoi. Dimineaţa, obosit, amîna gimnastica, căuta să stea cît mai mult timp nemişcat cu ochii încă închişi, adîncit în gînduri dezastruoase. Numai teama că, întîrziind şi neplecînd devreme, ca atunci cînd avea de lucru, domnişoara Schultze ar putea bănui adevărul, îl făcea să se trezească şi s-o pornească repede în oraş. O, dar dacă ar fi văzut, cîteva clipe după ce se

îndepărta de casă, pasul greoi, ca de plumb, cu care Cristian se tîra pe străzi, Luiza Schultze n-ar fi avut nevoie de alte lămuriri ca să înţeleagă tot. Orice mişcare a lui i se părea acum atît de inutilă, atît de mincinoasă ! Cristian nu mai era nici măcar atît de îngrijit ca înainte. Se gîndea cu groază că nici bani pentru spălătoreasă nu mai avea pentru mult timp.

„Îmi va fi uşor să renunţ dacă am să simt că într-adevăr sînt bătrîn, că sînt ridicol, că nu mai am ce căuta aici. N-am să mai am puterea să lupt şi totul va fi poate astfel uşurat."

Îşi controla muşchii trupului ; oricîtă gimnastică ar fi făcut, erau slăbiciuni, moliciuni, oboseli iremediabil instalate, iar pe faţă — brazde care nu vor mai putea fi înlăturate. Flacăra trupului se potolea. Ceea ce însă îl uimea era faptul că gîndurile şi simţirile îi erau tot atît de vii, tot atît de aprinse. „Poţi ajunge la moarte cu trupul bătrîn şi sufletul să fie tot tînăr. E inutil să cred că dacă voi îmbătrîni, voi suferi mai puţin. E îngrozitor. Nu e asta o dovadă că sufletul nu bătrîneşte şi nu moare, ci numai părăseşte trupul ca pe ceva nefolositor, în clipa morţii ? Şi de ce să pleci în moarte, în acel mare mister cu toate problemele sufletului nerezolvate, să ajungi acolo cu aceleaşi preocupări meschine, temeri, neputinţi ? Ce oroare ! Da, moartea nu-i o soluţie. Înainte de moarte trebuie rezolvate problemele, înainte de moarte — rezolvate chinurile... Altfel totul va fi îngrozitor."

— Lilo, vezi cum se uită lumea la noi ? Or fi zicînd : „Ce caută bătrînul ăsta cu o fată atît de tînără şi frumoasă la braţ, ca un îndrăgostit ?" Cred că nimeni nu înţelege cum de-ai putut să te îndrăgosteşti de mine...

Cristian ştia că nu spui asta cînd vrei să-ţi menţii iluzia fericirii, dar i se părea natural să vorbească astfel cu Lilo. Măcar atîta sinceritate îi datora...

— Tu nu vezi ce bine ne simțim împreună ? îi răspunse Lilo, uimită.

Cristian observase că, de cîtva timp, Lilo părea potolită, că se stinsese exaltarea din ochii ei, acea ardoare plină de uimire de la început. Privirea îi era îngrijorată, gesturile ei nu mai aveau elanul începutului... Oare, să fi fost numai influența deprimării lui ? Și dacă el nu va mai avea puterea să mențină acea beție a fericirii, Lilo se va sătura de el ? Pînă acum, totul fusese perfect... Dincolo de ceea ce poate fi imaginat.

— Cînd ai să te saturi de mine, Lilo, ai să-mi spui ?

— N-am să mă satur.

— Totuși, de cîtva timp pari... schimbată.

— Mi-e greu în pensiune. Am griji... înțelegi... Uleind, tanti, Pitschau, Braun, Grete, toți... așteaptă să vadă ce fac eu. Știi că ești la noi de cîteva luni ? Toți au observat că între noi este ceva, chiar dacă nu-și dau seama exact ce, și tocmai de aceea vor să știe deslușit, vor să vadă ce hotărîm. Nu știu ce să-i spun mătușii mele, care face ochi mirați și așteaptă o destăinuire...

— Lasă, Lilo, lasă... încă puțină răbdare, și apoi... au să se liniștească.

Un val de disperată dragoste îi umplu sufletul lui Cristian : da, într-adevăr, odată, toți se vor liniști.

Lilo îi spusese acum cîteva clipe să bage de seamă să nu afle vreodată Luiza, dacă întîmplător, ar rămîne cîtva timp fără lucru. Dar Cristian era uimit cum reușise pînă acum să-i ascundă domnișoarei Schultze adevăratul motiv pentru care, de o lună de zile, nu plătise chiria ! Cu Lilo era ușor de mințit, dar cum putea crede acea ființă atît de vigilentă la toate interesele casei ei, în minciunile lui ?

Chiar de dimineață avusese cu ea o scenă din care ieșise obosit, nemulțumit :

— Iubită domnișoară Schultze, îi spuse, și Cristian își amintea că se căznise să surîdă degajat și cuceritor — am să-ți spun ceva, sper că nu te va supăra prea mult.

— Da ?

— Voi întîrzia cu plata chiriei cîteva zile... Măgarii de la studio nu mi-au plătit încă...

— Ți-am spus că cheltuiești prea mult !

— Contam pe bani. Îi voi primi azi, mîine, poimîine...

— Sper și eu ! În tot cazul voi, străinii, sînteți cam... nu ca toată lumea. Ce-ți veni, frate dragă, să rămîi fără bani ? Sînt sigură că ai dat în dreapta și în stînga, pe la prieteni, pe la sărăntoci... Dacă aș cerceta, desigur aș afla că ți se datorează bani chiar în pensiune. Mihaels nu ți-a cerut bani ? Sau Lemke ?

— Nu, nu...

— Lasă, lasă... Păi dacă-i vorba să întîrzii cu chiria, am să cam încep să mă amestec în ceea ce faci. Am să controlez ce cîștigi și ce cheltuiești... ce risipești... e nepermis...

— Iubită domnișoară, aveți dreptate, dar sper să nu fie nevoie chiar de amestecul dumneavoastră. Sper că morala pe care mi-ați făcut-o acum să fie suficientă ca să mă cuminţesc...

— Sper și eu. În orice caz, țin să te anunț că astfel de lucruri nu-mi plac, nu le gust și nu le tolerez...

— Da, da, desigur...

Dar Luiza Schultze se reculese. I se părea probabil că n-are încă dreptul să se supere și se stăpîni. Erau prea multe avantaje în joc cu acest chiriaș, ca să se supere, și, apoi, Lilo părea că ține foarte mult la el De fapt, era flirtul ei, se

plimbau împreună, se distrau, Cristian cheltuia cu Lilo foarte mult... Luiza Schultze discuta cu Braun şi despre o eventuală căsătorie a lui Lilo cu Cristian. Lilo era o fiinţă cam originală, căci, de fapt, natural ar fi fost să se căsătorească cu Pitschau, dar dacă nu voia nimeni n-o putea sili. Cristian părea să-i placă mult mai mult, însă încă nu părea nici cu el decisă la ceva serios... Cine ştie ce aşteptau...

— Bine, bine, lasă că te cunosc eu. Am glumit. Şi, în definitiv, cheltuitor cum eşti, pentru dumneata este singurul mijloc ca să faci economii: să-ţi ţii banii acolo. Vei fi bogat cînd vei căpăta totul deodată. Să aşteptăm. Dar vezi, mai pisează-i niţel. Nu te lăsa, oricît de sigur ai fi că-i vei primi. Ascultă-mă pe mine: cînd ai bani de luat, pisează, ţi-o spun eu. Este singurul mijloc ca să-i capeţi...

Cristian îşi simţea sufletul îngheţat. „Gluma" domnişoarei Schultze îi dase o uşoară probă a calităţii glumelor ei. Ce va fi dacă va mai întîrzia cu plata chiriei? În ochii ei se aprinsese o flacără josnică şi fără iertare. A, nu se juca femeia! O fiară zăcea în sufletul ei. Nimeni nu se putea apropia de sufletul ei, s-o îmblînzească, decît întinzînd mîna plină cu bani...

Cristian spusese: „Mîine, poimîine", dar n-avea nimic de primit, nimic de nicăieri, şi nici o speranţă. Pe banii pe care îi dase pe la prieteni în dreapta şi-n stînga nu mai conta. Erau prea săraci ca să-i poată înapoia. Nici o clipă nu se gîndise că i-ar putea cere înapoi...

Dar cum îi va ascunde mai departe Luizei Schultze adevărata lui situaţie? Ca să plătească şi să fie liniştit, ar fi putut să vîndă ceva din lucrurile lui, dar aşa ar fi dat imediat de bănuit domnişoarei Schultze. Abia ar fi atras atenţia şi nu ar mai fi putut-o amîna pînă va găsi ceva de lucru. Ar fi putut spune că a dăruit din haine, dar asta ar fi înfuriat-o

grozav. Într-adevăr, dacă nu plătise chiria, domnișoara Schultze era de drept stăpîna lucrurilor lui... Îi era apoi și silă să rămînă din nou, și mai ales acum, fără suficiente haine, rufe, ghete. Un om de vîrsta lui nu-și poate permite, cît iubește și e iubit, să aibă aceeași lipsă de cochetărie ca un tînăr... Luiza era la pîndă. Nimic, nici un obiect nu se mai putea mișca din casă, nici măcar deplasa, fără ca ea să nu observe imediat, parcă s-ar fi luat din carnea ei, din sîngele ei. Cristian ajunse să creadă că Luiza Schultze știe și de cîte ori respiră în douăzeci și patru de ore fiecare chiriaș...

Dar dacă acum credea în povestea banilor întîrziați era desigur numai pentru că tot felul lui Cristian de a trăi îi era străin, neînțeles. Cheltuise prea mult, fusese prea nebunește darnic cu toată lumea și cu Luiza Schultze mai mult decît cu toți, ca să-și poată imagina că există un om atît de imprudent încît să nu fi oprit nimic pentru el, pentru plata chiriei, pentru pîinea cea de toate zilele. Desigur Luiza Schultze bănuia că Cristian nu știa nici acolo la studio să se impună și să ceară dreptul lui. Își bătea și acolo oamenii joc de el. Totuși... pînă la urmă vor fi obligați... Cristian și-o închipuia mergînd la studio și făcînd scandal, ca să ceară ceea ce i se datora lui. Luiza Schultze era capabilă de orice. Oricum, dacă pînă acum nu plătise, mai putea amîna totul, mai putea să-și permită să spere, căci numai vînzîndu-și ceasul, hainele, cuferele lui, tabachera și încă va putea achita totul pînă la urmă...

Toate gîndurile astea, sfîșietoare temeri, lunecau prin mintea lui Cristian. Și dacă toate socotelile astea erau valabile pentru Luiza Schultze, pentru a mai putea rămîne în pensiune, pentru Lilo, desigur, ar fi constituit iremediabila dovadă că se înșelase asupra lui Cristian și că nici un fel de

așteptare de viață, de siguranță, de încredere în viitor nu putea exista. Ea încă aștepta ca Cristian să se hotărască să se căsătorească cu ea. Aștepta să înceapă o viață liniștită cu el, o viață fericită...

În ultimele zile, lui Cristian i se întîmpla să nu vină la prînz la masă și să se reîntoarcă foarte tîrziu, seara, cînd toată lumea în pensiune era culcată, ca să evite orice întîlnire, mai ales cu domnișoara Schultze și astfel să evite totodată și explicațiile dezagrabile. Se simți cîteodată prea obosit, prea deprimat de insuccesele zilei ca să mai aibă puterea să mintă, să se prefacă liniștit, vesel, degajat... Venea tîrziu și, apoi, furișîndu-se în pensiune, unde pînă acum fusese primit și așteptat ca un prinț răsfățat, umblînd în vîrful picioarelor ca un hoț, mergea la el în odaie, nemîncat din ajun. Știa că Lilo va auzi ușa odăii lui, oricît de încet va umbla, că va veni atunci la el în odaie, va sta cu el, va ști cu mîngîierile ei, cu glasul ei amăgitor, să alunge, cel puțin pentru un ceas, două, orice amărăciune, orice gînd... O destindere care îi alina, mai ales după ziua întreagă petrecută printre străini, cu gîndul mereu la Lilo, temîndu-se să vină acasă, ca să nu dea de bănuit că e fără lucru... Observase că Pitschau sta mult pe-acasă. Foarte politicos, foarte schimbat... Fără voie, desigur, Pitschau îl imita în îmbrăcăminte, în felul lui de a se purta, și începuse și el să vină cu cadouri pe-acasă, flori, bomboane... Cristian surîse. Dar o ușoară amărăciune îi cuprinsese sufletul. Îi era dor din nou de acele ceasuri liniștite, petrecute lîngă Lilo, ea cîntînd la pian, el simțind că e fericit.

Și, totuși, va sosi momentul cînd va trebui să-i spună lui Lilo că nu mai are de lucru, că nu mai are nici un ban și nici un fel de speranță de a găsi de lucru. Din nou ar fi făcut orice, orice, măcar să cîștige destul ca să poată plăti

odaia. Ar fi putut spune chiar Luizei Schultze că nu-i mai trebuie pensiunea completă, că lucrează momentan prea departe, ca să se poată întoarce la prînz, ar fi putut mînca la orice cîrciumă, cît de ieftin, cît de redus... Apoi ar fi putut spune şi că acum cîştigă puţin şi ea poate s-ar fi înduplecat să-l ţină fără pensiune... cîtva timp... Poate totuşi ar fi trebuit să ia bani cu împrumut, ca să achite luna în curs... ca să aibă astfel timp să caute liniştit de lucru, să nu se simtă atît de înfricoşat de privirile scrutătoare ale Luizei Schultze... Dar cine i-ar fi dat bani acum? În tot oraşul, în toată Germania, şomajul era mare şi mizeria se întindea ca o povară. Nimeni, absolut nimeni nu era acum dispus să dea bani... Ar fi putut să ceară poate chiar de la Lilo... să-i explice... să se sfătuiască cu ea. I-ar fi înapoiat mai tîrziu... Dar îi era groază de acest gînd. Lilo ar fi suferit enorm, poate tot atît de mult ca el, de o despărţire a lor, totuşi nu era un motiv ca să împrumute bani de la ea. Mai întîi, fiecare ban al ei era ştiut de mătuşa ei, apoi pentru Lilo ar fi fost dovada, iremediabilă dovadă, că de la Cristian nu poate aştepta decît vorbe şi fantezie...

Cristian se gîndi că niciodată Tereza nu se sfiise să-i spună tot. Întotdeauna, Tereza, cu mult curaj, căutase să-l ajute să iasă din încurcătură. „Pentru ce niciodată n-am ştiut să mă apropii de Tereza? Nu era oare tovarăşa mea de viaţă? N-am izbutit cu nici un preţ, nici un cuvînt, nici o dăruire de-a mea s-o fac să participe efectiv la viaţa mea sufletească, să trăim în adevăratul sens al cuvîntului împreună. Nu e oare sortit omului să fie pereche? Tereza nu era făcută să fie tovarăşă vieţii mele? Lilo nu este oare numai o diabolică? Pot, oare, un bărbat şi o fată, cînd diferenţa de vîrstă este

de douăzeci și cinci de ani, să mai creadă că sînt făcuți unul pentru altul, că pot constitui ceva etern, sfînt, o pereche? Pentru ce nu am știut s-o reținpe Tereza? Oare acum, cu acel bărbat, e mai fericită decît cu mine?"

Cristian crezuse întotdeauna că e destul să fie tolerant, înțelegător, bun și să-i ierte capriciile, toate nebuniile. Dar acum înțelegea că felul acesta de a „ierta" fără nici un cuvînt, fără nici o dojană era mai înjositor pentru ea, cea care păcătuise, mai mult decît ar fi bătut-o. Ce încredere, ce speranță poate avea o femeie într-un bărbat care, prin iertare, dovedea nu numai că nu iubește, că se dezinteresează de gesturile ei... Da, toleranța în dragoste nu trebuie admisă... Promiscuitatea... Și, totuși, se simțea incapabil să reție dragostea prin violență, prin forță. Și acum, dacă ar simți că Lilo nu mai ține la el... dacă și-ar da seama...

— Petre, spuse glasul lui Lilo alături de el, cred că a trecut mai bine de o jumătate de ceas de cînd n-ai scos nici un cuvînt. Parcă ai face parte dintr-o societate de surdo-muți. Și ce față încruntată ai! Ai rezolvat problemele lumii? La ce te poți gîndi așa? M-ai uitat de tot!

— Nu te-am uitat...

Cristian tresărise, surprins în gîndurile lui cele mai intime. Într-adevăr, uitase că Lilo e așezată pe bancă lîngă el. O clipă se temu să nu se fi dat pe față, ca și cum gîndurile ar fi putut fi auzite. Trebuia să se supravegheze mai mult. Se obișnuise atît de tare să stea ceasuri întregi singur pe cîte o bancă, poate chiar pe aceasta de-aici, încît uitase că Lilo era cu el. Dar ce era de vină Lilo, să îndure tăcerile lui stupide care nu rezolvau nimic!

Şi, foarte ciudat, în perioada asta făcu un lucru pe care pînă acum niciodată nu-l încercase : se rugă lui Dumnezeu.

Pentru Cristian a fost un gest neaşteptat. În toată viaţa lui gîndise, ştiuse, presimţise, înţelesese că viaţa nu poate fi un lucru lăsat la voia întîmplării. O lege exista. O conştiinţă sau o sumă de conştiinţe care regizau totul, iar acest tot... Aci mintea i se împotmolea, fără însă să i se pară că haosul ar putea explica misterul... Toate astea pentru el erau posibilităţi, dar niciodată nu se gîndise să se roage. Era un gest de care îi era chiar ruşine, ca de o slăbiciune. Admitea legea, ştia că implacabil legea lucrează, dar nu înţelegea rostul rugăciunii. I se părea întrucîtva înjositor să ceară, să implore. Observase că oamenii, de obicei, nu se roagă decît cînd le este frică...

Dar iată că într-o clipă neştiută, nepregătită de el, se trezise în mijlocul odăii cu o şoaptă înflăcărată...

„Dă-mi, Doamne, puterea să rabd totul..."

O bucurie, subtilă ca un fior, un răspuns vag şi liniştit îl acoperi. Numai inima lui ştiuse că fusese ascultat. Mintea, străină încă şi rece, nu înţelegea ce i se întîmplase.

Cristian se sperie. Simţise că participase la un mister periculos. Se uită cu spaimă în jurul lui. Era singur, singur pe pămînt, singur sub întreaga boltă a cerului. Îi era teamă, îngrozitor de teamă, ca de un adînc neaşteptat deschis şi care cheamă. Ar fi căzut în genunchi ca să implore iertare, totala iertare şi descătuşare din păcat. Se simţea răspunzător de toate greşelile lui, ştiute şi neştiute. El singur responsabil de tot. Se apropiase periculos de abis. În inimă tresărise ca niciodată chemarea adîncului. Buzele lui murmurau încă :

— Doamne.

Dar nu era decît uimire şi geamăt în şoaptă. Ar fi cerut să fie cruţat, ar fi cerşit să fie ajutat, dar nu îndrăzni nimic decît să asculte imensul glas al vidului care aştepta să-l absoarbă. Ameţit, nu prinsese decît gînduri pămînteşti. Lilo îi răsări în minte ca o umbră. Lacrimi îi umplură ochii.

— Lilo ! şopti ca o încercare de a reveni la pămînt, dar inima încă îi era cuprinsă de ameţeala vastă a unor gînduri fără contur.

Ştiu că Lilo nu are importanţă decît pentru slăbiciunea lui, că Lilo este a clipei. Viaţa rămăsese deschisă, ameţitoare, eternă asupra lui.

O spaimă îl cuprinse, spaima de a n-o pierde pe Lilo din pricina acestor gînduri. Chiar înainte de a fi sunat ceasul, înainte de a avea puterea. Nu trebuia să grăbească el despărţirea, nu trebuia să se înfăptuiască în suflet înaintea destinului. O grabă, o nelinişte de a o vedea pe Lilo, de a se încredinţa că Lilo există, că o iubeşte, că încă e cu ea, că o va iubi mereu, că nu va pierde căldura asta din suflet chiar de va trebui să se despartă de ea, chiar de n-o va mai vedea niciodată. Principalul era s-o iubească, să nu-i rămînă sufletul dezgolit de căldura liniştitoare, gol, dezgolit ca o rană. Celelalte toate urmau apoi la o mare distanţă. Acum îl cuprinsese o dorinţă dureroasă de a o avea în braţe, de a fi cu trupul ei, cu sărutările ei, cu mîngîierile ei, cu glasul ei, să scape de spaima eternităţii implacabile, înfricoşătoare, pe care o întrezărise, într-o străfulgerare periculoasă.

— Petre, Petre, cînta glasul în şoapte ameţite.

— Eşti a mea ?

— Da.

— Pentru totdeauna a mea ?

— Pentru totdeauna, totdeauna...

A, de-ar fi cunoscut Lilo sensul veşniciei, de ar fi înţeles ce înseamnă „pentru totdeauna"... Dar cuvîntul ei era şoapta a ceea ce este trecător. *Pentru totdeauna.* De l-ar fi putut iubi în eternitate, dincolo de mormînt, dincolo de amintire, dincolo de trup, dincolo de nume...

„Dă-mi, Doamne, puterea să îndur tot.

Îi era o teamă înspăimîntătoare, o spăimîntătoare groază de responsabilitatea dorinţei lui.

Un gest de sfîrşit, de rupere din loc şi gînd îl cutremură. Fugi din odaie.

CAPITOLUL XV

— Petre, Petre, să nu întîrzii ! Ce faci ? Plecăm cu toţii deodată. Ce, nu te-ai îmbrăcat încă ?

Lilo intră în odaia lui Cristian. Îl zări îmbrăcat cu un pantalon de satin. Cu ciorapi de mătase albi, pantofi de lac negri. Cămaşa fără guler era tot de mătase, de un alb imaculat.

— Lilo, mi se pare atît de deplasat. Parcă nu se cuvine... eu... nu-mi vine să mă-mbrac... Aş fi mers poate în frac.

— Nu, nu, nu ! Toţi sîntem costumaţi. Nici nu mi-ai spus nimic. Nici nu te-ai uitat la mine ! cum îmi stă costumul ?

— Admirabil, Lilo ! Admirabil, Colombino !

Cristian o luă în braţe şi o sărută.

— Dar eu am să fiu ridicol... Nu-i de mine...

— De ce să nu fie de tine ? Tu ţi-ai ales costumul şi acum faci mofturi. Te rog, Petre, să fii vesel măcar astăzi...

Lilo îl sărută grăbită, neatentă.

— Vreau să ne distrăm ! Mereu sîntem trişti... Şi Grete vine. Şi-a pus costumul ei tirolez. Braun e în vînător bavarez. Tanti e în vivandieră. Kurt Pitschau în arlechin. Tot oraşul petrece. De cîtva timp, eşti mereu trist, Petre...

Se auzi în uşă o bătaie deslușită. Lilo se trase, speriată, de lîngă Cristian care întrebă mirat :

— Cine-i ?

— Eu, Pitschau, Kurt. Pot intra ?

— Intră.

Pitschau intră. Era costumat în arlechin. Talia lui subțire ieșea în evidență. Era mult mai elegant în costumele lui obișnuite.

— Eu sînt, domnule profesor, iartă-mă că te numesc așa, un vechi obicei... Am venit să văd ce faceți, nu veniți ? Cum, nu ești gata, domnule profesor ?

Lilo îi spuse, răsfățîndu-se :

— Tocmai îl certam și eu. Pretinde că va fi ridicol... Tot felul de idei nepotrivite cu ziua de azi...

— A, dar nu se poate ! Vai de mine ce idee ! Se poate, domnule profesor, să ne superi ? Domnișoara Luiza Schultze nu va putea suporta o astfel de dezamăgire. Ea pe dumneata contează, ca să se distreze. Vrea să danseze. Și adineauri mi-a spus. Unde vă este haina ?

— Aci, pe pat. O pregătisem.

— Un costum de Pierrot ! E admirabil ! Ce mătase superbă ! De unde l-ați cumpărat ? E probabil foarte scump !

— Mi l-au împrumutat de la teatru, de la studio...

— Acolo unde lucrați acum ?

Cristian îl privi. O clipă i se păru că Pitschau vorbește înadins așa, că-și bate joc, că poate a aflat că nu are de lucru... Dar fața lui liniștită nu cuprindea nimic îndoielnic sau ipocrit. De cîtva timp, părea mai matur, mai stăpînit, mai respectuos... Acum era lîngă Lilo. Amîndoi în costumele lor, înalți, subțiri, erau de o tinerețe, de o exuberanță fermecătoare. Cristian îi privi, nedumerit. În tot cazul, dacă băiatul nu fusese adineauri ironic, totuși părea că a simțit ceva. Își schimbase complet felul lui de a se purta cu Lilo, cu toată lumea, devenise

cel mai vesel din pensiune, cel mai răbdător : pînă şi pe Uleind îl menaja.

— Da, mi l-au împrumutat de acolo...

— Şi acum nu vrea să se îmbrace cu el. Zice că o să fie ridicol !

— Ridicol la bal mascat ? Poţi fi ridicol la un bal mascat ? Aşa ceva n-am mai auzit. Domnişoara Luiza Schultze e, de exemplu măreaţă : e o vivandieră şi vrea să danseze cu dumneavoastră. Vă temeţi de vîrsta nepotrivită cu costumul ? Cred că greşiţi. O să vă stea chiar foarte bine. Foarte bine...

— Uleind cum s-a îmbrăcat ?

— Nu ştiu, probabil în cioclu, ca să ne distreze. Lemke e în apaş, Mihaels în urs... Aşa că vedeţi că nu vă veţi putea plînge că aţi fi ridicol. Nimeni nu va putea fi ridicol.

Lilo rîdea.

Pitschau spuse repede :

— Cleopatra îi spunea adesea lui Ovidiu că un bal mascat e tot ce poate fi mai eficace pentru un apatrid ca să se consoleze...

— Hai, Petre, hai, nu mai face mofturi ! Unde ţi-e haina ? Ce haină splendidă ! Ce mătase ! Îmbrac-o, Petre !

— Imediat... imediat...

— Nu, nu. Acum. Kurt, ajută-mi să-l îmbrăcăm. E în stare să ne lase să plecăm şi să nu vină. Am început să-l cunosc. Îl îmbrăcăm noi doi cu forţa.

— Nu... nu....

— Ba da, ba da, hai, Kurt, hai, curaj ! Nu-i dăm drumul pînă nu-i gata. Nu poate fi mai puternic ca noi doi. Hai !

Unul dintr-o parte, celălalt din cealaltă îi îmbrăcau haina de mătase cu gulerul imens de tul alb. Lilo şi Kurt rîdeau

nebunește. Cristian se simțea prost, mai ales pentru că nu era în stare să rîdă și să se bucure. Îi era oarecum rușine că nu este bine dispus.

— Unde îi e pălăria ? Unde îi e pudra ? Trebuie să te faci alb ca varul, Petre. O să-ți stea foarte bine. Numai ochii au să i se mai vadă. Nu-i așa, Kurt ? Îi stă bine. Uite ce bine-i stă așa, în alb !

— Splendid. Hai, profesore. Hai, nu mai ezita. Nu e scăpare. Colombina a poruncit. Poate cineva să reziste glasului ei ? Poate cineva s-o întîrzie ? Poți dumneata ?

— Kurt are dreptate. Azi toată lumea trebuie să fie veselă.

— Lăsați-mă, copii. Mă îmbrac singur. Eu singur, imediat.

— Dar vii, vii, da ?

— Da, da, viu. Lăsați-mă puțin singur și viu.

— Hai, Kurt, hai să-l lăsăm dacă vrea. Îl așteptăm în sufragerie zece minute, cu ceasul în mînă, și pe urmă venim dacă nu ești gata. Să nu crezi că scapi ! Toată lumea te așteaptă...

Plecară amîndoi repede, ușor. Imediat, Cristian auzi că radioul din sufragerie a fost deschis și răsună victorios un foxtrot. Cristian rămase nemișcat, asculta. Se auzeau și glasuri, rîsete, uși. Știa că tristețea lui e deplasată. De cîtva timp, Lilo era dornică de petreceri, de orice soi, dar să fie petreceri. Și mult mai indiferentă față de el, mult mai nerăbdătoare, sub pretext că vrea să-l facă să-și iasă din apatia în care căzuse fără rost. Dar nu era de vină, nu era din lipsa ei de sensibilitate. De vină nu erau decît minciunile lui, minciunile lui neîncetate. Lilo îl credea pe cuvînt, nu știa că suferă și se zbate, și se purta în consecință. Lilo trăia o minciună și deci nu putea răspunde decît tot cu ceva potrivit. Erau amîndoi în afara realității. De ce nu avusese puterea să-i vorbească,

deslușit, imediat ce nu mai avusese de lucru? Atîta vreme o amenințase cu teama lui de a șoma, iar cînd se întîmplase, cuprins de o lașitate de neînvins, începuse să mintă cu nerușinare.

Dar total de neînțeles era faptul că Luiza Schultze credea în minciunile lui, Cristian aștepta cu groază, ca la o reprezentație de iluzionism, ca domnișoara Schultze să descopere într-o bună zi „trucul". Nu plătise chiria de trei luni de zile. Lucrul era fără precedent în analele pensiunii Schultze. Trei luni bătute pe muchie. Toți ai pensiunii știau acest lucru și asistau la miracol cu uimire. Totuși, se gîndea Cristian, lucrurile pe care le avea la el în odaie ar fi acoperit încă datoria lui. Dar cu fiecare zi ce trecea, echilibrul era deplasat în defavoarea cinstei lui. Mai era și cufărul acela mare de piele, ceasul, butonii de manșetă, tabachera...

Acum, alături în sufragerie, toți îmbrăcați în costume care mai de care mai caraghioase, îl așteptau ca să plece la bal. Într-adevăr, era singurul lucru care-i mai lipsea: să meargă la bal mascat. Și ce dulce, ce grațioasă intrase Lilo la el în odaie, cum îl sărutase, și cum el nu găsise nici un cuvînt agreabil! Și cît de total se simțea legat de ea! Orice argument logic, că e nebunie ceea ce face, era inutil în fața slăbiciunii de neînvins a dragostei lui. O săptămînă, o zi, o clipă, în fine oricît va fi posibil să prelungească șederea lui lîngă Lilo va accepta orice din partea ei și din partea celorlalți. Cu cît i se părea că plecarea e mai iminentă, mai inevitabilă, cu atît găsea că orice mijloc e bun ca să amîne acea plecare. Acum va merge la bal. Va dansa cu Lilo. O va simți în brațele lui. Ea nu bănuise nimic. E fericită. O va auzi șoptindu-i tot felul de lucruri inutile și atît de dulci. Va fi fericită. Și el va fi

fericit. Cu ce candoare se înălța în vîrful picioarelor ca să-l sărute. „Petre."

Înviorat, Cristian se hotărî să se îmbrace. Merse în fața oglinzii și se privi. „Îmi stă într-adevăr bine, dar ce demodat sînt ! Părul alb la tîmple. În fine, dacă spune că mă iubește, trebuie s-o cred. Dar ce nebunie ! N-ar fi avut decît să-l ia pe Pitschau, nimeni n-o împiedica. Nimic nu s-ar fi opus. Nimic nu s-ar opune nici acum. Dar pentru ce să mă-ndoiesc de dragostea ei ? Desigur că neliniștea în care trăiesc, orele inutile petrecute prin cafenele mizere mi-au obosit nervii.

Cristian se fardă repede. Mai întîi, un strat gros de ten, apoi pudră multă. Își îngroșă buzele, sprîncenele. Mișcările îi erau îndemînatice, ca ale omului învățat să se machieze.

„Mai mult control de sine, mai multă răceală nu mi-ar strica. Vorba lui Braun : Viața e așa... un fum... un fel de filozofie ! În definitiv, mereu tragedia umană se petrece în zbaterea între etern și efemer. Vrem să iubim etern în împrejurări meschine, o ființă pămîntească. Da, da, trebuie mai multă putere. Putere, în acest cuvînt se cuprind toate rezolvările. Orice probleme. Putere ! Să ai putere. Sensul eroismului interior, chiar neștiut de nimeni. În definitiv, e singura cale. Iată acum : trebuie să am puterea situației mele actuale. E stupidă frămîntarea lașă în care am căzut. Nu rezolvă nimic, nu adaugă nimic, nici măcar nu prelungește plăcerea."

Cristian se privi în oglindă. Era aproape de nerecunoscut. Se simțea bine sub fard și costum, ca și cum nici grijile lui nu l-ar mai fi putut găsi sub deghizare.

Alături, în sufragerie zgomotul de glasuri, rîsete și muzică era din ce în ce mai puternic. Se auzeau pahare, chiote, rîsete violente, rîsul ascuțit al Gretei. Cristian își încheie repede haina și apoi își pudră din nou puțin fața. Într-adevăr, ochii

îi căpătaseră o expresie intensă, un luciu extraordinar. Gîndurile sau fardul ?

„Numai să nu răcesc", gîndi Cristian. Ceasurile lungi petrecute prin parcuri, prin frig și umezeală nu-i priiseră. Tușea tare de cîtva timp. Ar fi trebuit, sub cămașă, să-și pună o flanelă cît de subțire... Iernile sînt grele la Berlin...

„N-au să mai aștepte atîta, au să plece fără mine. Să le spun că vin îndată."

Cristian deschise ușa odăii lui și se opri în prag : Lilo și Pitschau dansau. Erau strînși unul de altul. Cei din odaie beau, mîncau și priveau cum dansează perechea. Erau într-adevăr foarte frumoși și dansau de minune. Lilo nu-l vedea pe Cristian. Rîdea. Pitschau îi șoptea ceva la ureche. Obrajii lor se atingeau, părul lor era amestecat. Cristian simți un cuțit în inimă. Niciodată nu-și închipuise că-i va vedea așa. O clipă, totul i se păru la fel de groaznic, ca și cînd i-ar fi surprins înșelîndu-l. Imediat își dete seama că este absurd ceea ce gîndește și simte. „Asta pentru că sînt atît de tineri, atît de potriviți, pentru că îmi dau seama că în curînd voi deveni inutil și peste toate celelalte și ridicol."

Domnișoara Luiza Schultze izbucni într-un rîs sălbatic :

— Ha, ha, ha ! Dar știu că ești reușit, domnule profesor ! Nici nu te recunoșteam... Ia uitați-vă ce apariție ! Și ce privire ! Actor, nu glumă !

Cristian uitase că este costumat. O clipă i se păru că Luiza Schultze își bate pur și simplu joc de el, de gîndurile lui, de situația lui.

— Vom dansa împreună astă seară, domnule profesor...

— Spectacolul a început. Totul e din ce în ce mai interesant ! strigă Uleind. Avea un domino verde, iar pe față își așezase o mască mică, neagră.

— Cu plăcere, domnişoară Schultze... îngînă Cristian cu ochii la Lilo.

— Atîta lucru merit şi eu !

— Meritaţi mult mai mult...

— Un vals ca pe vremea noastră. Tinerii nu ştiu dansa. Ia te uită la ei : stau locului şi ţopăie strînşi unul de altul.

— Şi asta e adevărat.

— Avem şi noi dreptul să petrecem. Sufletele ne sînt încă tinere...

Lui Cristian i se păru că Lilo se depărtase uşurel de Pitschau, cînd îl zărise. Dar continua să danseze şi, întorcînd capul către Cristian, îi spuse surîzînd :

— Eşti gata, Petre ? Mergem ?

— Domnule profesor, eşti gata ? Plecăm ? Hai, că nu mai avem răbdare, spuse şi Pitschau.

Surîdea şi el bucuros. Avea o privire exaltată, străină lui.

— Voiam tocmai să vă spun să plecaţi că vin şi eu îndată. Nu trebuie din pricina mea... toată lumea...

— Petre, iar începi ?

Lilo părea ameţită. Băuse ?

— Lasă, Lilo, că vine. A promis că dansează cu mine.

— Şi cu mine, strigă Grete.

Era roşie. Avea şi ea un pahar în mînă şi pălăriuţa ei de tiroleză cu pană îi sta cam strîmbă pe cap.

— Sigur ! Asta ne lipseşte acum, obraznico. Ţi-am dat să bei şi acum te întreci... Vezi să nu te las acasă !

— Lăsaţi, domnişoară Schultze. Îmi va face plăcere să dansez şi cu ea. E copil bun...

— Ştiam eu că o să vrea ! Şi bomboane îmi aduce din oraş...

— Ei bine, vă spun drept că obraznica asta e de nesuferit! Numai voi sînteţi de vină. O răsfăţaţi de nu mai cunoaşte margini...

— Hai, Petre, hai, pentru Dumnezeu! Nu vezi ce drame din pricina ta?

— Vin. Plecaţi, vă rog, vă ajung din urmă...

— Ultimele retuşuri pentru a fi cu adevărat irezistibil, strigă Uleind.

— Îi stă foarte bine, spuse Pitschau.

— Da, da, strigă şi Lilo, fredonînd în braţele lui Pitschau. Ce mască bună! El trebuia să ne fardeze pe toţi. Abia l-am recunoscut...

Cristian intră la el în odaie. Se aşeză greu în fotoliu. Rămase nemişcat. Auzea desluşit ritmul dansului, rîsetele, paharele, glasurile. Imagina perechi dansînd, privirea de inconştientă fericire a lui Lilo... a lui Pitschau... dar totul i se părea îndepărtat. Aci era linişte, era singur, putea să nu se prefacă, să nu mai surîdă, putea măcar pentru cîteva clipe să tacă şi să se adîncească în sufletul lui, care îl duruse atît de tare... neaşteptat de tare... După ce vor pleca ceilalţi, se va odihni, se va reculege. Nu putea merge acolo atît de tulburat. Unde era timpul cînd îşi putuse închipui că o va vedea pe Lilo măritîndu-se cu Pitschau sau un altul şi nu va suferi? Şi că va iubi bărbatul şi copiii acelui bărbat? O gelozie aprigă îi chinuia acum inima pentru că o văzuse, neaşteptat, atît de fericită dansînd în braţele lui Pitschau. Rîsul ei era acel al plăcerilor, era acela al orgoliului satisfăcut. Desigur, Pitschau îi spunea că o iubeşte, că e frumoasă. O gelozie îi chinuia inima, sîngele, ca o otravă... Prin simplul fapt că erau atît de tineri, atît de potriviţi... Ce sentiment penibil şi niciodată simţit pentru nimeni... Nici

pentru amanții știuți ai Terezei, nici pentru o altă femeie, niciodată, și acum, ce stupid, ce înjositor! Niciodată n-ar fi crezut că poate durea atît de tare: da, ca o otravă în sînge... Cît de strîns se ținea! Ce-i putea spune Pitschau de părea atît de mulțumită? Desigur o obosise cu frămîntările lui și acum se distra oricum, oriunde... Copiii aceștia, prin simpla lor veselie, îi dăduseră impresia că totul e sfîrșit, viața sfîrșită, că a intrat definitiv în bătrînețe. Nici o oglindă niciodată nu i-ar fi putut spune atît de crud că e bătrîn... Copiii ăștia inconștienți și veseli. De ce nu dansa Lilo cu Uleind, cu Mihaels, cu Grete? De cîtva timp Kurt și Lilo erau mereu împreună. Mai toată ziua, Kurt era din nou acasă, ca pe vremuri. Acum Lilo caută lîngă el veselia pe care Cristian nu i-o putea da. Cu Pitschau petrecea toată ziua, în timp ce el sta ca un idiot pe bănci, prin parcuri, sau prin cafenele, privind ceasuri întregi în fundul unei cești goale. Nu putea sta acasă cu Lilo și în același timp să spună că are mult de lucru... Pitschau era vesel cu ușurință, avea acum toate motivele să fie vesel...

Cristian ascultă încordat: dacă vor intra din nou la el în odaie și-l vor găsi așa, prăbușit în fotoliu? Auzi numele lui: „Petre, Petre". Era glasul lui Lilo. „Petre, Petre". Era glasul lui Pitschau. Desigur că amîndoi băuseră mult. Ce rost avea să meargă cu ei acolo, să observe lumea că e gelos, ca un idiot, amîndoi să danseze și el să stea pe un scaun cu Luiza Schultze și Braun?...

„Hai, Petre, plecăm..."

Mașinal, Cristian strigă, ecou:

„Vin, vin îndată." Dar nu se mișcă. Se vedea în oglindă, prăvălit în fotoliu, își vedea fața albă ca varul, buzele atît de roșii de păreau o rană. Alături, în sufragerie, auzi o mișcare

mare de paşi, rîsete, pahare trîntite, ciocnite, radioul izbucni cu o violenţă de animal sălbatic înjunghiat, uşi multe se deschiseră, se trîntiră, glasuri cîntau în cor, acompaniind radioul...

„Petre, plecăm, te aşteptăm jos... Plecăm... Petre..."

Glasurile toate îl chemau : „Domnule profesor, Cristian, Petre, hai, vino..." Glasurile se depărtau... nimeni nu va avea grijă de el. Toţi vor petrece foarte bine şi fără el. Şi Lilo va petrece de minune fără el... Mai bine fără el. Acum o încurca.

Se făcu linişte. Cristian asculta încordat. Lilo pleca fără el veselă, inconştientă... Ar fi putut să mai vină o dată. Gîndurile toate îi erau stupide, dar îl dureau îngrozitor nervii. Pentru ce să mai lupte ? Numai din laşitate ? Acum Lilo nu va mai suferi dacă va pleca. Se săturase de el. Adineauri gîndise că trebuie să aibă putere să nu se înjosească, iar acum e o zdreanţă umană... Ar răbda orice numai să fie cu ea.

Cristian tresări. Auzise o bătaie discretă la uşa odăii lui. Să fie oare Lilo cuprinsă de remuşcări ?...

— Intră, strigă.

În odaie intră Grete. Părea foarte aferată, grăbită, abia respirînd.

— Nu veniţi ? M-au trimis de jos, să văd de ce nu veniţi. E frig şi nu vă putem aştepta în stradă.

Grete îl privea cu interes.

— Să plece că vin îndată, imediat.

Dar Grete izbucni în rîs.

— Ce caraghios sînteţi, domnule profesor ! Nici nu vă cunosc... parcă mi-e şi frică ! Vă uitaţi aşa la mine parcă nici dumneavoastră nu vă mai cunoaşteţi... Le spun că veniţi sau că nu mai veniţi ?

— Da, da, am să vin şi eu... vin îndată. Să plece. Am puţină treabă şi vin...

— O să se supere domnişoara dacă nu veniţi...

Cristian nu mai întrebă care domnişoară, Luiza sau Lilo. Era indiferent, indiferent. Acum trebuia să se odihnească, să uite, să cureţe sufletul. Mîine trebuie din nou s-o poată adora fără pată... Să uite, să uite şi să cureţe sufletul. Încet, inima se zvîrcolea, striga în otravă. Astă-seară nu putea să-i vadă împreună, obrazul lipit, trupurile lipite, strînşi unul în braţele celuilalt, şoptind.

— Da, da, vin îndată. Du-te.

— O să dansaţi şi cu mine ?

— Sigur, sigur.

— Păreţi foarte serios. Parcă aţi plîns. Aţi băut şi dumneavoastră ? Sau vă doare poate capul ?

— Da, mă doare capul.

— Pot să vă dau un piramidon de la domnişoara Schultze...

— Nu e nevoie. Mă odihnesc puţin şi vin.

— Sînteţi aşa de caraghios ! Trebuie să veniţi ! O să rîdem mult de dumneavoastră... o să aveţi mult succes...

— Bine, Grete. Du-te acum. Stinge şi lampa mare. Aşa.

— La revedere, domnule profesor. Vă aşteptăm acolo.

— Bine, bine...

Grete plecă. Acum în casă se făcu o linişte mormîntală. Cristian îşi auzea sîngele bătînd în inimă. Era singurul lucru viu în casă. Plecase toată lumea. Plecase şi Lilo cu ceilalţi. Altă dată ar fi rămas cu el. Măcar o clipă, ca să poată fi mîngîiată, sărutată. Acum plecase cu Pitschau... Nimeni nu-i de vină cînd nu mai iubeşte.. Căldura din suflet nu poate fi comandată. Nu-i rămînea decît să se mulţumească cu faptul că totuşi îl iubise... îl iubise... Dar el o iubea încă... intensita-

tea era aceeaşi, ca o flacără eternă. Cum se va putea despărţi de ea? Cînd va avea putere să-i spună: „Plec"? Sau să plece chiar în clipa asta? Să lase tot, să ia numai de un schimb şi să plece. Niciodată, nimeni să nu mai ştie de el, şi nici el să nu mai ştie niciodată nimic de Lilo.

Dar sfîşierea din inimă era prea sălbatică, prea violentă, ca să poată pleca. I se părea că începe să curgă sînge din ea, atît de dureroasă era la gîndul despărţirii... Ce va face din nou pe drumuri, singur în odăi mizere, dat afară din loc în loc, fără să aibă cu cine schimba un cuvînt, străin printre străini...? Şi Lilo pentru totdeauna pierdută, despărţită de el ca de moarte, ştiind că ea nu-l mai aşteaptă, nimeni nu-l va mai aştepta niciodată, ca pe un mort. Mai teribil ca pe un mort. Pe acela încă îl aştepţi, încă aştepţi un semn misterios, aştepţi un vis, o întîlnire în vis, mergi la cimitir, acolo poate, o întîlnire în eternitate... Dar acum, totul era zadarnic, mai grozav ca moartea. Era sfîrşitul dragostei...

Lacrimile începură să-i curgă pe obraz. Îi era silă să le şteargă, îi era silă să se mişte. „Parcă aş fi Tereza. Numai ea plîngea aşa". Aceleaşi lacrimi fără efort pornind din adîncul inimii, ascunse acolo de mult şi acum, pe neaşteptate, ivite. Le şterse cu dosul palmei. Îşi văzu mîna mînjită de negru, alb, roşu... Uitase că e fardat ca un clovn... „Ce caraghios sînteţi, domnule profesor", îi spusese Grete. Într-adevăr, fără seamăn, fără iertare de caraghios şi laş, laş... Fardat, ca să meargă la bal mascat şi plîngînd singur în casă în urma iubitei.

Părăsit, neavînd puterea să plece, aşteptînd încă un gest de milă, de dragoste, ca un cerşetor, ca un cîine umil! Pînă cînd va putea sta aşa nemişcat sub durere? Cînd va fi lovitura destul de aspră, ca să-l hotărască să se ridice de jos şi să plece?

CAPITOLUL XVI

Noaptea tîrziu, tîrziu, de tot, îi auzi cum se întorc toţi deodată, aşa cum plecaseră, cu zgomot mult, cu uşi trîntite, cu pahare ciocnite, cu glasuri nestăpînite...

Cristian nu se culcase. Era trîntit pe pat, în pijama. Aştepta. Nu ştia ce aştepta şi nu ca de obicei numai pe Lilo, ci şi altceva. Dar ce putea fi ?

Încet, zgomotele se potoleau. Din nou casa se adînci în tăcere. Cristian aştepta cu încordare. Totul era atît de liniştit încît s-ar fi putut crede singur în toată casa. Dar acum ştia că Lilo sosise. Îi auzise glasul. Acum Lilo era la ea în odaie, aştepta poate să vină la el. Dar dacă, prea obosită, va adormi şi nu va mai veni, sau dacă, supărată, înadins nu va veni ? Oare aceasta va fi dovada definitivă că nu mai ţine la el ?

Dar Cristian nu-şi răspunse. Atîta slăbiciune îi era în suflet încît ştia că, oricum, va găsi mereu scuze...

Timpul trecea. Trecuse mai mult ca de obicei de cînd se liniştise casa, şi Lilo nu sosea. Nu, nu, şi alte ori Lilo întîrziase...

Cristian auzi o uşă, dar imediat înţelese că e altcineva. Probabil Mihaels, după pas. Căuta probabil apă sau cine ştie, i se făcuse foame... Apoi iar linişte, totală linişte. Apoi uşa odăii lui Cristian se deschise binişor şi Lilo apăru, ca de

obicei cu halatul ei albastru strîns pe ea, cu picioarele goale în pantofii ușori de mătase. Se opri o clipă în prag, apoi înaintă încet pînă la Cristian, care se ridicase în picioare. Lilo se așeză pe pat. Cristian se așeză lîngă ea. Își auzea din nou inima. Mai întîi tăcură mult timp, apoi Lilo întrebă încet :

— Petre, de ce n-ai venit ?

Părea tristă. Inima lui Cristian odată cu glasul lui Lilo căpătase un ritm curios. În durere sosise o alinare, ca o mîngîiere. Simțea și durerea și mîngîierea în același timp. Lilo era lîngă el. Venise.

— N-am putut, Lilo.

— De ce ?

— Nu se putea...

— Ai făcut înadins ca să mă întristezi...

— Lilo !

La lucrul acesta, Cristian nu se gîndise, și, totuși, ce mîngîiere în învinuire.

— Cum îți poți închipui așa ceva ?

— Atunci ? Te rugasem. De ce m-ai lăsat să plec ? De ce nu mi-ai spus că nu vii ? De ce m-ai mințit ?

Lilo avea dreptate. Totul se colora altfel acum. Lumini ciudate transformau tot ceea ce gîndise, tot ceea ce simțise.

— De cîtva timp ești atît de schimbat ! Cu totul ! Îmi ascunzi ceva. Mă chinuiești. Totul e schimbat între noi, totul e absurd. Nu știu cum să mă mai port cu tine. Mă lași să fac lucruri care n-au sens...

Aici glasul lui Lilo se înecă ușor în lacrimi, care nu cereau încă să fie plînse. Lilo își aminti cu oboseală și cu uimire că în noaptea aceea băuse prea mult, că plecase fără să-l mai cheme pe Cristian, înadins, și că la bal dansase enorm, cochetase cu toată lumea, glumind și fiind de o exuberanță extra-

ordinară, şi că-l lăsase pe Pitschau s-o sărute. Pitschau o rugase mereu, toată după-masa, să se lase sărutată, dar parcă mai mult în glumă, rîzînd, dar noaptea la bal, cînd o sărutase pe gură, de altfel fără voia ei, pusese deodată o nebănuită căldură şi duioşie. Se lipise de ea, strîns, şi o sărutase lung, fără ca Lilo, uimită, să se poată degaja. După aceea nu mai vorbise de loc cu ea şi nici n-a mai dansat, nici cu ea şi nici cu altcineva, ca şi cum i-ar fi părut rău de ceea ce făcuse. Părea supărat, trist. Nici nu venise cu ei acasă, cu toţii... Lilo avea remuşcări. Fusese cochetă cu el, îi era inconştient necaz că se potolise, că nu mai e îndrăgostit, voise să ştie cît de adevărată e liniştea lui. Acum ştia: Pitschau tot îndrăgostit era. Acum probabil suferea din nou... din vina ei... cochetăria ei...

De-ar fi ştiut Petre! Dar nu trebuia să ştie. Lilo se simţise prea prost după aceea, şi acum tot tristă era... Cristian era de vină de toate. Totuşi nu trebuia să ştie. După ce o sărutase Pitschau i se făcu intens dor de Cristian. Toate astea nu făcuseră decît să o apropie tot de el... Probabil el o aştepta acasă, apucat de una din crizele lui de melancolică isterie...

— Pentru ce m-ai lăsat să plec? N-ai auzit cum te chemam, cum te chema toată lumea?

— De ce n-ai venit tu aici?

— N-am venit o dată?

— Cu Pitschau?

— Nu, singură. Nu puteam să-l dau afară cînd a venit şi el. De ce nu l-ai dat tu afară?

— Şi apoi? N-ai spus că peste zece minute te reîntorci?

— Erau toţi în sufragerie. Atît aşteptau să mă vadă din nou intrînd la tine!... Nu ştii, n-ai înţeles cît e de greu cum trăim? Şi, în loc să-mi uşurezi situaţia, mereu găseşti

cîte ceva ca să mă chinuieşti ! Sînt absolut sigură că nu mă mai iubeşti ca înainte...

Aici Lilo începu să plîngă. Cristian, care, de cînd sosise Lilo la el în odaie, se lupta să n-o ia în braţe, nu mai putu rezista şi o cuprinse.

— Lilo !

Învinuirea era prea absurdă şi îmbucurătoare. Lilo hohoti. Într-adevăr, se simţea foarte nenorocită. Obosită peste măsură, dezgustată de ceea ce făcuse, necăjită pe Cristian, care căuta să fie din ce în ce mai straniu... El era de vină de toate. Pentru ce nu înţelegea că-i era greu să trăiască cu el în văzul tuturor. Şi apoi, să-l mai audă toată ziua plîngîndu-se de tot felul de lucruri imaginare sau eventuale. Şi totuşi, ce cald o strîngea acum în braţe, ce ocrotitoare îi era îmbrăţişarea...

Cristian cu Lilo în braţe era ca omul care se întoarce de la drum greu, acasă. Ar fi binecuvîntat-o pentru fiecare lacrimă a ei. Lilo îl respinse, dar în gestul ei era numai nevoia de a fi implorată să se lase mîngîiată, răsfăţată.

— Iubita mea, iubita mea, să mă ierţi. Iartă-mă. Te chinui şi mă chinui şi pe mine ca pe un cîine, ca un idiot. Sînt un nebun. Aş merita într-adevăr să te superi pe mine. Ai dreptate, dar dacă ai şti, Lilo, dacă ai şti ce greu îmi este...

Cristian făcu o pauză. Se oprise brusc, părea complet ameţit. Într-atît încît uită chiar s-o mai sărute pe Lilo ; pierdut, cuprins parcă de o mare spaimă. Lilo îl privi cu uimire. Ceva nou, neaşteptat, răsărise deodată în Cristian.

— Lilo... şopti.

Şi din nou Cristian făcu o pauză mare, ca respiraţia omului care se îneacă şi caută să iasă la suprafaţă.

— Te-am minţit... de cîtva timp te-am minţit...

Lilo se înspăimîntă mai mult de glasul lui decît de înțelesul spuselor lui, căci încă nu-și putea închipui despre ce era vorba.

— Petre, nu mă mai iubești ?

Cristian o privi ca un dement.

— Să nu te mai iubesc, Lilo ? !... Cu ultima mea picătură de sînge, în ultima graniță a cunoștinței mele nu ești decît tu, tu, numai tu ! Nici nu știu de unde aș putea începe să spun *eu* sau *tu*. Cred că dacă aș fi nebun, și încă pe tine te-aș recunoaște, orb, și te-aș vedea... Lilo... Pînă la tine n-am trăit și de la tine încolo ce-aș mai putea numi viață ? Copilul meu de lumină, femeia mea sfîntă, Lilo, nu mă mai întreba dacă te iubesc ori nu, căci simt că înnebunesc fără să pot găsi ce-ți răspunde. Mi-aș scoate inima din mine ca s-o vezi. Cînd respiri tu, trăiesc. Cînd te miști tu, știu că exist.

— Petre... atunci ?

Din nou Cristian avu privirea aceea de demență, irremediabil tristă.

— Trebuie să plec, Lilo.

— Să pleci acum ? Unde, Petre ? E noapte.

Voi să-l întrebe dacă are o repetiție la studio, dar se opri înspăimîntată de privirea lui. Într-adevăr, acum îi era teamă de el. Petre Cristian băuse și părea exaltat. De altfel, și ea băuse. Se simțea amețită.

— Petre, nu mă privi așa. De ce mă înspăimînți ?

— Nu trebuie să-ți fie teamă. Mie nu mi-e teamă decît de un singur lucru. Că nu mă mai iubești. Toate celelalte sînt ușoare. Orice va fi mai ușor... Dar nu te pot minți... Pe tine nu te pot minți...

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Lilo, de trei luni de zile nu mai am de lucru. Sînt absolut fără nici un ban şi nu mai am nici o speranţă de a găsi un lucru. Trăiesc din minciună ca un excroc. Te mint pe tine, pe mătuşa ta, pe toţi. Mint în fiecare clipă, cu fiecare gest, înspăimîntat că va trebui, dacă vorbesc, să mă despart de tine. Acum nu se mai poate. Totul se va afla, totuşi într-o zi. Înţelegi! Socoteam mereu ce valoare au lucrurile de-aici din odaie — Cristian arătă în jurul lui — şi apoi să plec cînd voi vedea că nu voi mai putea acoperi datoria. Am crezut, mereu am crezut, că voi găsi totuşi ceva de lucru: în fiecare zi, în fiecare ceas, dar nimic... De trei luni caut să nu afli tu, să nu te chinui şi tu, era singura mea mîngîiere că te vedeam veselă, nu voiam să te tulbur... Ah, Lilo, ceasurile petrecute departe de tine, singur prin grădini, pe străzi, ca un vagabond, prin studiouri, ca un cerşetor, ştiind că aş putea fi cu tine, că tu eşti acasă, că mă aştepţi crezînd că sînt la lucru, gîndindu-mă că în curînd va trebui să plec definitiv, pentru totdeauna...

O clipă, prins în vîltoarea destăinuirii, i se păru că nu se va mai putea opri de a-i spune că nu e divorţat, că Tereza e bigamă, de a-i destăinui tot, de a-i explica tot... Dar, cu toată tulburarea lui, se reculese. Brusc, tăcu.

Lilo, după ce-l privise cu uimire, acum plîngea cu hohote nestăpînite. I se părea că este pedepsită, iremediabil pedepsită pentru că greşise faţă de Cristian şi dragostea lor, lăsîndu-l pe Pitschau s-o sărute. Acum i se părea că va muri dacă Cristian va pleca de lîngă ea. I se părea că fusese criminală faţă de ea şi de Cristian pentru fiecare clipă cît nu fusese lîngă el, criminală că nu ghicise nimic, că nu bănuise nimic, că-l lăsase să se chinuie, că nu-l ajutase cu nimic şi, peste

toate, se adăugau deodată şi remuşcările pentru purtarea ei faţă de Pitschau: băiatul era încă îndrăgostit, ea fusese cochetă, abia părea că s-a potolit şi el în ultimul timp, şi ea îl aţîţase iar. Îi era parcă necaz că se potolise, că n-o mai iubeşte. Acum, suferinţa începuse şi pentru el din nou... Numai şi numai din vina ei, toate din vina ei.

— Petre, Petre...

Erau strîns îmbrăţişaţi, ca doi oameni care caută să se salveze de la înec, agăţîndu-se unul de altul. Îmbrăţişarea lor avea ceva tragic. Se ţineau atît de strînşi, ca şi cum ar fi avut de luptat cu o forţă care ar fi încercat în chiar clipa aceea să-i despartă. Numele lor spuse la infinit, cu chemări oarbe, chemările adîncului, ale sufletului speriat, ca şi cum despărţirea se şi făcuse, şi nu se mai găseau. Gurile se căutau în şoaptele spuse de întunericul în care căzuseră.

— Petre...

— Lilo...

— Să nu mă laşi niciodată, Petre...

— Niciodată.

— Orice-ar fi !

— Orice-ar fi !

Nu ştia nici ea ce cere, nici el ce făgăduieşte. Cuvintele erau numai descîntate, ca să înlăture răul.

— Te iubesc atît de mult, Lilo, încît orice mi se pare uşor dacă ştiu că nu-ţi sînt indiferent. Azi-noapte, am suferit îngrozitor. Tu ai plecat veselă. Te-am văzut dansînd în sufragerie cu Pitschau. Te ţinea atît de strîns... Tu nu păreai nemulţumită. Eraţi atît de tineri... Mi-am spus că nu am dreptul să vă împiedic să fiţi fericiţi. Am vrut să plec, Lilo, să plec pentru totdeauna... dar n-am putut...

Lilo era înspăimîntată de tot ce auzea. Cristian fusese gelos pe Pitschau tocmai în aceeaşi zi. Simţise deci... Dacă pleca ?

Lilo se strînse mai tare de Cristian.

— Petre...

— Apoi m-am mai liniştit. M-am liniştit din laşitate, pentru că n-am avut puterea să plec fără a te mai vedea o dată.

Plîngeau amîndoi, ca la înmormîntarea dragostei lor.

— Petre, jură că niciodată n-ai să faci aşa ceva. Aş putea muri de disperare. Jură !

— Jur !

Jurăminţi peste jurăminţi. Aşa cum altul aşază jaloane ca să fie drumul mai uşor, el aşeza jurăminte care-l împiedicau de a se mai mişca. Auzea glasul Terezei : „N-ai să spui niciodată nimic. Jură..." Şi Cristian jura. „Petre, să nu mă părăseşti niciodată", striga Lilo şi Cristian jura.

— Trebuie să mai cauţi de lucru.

— De trei luni caut ca un disperat.

— Poate ai să găseşti...

— Nu pot trăi aşa, nu mai pot ! E hoţie. Sînt un ticălos. Trebuia să plec de cum am văzut că ţii la mine. Nu aveam dreptul să-ţi stric viaţa. Trebuia să plec. M-ai fi uitat.

— Nu mă iubeşti de poţi vorbi aşa. Nu ţii seamă că te-am iubit, de poţi vorbi aşa ?

— Învinuieşte-mă de orice numai că nu te iubesc nu. E îngrozitor !

— Acum trebuie însă să minţim. Nu poţi pleca şi eu să nu te mai văd ! Trebuie să mai stai. Vom minţi acum amîndoi. Îţi va fi mai uşor. Vei minţi pentru mine. Vei plăti mai tîrziu... Poate, totuşi, găseşti de lucru...

— Nu mai pot conta pe aşteptarea asta.

— Trebuie găsit altceva, Petre.

— Ce se poate altceva decît bani ca să plătesc ?

— Mai întîi trebuie găsit mijlocul de a-i spune mătuşii mele că nu plăteşti acum fără ca să te dea afară. Trebuie cîştigat timp.

— De trei luni nu fac decît asta. Numai eu ştiu ce echilibristică obositoare, înjositoare. Cîteodată, numai la gîndul că va trebui s-o întîlnesc, simţeam că o sudoare rece îmi umezeşte fruntea. Seara, obosit, doresc să vin acasă, să mă odihnesc, să stau cu tine şi mă îngrozesc. Stau în stradă, în frig, ceasuri întregi, privind la geamul ei pînă văd că se stinge lumina. Abia atunci intru în casă, ca un hoţ. Acum e frig şi totuşi nu îndrăznesc nici măcar să aştept în vreo cofetărie sau bodegă de peste drum, ca să nu cumva să afle ea. Ce-i mai pot spune ? Imi este teamă că faţa mea, glasul meu, mişcările mele să nu mă trădeze şi să nu priceapă cumva toată deznădejdea mea. Va fi fără milă, nu mă va tolera nici o zi. Nici un ceas.

— Poate va fi altfel dacă mă voi amesteca şi eu. Niciodată nu m-am amestecat. Poate am şi eu de spus un cuvînt în casa asta. O parte din avere este şi a mea.

— Lilo... va fi... îngrozitor ! Nu, nu aşa... aşa nu se poate...

— Va fi mai îngrozitor dacă ne despărţim !

— Bine, dar ce argument îi poţi da mătuşii tale în locul chiriei ?

— Îi voi spune că te iubesc.

Cristian se înspăimîntă. Într-adevăr. Lilo era capabilă acum de orice. Dar tocmai asta trebuia evitat.

— Lilo, te rog... te... implor, să nu faci așa ceva. Va fi sfîrșitul.

— Pentru ce ?

— Pentru că abia atunci va începe să vrea să mă vadă plecat, definitiv plecat.

— Va înțelege că... am fost cu tine.

Luiza Schultze era capabilă să-l dea imediat afară sau să-l ducă, sub amenințarea cu revolverul, la oficiul stării civile, ca să-l căsătorească, și apoi direct la tribunal, ca să-l divorțeze. Era capabilă de orice. Să-l denunțe că e conspirator, că e criminal cu acte false, să inventeze că e spion, era capabilă de toate indiscrețiile, de toate josniciile...

— Lilo, cred că n-o cunoști pe mătușa ta...

— Va trebui să admită că, pentru cîtva timp, nu ai de lucru și că mai tîrziu, cînd vei avea, vei plăti. A văzut cum ai cheltuit cînd ai cîștigat cîtva timp. Nu-i cer decît puțină răbdare pentru un chiriaș care a plătit mai mult ca ceilalți și care va plăti mai tîrziu ceea ce datorează.

— Lilo, se poate să nu mai găsesc mult timp de lucru. Ce-am lucrat era clandestin. Acum se poate întîmpla să fiu dat afară din Germania. Este șomaj. Nu au de lucru nici pentru ai lor. Pentru ce niciodată nu ai vrut să înțelegi acest lucru ? Totul ar fi fost simplificat...

— Dacă te-ai căsători cu mine, nu te-ar mai da afară... Petre Cristian tresări îngrijorat.

— O căsătorie... acum... cu mine, Lilo ? te rog să nu mai vorbești astfel de lucruri. E înspăimîntător !

— Petre ! Nu vreau să te pierd !

— Nu mă pierzi ! Sînt al tău pentru totdeauna. Orice s-ar întîmpla, oriunde aș fi !

— Nu pot gîndi să fii departe de mine. Nu pot suporta despărțirea. Am nevoie de prezența ta aici.

Ce bine, ce imens bine i-ar fi făcut lui Cristian ca Lilo să-i spuie că poate pleca departe, că poate lipsi cît de mult, că ea nu-l va uita, că-l va aștepta mereu, că orice va fi, se va gîndi la el mereu. Dar Cristian simțea că disperarea lui Lilo era practică, pămîntească, naturală, că nu poate trăi în visuri...

— Lilo, gîndește-te, au mai fost timpuri tot atît de grele pentru mine și apoi din nou timpuri bune. Că am mai fost dat afară din Berlin de două ori, și apoi din nou am putut reveni. Este a treia oară că sînt în acest oraș... Voi reveni...

— Dar nu vreau să pleci. Tocmai asta nu vreau. Trebuie găsit un mijloc. Nu pot să te văd plecînd. Numai cînd mă gîndesc la bagajul tău și simt că nu pot! Nu pot să aștept... Fiecare clipă mi se pare un iad, singură din nou în pensiunea asta, cu Uleind, cu toți, cu scandalurile... Pentru ce suferința asta? Eu vreau să fiu cu tine, vreau să plec cu tine. Am să plec cu tine. O să îndur mizeria cu tine. Atunci ai să te hotărăști să mă iei de nevastă.

Lilo hohotea din nou, Cristian simțea că înnebunește.

— Lilo, trebuie să te liniștești ca să înțelegi bine situația. Durerea ta complică lucrurile. Dacă poți să ai puțină încredere în mine, în cuvintele mele. Eu cunosc mai bine ceea ce e posibil și ceea ce e imposibil. Trebuie să socotim ce este natural să se întîmple. Din pricina asta nu îndrăzneam să-ți spun nimic: mi-era teamă de durerea ta, că nu vei ști să rabzi. Ce vrei tu, nu se poate acum. Ar fi criminal din partea mea. Mai tîrziu poate... cine știe? !

— Nu vreau să rabd. Cred că trebuie luptat.

— Tocmai aici e greșeala ta. Sîntem în voia soartei. Singurul lucru care ne mai aparține sînt sufletele noastre.

— Nu vreau, Petre. Nu vreau. Tu poți, eu nu pot așa. Eu te vreau aici, cu mine... noaptea... ziua...

— Dar, Lilo...

— Petre... nu pot !

Petre Cristian își cuprinse capul în mîini.

— Taci, Lilo ! Taci ! Stai acum o clipă liniștită cu mine. Om vedea mîine ce este de făcut. Sînt atît de epuizat încît mi se pare că am să înnebunesc. Nu există nici o soluție decît... un miracol. Sînt obosit, prea obosit. Nu vreau acum decît cîteva ceasuri de odihnă. Tu ești aici. Ai venit... Te-am așteptat... A fost o zi îngrozitoare. Acum să ne odihnim... Sînt mai liniștit că ți-am spus ție... Mîine... mîine...

— Petre, o singură rugăminte : Să nu-i spui încă mătușii mele nimic. Ceea ce ai făcut pînă acum să faci și de-acum înainte. Trebuie mințit încă. Te rog...

— Dar cît, cît timp ? !

— Nu știu. Om vedea. Dar făgăduiește, Petre. Făgăduiește ! Jură ! Jură, Petre, că nu vei face nimic fără știrea mea. Te rog, jură !

— Jur !

Oboseala desfășurase aripi atît de imense și negre asupra gîndurilor lui, încît orice era mai ușor decît să mai gîndească, să mai dorească. Orice era inutil : și jurăminte, și voință, și luptă. Însăși renunțarea devenise inutilă, fiind întrecută de destin...

Brațele lui Lilo îl învăluiră ca o mîngîiere. Glasul ei se făcu șoaptă.

— Mai sînt două ceasuri pînă la ziuă, Petre, sînt cu tine...

Lilo ațipise lîngă el. Afară se lumina de ziuă. Geamurile căpătaseră o transparență blîndă. Lumina slabă a lămpii de pe noptieră pălea. Fața lui Lilo se odihnea în deplină liniște. Respirația era abia perceptibilă. O paloare fără pată da obrazului ei o imaterializare florală. Genele așezau o umbră liniștită, ca un văl tainic. Buclele părului erau risipite pe pernă. Cristian o privea. Somnul îi despărțise. Erau fiecare în altă lume.

„N-ai să mă părăsești niciodată, Petre ?"

„Niciodată..."

Și totuși va veni clipa cînd va trebui să plece. Ceea ce nu avusese puterea să facă nici în prima clipă a întîlnirii lor, nici în clipa în care fericirea îi dase tot ceea ce putea da, nici în clipa cînd înțelesese că lupta e inutilă, se va întîmpla totuși. Dar care este omul care știe ce vrea, spune „vreau" și face întocmai ?

CAPITOLUL XVII

Uleind era în sufragerie, aşezat pe un scaun în faţa mesei şi citea cu atenţie. Îngrijit, prea curat, meticulos de curat, părea mai slab ca de obicei, mai palid. Tendoanele gîtului erau vizibile, urechile transparente. Părul, foarte bine periat, lipit de cap fără ca nici un fir să nu depăşească locul lui, lucea uns prea tare sau poate încă ud.

Uşa se deschise şi Grete apăru în odaie cu un teanc de farfurii. Le puse pe dulap şi începu să le şteargă şi apoi să pună masa. Uleind o privi o clipă şi-i spuse în şoaptă, rînjind :

— Vezi să nu spargi nimic...

— Asta-mi mai lipseşte, că vă amestecaţi şi dumneavoastră... De ce citiţi aici ? Nu e destul de cald la dumneavoastră în odaie ?

— Ce face domnişoara Luiza Schultze ?

— Vă este dor de ea ?

Uleind se strîmbă.

Grete izbucni în rîs, dar se întrerupse brusc privind speriată în jurul ei. Domnişoara Schultze era în bucătărie. O putea auzi. Grete scoase din buzunarul şorţului o hîrtie, o privi nedumerită, apoi îl întrebă pe Uleind :

— Poate ştiţi dumneavoastră, domnule Uleind. Uite, am aici, la cuvinte încrucişate... orizontal 6, o jertfă a revoluţiei franceze...

Dar în odaie apăru, pe neaşteptate, Luiza Schultze. Grete vîrî hîrtiuţa vertiginos în buzunar şi începu iarăşi să şteargă farfuriile cu hotărîre.

— Ce faci aici ? Poate flirtezi cu domnul Uleind ? Repede în bucătărie că te pleznesc...

— Dar...

— Nici un dar ! Afară !

Edmond Uleind vîrîse capul în carte şi păru că citeşte cu mare atenţie. Luiza Schultze se apropie de masă cu hotărîre şi, bătînd cu degetul în lemn, ca să-i atragă atenţia, aşteptă în faţa lui, în picioare. Uleind ridică capul din carte, o privi fix, ca şi cînd n-ar fi văzut-o, cu o privire total pierdută.

— Domnule Uleind, domnule Uleind nu mă vezi ?

— Poftim ?

— Bine că te-am găsit. Mă evitai. Cum se face că te găsesc aici ? Credeam că trebuie să te dau pe lista dispăruţilor.

— Te evitam ? Dacă voiam să te evit, n-aş fi stat în sufragerie.

— Bine, bine, las' că ştiu eu. Eh !

— Ce e ?

— Nu spui nimic ?

— Ce să spun ?

— Cum, ce spui ? Pînă acum nu mi-ai făcut niciodată aşa ceva ! Ce e cu chiria ?

— Care chirie ?

— Chiria pe care mi-o datorezi.

— Ce-i cu ea ?

— Domnule Uleind, îți bați joc de mine ?

— Nu cred. Poate fără să-mi dau seama, scumpă domnișoară.

— Atunci ?

— Atunci ce ?

— De ce nu mi-o plătești ?

— Cu ce să ți-o plătesc ?

Fața domnișoarei Schultze avu o expresie foarte nelămurită. Părea că nu știe nici ea ce trebuie să creadă. Nu-și da seama dacă Uleind glumește, își bate joc sau e într-adevăr inconștient. Nu-i plătise de o lună și jumătate, el care era cel mai corect, cel mai punctual dintre toți.

— Domnule Uleind, îți repet : dumneata nu mi-ai plătit chiria de o lună și jumătate.

— Exact.

— Și ?

— Și nimic.

— Cum nimic ! Îți bați joc de mine ? Ce vrei de la mine ? Văd că trebuie să mă exprim mai deslușit. Te rog să-mi dai banii pentru chirie, să-ți achiți datoria.

— N-am bani.

— Cum n-ai bani ?

— Bine. N-am bani.

— Cum n-ai bani ?

— N-am bani. Ce nu se poate întîmpla omului ?

Domnișoara Schultze fu atît de mirată încît respirația i se opri. Uleind părea total liniștit, ca și cînd ar fi natural să nu aibă bani și nici să nu-i pese sau să caute să se scuze. O privi cu o vădită curiozitate, o clipă, începu din nou să citească. Domnișoara Schultze se înroși la față. Făcu o sforțare

pentru a începe din nou să vorbească fără să urle. Mâinile ei avură o mișcare, ca și cum și-ar fi pierdut echilibrul.

— Domnule... Uleind, dumneata glumești ?

— Pentru ce să glumesc, domnișoară Schultze ? Crezi că viața aici, în pensiunea dumitale, este atît de... hazlie încît să invite pe om la glume !

Uleind reîncepu să citească.

Luiza Schultze nici nu mai auzea ironiile lui Uleind. Glasul, acum, îi era tremurat :

— Dumneata ai plătit întotdeauna regulat... Nu ești o persoană lipsită de mijloace...

— Exact.

— Cînd ai de gînd să-mi plătești ?

— Nu știu.

— Te rog să-mi plătești imediat !

— N-am bani.

— Atunci să pleci imediat.

— Nu. Nu plec. N-am bani. Cu ce să plec ? Cine vrei să mă primească fără bani ?

— Cum n-ai ? Cum, cum să pleci ? Cum, cine să te ție ? Dar eu de ce să te țiu ?

— O, dumneata e altceva. Ne cunoaștem de mult, rînji Uleind.

— Domnule Uleind, termină gluma și dă-mi imediat banii, că o să fie rău.

— N-am bani.

Domnișoara Schultze începu să gesticuleze, scoasă din fire :

— Dar ce-mi pasă mie că n-ai bani ! Trebuie să ai ! Împrumută ! Fă bani ! Omoară ! Dar bani trebuie să ai ! Cine-a mai văzut așa ceva ? Obrăznicia asta la mine-n casă ! Cine stă aici trebuie să aibă bani...

— N-am bani...

Edmond Uleind era tot atît de liniştit, şi parcă singurul lucru care-l plictisea era că nu e lăsat să citească. Privirile îi alunecau mereu spre carte. Luiza Schultze se simţea atît de enervată încît nu ştia dacă va izbucni în plîns sau dacă va sări să-l bată pe Uleind. Niciodată nu i se întîmplase să-i vorbească cineva atît de liniştit, cînd nu plătise chiria. Niciodată nimeni nu-i anunţase o întîrziere a plăţii chiriei cu un astfel de ton. Uleind era ori nebun, ori inconştient, ori mai obraznic decît îşi putea închipui cineva. Luiza Schultze îşi simţea creierul zdruncinat. Nu putea crede să fie pe lume cineva atît de obraznic : nu ştia cum să mai înceapă a vorbi, ca să primească o explicaţie din partea lui.

— Aştept de o lună şi jumătate. Am răbdat destul, nu ?

— O lună şi jumătate ? Nu e aşa de mult. De cînd n-a plătit Cristian ? Patru-cinci luni ? Spune drept : pentru ce pe mine nu mă rabzi deloc ?

Dar Luiza Schultze izbucni în răcnete :

— Asta nu te priveşte ! Am să te dau afară cu el cu tot ! E o bătaie de joc a muncii mele !

— N-am bani ! Poţi să mă omori : n-am bani. Degeaba te enervezi.

— Mă enervez ! Îndrăzneşti să-mi spui că mă enervez ? Mai ai obrazul să comentezi purtarea mea ? Am crezut că eşti altfel decît ceilalţi, dar eşti o lichea, un derbedeu... Vrei să trăieşti pe socoteala mea şi mă mai sfătuieşti să nu mă enervez ? Las' c-am să-ţi arăt eu cine sînt...

Luiza Schultze urla atît de tare încît vinele gîtului i se umflară. De cîteva secunde, uşa se deschise binişor şi Grete vîrîse capul, apoi intrase chiar de tot în odaie. Părea foarte interesată.

Edmond Uleind o privi tot atît de liniştit, apoi şopti mai mult ca pentru el :

— Adică bani... aş avea eu...

Scoase din buzunar un portmoneu şi începu să răsfoiască bancnote.

— Da, bani am... Uite, vezi, bani...

Luiza Schultze oftă şi întinse imediat mîna. Uleind se retrase uşurel şi numără încetişor banii, mormăind :

— Da, bani aş avea, da, aş avea... dar îmi trebuiesc pentru... alte datorii... mai urgente... mai importante...

Cu banii în mînă o privi foarte blînd. Îi surîdea chiar. Dar Luiza Schultze începu să urle :

— Ce ? Ce-ai spus ?

— Am spus că banii ăştia îmi trebuiesc pentru alte datorii mai urgente.

— Pentru alte datorii ? ! Crezi că eu... Şi eu... eu... eu...

Abia mai putea respira. Era periculos de congestionată. Deodată, Uleind îi întinse încet teancul de bani.

— Uite, ţine banii. Sînt ai dumitale. N-aş vrea să te am pe conştiinţă.

Luiza Schultze îi smulse, cu o mişcare sălbatică, obraznică şi flămîndă. Bolborosi :

— Pentru ce ? Banii... mei... Ce-a fost asta ? Comedia... asta... Eşti un diavol... spurcat...

— O, nimic deosebit... Voiam numai să controlez ce simte Cristian cînd nu plăteşte chiria. Drept să-ţi spun, e de plîns, sărmanul. N-aş vrea să fiu în pielea lui. Te felicit.

— Cristian... Ce simte Cristian ? Ia să mă laşi pe mine cu astfel de glume ! Asta-i treabă de om ? Las' c-ai să vezi ce simte şi Cristian...

Uleind se întoarse către Grete :

— Grete, uite, asta e pentru tine. Două mărci. Ia-i!

Grete azvîrli o privire către Luiza Schultze şi spuse:

— Banii mei stau la domnişoara Schultze.

— Ah, aşa! Atunci mai bine să stea la mine. E mai sigur.

Încet, Uleind vîrî banii înapoi în buzunar.

Luiza Schultze o privi pe Grete cu furie, apoi o întrebă strigînd:

— Ce-ai în mînă? Ce ascunzi?

— Cartonul pentru închiriat odaia. Am auzit că vă certaţi cu domnul Uleind şi am crezut...

— Bravo, bravo! Practică, nu glumă! Totul merge ca pe roate!

Se ridică şi cu cartea în mînă, începu să se plimbe prin odaie, dar cînd Luiza Schultze vru să plece, el o opri bătînd-o uşurel cu cartea pe umăr:

— Încă o întrebare, scumpă domnişoară Schultze, fă-mi te rog plăcerea şi lămureşte-mă: pentru ce rabzi ca Cristian să nu plătească patru-cinci luni şi pe mine voiai să mă dai afară după o lună şi jumătate? Ce este acest mister?

— Ce te priveşte pe dumneata ce fac eu la mine-n casă?

— Mă gîndeam că poate eşti şi dumneata amorezată de el.

Grete începu să rîdă ascuţit.

— Taci, idioato! Iar dumitale atîta pot să-ţi spun: eşti smintit! Du-te la sanatoriu...

Luiza Schultze simţea că l-ar lua la bătaie dacă nu s-ar stăpîni puţin. Omul acesta era într-adevăr primejdios. Ieşi repede din odaie. Nu mai putu suporta să-l vadă.

Imediat ce Luiza Schultze ieşi din odaie, faţa lui Uleind se schimbă. O mare apatie îi cuprinse trăsăturile. O durere, durerea omului profund neurastenic, căruia îi e frică de gîndurile lui, de fiinţa lui. Începu să se plimbe încet de colo-colo, fără s-o mai bage în seamă pe Grete, care-l privea cu interes. Din întîmplare îi căzură ochii asupra fetei care-i sta în faţă. Aproape că se împiedică de ea.

— Ce te uiţi aşa la mine ? Sînt frumos, nu ?

Grete rîse uşurel, jenată.

— Nu, frumos, nu... nu de aia... Voiam să vă întreb dacă nu ştiţi cine a fost jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6...

— Na banii tăi. Nu-i mai da domnişoarei Schultze. Ascunde-i. Poate ţi-o trebui cînd ai să vrei să pleci de-aici...

Grete rămase uimită, cu banii într-o mînă şi hîrtiuţa în cealaltă. Uleind începu din nou să se plimbe, cu mişcări nervoase completate de ticuri ale feţei.

— Grete, adu peria şi mă perie...

— Păi... v-am periat hainele azi-dimineaţă...

— Totuşi, totuşi. Mă simt murdar... Grete... foarte murdar...

Îşi privea mîinile cu mare atenţie pe o parte şi pe cealaltă.

— Grete... îţi place viaţa ?

— Viaţa ?

Grete ar vrea să rîdă, dar un sentiment curios de teamă o opreşte. Privirea lui Uleind e atît de neliniştită...

— Mie mi-e frică de ea, Grete, mi-e frică...

— De domnișoara Schultze ?

— Nu, Grete, nu de domnișoara Schultze... în sfîrșit, o să vedem...

— Domnule Uleind, nu puteți să-mi spuneți cine a fost o jertfă a revoluției franceze, orizontal 6 ? Dumneavoastră citiți toată ziua...

— O jertfă ?... Au fost mai multe jertfe. Una mai mult sau mai puțin n-are a face...

— Eu întreb de cea din orizontal 6.

— Nu, n-are nici o importanță... nici o importanță...

Uleind se mai plimbă cîteva secunde, apoi intră la el în odaie cu același pas de somnambul. Grete îl urmări cu privirea, dar, auzind prin apropiere pasul domnișoarei Schultze, pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie, ascunse repede hîrtia și banii în buzunar. Luiza Schultze reapăru în sufragerie strigînd :

— Grete, Grete !

— Poftim ! Aci sînt !

— Ce faci ?

— Păi... mă gîndeam să pun masa.

— Mi se pare că te gîndeai să-ți trag două palme ! De ce n-ai luat banii domnului Uleind ?

— Nu l-am refuzat...

— Idioato ! De ce i-ai spus că-i țin eu ? Ce-nțelege el din ce facem noi ?

— Am crezut...

— Ai crezut... că ești proastă. Ai pierdut banii !

— Nu, că mi i-a dat.

— De ce nu vorbești deslușit ? Dă-i să-i punem bine, prostuțo !

— Poftim !

O clipă, faţa domnişoarei Schultze se îmblînzi. Încurajată, Grete o întrebă :

— Poate că dumneavoastră ştiţi cine a fost o jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6 ?

— O jertfă a revoluţiei franceze ? Dracu să-i ia ! Cine dracu se mai ocupă de francezi ? N-am eu destule cu ale mele, ca să mă mai ocup şi de francezi ! Eşti aici de un ceas şi n-ai terminat de pus masa !

Se apropie de masă şi începu s-o ajute pe Grete. Părea îngîndurată, perplexă. Socotea tacîmurile cu vîrful degetului.

— Ia vezi de ia tacîmul francezului ăstuia şi du-l de aici ! Am să vă arăt eu vouă la toţi !

— Păi ăsta e tacîmul domnului Cristian ! Dumnealui nu e francez.

— Asta ştiu şi eu, fără să-mi mai spui tu ! Ce te uiţi la mine aşa ? Ai auzit sau nu ? Ia tacîmul de-aici şi du-te !

— El nu mănîncă azi ? Şi-a stricat stomacul ?

— Ia tacîmul şi tacă-ţi gura ! În toate te-amesteci ! Sau nu-ţi place cum conduc casa ?

— Parcă dacă nu mi-ar place aţi conduce-o altfel !

— Taci ! Taci ! Cum îţi permiţi ? Asta e adevărată anarhie !

Grete încerca să se ţie să nu rîdă, dar se îneca în hohote care-i izbucneau pe nas.

— Ce nechezi aşa, ca o iapă ? Dacă mai scoţi o vorbă, te omor ! Asta nu mai e pensiune, e casă de nebuni !

— Aşa zic şi eu...

— Taci, obraznico, şi ieşi afară ! strigă Luiza Schultze, înroşindu-se violent.

Grete o zbughi afară cu tacîmul lui Cristian în braţe. Luiza Schultze se plimbă în jurul mesei, împingînd farfuriile şi scaunele în aşa fel încît să nu se vadă că lipseşte un tacîm. Apoi, cu acelaşi aer de violentă hotărîre, se aşază la locul ei în capul mesei.

— Grete, Grete !

— Poftim ?

— Sînt toţi în vizuinile lor ?

— Sînt.

— Ei, atunci sună gongul !

Grete luă gongul de pe dulap şi sună de cîteva ori.

— Ajunge ! Ho ! Că n-or fi surzi !

Primul care sosi fu Mihaels, bine dispus, ca de obicei.

— Mi-e foame azi !

— Azi, azi ! Cînd nu ţi-e dumitale foame ? La înmormîntare o să ţi se cînte „mi-e foame" în loc de „veşnica pomenire".

— Gluma asta e aşa de bună, scumpă domnişoară, încît te sfătuiesc s-o trimiţi la o revistă umoristică. O să ţi-o plătească bine...

— Aş prefera să-mi plătească chiriaşii regulat.

— Farfuria pe care o aveţi acum în mînă e a mea. Luaţi lucrul acesta în consideraţie şi umpleţi-o bine...

— După cîte ştiu, nici dumneata, domnule Mihaels, nu plăteşti nimic în plus. De cîtva timp, aţi început să credeţi că pe mine nu mă costă nimic... că eu capăt totul gratis de la Stat...

Pe rînd intrară în sufragerie Lemke, Pitschau, apoi Uleind şi, în urmă, Lilo. Fiecare se aşeză la locul lui. Erau tăcuţi, iar cuvintele, rare, păreau rostite de manechine ce împlinesc un ritual, căruia nimeni nu-i mai cunoaşte sensul. Singurul lucru viu era grija domnişoarei Schultze să nu fie risipă la masă. În liniştea care se făcuse, ea părea că urmăreşte fiecare înghiţitură a fiecărui chiriaş în parte. Era dirijorul simfoniei tacîmului, al ritmurilor cuţitelor şi furculiţelor...

— Grete, ai uitat să-mi dai sticla mea de bere, spuse Mihaels.

— Grete, du-te de adu sticla de bere, spuse Luiza Schultze.

— Profesorul nu e acasă ? întrebă Lemke.

— Ştiţi că întotdeauna întîrzie, răspunse Pitschau.

— Domnişoară Schultze, coniac ai în casă ? întrebă Uleind.

— Am. De ce să n-am ? Ce, nu te simţi bine ? Ce, nu ţi-a priit ?

— Aş vrea un păhărel.

— Adevărat, eşti cam palid, îi spuse Mihaels, în faţa căruia Grete aşeza berea.

— Grete, adu de la mine din odaie, din dulapul meu, sticla de coniac.

Kurt Pitschau şopti :

— Şi vezi să nu spargi nimic...

Domnişoara Schultze se întoarse către Grete, ca arsă :

— Taci din gură, obraznico !

— De ce să tac ? se miră Grete. N-am vorbit...

— Cum de ce ? Cum de ce ? Auzi, ce obraznică !

Pitschau şi Lemke rîdeau cu hohote.

— N-a vorbit Grete, o apără Lemke.

— Adu coniacul, hai, mişcă ! Toţi v-aţi obrăznicit ! O să trebuiască să vă cam pieptăn pe fiecare în parte...

— Da, că pîn-acum ai fost prea drăgălaşă, murmură Mihaels.

— Am fost prea bună !

— Minunea secolului !

— Dacă vă place, bine ! Dacă nu, mutaţi-vă !

Grete sosi cu sticla de coniac. Domnişoara Schultze luă păhărelul şi sticla, destupă sticla şi se pregăti să toarne.

— Plin sau pe jumătate ? E tare.

— Plin.

Uleind bău, strîmbîndu-se.

— Parcă ai bea ulei de ricină, îi spuse Mihaels.

Lilo privise de cîteva ori, neliniştită, către uşa odăii lui Cristian. Să nu fi auzit gongul ? Ştia, totuşi, că mătuşii ei nu-i place că întîrzie chiriaşii de la masă. Ar fi putut face măcar atîta lucru, ca să evite neplăcerile insuportabile din ultima vreme. Trecuse încă o lună de zile, grele, de cînd Lilo ştia că Cristian e fără bani şi fără lucru şi fără nici o speranţă de a găsi ceva. Trăiau într-o tensiune obositoare, dureroasă şi cu desăvîrşire fără nădejde. Cu fiecare zi înţelegea mai bine că situaţia devine din ce în ce mai imposibilă. Erau ca nişte oameni plecaţi de la lumină, ajunşi în întuneric, neştiind unde-i duce drumul început. Zilele nu erau decît o aşteptare inutilă, aşteptarea unui miracol în care nici unul nu mai crede. Le era teamă de fiecare mişcare a lor, de fiecare întrebare, de fiecare frază a celor din jur. Trăiau ca hoţii ascunşi într-o casă plină de oameni, temîndu-se în fiecare clipă să nu fie descoperiţi. Întîlnirile lor luaseră un ton de deznădejde obosită. Parcă fiecare

îmbrățișare era o sfîșiere, de fiecare dată despărțirea pentru totdeauna. Nu știau niciodată dacă nu era ultima.

Cristian arăta obosit, o deprimare liniștită înlocuise revolta și vorbăria primelor timpuri. Părea absent, pe altă lume, că nu participă cu nimic la cele ce se întîmplă în jurul lui. Cu Lilo era tăcut, nerăspunzînd la întrebări decît cu ușoare mîngîieri, neatente. O întrebare trebuia repetată de cîteva ori, ca s-o înțeleagă. Toți ai pensiunii observaseră acest lucru și îl tratau de poet, inspirat, inventator, mistic, visător... Dar nici aceste lucruri nu păreau să ajungă pînă la el. Plutea într-un calm foarte ciudat și neliniștitor : părea că a găsit un echilibru tainic și că nu mai stă în casă și cu Lilo decît din apatie, din lipsă de putere de a se concentra asupra situației sale.

Luiza Schultze observase starea lui Petre Cristian și, cu toate că nu aflase nimic precis, purtarea ei față de el se schimbase repede și pronunțat. O lipsă totală de respect față de Cristian era acum precumpănitoare. O ploaie de ironii din partea ei se abătea asupra lui cu orice ocazie, ca sfidare, cu obrăznicie, de față cu toți ceilalți.

Sub pretext că a rămas fără bani în casă și că nu-l mai poate aștepta, îi vînduse din costume fără știrea lui, spunînd numai cu un surîs acru și îngîmfat :

— Cînd ai să iei banii care ți se datorează acolo unde lucrezi, domnule profesor, îți cumperi altele noi. Un om cochet ca dumneata trebuie să fie încîntat că i se dă ocazia să-și facă haine noi. Pentru că, la drept vorbind, am impresia că domnii cu care lucrezi dumneata sînt cam nerușinați, de întîrzie atît cu plata. Poate or fi oameni care se simt bine cînd au datorii...

— Da... desigur... bîlbîise Cristian.

Luiza Schultze îl controla acum la fiecare mișcare. Cît și ce anume vorbește la telefon, cît timp face baie — și-i spunea că

numai oamenii murdari se spală atît — cît de tîrziu stătea seara, de cîte ori își schimba rufele și ciorapii, cît mănîncă. Controla obiectele pe care le avea Cristian, ca un cămătar care are de gînd să cumpere. Întreba cu nerușinare : „Domnule Cristian, tabacherea dumitale e de argint, nu ?", „Domnule Cristian, serviciul de toaletă e de baga veritabilă, da ?" Totuși, cu toate că aceste întrebări erau spuse cu o ironie violentă și cu priviri fixe, cînd în ochii lui, cînd în ai lui Lilo, totuși nu îndrăznea însă să pună lucrurile la punct : desigur, îi era încă teamă. Înțelesese că nu cu Cristian s-ar certa, ci cu Lilo.

Ușa odăii lui Cristian se deschise binișor și el apăru în sufragerie. Înaintă timid spre masă.

— Bună ziua, zise.

Toți îi răspunseră, mormăind în cor. Cristian, ajunse în fața mesei, își căută tacîmul. Ceilalți priveau și ei.

— Lipsește tacîmul domnului profesor, spuse Mihaels, care se trase să-i facă loc, ca de obicei, lîngă el. Stai, stai, că-ți fac loc imediat, dragă profesore...

Cristian își aruncă ochii către Luiza Schultze. Privirile lor se întîlniră. Cristian simți un cuțit în inimă. Se înroși violent și-i spuse lui Mihaels care-l trăgea de haină ca să-l așeze :

— Nu, nu... azi nu mănînc... voiam numai așa... mulțumesc... mă-ntorc la mine-n odaie...

Plecă imediat, încet, cu pasul penibil. În jurul mesei se făcu o liniște mormîntală. Lilo se făcuse palidă, totuși, stăpînindu-se, spuse tare :

— Grete, de ce n-are tacîm domnul profesor ?

Grete privi cu spaimă către Luiza Schultze, care răspunsese răspicat :

— Pentru că nu i-am dat voie eu să-l pună.

Uleind şopti :

— Cine n-are bani, nu mănîncă...

— Cine nu plăteşte nu mănîncă ! declară domnişoara Schultze. Casa mea nu e o instituţie de binefacere.

— Bine, domnişoară, dar dacă ai aşteptat pînă acum n-ai mai fi putut aştepta nitel ? spuse Mihaels.

— Cînd va plăti, va mînca !

— Dacă nu va mînca, va muri şi nu va mai putea plăti, adăugă Uleind.

Lilo îi aruncă o privire plină de ură, pe care Uleind o primi drept în faţă, ca pe o palmă.

Pitschau observă şi paloarea lui Lilo şi privirea ei.

— Ce vă amestecaţi cu toţii în lucrul ăsta ? spuse. Nu e frumos, domnişoară Schultze, să pui pe toată lumea la curent cu afaceri care trebuie să se petreacă numai între dumneata şi el, între patru ochi...

— Ce afaceri, domnule, ce afaceri ? Între el şi mine nu poate exista decît o afacere : să-mi plătească şi eu să-l ţin. Dacă nu, gata şi basta ! Atît mi-ar mai lipsi, să ţin pe gratis pe toţi străinii !

— S-ar putea crede că pe compatrioţi îi ţii pe gratis !

— Şi de ce să-i ţin pe gratis, domnule inginer ? Te întreb de ce ? Ce v-a apucat ? A fost un mijloc destul de delicat din partea mea, ca să-i arăt că nu mai are ce căuta la mine. Ce, am strigat la el ? I-am spus ceva ? L-am insultat ?

Lilo spuse deodată, răspicat, cu glasul prea violent :

— Grete, pune tacîmul domnului profesor şi roagă-l să poftească la masă...

În sufragerie se făcu o linişte deplină. Toate privirile alunecară de la Lilo la domnişoara Schultze, care se sfidau.

— Ce ? strigă Luiza Schultze.

Lilo strigă şi mai tare decît ea :

— Grete, ai auzit ce ţi-am spus ?

— Dar, domnişoară... îngînă Grete, tremurînd.

Lilo se ridică în picioare şi ordonă :

— Să pui imediat tacîmul domnului profesor ! Tanti, spune-i să puie, imediat, tacîmul domnului profesor !

— Lilo, îţi dai seama cum vorbeşti ?

— Îmi dau seama şi-ţi dai şi dumneata seama. Doar lucrul este limpede : te rog să pui imediat tacîmul domnului profesor...

Luă tacîmul din faţa ei şi-l puse la locul obişnuit al lui Cristian :

— Acum, pofteşte-l imediat, şi mie adu-mi alt tacîm.

Grete merse la uşa lui Cristian, bătu, şi intră timidă.

După o clipă, se întoarse. Faţa îi era crispată, de plîns stăpînit :

— A spus că mulţumeşte, dar nu mănîncă...

Luiza Schultze hotărî :

— Nu vrea ? Nu trebuie !

Pitschau bolborosi, cu o emoţie vădită :

— Totuşi... totuşi... nu trebuie aşa, domnişoară Schultze.

— Dacă dumneata îl compătimeşti atît de mult, n-ai decît să-i cedezi porţia dumitale ! Dacă ţi-e atît de milă, de ce nu-i plăteşti dumneata chiria ? Filantropie pe socoteala mea cred şi eu că-i uşor ! Aşa aş putea fi şi eu filantroapă ! Nici mie nu mi se dă nimic fără plată. Asta e ipocrizie, nu milă...

— Vorbeşti ca şi cînd l-ai fi ţinut pe gratis, spuse Lilo cu ură.

— N-a plătit aproape cinci luni...

— Dar lucrurile pe care i le-ai vîndut fără știrea lui ? Cîte costume i-ai vîndut, costume aproape noi ? Unde e valiza cea mare de piele ? Cine-a văzut cîte lucruri i-ai luat ?

— Ia te uită ! Parcă aș fi făcut o crimă ! Ce, era să stau fără bani în casă, să-l țiu, și el să se lăfăiască cu zece costume care mai de care mai dungate, mai pepite, mai cadrilate...

— Atunci, de ce spui că n-a plătit ?

— Păi n-a plătit ! E încă dator !

— Și cu ce are nu crezi că vei acoperi toată datoria ?

— Depinde cît vrea să mai stea... Știu și eu ce intenții are ? Nu vezi cum țipi cînd mă ating de lucrurile lui ? Ca și cum interesele tale ar fi altele decît ale mele, ca și cum interesele tale ar fi tot una cu ale lui. Parcă n-aș fi muncit pentru tine, ca să te țin cît mai bine. Crezi că mă poate păcăli cum te-a păcălit pe tine ? Crezi că mă poate duce cu vorba ? Nu, draga mea, cu mine nu-i merge. Ori plătește, ori se duce. El, și orișicine. Destul ne-a mințit ! Poate crezi tu ce spune, dar eu nu ! Poate ți-a spus ție adevărul și ești complice cu el ! Poate-ți convine ție să muncesc pentru el : mie, nu !

— Dacă am face socoteala de cînd este aici și tot ce a plătit — singură te lăudai că a plătit totdeauna aproape dublu decît trebuia — te asigur că nu dumneata ai fi în pierdere, chiar dacă n-ar mai plăti nimic. Nu degeaba te purtai cu el cu mănuși ! Nu degeaba ai așteptat... Știai că te vei despăgubi la un moment dat cu prisosință. Nu ești în stare să aștepți nici cincisprezece zile, nu cinci luni, cînd nu ești asigurată că vei primi bani, vrei să-l înjoșești și pe el și pe mine ?

— Bine că recunoști că el cu tine sînteți totuna !

— Nu ți-e rușine să te porți așa cu un om delicat ca el ?

— Delicat ? ! Ha, ha, ha ! Dacă n-aș fi așa cum sînt, ar fi în stare, din delicatețe și dragoste pentru tine, să trăiască pe

spinarea mea. Știu eu prea bine! Nu-l vezi ce mutră are? Pe urmă tot eu aș fi de vină, dacă am ajunge cu toții în mizerie!

— Așa nu trăim decît în mizerie morală...

— În orice caz, văd că a avut o influență bună asupra ta... De cînd e aici îți bate capul, dar nu degeaba. Uite rezultatele nebuniei lui, care te-a pătruns și pe tine! Cine este el? Te întreb, cine e? Cu ce drept a îndrăznit să facă pe sentimentalul cu tine, să se împrietenească la cataramă cu tine? Cu ce drept? La vîrsta lui, s-a jucat cu un copil. Te-a scos din minți. Cu discursuri de scamator! Mereu cu Dumnezeu, cu suflet, cu... mai știu eu ce! I s-o fi părînd natural să-l țin aici pentru că îți convine ție. Te asigur că pe mine m-ar fi putut bate mult și bine la cap și totuși n-ar fi reușit să mă prostească. Ești o femeie slabă și dacă n-aș fi eu să văd de interesele tale, bine ți-ar merge! Ți-ai da averea oricărui derbedeu, care ți-ar spune că are nevoie de ea. Eu la vîrsta ta nu m-aș fi uitat la el, și nici la vîrsta mea... Poate te-a hipnotizat. Toată ziua sta de capul tău... Se pudra, se parfuma și apoi dă-i și dă-i cu gura niște lucruri de nu le-ar fi înțeles nimeni, numai tu erai în stare să rămîi cu gura căscată la el... De ce să-l țin eu? Te întreb: de ce să-l țin? E rudă cu mine? Dacă n-ar fi venit aici în pensiune de mult erai și tu măritată cu un om ca lumea, că doar nu s-au sfîrșit bărbații pe pămînt!

Niciodată Lilo nu-și dăduse seama dacă mătușa ei Luiza a înțeles sau nu ce fusese între ea și Cristian. Din toată această cuvîntare a mătușii, care ar fi putut însemna cea mai mare insultă, Lilo încă nu înțelegea dacă mătușa ei nu exagerează, și supărîndu-se prea tare, ea, Lilo, nu riscă să-i deschidă abia ochii... Dar nu înțelegea de ce survenise abia acum, deodată, această schimbare față de Cristian. Așa cum se purtase, cu toate ironiile, cu toate mojiciile, totuși pînă ieri nu părea

hotărîtă să-l dea afară... Dar Lilo nu avu timp să întîrzie să afle adevăratul motiv.

— Dacă n-aş fi eu aici, v-aţi întrece cu toţii, v-aţi da drumul la toate instinctele rele care zac în voi, spuse Luiza Schultze tuturor celorlalţi chiriaşi care asistau la scenă cu ochii plini de revoltă, dar şi avizi de curiozitate. Nimeni nu se gîndea să plece din odaie. Adineauri am avut o scenă cu domnul Uleind. Da, dumnealui de aici din sufragerie, domnul Edmond Uleind. Degeaba te uiţi aşa la mine... adevărul e adevăr. Şi a făcut bine. O scenă discretă, aşa cum e întreaga sa fiinţă. Mi-a declarat că nu mai plăteşte nici el dacă nu plăteşte domnul Cristian. A îndrăznit chiar să-şi bată joc de mine: m-a întrebat dacă nu cumva sînt şi eu amorezată de el...

Lilo nu mai asculta ce spune mătuşa ei. Se întorsese către Uleind şi, cu ochii măriţi, îl întrebă, gîtuită de emoţie:

— Ai făcut dumneata asta?

Uleind se crispă. O privi şi el şi, după o pauză în care păru că ia o hotărîre, răspunse:

— Da. E adevărat. Aşa am făcut.

Toţi îl priveau pe Uleind cu furie şi dispreţ. Luiza Schultze păru că-şi dă seama de ce însemnase gestul lui şi-i păru rău că-l trădase. Ca să-l acopere, începu să strige cu sfidare:

— Ei şi ce, mare lucru? Parcă nu l-aş fi dat afară şi aşa! Eram absolut hotărîtă să-i dau afară pe amîndoi!

Dar nimeni n-o mai asculta. Privirile îi erau aţintite asupra lui Uleind, care sta şi răbda, cu o încăpăţînare vădită, sfidînd ura tuturor.

— Nemernicul! spuse Mihaels.

Lilo îi şopti:

— Mi-e scîrbă de dumneata, domnule Uleind...

— Nu e ceva nou, îngînă Uleind şi surîse atît de schimonosit încît păru că se strîmbă. M-am obişnuit. Pot suporta.

Lilo îl privea. În ochii ei măriţi ai fi putut vedea şi groază şi uimire, şi mai ales o mare durere. Era ca un om lovit din toate părţile, un om care care nu mai ştie cum să se apere. Stătea faţă-n faţă cu Uleind, împietrită. Dar după cîteva clipe nu mai putu răbda. Se întoarse brusc şi fugi la ea în odaie, încercînd să-şi stăpînească plînsul.

— Domnule Uleind, spuse Pitschau, de data asta aî întrecut măsura. Cred că nici unul dintre noi nu mai poate tolera purtarea dumitale, şi mai cred că nu mai ai loc aici printre noi.

— Din contră ! din contră ! Foarte bine a făcut ! strigă Luiza Schultze. Devenisem prea bună. Aveam nevoie de o lecţie. Eu sînt mulţumită de el...

Se auziră rîsete sarcastice, exclamaţii parcă de suferinţă.

— Prea bună... prea bună... are să te sufoce bunătatea... ai să mori asfixiată, îi spuse Mihaels.

— Vă spun pentru ultima oară : n-aveţi decît să munciţi voi pentru el, şi el să stea. Eu nu primesc acest rol de binefăcătoare, iar dacă dumneata îl compătimeşti atît de mult, n-ai decît să-i cedezi mîncarea şi locul dumitale. De ce nu-l ţineţi dumneavoastră cu toţii ? Prin cotizaţii. Muncesc toată ziua ca un hamal... respect legea...

Uleind îi şopti :

— Nu omori pe nimeni, nu furi...

— În orice caz, nu forţez pe nimeni să stea la mine în casă ! Pensiunea asta e bucăţica mea de pîine ! Ai încercat să mănînci fără bani ? Ţi-a dat voie cineva să dormi fără bani ? Nu sînt Rockefeller, sînt o biată femeie săracă... o biată femeie singură, fără părinţi... orfană...

Uleind izbucni deodată în rîs, un hohot nervos şi nestăpînit, aproape dureros. Părea că nu se mai poate opri. Mihaels îl apucă de braţ :

— Ce ai, omule ? Stăpîneşte-te ! Asta nu-i a bună ! Nu se rîde aşa !

Dar Luiza Schultze luă un ton plîngător şi decretă :

— Nu e de loc de rîs... de orfani trebuie să-ţi fie totdeauna milă. De orfani, numai Dumnezeu are milă... De aceea am crescut-o şi eu pe Lise-Lotte, că era orfană. Cine-o să aibă milă de orfani dacă nu Dumnezeu ?

Lemke, care tăcea chiar mai mult decît de obicei, se amestecă şi el :

— Lasă, domnişoară, nu te mai plînge atît ! Cîştigi destul de bine. Chiar mai mult decît trebuie. Nu ne mai cînta nouă cîntecul orbilor !

Luiza Schultze sări ca arsă :

— Dumneata nu mi-ai socotit averea ca să ştii ce trebuie să fac !

Pitschau spuse înadins şi deslușit :

— Nu de socotit averea e vorba. E vorba să fii om !

Luiza Schultze izbucni iarăşi :

— Eu nu vreau să fiu om ! N-ai decît să fii dumneata om ! Eu sînt stăpîna pensiunii ! Eu muncesc şi cer să fiu plătită pentru munca mea !

Toţi din odaie erau peste măsură de surescitaţi. Păreau că se urăsc de multă vreme şi că acum ura ieşise la suprafaţă şi nu mai poate fi tăinuită. Mihaels strigă destul de tare :

— Ai noroc că eşti femeie, altfel ţi-aş arăta eu dumitale !

Luiza Schultze îi răspunse pe acelaşi ton, fără să pregete nici o clipă :

— Ce să-mi arăţi ? Poţi să-i arăţi nevestii dumitale : nu mie ! Mie nu mi-e frică de umneata ! Nici nu sînt curioasă !

— Te rog să nu strigi la mine !

— Ba am să strig, şi nu numai la dumneata. Am să strig la voi toţi ! Auzi, binefăcători ! Vreţi să-mi transformaţi casa într-un azil de cerşetori ? Voi aţi cumpărat lucrurile astea ?

Luiza Schultze arătă în jurul ei cu un gest patetic :

— Scaunele pe care şedeţi acum sînt scaunele *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*, munciţi de *mine*. Farfuriile din care mîncaţi sînt ale *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*. Tot ce vedeţi aici, în casa *mea*, este cumpărat de *mine*, din banii *mei*, agonisiţi prin munca *mea*. Întîi să-mi plătiţi ce este aici şi apoi puteţi să faceţi societate de binefacere cît poftiţi.

Luiza Schultze vorbea din ce în ce mai tare şi părea că nu se mai poate opri.

— Să ţi se puie mîncarea *dumitale* în gît ! îi strigă Lemke.

Dar Luiza Schultze îi răspunse imediat, aşa cum trimiţi înapoi o minge de tenis, care ţi-a venit drept în rachetă.

— Ba să ţi se puie dumitale ! Filantrop pe socoteala mea ! Să ţin în casă pe toţi derbedeii... auzi, profesor !...

Mihaels, speriat, privi spre uşa odăii lui Cristian. Şopti :

— Mai încet că te-aude...

— N-are decît să mă audă ! strigă Luiza Schultze într-un paroxism de dezlănţuire a glasului. Crezi că mi-e frică de el ? Mei nu mi-e frică de nimeni ! De aceea strig, ca să audă şi să înţeleagă o dată pentru totdeauna ce are de făcut. Să plece de unde a venit ! I-am spus şi lui în faţă şi dacă nu i-am spus, îi spun acum. Numai în minciuni o duce de cîteva luni. La început l-am crezut, apoi m-am prefăcut că-l cred, ca să-i dau timp să plătească. Cu nimeni n-am fost atît de toleranţă, dar

acum ajunge ! Mi-am pierdut răbdarea. E un escroc ! A avut planuri cu *noi*, are încă planuri, dar cu mine nu-i merge ! Şi pe Lise-Lotte am s-o apăr eu, dacă nu ştie să se apere singură. Poate să cînte dumnealui romanţe cui l-ascultă, dar mie nu ! Face pe interesantul, vorbeşte în bobote, ca să crezi orice despre el, poate crede că e poet — şi cînd colo, nimic, nici măcar nu-i în stare să-şi plătească chiria ! Iese toată ziua în oraş, ca să credem că are de lucru, şi cînd colo stă prin parcuri, stă pe bănci şi dă mîncare la vrăbii ! L-a văzut Braun ! Ce mai pot face pentru el ? Vrea Lise-Lotte să plece cu el ? N-are decît ! Am ţinut-o ca pe o prinţesă. Din cauza ei toate încurcăturile astea. Din cauza ei am răbdat să văd cum escrocul ăsta stă pe gratis la mine-n casă...

La ultimele cuvinte, uşa odăii lui Cristian se deschise şi Cristian apăru în prag. Luiza Schultze nu-l văzu, iar cei din odaie, încremeniţi, nu făcură nici o mişcare. Nu avură nici măcar timpul s-o oprească de a vorbi.

— Poate şi-a închipuit că am să mă amorezez şi eu de el... de acest derbedeu... venit de nu ştiu unde... un trîntor !

Cristian înaintă cîţiva paşi. Faţa lui era palidă, ca a unui mort. Cînd începu să vorbească, cuvintele îi erau strangulate, răsuflarea tăiată. Totuşi rostea desluşit fiecare silabă.

— Domnişoară Schultze... ce-ai spus ?...

Luiza Schultze tresări. Se întoarse cu tot corpul, roşie de furie, către Cristian care era livid şi, făcînd o sforţare, îi răspunse răspicat :

— Dacă eşti surd du-te la doctor !

Totuşi, Cristian păru că se reculge. Vorbi şi mai rar şi mai apăsat :

— Te-am întrebat ce-ai spus. Dacă-ţi dai seama ce vorbeşti...

— Am spus să pleci din casa mea şi să vedem dacă au să te hrănească alţii de pomană !

— N-ai spus asta...

— Ei bine, dă-mă în judecată, dar am spus ce gîndesc. Ce, n-am dreptul să vorbesc, n-am dreptul să mă apăr ?

— Nimeni n-a înţeles mai bine ca mine drepturile dumitale, ştii bine... dar asta nu înseamnă că acum ai dreptul să mă jigneşti. Întreci măsura, domnişoară Schultze... zise Cristian cu vocea aceea îngrozitor de albă.

În clipa aceasta, uşa odăii lui Lilo se deschise încet şi liniştit. Lilo intră în sufragerie, închise uşa în urma ei, şi apoi rămase aşa, în picioare, acolo, foarte dreaptă. Cristian o avea în faţă. Îi apăruse pe fondul întunecat al uşii, ca şi cum ar fi fost propriul ei portret. Era mai palidă ca de obicei, iar privirea îi era fixă : privirea unui copil speriat şi care se căzneşte să înţeleagă lucruri prea crude, prea aspre, prea grele, pentru sufletul lui. Cristian îşi dădea seama de toate acestea, dar atît de fugar şi de inconsistent încît în acelaşi timp îi trecu fulgerător prin minte gîndul că n-o mai iubeşte ca înainte şi că acum simte pentru ea, ca pentru o fiică a lui, mai mult milă şi duioşie. Un sentiment de eliberare, puternic, de descătuşare, de zbor, îi înălţă inima. O privi din nou pe Luiza Schultze şi-i spuse :

— Ascultă : ţi-a trecut prin minte că nu am fugit din ţara mea ca să caut aventuri, ci pentru că am fost nevoit să fug ? Nu te-ai gîndit că mi-am lăsat acolo tot ce era viaţa mea ? Te-ai gîndit oare că, dacă nu lucrez, nu e fiindcă nu vreau, ci fiindcă nu găsesc de lucru ? Dă-mi putinţa să lucrez, şi dacă voi refuza, atunci aveţi cu toţii dreptul să mă dispreţuiţi ! M-ai înjosit,

m-ai prefăcut într-un animal fricos. Cîteodată stau ceasuri întregi în stradă, noaptea, şi nu îndrăznesc să intru decît cînd lumina odăii dumitale se stinge. Şi cum intru ? Cu sufletul înfricoşat, parc-aş fi comis cea mai îngrozitoare crimă, şi asta pentru ce ?

Glasul lui Cristian se urcase pînă aproape de strigăt, dar aici se frînse :

— Pentru că nu găsesc de lucru... În odaie la mine abia mă mişc ca nu cumva, prin zgomot, să amintesc cuiva că trăiesc. Da, îţi sînt dator bani, dar dacă m-ai crezut pe cuvînt că voi plăti, de ce acum, cînd vrei să scapi de mine, mă jigneşti atît de neomeneşte ? Ştii că se poate discuta şi cu alte cuvinte. Sau nu cunoşti alte cuvinte pentru nenorociţi ? Ştii bine că acum am să plec...

Pitschau, foarte atent, observă şi tresărirea lui Lilo şi înţelegea şi sensul ultimelor cuvinte : totuşi, nici o bucurie nu i se născu în suflet. Îi era milă, şi deodată se simţi foarte matur, apăsat de o grea răspundere. Cu multă emoţie în glas îi spuse lui Cristian :

— Linişteşte-te, domnule profesor... Ştim cu toţii că dumneata ai dreptate... Uite, ţi-o spun eu, aici...

Cristian îl privi, cu aceeaşi privire fugară ca pentru Lilo şi înţelese totul, ca atunci cînd, printr-un întuneric desăvîrşit, un fulger luminează doar o clipă, dar orbitor, calea :

— Lasă, lasă... sînt liniştit... foarte liniştit... Tocmai asta voiam să vă spun... dar trebuie să înţeleagă şi ea...

O arătă pe Luiza Schultze tuturor şi urmă :

— Nu este vinovată cum o credeţi toţi. Nu este un monstru, aşa cum, fără îndoială, apare. *Nu ştie*... îi este sufletul înăsprit de viaţă... dar nu e cum pare... cum credeţi... cum *vrea* să arate... m-a aşteptat, m-a tolerat... m-a îngrijit, a

crezut în mine. Nu pot uita asta. Ea are dreptate. Mi-am dat seama... acum. E păcat, trebuia să-i spun, să știe și ea...

Cristian făcu o pauză. În odaie domnea o liniște desăvîrșită. Cristian își aducea aminte deodată de lunile de fericire trăite în pensiune, de imensa, plina fericire ce-i fusese dăruită aci în casa asta. Un val de recunoștință îi umplu sufletul, dar sentimentul acesta nu era întors către Lilo și către nici o altă ființă omenească, ci exista de sine stătător, trăia izolat dar desăvîrșit în plinătatea lui. În clipa asta i se păru că totul este așa cum trebuia să fie. Ce suferise și ce va mai suferi, ce au suferit sau suferă sau vor suferi în viitor și cîndva alții, toate bucuriile și cazna, totul era acceptat. Spuse:

— Cu toate că s-ar părea că nu-mi mai rămîne decît să mă sinucid... totuși sînt liniștit. Fiecare e de vină de viața lui. Nu pot învinui pe nimeni. Nu mă poate ține aci de pomană, nu pot abuza de răbdarea ei... Trebuia să fi avut mai multă putere și să fi plecat... mai demult. Am fost slab... atît de slab... Dar acum a venit timpul să am putere, căci am rămas absolut singur...

Uleind îl întrerupse pe neașteptate. Declară foarte uscat:

— Fiecare om este singur. Credeam că știi...

Cristian nu-l privi. Răspunse într-un tîrziu, vorbind ca pentru sine:

— Numai cine a rămas într-adevăr singur știe se-nseamnă asta... Totuși, domnișoară Schultze, fii fără grijă: voi pleca. Voi achita tot, tot... dar nu mă răni. Strici tot ce-ai făcut pînă acum pentru mine. Nu e nevoie să te aperi împotriva mea, atît de vehement... nu e nevoie să lovești și dumneata...

Cristian tăcu brusc. Rămase pe gînduri, ca și cum ar fi fost singur în încăpere. Privirea îi era absentă, nu i se oprea asupra nimănui. Cu privirea aceasta se întoarse pe călcîie și

plecă la el în odaie. După o lungă tăcere, Luiza Schultze spuse :

— Ei, aţi văzut că mi-a dat dreptate ? Întotdeauna a fost mai „aparte" ca voi... şi cred că o să-mi plătească. Dar povestea că ar munci orice, asta s-o creadă el ! Dacă l-aş angaja pe el în locul Gretei, ar primi ?

Lilo făcu ochii atît de mari încît Luiza Schultze începu să strige şi mai tare :

— Ei, ce ? I-ar cădea mîinile ? Eu de ce să gătesc pentru el, de ce să fac pantofii chiriaşilor mei, de ce să curăţ cartofi, de ce să-mi curgă lacrimi cînd tai ceapă pentru voi şi lui nu ? Aşa, ar sta cu tine cum vrei tu, ar avea de lucru, cum vrea el, totul ar fi rezolvat !

Mihaels se apropie de Luiza Schultze şi-i strigă în obraz :

— Ajunge ! Să taci din gură ! Auzi ? Să taci, că sînt în stare de orice !

Pitschau se uită, speriat, la Lilo care devenise foarte palidă şi părea că va leşina. Dar, stăpînindu-se, Lilo se întoarse şi plecă şi ea încet la ea în odaie. Kurt Pitschau o urmări cu privirea pînă ieşi, se ridică şi plecă şi el. Luiza Schultze încă striga :

— Mă ameninţaţi la mine-n casă ? Vă bateţi joc de mine şi mă ameninţaţi ! Am să vă arăt eu vouă !

— Nu va fi nevoie să ne arăţi nimic. Sper că, în curînd, nu vom mai avea de suportat...

— Ce vrei să spui, ce vrei să spui, domnule Mihaels ? !

— Nimic... omul poate să şi plece de-aici, din casă, cînd s-a săturat. Nu-i aşa ? Aşa cum am venit, putem pleca. O să găseşti alţi naivi, sînt destui pe lume ca să te suporte. În ce mă priveşte, îmi ajunge. Da, asistînd la ce se petrece la dumneata în casă, îmi pierd demnitatea de om !

— Fă ce vrei ! Nu te ţine nimeni cu sila ! Şi lasă gura ! N-am să mor fără dumneata ! Să vedem cine o să-ţi mai dea de mîncare pe săturate, ca mine... că eşti o ruină la casa omului...

Mihaels o privi furios, îi întoarse spatele şi plecă repede la el în odaie.

— A înnebunit şi ăsta. Au înnebunit toţi. Nici eu nu înţeleg ce vreţi de la mine ! Parcă eu v-aş fi făcut şi acum sînt răspunzătoare că aveţi sau nu bani, că aveţi de lucru sau şomaţi ! Eu nu sînt om ? Dacă v-aş asculta, aş munci pentru voi toţi, ca să vă ţin ! Cu ce să vă ţin dacă nu plătiţi ?

Glasul domnişoarei Schultze voia să emoţioneze şi nu ştia cum. Poate voia să plîngă, dar se opri deodată privindu-l pe Uleind, care se plimba prin sufragerie de colo pînă colo fără s-o bage-n seamă. Uleind avea o privire de maniac cuprins de o criză. Şi el părea absent. Domnişoara Schultze se opri din răcnete, gemete şi văicăreli, privindu-l cu atenţie :

— Ai putea să mai bei puţin coniac, îi spuse ea încet.

Deodată soneria de la intrare sună lung. Luiza Schultze strigă :

— Numaidecît ! dar imediat se hotărî să meargă personal să deschidă.

Rămas singur în odaie, Uleind mai făcu cîţiva paşi, se opri, făcu din nou un pas pentru ca apoi să stea atît de nemişcat, de împietrit, încît în clipa cînd auzi glasul Luizei Schultze şi al lui Braun, care se apropiau din antreu, tresări parcă ar fi fost ars cu un fier roşu. Se uită împrejur şi, cu o mişcare de neînvinsă scîrbă şi oroare, se ascunse după perdeaua grea de pluş roşu decolorat de la fereastră. Luiza şi Braun intrară în odaie.

— Vai de mine, vai de mine, spuse Braun, întorcîndu-se cu faţa spre ea şi luîndu-i mîna într-a lui. Pari atît de supărată ! Ce e, draga mea prietenă ?

— Cred şi eu ! Mă lupt cu toţi derbedeii care stau la mine-n casă şi acum trebuie să lupt şi cu propria mea familie ! Lilo a trecut de partea lor ! Crezi că asta e viaţă ?

— Dar ce a mai fost ?

— Ce să fie ? Am îndrăznit să-i spun lui Cristian că trebuie să plătească ! Auzi crimă ! Ei bine, mi-au sărit în cap toţi, ca şi cum ar fi făcut contract cu el să-l ţin pe gratis !

— Dar ce, au înnebunit ? Ce vor ?

— Ştiu şi eu ? Dumnezeu să-i mai înţeleagă ! Eu le-am răbdat destul. Îl tolerez şi acum. I-am propus chiar să rămînă în locul lui Grete... Leafă, hrană, casă, spălat...

— Nu cred că ar fi fost bine...

— De mila lui şi a lui Lilo. Ţine la el, parcă ar fi amorezată. Striga la mine că ar trebui să fiu mai delicată, ca şi cum poţi da afară pe un chiriaş, care n-a plătit de cinci luni, cu delicateţă !

— Sigur că nu, sigur că nu...

— Da, înţelegi dumneata că eşti bun, că ai suflet, dar ei ? Să-i fi văzut numai : ca o haită de cîini împotriva mea, o biată femeie singură pe lume...

Luiza Schultze începu să plîngă.

— Cît sînt eu aici, dragă Luiza, ştii că nu eşti singură pe lume... Speranţa mea va fi chiar să...

— Da, da, ştiu, dar au profitat că nu erai aici, ca să se năpustească asupra mea. Nu m-aş fi aşteptat din partea lui Lilo ! Am crescut-o, am muncit pentru ea, i-am dat o educaţie de prinţesă, şi acum... pentru un străin... un

bătrîn, la care nici eu nu m-aş fi uitat... că, numai să fi vrut...

— Da, da, şi eu observasem la început...

— Da, dar cu mine şi-a găsit naşul! Nu-mi pierd eu capul cu una cu două...

— Ştiu, ştiu, dragă Luiza. Nici nu m-am îndoit de dumneata, niciodată... eu de pildă...

Luiza Schultze şi Braun trecură încet, ţinîndu-se de mînă în camera ei. Înainte de a pleca, Luiza stinse lumina cea mare. În sufragerie era atîta linişte încît nimeni n-ar fi putut bănui că Uleind e încă ascuns după draperie. La un moment dat, acolo străluci focul unui chibrit cu care îşi aprindea o ţigară. Apoi iarăşi linişte, tăcere şi nemişcare.

Totul părea adormit în pensiune. Fiecare la el în odăie, cu viaţa lui, în tăcere...

La un moment dat, Uleind dădu perdeaua la o parte şi începu iarăşi să se plimbe prin sufragerie cu paşi foarte rari, ca un somnambul pe o margine primejdioasă de prăpastie. Fiecare pas îi era precaut, şi totuşi inconştient. Capul şi-l ţinea adînc plecat pe piept. Trupul lui slab trecea ca o umbră de colo-colo. Apoi se opri. Era în faţa uşii lui Cristian, însă n-o privea, adîncit încă în gîndurile lui. Cînd se apropie, părea că este atras fără voia lui. Bătu încet de trei ori.

Uşa se deschise. Înăuntru era lumină. Statura înaltă a lui Cristian apăru întunecată, dar înconjurată de lumină. Uleind vorbi cu glasul foarte moale :

— Domnule Cristian... trebuie să te întreb ceva...

Cristian înaintă cîţiva paşi. Avea mişcări extatice, plutind într-o pace ciudată. Uleind îl privi o clipă cu uimire apoi şopti :

— Dumneata ai să pleci... e aproape sigur că am să plec

şi eu... departe... foarte departe... N-o să ne mai întîlnim niciodată.

— Niciodată.

Glasul lui Cristian repetase cuvîntul acesta atît de bine cunoscut lui, ca pe un ecou întîrziat: *niciodată.* I se părea că Uleind a venit acum în faţa lui ca să-i reamintească acest cuvînt al destinului lui: „niciodată".

— Voiam, urmă Uleind cu acelaşi glas care parcă se căuta pe sine, voiam acum la despărţirea noastră... eternă... să te-ntreb dacă ştii că eu am provocat să fii dat afară. Mi-am închipuit că vei suferi îngrozitor şi totuşi am făcut-o înadins. Da, am plănuit şi am reuşit să fii dat afară... izgonit ca un cîine. Mă exasperaseşi peste măsură... nu mai puteam să te văd îndurînd aici, în casa asta, toate înjosirile la care erai supus. Erai atît de laş încît mi se făcuse scîrbă de dumneata...

Cristian spuse într-un tîrziu:

— Înţeleg...

— Şi... ce spui?

Cristian se gîndi o clipă şi răspunse foarte liniştit:

— Cred că ai făcut bine.

— Şi nu te-ai supărat?

Cristian îl privi aproape zîmbind.

— Nu...

— Te rog să nu-ţi închipui că am venit acum să-ţi cer iertare, ar fi stupid. Îţi mărturisesc că am fost împins de o însetată curiozitate. Am venit să te văd, să te văd, să te văd de aproape, să mă încredinţez dacă ce ai vorbit adineauri nu este poză... farsă... Voiam să ştiu dacă liniştea dumitale este adevărată... aproape că aş dori să te ating... ca să te cred...

Uleind făcu o pauză şi rămase tot atît de nemişcat, cu braţele atîrnate de-a lungul trupului şi cu aceeaşi privire aţintită asupra feţei lui Cristian. Nu îl vedea bine. Îl ameţea lumina orbitoare care venea din odaia lui Cristian. Apoi întrebă încet, arătînd cu o mişcare a capului, spre odaia domnişoarei Luiza Schultze.

— Nici pe ea n-o urăşti ?

— Nu... nu...

— Şi acum ce-ai să faci ? Cum ai să mai poţi îndura viaţa ? Şi, mai ales, de ce, de ce ai puterea, revoltătoarea putere să pleci, cînd pînă acum ai fost atît de slab încît îmi făcea rău să respir în preajma dumitale ?

Cristian îi răspunse cu acelaşi glas nou, care părea că pluteşte ca într-un aer rarefiat :

— Aşteptam să se împlinească... să mi se dea...

— Ce ?

— Nu pot explica... încă nu înţeleg bine nici eu ce mi se întîmplă... să spun... să presupun... Puterea să rabd — sînt liniştit.

Glasul se făcuse ca o şoaptă rostită de nimeni.

— Eşti nebun ! spuse Uleind privindu-l ascuţit printre pleoapele strînse.

— Da, poate, poate nebun. Totuşi aş zice că nu sînt.

— Vrei să spui... că... dumneata... că dumitale ?

— Da mie... dar e necesară tăcerea. Nu pot vorbi.

— Nu te-nţeleg !

Cristian simţi un fior. Acum simţea abisul sufletului, aici deschis, imens şi totuşi nimic nu-l înspăimînta. O plutire îl ducea într-o linişte nemişcată, o linişte caldă, la ţărmul unei răbdări noi. Şopti :

— Liniştea aceasta adevărată, liniştea mea, nu poate fi înţeleasă... împărtăşită... decît dacă o cîştigi...

Uleind se frămîntă o clipă. I se părea că-i fuge pămîntul de sub picioare. Totuşi se hotărî şi vorbi din nou :

— Totuşi... dacă dumneata... ştii ceva... care ţi-a dat liniştea... acum... acum... pentru mine este covîrşitor de important. Trebuie să-mi spui şi mie...

Pentru întîia oară de cînd vorbeau, Cristian îl privi pe Uleind. Văzu paloarea lui de necrezut, patetica lui paloare şi toată urîţenia lui. O milă ascuţită îl cuprinse. O presimţire a tot ce putuse şi mai putea suferi acest om puse stăpînire pe inima sa. Şi, totuşi, omul acesta care sta la un pas de el, era îngrozitor de departe, izolat de neputinţa lui de a înţelege. Liniştea din sufletul său, Cristian o simţea ca pe ceva tainic pecetluit în el, pentru el, aşa cum îi era sîngele în trup. O milă dureroasă îl chinui, îşi dădu seama că şi de acest om îi e milă. Şopti cu o disperare învăluită, cu o compasiune tainică :

— Nu pot face pentru dumneata nimic... absolut nimic... decît să-ţi spun că liniştea există. Mi-e dureros de greu să vorbesc. Iartă-mă. Trebuie să plec.

— O clipă. Ţi-am spus că despărţirea noastră este... eternă. Te rog să mă crezi că nu glumesc. Te-aş ruga...

Aici, Uleind făcu o pauză, ca şi cum o durere fizică neaşteptată l-ar fi copleşit şi oprit în loc :

— ...te-aş ruga să-mi spui că m-ai iertat... pentru... toate...

Mîna lui Cristian deschisă, se întinse. Uleind îşi aşeză cu grijă, apoi cu teamă mîna lui în mîna lui Petre Cristian care aştepta.

Cristian şopti :

— Ești singurul om care totuși mi-a stat aproape și mi-a ajutat. Îți mulțumesc.

Cristian se întoarse, închise ușa în urma lui și sufrageria se cufundă iarăși în întuneric, pe care Uleind îl simți căzînd rece și greu asupra lui, ca o lespede.

Nu se putea hotărî să meargă la el în odaie. Îi era frică de singurătatea acelei încăperi ; avea o spaimă de neînvins. Încet, cu pasul lui atent și înconștient totodată, se depărtă. Se ascunse iarăși după perdeaua de pluș roșu.

CAPITOLUL XVIII

La ea în odaie, Lilo fu cuprinsă de o mare violenţă. Ar fi vrut să strige, să se sfîşie, să-şi facă un rău numai şi numai să-i treacă starea de disperare în care se găsea. Nu mai putea sta în casa mătuşii ei. Trebuia să plece. Va pleca cu Cristian. Mai bine mizeria, mai bine orice decît să mai rabde să trăiască în astfel de înjosiri. Petre Cristian trebuia să înţeleagă acum şi să primească această realitate. Ea va avea de lucru. Avea cîteva lecţii şi putea să mai capete dacă dorea. Va cere şi partea ei de avere... Mai întîi va merge cîtva timp la Schwilosee, la mătuşa Clara... pînă se vor mai lămuri lucrurile, pînă mătuşa Luiza îi va da partea ei... apoi... pînă atunci poate şi Cristian va găsi de lucru...

Deodată însă o stăpîni o copleşitoare oboseală. Ştia că Cristian nu va găsi de lucru. Ştia că nu putea trăi cu ce putea ea cîştiga. Ştia că niciodată Cristian nu va primi să-l întreţină ea, din munca ei... Cu ce vor plăti chiria ? Situaţia era fără soluţie. Lui Cristian nu-i mai putea cere nimic, absolut nimic. Totul era pierdut, iremediabil pierdut. Îi păru că tot ce trăise în lunile astea de fericire, de lux, fusese clădit pe nisip, că fiecare îmbrăţişare, fiecare speranţă fusese deşartă, cuvinte şi gesturi goale de conţinut, create toate

pentru a o amăgi. Totul miraj, totul iluzie, iar acum visul se destrămase.

Cristian era dat afară din pensiune. Nu-i mai putea reproșa nimic. El căutase mereu să-i arate că lucrurile vor fi așa, în desfășurarea zădărniciei lor, ducînd la un țărm făcut din prăpastie și întuneric. Acum Cristian va pleca, dat afară ca un cîine. Dar mîine, poimîine va găsi de lucru și se va întoarce? Lilo se cutremură. O stăpînea oboseala ultimelor săptămîni de vane speranțe. Oboseală de minciuni, oboseală de viața pe care o dusese pînă atunci. Îi sunau încă în minte cuvintele mătușii ei. Era intolerabil, intolerabil... Dar ce va face Cristian? Unde se va duce? Ce mai putea face? Vorbea totdeauna de moarte cu atîta liniște! Dacă se sinucisese?

Lilo avu un fior de groază. De cînd plecase Cristian din sufragerie nu se mai auzise nici un zgomot la el în odaie. Ce putea face acolo, singur, cu greutatea vieții lui? Știa că trebuie să plece...

Cuprinsă de spaimă, Lilo ieși de la ea din odaie, trecu prin sufragerie în goană și intră la Cristian. Îl găsi în picioare în fața caferelor. Părea că nu le vede, ci că stă total adîncit în gînduri. Cînd o auzi pe Lilo, se întoarse încet spre ea. Era de o paloare stranie care îl schimba. Era ca un om care purtase o mască asemănătoare lui și pe care acum o scotea. Așa, fața îi era mult mai sensibilă, dureroasă și fără apărare.

— Petre!

Privirea pe care o așeză asupra ei era atît de îndepărtată, încît Lilo crezu că nici nu o aude. Se opri locului, frîntă și cu inima bătîndu-i repede încă de spaima prin care trecuse. Cristian era viu. Cristian trăia, era încă aici.

— Petre!

— Te aşteptam. Aş vrea, spuse Cristian cu un glas inconştient, care corespundea perfect privirii lui, să se poată achita totul ce datorez aci cu lucrurile care rămîn. Socotesc...

Lilo făcu un semn că toate acestea îi sînt indiferente, că nu-i mai pasă de nimic.

— Multe lucruri mi le-a vîndut. Abia acum îmi dau seama că-mi lipsesc multe haine, ghete, rufe... Totuşi, sînt aci încă destule...

Lilo făcu din nou semn că n-are importanţă.

— Ba da, da ba, îi spuse Cristian, răspunzînd gestului ei. Are importanţă. Pentru mine are importanţă. E mai bine aşa. Las aci ceasul. Îl vinzi tu. Butonii aceştia sînt de platină. Aş vrea să-ţi rămînă ţie. Nu-i nevoie să-i vinzi, ca să achiţi tot. E de ajuns şi-aşa, te asigur. Te rog să-i păstrezi tu. Ea nu ştie de ei. I-am ţinut întotdeauna pentru tine. Îi poţi purta. Mi-ar face plăcere.

— Petre, dar tu cu ce pleci ? Cum să pleci aşa ?

Ce-l duru mai mult pe Cristian nu era că pleacă, căci ştia că trebuie să plece, dar că Lilo admisese plecarea lui şi că vorbea despre ea. E prima dată. Momentul acesta sosise şi el. Nu Luiza Schultze cu insultele ei răcnite, ci Lilo cu glasul blînd a dat verdictul. Lilo nu mai putea suporta chinul agoniei. Sînt oameni care, pînă la ultima respiraţie, la ultimul strigăt, la ultimul suspin admit orice, numai despărţirea nu. Adineauri cînd era singur, a crezut că Lilo nu se va putea despărţi de el, adineauri, cînd a auzit cearta din sufragerie şi a auzit glasul lui Lilo, sufletul lui a cunoscut îngenuncherea în faţa dragostei ei... A crezut că şi Lilo... Dar acum totul e egal. Totul. O secundă, Petre Cristian avu deslușita impresie că a murit, şi că acum asistă la propria sa înmormîntare. Ce vorbeşte acum cu Lilo e după moartea

lui. Durerea a fost prea mare... acum a trecut. Da, cel de pînă acum a murit. Pentru toţi, el e mort, şi pentru el, tot mort e. Petre Cristian. Ce nume străin lui ! E numele unui om care a fost odată. Oare cei ce se călugăresc nu-şi schimbă şi ei numele ? Dar moartea lui e mai grozavă, mai totală decît a acelora. Petre Cristian a murit. Nimic nu i-au mai rămas decît amintiri despre omul acela. Lilo. E aci în faţa lui, uimitor de tînără. E puţin palidă, dar îi stă bine. Cît de departe e, cît de departe ! Dacă ar închide ochii, ar uita-o, ar crede că poate e de mult plecat... Ce-i aminteşte în clipa asta de Tereza ? Definitiva despărţire ? Poate !

„Să nu spui niciodată nimănui nimic."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Amintirea asta a murit şi ea. Totul a murit.

Acum, aci, Lilo, o altă amintire.

„Petre, să nu pleci niciodată."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Glasul ei îl aude parcă mai bine. Amintirea e mai aproape. Dar Lilo l-a dezlegat de jurămînt... Ea, tocmai ea, l-a dezlegat adineauri de jurămînt : poate pleca. A, de-ar fi putut măcar o dată vorbi cu Lilo deslușit !... măcar o dată ; înainte de a se despărţi. Săptămînile astea din urmă, ce chin fără asemănare ! Unui canceros nu i se dă otravă. Trebuie să rabde totul pînă la urmă. Fiecare privire a domnişoarei Schultze, fiecare privire a lui Lilo, fiecare privire a tuturor care aşteptau sfîrşitul nu-l lăsau să moară. Şi pentru ce s-a sfîrşit brusc totul ? Totul s-a petrecut simplu : nu i-a mai pus tacîmul. Atît. A

înțeles că nu mai are ce căuta în pensiune. Au înțeles cu toții. A înțeles și Lilo. Ieri încă nu știa că azi trebuie să plece. A auzit și tot ce au vorbit în urma lui, dar a răbdat ușor. Nu-l mai interesa. Insultele nu-l mai atingeau. Numai glasul lui Lilo îl mai auzea. Numai glasul ei mai avea sens... Iar acum acest glas a dat verdictul.

Dar pentru ce deodată liniștea asta, ca într-un pustiu fără iarbă și fără apă? Totul e mort. A durut îngrozitor și acum totul e mort.

Încet, Cristian își alese cîteva cămăși, o haină, o pereche de pantofi. Încap într-o valiză. Alături de el, Lilo plînge cu hohote înăbușite. Niciodată nu va bănui cît a iubit-o. „O, de m-ar fi lăsat să cred că mă va aștepta, că într-o zi mă voi putea reîntoarce... Să fi putut pleca visînd asta... Aș fi știut că nu trebuie să mă întorc, dar aș fi putut visa... De-ar fi priceput și ea puterea visului! Să mă fi trimis în lume cu visul acesta aprins în inimă, păstrat ca o comoară cu foc. Oricînd să fi putut crede că mă așteaptă! Dar a trebuit să pierd și asta. Nici măcar un vis, o iluzie nu mi-a rămas. Va trebui să iubesc stelele, pămîntul, aerul, spațiul, eternitatea... și oamenii, oamenii toți, de pretutindeni, așa cum sînt ei... Și, totuși, ce suflet liniștit s-a așezat acum în mine. Sufletul lui Petre Cristian cel mort, sau sufletul celui ce se naște acum în locul lui? Petre, Petre. Ce straniu ți-e numele spus de tine însuți! De ce plînge Lilo atît de mult? Trebuie totuși alinată durerea ei... N-o pot lăsa să plîngă atît de mult și fără rost, dacă eu m-am liniștit."

— Acum cîteva zile am primit ordinul să părăsesc Germania. Nu ți-am spus. Acum îți spun... așa că tot ar fi trebuit să plec departe.

Nu voia ca Lilo să ştie că el mai rămîne în Berlin. Îi era deodată frică de ea, de insistenţe, de lacrimi. El va fi acela care va cere să părăsească Germania. Va pleca oriunde... departe... oriunde. Acum, şi dorul de ţară i se părea inconsistent şi fragil. Abia acum, plecînd de lîngă Lilo, înţelese că nici ţara nu şi-o va mai revedea niciodată, şi că nu mai era nevoie de nici o minciună ca să trăiască. Da, şi minciunile erau moarte. Deveniseră inutile. Nu mai era nevoie de nici o minciună. Şi se simţi uşurat ca după spovedanie.

Lilo ridică privirea. Poate că ce a auzit de la Cristian e adevărat, sau poate că minte, ca să uşureze plecarea. E prea obosită ca să mai lupte. Într-o zi, Cristian se va reîntoarce... Va fi bătrîn... Îl va vedea în stradă pe trotuarul celălalt privind la casa ei...

Lilo plînse mai tare.

— Petre...

Numele lui spus de ea. Cristian îl aude, dar acum Lilo nu mai are puterea să-l cheme înapoi. Nici glasul lui Lilo nu-l mai poate chema înapoi.

— Petre...

Astfel îl va striga Lilo şi pe acel bătrîn şi nu va fi sigură că este el decît după tresărirea lui. Dar el nu va răspunde, nu va intra în casă. La un moment dat va întoarce spatele şi va pleca încet, pierzîndu-se în întuneric... Îl iubise. Îl iubea şi totuşi totul era sfîrşit. Acu va începe viaţa de dimineaţă. Cu strigătele mătuşii ei, cu chiriaşi care vin şi pleacă şi, îndepărtată, ca amintirea oamenilor morţi, amintirea lui Cristian cu dragostea lui şi cuvintele lui şi toată mîngîierea lui...

— Lilo, trebuie să plec. N-aș vrea să mă mai întîlnesc cu ea. N-a fost rea. *Ea* avea dreptate, nu noi. Să nu fii supărată pe ea... pe nimeni...

Ce-i spunea lui Lilo era numai ceva la suprafață, dar nu putea spune mai mult, căci Lilo n-ar fi înțeles. Sila lui pentru Luiza Schultze s-a transformat în milă. E anihilat în el orice alt sentiment în afara milei. Și pentru Lilo și pentru toți, milă. O milă liniștită care se apropie mult de duioșie. Și lucrul acesta e atît de neașteptat, încît Cristian n-are timpul să-l prețuiască. E mulțumit numai că totul s-a potolit, s-a liniștit. Nimic nu mai e violent, nimic acut, nimic dramatic. Totul s-a topit în liniștea care l-a cuprins.

Cristian se aplecă și-și luă cufărul. Se apropie de Lilo, dar nu putu vorbi.

— Petre...

Cristian rămase nemișcat în fața ei. E atît de palid încît Lilo abia îl recunoaște.

— Petre, te iubesc, te iubesc !

— Știu. Și eu...

O mîngîie ușor pe obraz, bolborosind cuvinte neînțelese.

Se simțea atît de liniștit, o liniște definitivă, neîndurătoare, încît nu-și dă seama dacă lacrimile lui Lilo sînt ale unei mari dureri, sau lacrimi banale care se vor uita ușor... Se simte atît de străin, și de cel de pînă acum, încît nu mai cunoaște valoarea întîmplărilor. I se păru că e într-o lume de umbre pe care o trăiește fără s-o poată desluși. Își simți inima bătînd rar dar tare, periculos de tare, ca o încercare a inimii de a sparge locul ei și a se revărsa apoi în moarte, în uitare...

— Nu-i nimic... nu-i nimic... O să fie bine... Îţi mulţumesc... Nu trebuie să plîngi. Să mă ierţi...

Lilo plînse mai tare. Cu hohote.

— Ce să facem ? Ce mai putem face ?

— Da, da... o să fie bine...

În clipa asta, în inima lui Cristian liniştea se revărsă ca o apă grea, catifelată, şi acoperi totul. Ce putere ciudată, ce suflu divin potoleşte astfel arsura sufletului ? E o mîngîiere în inimă, e un ajutor tăcut. O blîndeţe de vis, de vis conştient din care nu se va mai deştepta. Nu mai e singur. Cineva stă alături de el, ca o umbră. Îl cheamă.

„Vin, vin", ar vrea să şoptească înfiorat Cristian şi bucuria creşte la gîndul că peste cîteva clipe va fi singur şi se va putea regăsi în toate clipele, în toate făpturile, în toate locurile. „Vin, vin."

Îi pare că, orice-ar cere s-ar împlini pe loc, că e liber să aleagă ce viaţă ar vrea, dar nici un fel de dorinţă nu se mai înalţă, nici una decît aceea de a fi singur pentru a simţi gustul de liniştită lumină şi de acceptare a vieţii în eternitatea ei sacră, care l-a cuprins. Ar vrea să închidă ochii pentru a se topi în lumina asta atotputernică şi peste măsură de blîndă.

„Dar cum s-o las plîngînd cînd eu plec fericit ? Cum să-i explic ce simt ? Cum să-i spun că în clipa asta liniştea mi-a coborît în suflet şi că nu mai e loc pentru nici un fel de gînd sau simţire străină ? Orice gest aş face, aş părea nebun. Şi poate că realmente sînt nebun. Dar cîtă bucurie în nebunia asta necomunicabilă. Nu mai am nici o dorinţă şi nici putere decît să plec şi să fiu singur cu fericirea asta nouă, nebănuită.

Şi lumina creşte ameţitoare, vastă ca cerul, ca eternitatea... „I s-a dat cheia Fîntînii Adîncului", şopteşte gîndul ca un fior din altă lume.

Lilo nu-i recunoaşte privirea. Un străin. Îl vede plecînd încet ca o umbră. Încă Lilo şopteşte: „Te iubesc, Petre, te iubesc!"

Uşa s-a închis. O sfîşiere în inimă, o pierdere de conştiinţă... Deodată Lilo aude radioul cîntînd. O *Fugă* de Bach. Ascultă întîi speriată, apoi iese repede. Cînd ajunse în sufragerie, uşa care da spre ieşire se închidea încet în urma lui Cristian. Lilo mai văzu un pantof cu călcîiul uşor scîlciat. Înfricoşată, nu îndrăzni să-l mai cheme. Şopteşte doar numele lui: „Petre, Petre". El să fi pornit radioul? Bach, tocmai Bach! Într-adevăr, melodia divină continuă să-şi spună perfecţiunea. Ritmul muzicii pune între ea şi Cristian un spaţiu imens. Totul s-a petrecut de mult, totul a fost aşa cum trebuia să fie. Lilo stă lîngă radio şi plînge încet. Simte că nu l-a iubit destul, că nu l-a înţeles pe Cristian şi că, poate, acum abia ar putea iubi. O mare sfîşiere şi îndoială, întîia oară simţită, îi cuprinde inima.

„Petre, Petre!"

Cristian e pentru totdeauna plecat.

Placa s-a terminat. Acum se învîrteşte pe loc fără melodie, vîjîind. Lilo opreşte mişcarea inutilă. E în picioare lîngă radio şi plînge. Deodată simte că nu e singură în odaie. Are o tresărire de spaimă. De după perdea apare, ca o arătare, Uleind.

„De ce e şi el atît de palid?" se gîndeşte Lilo cu groază. O clipă îşi închipuie că Uleind o va omorî. Ce-o face să se

gîndească la crimă ? Privirea lui ? Mîinile lui ? Într-adevăr, Uleind își privește mîinile cu ochi de dement, înfricoșători.

— Iartă-mă, șoptește. Din întîmplare eram aici. Am preferat să știi că... de data asta... am fost indiscret... fără voia mea...

Un val de ură umplu sufletul lui Lilo. Lacrimile i se opriră. El l-a dat afară pe Cristian ! Fără el, poate că totul mai întîrzia. El este acela care, cu cinism, a pregătit și a plănuit izgonirea lui Cristian. Cum mai îndrăznește să vorbească cu ea ? Lilo nu-i răspunse nimic. Aștepta să-l vadă plecat, dar Uleind, cu un gest de mare oboseală, se așeză pe un scaun. Era într-adevăr extraordinar de palid.

— Te așteptam, șoptește.

— Pe mine ?

— Pe dumneata, domnișoară Schultze.

— Pe mine ?

— Da. Voiam să-ți spun ceva...

— Nu-i nevoie !

— Ba da.

— Mai tîrziu !

— Nu, nu, acum. Mai tîrziu am să plec. Înainte de asta... trebuie să-ți spun.

— Nu e momentul, bolborosi Lilo, dîndu-și seama că vorbește din teamă. Tendința ei era să fugă, să se încuie la ea în odaie. Omul pare nebun, periculos, ochii îi luceau urît, întunecat, concentrat.

— E tocmai momentul. Știi că... dacă nu eram eu, Cristian nu era azi dat afară.

— Știu. Și acum ajunge !

— Nu. Nu ajunge. Nu încerca să pleci. Trebuie să vorbim.

Uleind făcu o pauză. Păru că a uitat unde se află şi ce vrea. Apoi ridică privirea şi spuse :

— L-am văzut întîmplător adineauri plecînd... Eram aici... Poate chiar mi-a părut rău...

— Nu-i nevoie...

— Dar asta n-are importanţă. Tot ar fi plecat... mîine, poimîine... Nu sînt eu de vină de soarta lui...

Uleind tăcu din nou. Lilo se gîndi să profite de neatenţia lui şi să fugă. Totuşi, ceva neînţeles o reţinu.

— Te-am văzut plîngînd apoi, acum... Nu este necesar. E inutil. Puteai să faci mai mult decît să plîngi...

Lilo era atît de mirată de felul acesta nou de a fi al lui Uleind, încît nu ştiu ce să răspundă. Se simţea obosită, sfîrşită, peste măsură de deprimată, buimăcită. În faţă îi plutea încă privirea lui Cristian, atît de pierdută, atît de străină. Părea că dacă cineva i-ar fi spus că poate rămîne, el tot ar fi plecat ca un somnambul, neputînd înţelege nimic altceva decît hotărîrea de a pleca.

— Ai putea să-mi spui de cîtă vreme locuiesc la voi ? o întrebă Uleind cu glas blînd.

Maşinal, Lilo răspunde :

— Aproape doi ani.

— Aproape doi ani... doi ani...

Uleind din nou căzu pe gînduri. Părea că preţuieşte aceşti doi ani zi cu zi. Murmură încet :

— Doi ani, da, doi ani. El a stat numai şapte luni. Ajunge şi atît. De ce nu v-aţi omorît împreună ? Poate ar fi fost mai frumos...

Lilo îl privi cu o uimire plină de groază. De ce se amestecă omul acesta și pentru ce ascultă ea vorbele lui ?

— A plecat liniștit. Da, era liniștit. A potrivit radioul, a ascultat cîteva clipe și a plecat. Poate că e nebun. În orice caz părea ciudat de liniștit. Avea pe față ceva de nedescris. Un surîs pe buze. Ai observat că unii morți au un surîs misterios pe buze ? Da, da, așa surîdea. Poți să-mi spui dacă toți morții sînt liniștiți ? Aș vrea să știu... O clipă am dorit să fiu în locul lui. El... a plecat liniștit... Dumneata ești aici și ți se pare natural să continui să trăiești ca mai înainte. Pitschau a cîștigat partida. Fii fără teamă, te va primi oricum, chiar știind că-l iubești, în felul dumitale, încă pe Cristian. Lui nu-i pasă. Te vrea. Te poate avea...

Uleind o privi în față cu uimire și cu o mare atenție.

— A ! frumos știți iubi ! Dacă Pitschau te iubește, dacă te-ar iubi cu adevărat, pentru ce nu ți-a ajutat să fii fericită cu Cristian ? Să fi muncit pentru voi ca să te vadă fericită. Dacă Cristian te iubea, de ce nu s-a omorît ? De ce a putut pleca liniștit ? Pentru ce ? Cum l-ai putut mîngîia la despărțire ? Ah, dragostea voastră, ce lucru sărac, ce strîmt, ce subțire, ce puțin consistent, ce ușor, ce scîrbă ! Îmi este atît de scîrbă încît...

Uleind se opri. Într-adevăr, o furie stăpînită, o violență îi înroși ușor obrajii. Se opri brusc, ca sufocat.

— L-ai iubit ? ! Care iubire ? Nici măcar nu l-ai înțeles. Nici nu te-ai căznit să-l înțelegi ! Voiai să fii fericită. L-ai obligat să fie fericit, să uite tot ce-l preocupa, pentru a-ți crea ore de iluzie, iluzia fericirii ! Minciuna fericirii ! Ai vorbit vreodată cu el de la om la om ? Știi ce a simțit cînd a plecat ? Ce simte acum că a plecat ? Unde e, ce va face ?

Lilo se împotrivi cu revoltă :

— Profiți de clipa mea de durere ca să te amesteci, ca de obicei, în ceea ce nu te privește, ca să adaugi amărăciune peste amărăciune. Asta e bucuria dumitale : durerea altora, defectele altora, ca și cînd dumneata ai fi perfect. De ce te-ai făcut judecătorul tuturor ? Niciodată n-ai trăit altceva decît intrigă, ironie, batjocură, și acum te-ai făcut judecătorul tuturor... Dumneata... Omul cel mai sterp, cel mai laș din cîți am văzut ! Acum, cu ce drept, cu ce drept : îmi vorbești și mă obligi să te ascult, făcînd aici o comedie ca să mă sperii, cu ochii holbați, cu surîsuri misterioase, cuvinte obraznice ?

Vorbind, Lilo își simți ura crescîndu-i pînă la maximum. Uleind o privi. Lui Lilo i se păru că devine mai palid. Un surîs îi strîmbă gura. Uleind șopti :

— Cu ce drept ? Într-adevăr, cu ce drept ?

Lui Lilo îi e silă de omul acesta pînă la cea mai exagerată limită. Dar ce vrea ? Pentru ce a stat ascuns în pensiune și a pîndit ? Pentru ce a ajuns chiar să se ascundă pe după perdele ca să afle ?

Uleind e străveziu. Cîteva fire din părul lui sărac s-au desprins din așezarea întotdeauna atît de impecabilă și-i dau ceva de paiață tristă. Are în glas o tremurare, o disperare lăuntrică care îl fac să pară tragic. Cuvintele lui au o ascuțime uscată și stearpă.

Lilo se hotărî să se desprindă. Scena n-avea sens. Nu avea sens să-și exaspereze durerea. Cu mătușa ei s-a certat, Cristian a plecat... totul s-a sfîrșit. Nu mai e nevoie ca omul acesta să vie și să strige ceea ce știe prea bine : că viața pentru ea nu mai are nici un înțeles.

— Dar nu asta voiam să spun. Te-am făcut să-ţi pierzi din timp. Te rog să mă ierţi. Cu totul altceva... voiam să-ţi spun, şopteşte Uleind. Te rog să mai ai cîteva clipe de răbdare. Să mai stai cîteva clipe... E absolut necesar.

Uleind tăcu din nou. Aşezat pe scaun cu capul aplecat, privea în pămînt cu insistenţă. Apoi, fără să se mişte, cu un glas ireal, şopti :

— Lilo !

Lilo tresări. Niciodată nu-i spusese pe nume.

— Lilo, vino, te rog, mai aproape. Vino pînă aici, te rog...

Dar Lilo, înspăimîntată, nu se putu mişca. Atunci Uleind întinse mîna fără s-o privească, cu un gest de orb care-şi caută drumul, o apucă de mînă şi o trase spre el.

— Vino. Stai puţin aşa.

Lilo căută să-şi desfacă mîna. Uleind o strînse şi-i şopti foarte încet dar cu violenţă :

— Nu trage mîna ! E inutil ! Nu-ţi dau drumul ! Ai puţină răbdare ! Mi-e foarte rău...

Era atît de palid încît Lilo, speriată că-l va vedea leşinînd, îl întrebă :

— Vrei poate un pahar cu apă ?

Credea că poate astfel va scăpa de strînsoarea mîinii lui.

— Nu, nu. E altceva. Nu-mi trebuie nimic. Voiam numai să-ţi spun... ceva care poate are să te mire... voiam să-ţi spun că te iubesc.

— Ce ?...

— Nu striga. Nu aşa tare că nu-ţi fac nici un rău. Nu trage mîna ! Nu-ţi dau drumul pînă nu termin. Am răb-

dat prea mult. Doi ani. Şi nu voiam... nu voiam... am luptat... Stai, nu-ţi trage mîna ! Ţi-am spus că nu-ţi dau drumul pînă ce nu-ţi spun tot..

Cuvintele lui erau geamăt strivit în gît.

— Te iubesc. Îţi dai seama ce îngrozitor lucru ? Ce monstruos ? Ce ridicol ? Nici o clipă de linişte în aceşti doi ani. N-am spus niciodată nimic... Ar fi fost prea ridicol... Mă simt înnebunit numai la gîndul că acum întrebuinţez şi eu aceleaşi cuvinte ca să-ţi spun că te iubesc ca şi Pitschau, ca şi acel muribund de Cristian.

Lilo se smuci neaşteptat de violent şi se desprinse din mîna lui.

— Lasă-mă ! Eşti nebun ! Cum îndrăzneşti ?... tocmai dumneata... tocmai acum ?

Uleind îi şopti, chinuit :

— Te iubesc...

— Ce mă priveşte ? Crezi că aceasta scuză orice ? Cine ţi-a permis ? Ce-mi pasă ?

— Te iubesc...

Lilo se întoarse să plece. Uleind, cu un strigăt de durere în glas, o chemă :

— Lilo !

Fără vrere, Lilo se opri din nou, ameţită.

— Nu striga ! Nu striga aşa ! Nu eşti singur în casă !

— Lilo, credeam că măcar ştii ce este mila... Credeam că ai să înţelegi ce sufăr şi are să-ţi fie milă de mine... Credeam că ai să mă înţelegi în clipa asta, că n-ai să-ţi baţi joc de mine... Poţi înţelege ceea ce este în mine acum ? Ce sufăr ? Nu te-ai întrebat niciodată pentru ce m-am încă-

pățînat să stau aici, în casa asta ? Ca să discut cu Pitschau, cu Braun sau ca mătușa dumitale să controleze cît de tîrziu citesc și de cîte ori mă spăl pe zi ? N-ai înțeles că, dacă nu erai aici, n-aș fi stat nici o lună ? Doi ani de chin, de visuri dureroase, nopți de insomnie, de rușine, de revoltă, de așteptări inutile, sfîșietoare... Totuși, am gîndit mai frumos despre dumneata decît te arăți acum... Credeam că acum știi ce este suferința... că vei înțelege că nu cer dragoste... nu e pentru mine, știu... Nu pot fi iubit... nu mă poți iubi, știu...

Fața lui Uleind avu un surîs crispat, dezarmat și trist, o strîmbătură inutilă.

— Nu cer dragoste... n-o caut, nu e pentru mine... totuși credeam că, în fundul sufletului, ai să găsești și pentru mine o fărîmă de milă... de înțelegere...

Uleind avu în glas o tremurare, o durere atît de neașteptată, de om care și-a făcut toate socotelile, și vede că nu mai are absolut nimic de primit de la viață, încît Lilo se aplecă asupra lui, cum te apleci asupra unui dușman rănit și-l întrebă încet :

— Dar ce vrei ? Ce pot face ?

Și se simți îngrozitor de nenorocită. Abia în clipa asta își dădu seama de drama pe care o trăise lîngă Cristian.

Uleind ridică fața către ea, o privi în ochi :

— Atît voiam, Lilo. Atît. Să-ți aud glasul, o dată măcar, vorbindu-mi fără ură, fără scîrbă, fără enervare. Știi că lucrul acesta nu s-a întîmplat niciodată pînă acum ? Atît voiam. Aș fi plecat fără să-ți spun nimic. La un moment dat eram chiar hotărît să... plec așa... dar n-am putut. Îți mulțumesc, Lilo. Îți mulțumesc...

Se opri o clipă să răsufle

— Știu. Nu are importanță. Zi și noapte așteptam să aud glasul acesta pentru mine. O clipă să stai și cu mine. Atît doream... Aș vrea să te binecuvîntez pentru clipa asta, Lilo. A, ce fericit aș fi fost dacă erai așa cum te-am visat... dacă nu cu mine, măcar cu Cristian...

Lilo văzu lacrimi pe obrazul lui.

— Da, poți privi. Eu sînt. N-am plîns niciodată. E întîia oară. Nu cunoșteam gustul acesta amar care ușurează atît... pînă la epuizare. Îți mulțumesc și pentru aceasta. Nu știam că pot plînge. Te iubesc, Lilo. Nici cuvintele acestea care, probabil, pot fi sfinte, nu le-am spus niciodată. Ce fericit aș fi fost dacă, nu pe mine, nu pentru mine, aș fi văzut că ai suflet, că poți și dumneata iubi... așa cum te-am iubit eu. Aș fi sărutat urma pașilor dumitale... Într-adevăr, aș fi fost capabil de orice, aș fi muncit pentru voi, să te văd fericită. Am pîndit ca să văd dacă știi să iubești. Știu, crezi că-l iubești pe Cristian, că din pricina lui suferi, dar ce puțin l-ai iubit! Cum l-ai lăsat să se-njosească, înjosindu-te astfel și pe dumneata și dragostea dumitale! De ce n-ați găsit puterea să muriți dacă n-ați putut trăi? De ce vorbești cuvinte goale, cînd cuvintele ar putea avea un sens real? Eu nu-ți cer nimic pentru că pe mine nu mă iubești, dar pentru Cristian ce-ai făcut? Pentru mine, ca să fiu salvat, ar fi fost suficient să văd că ai curajul să pleci cu el. Dar l-ai lăsat să plece fără măcar să știi unde se duce... Tocmai dumneata! M-ai fi putut salva iubindu-l măcar pe el. Îmi era necesar să cred că iubirea există... L-ai ținut lîngă dumneata ca pe un bufon. Bufonul fericirii. L-ai văzut zi de zi, clipă de clipă, înjosindu-se pînă n-a mai fost

om, chinuindu-se în laşitate, ca un vierme, pînă n-a mai respirat, pînă a atins hotarul nebuniei, sub înverşunarea privirilor mătuşii dumitale. L-ai lăsat să guste pînă la cea din urmă picătură din otrava îndoielii. Ce somn, ce masă, ce odihnă, ce gînduri, ce căderi a cunoscut acest om în ultimele săptămîni petrecute lîngă dumneata... Şi totuşi credeai că-l iubeşti... Fiecare clipă în care îndura înjosirea, lîngă dumneata, era o probă pentru dumneata, a probă a dragostei lui, o victorie, nu ? Da, v-am redat vieţii care vi se potriveşte. Dumneata aici, cu mătuşa dumitale, el... departe, singur. N-am mai putut răbda : l-am gonit eu ca să-l salvez, să fac ce n-ai putut face dumneata. Şi cred că i-am făcut un bine. Da. Cred că i-am făcut un bine. Îţi închipui poate că din gelozie l-am dat afară. Ei bine nu : din scîrbă, auzi, din scîrbă ! Să nu-ţi închipui că pentru asta am spus că te iubesc, pentru că m-am chinuit ca un cîine, pentru că am căzut în această abjecţiune a fiinţei mele, absolut de neînţeles şi neîngăduită, nu te judec. Pe mine nu m-ai ameţit cu mîngîieri, şoapte şi priviri candide... Numai imbecilul de Cristian era în stare să se legene şi să adoarmă în minciuni... ce scîrbă !... ce scîrbă !... Da, asta voiam să-ţi spun... ştiu că e inutil, dar nu puteam altfel. Voiam să cunoşti aceste lucruri...

Uimirea lui Lilo era atît de mare încît înregistra totul fără să poată urmări sensul, sau răspunde. I se părea că Uleind e nebun. I se părea că ea însăşi e nebună dacă ascultă nemişcată. I se părea că Uleind are dreptate, glasul lui răscolise întunecări periculoase în sufletul ei. Da, unde e Cristian ? Acum, chiar de-ar muri de dorul lui, nu-l mai poate găsi. E plecat, pentru totdeauna plecat în lumea largă.

Gîtul lui Lilo se strînse sub emoție, ca sub o mînă ucigașă. Plînsul, reținut acolo prin voință, o durea ca o rană.

Dar Lilo simți că nu mai poate suporta demența lui Uleind. Măsura fusese întrecută. Putea înnebuni și ea. O clipă de slăbiciune, de milă, și omul și-a dat drumul obrăzniciei, ironiilor lui obișnuite. A început să insulte. Adineauri plîngea și binecuvînta : acum strigă și insultă.

— Aude mătușa mea. Cred că ai terminat ce-ai avut de spus și că pot pleca.

Uleind o privi lung, fix, cu o privire rece, schimbată, așa cum a avut-o timp de doi ani.

— Voiam să te rog, uite, aici sînt niște bani... Să-i dai mătușii dumitale. Îi datorez pentru coniacul băut azi. Plec și eu chiar acum și nu vreau să rămîn dator cu nimic...

— Poți să-i dai și singur.

— Nu, nu. Ai să-i dai dumneata. Nu vreau s-o deranjez. Se odihnește, mititica... A muncit și ea... a luptat și ea...

Uleind rîse batjocoritor, apoi scoase niște bani din portmoneu și, cu un gest neglijent, îi zvîrli pe masă. Șopti, ca pentru el :

— Grete să pregătească de data asta două pancarte : una pentru odaia lui Cristian și alta pentru mine. Nu, nu, nu te deranja. Am spus că plec. Am terminat, fii fără teamă. Am terminat...

Uleind plecă. Neverosimil de palid. Cu un pas de somnambul trist. În pragul odăii, se întoarse și spuse :

— Lilo... nu mă uita ! Nu uita nici numele meu : Edmond Uleind...

Apoi dispăru la el în odaie. Ușa se închise extraordinar de încet.

„Unde poate pleca acum?" se gîndi Lilo cu un fior de scîrbă și teamă. „N-a spus nimănui nimic..."

În minte îi vuiau tot felul de cuvinte. „Ai observat că unii morți au un surîs misterios pe buze?" „Pentru ce nu te-ai omorît cu el?" „Ai vorbit vreodată cu el de la om la om?"... „Aș fi muncit pentru voi, aș fi fost sluga dumitale..." „Te iubesc..." „Îți închipui ce lucru îngrozitor?"... „Așteaptă, așteaptă, o să fie bine..." „Să pleci din casa mea, să te duci cu derbedeii tăi"... „Te poate înșela pe tine, dar nu pe mine..."

Lilo plîngea încet. Nici un gînd nu-i mai era limpede. „Nu mai am pe nimeni pe lume, Uleind a împlinit amărăciunea", se gîndi, ametită. Căută să-și repete că Uleind e nebun, dar gîndul acesta n-o liniști. Chiar de e nebun, cuvintele lui au pătruns în sufletul ei adînc, dureros. Nici un fel de lumină nu vine de nicăieri... „Are dreptate Uleind, mai bine muream amîndoi..."

Iar acum, Cristian a plecat lăsînd-o fără apărare în această viață. Abia acum mătușa ei își luase dreptul de a o înjosi, de a o certa toată ziua, de a o controla în ceea ce face. Abia acum va începe o viață intolerabilă, strivită în gînduri de deznădejde și amintiri moarte. Lilo plîngea în hohote neputincioase. Îi era silă să se miște din loc, îi e silă și de odaia ei. Îi e chiar frică. Ce va face?

De fapt, îi era îngrozitor de milă de ea însăși. Plînse cu disperare. Deodată se auzi chemată. O șoaptă. Întoarse capul. Era Pitschau. Sosise în sufragerie, se oprise în prag.

— Lilo, eu sînt. Te căutam. Iartă-mă că te tulbur, dar eram atît de îngrijorat încît n-am putut să mai stau la mine și am venit să văd ce faci. A plecat?

— Da.

Şi Lilo hohoti deodată, nestăpînit, ca o descătuşare.

— Sărmanul, spuse Pitschau şi Lilo simţi că într-adevăr lui Pitschau îi este milă de Cristian, că-i este milă mai ales de ea, că el înţelege cît suferă şi de ce suferă

— Am bănuit. De aceea am venit. Nu voiam să te las singură. E prea greu singură. Nu meritai să suferi atît...

Lilo ar vrea să plîngă atît de tare încît să moară. E prea grea durerea asta de dus, prea mult amar... În orice caz, el care tot timpul se plîngea cel mai mult, a putut pleca liniştit, ca un străin... Probabil era obişnuit cu astfel de plecări. Desigur nu e cea dintîi... Niciodată nu vorbea de Tereza, nevasta lui...

Lui Lilo îi păru că nu mai are nici un rost în lume şi plînse mai tare. Pitschau se apropie de ea şi-i luă mîna. I-o mîngîie.

— Lilo, Lilo, îmi pare foarte rău... dar nu era nimic de făcut. Crede-mă... Nu se mai putea face nimic... era... prea chinuitor. Gîndeşte-te, chiar de ar fi stat aici, ce viaţă ai fi avut peste cîţiva ani lîngă el ? E cu treizeci de ani mai în vîrstă ca tine..

— Nu chiar atît... şopti Lilo printre lacrimi.

Pitschau continuă :

— Era frumos, elegant... Acum mergea... dar mai tîrziu ?

— Îl iubesc...

— Ştiu, dar o să-ţi treacă. Dacă ar fi fost posibil, m-aş fi gîndit să-i spunem să vină la noi în casă, dar el n-ar fi primit, şi nici tu, Lilo, chiar în cazul că ai fi avut pentru el numai un sentiment de prietenie.

— Nu mai pot, nu mai pot să trăiesc în casa asta. Mă simt epuizată... înnebunesc! Parcă am înebunit cu toţii...

După scena cu Uleind, doborîtoare, glasul lui Pitschau e atît de alintător! O călăuzeşte într-o lume mai bună, mai accesibilă. Şi, cu toate că acum plînge atît de tare, se simte mult mai uşurată. Da, nu mai era nimic de făcut. Totul era prea chinuitor. Totul s-a sfîrşit. Cristian a plecat liniştit...

— Lilo, întotdeauna am ştiut că se va sfîrşi aşa. Tu nu puteai judeca, dar... era imposibil altfel.

Cum a găsit Pitschau mijlocul să vorbească fără să lovească, să aline chiar, atingînd lucruri atît de dureroase, atît de recente? Da, Cristian avea dreptate, Pitschau e bun şi cîtuşi de puţin prost. A înţeles probabil multe lucruri... e alt om decît acel Pitschau de anul trecut, care glumea mereu, părea ridicol şi puţin nesimţitor. Acum e matur. Ce glas bun are! Lilo îşi aminteşte de balul mascat. De atunci n-a mai vorbit cu el... aproape ar putea spune că nici nu l-a mai văzut. N-o fi fost pe-acasă sau ea a fost atît de preocupată de chinul ultimelor săptămîni petrecute lîngă Cristian încît nici nu l-a mai văzut? Atunci a fost cochetă. Nu trebuia. Nu trebuia, nici pentru Pitschau, nici pentru Cristian. Da, Uleind avea dreptate adineauri cînd spunea că nu merită să fie iubită... Îşi aminteşte cu uimire sărutarea, îmbrăţişarea din seara balului. Da, nu trebuia să-l lase. Acum, Cristian a plecat... Pentru totdeauna e plecat. Îl plînge ca pe un mort.

— Dacă ai şti, Lilo, ce bine-mi face că acum mă laşi să stau cu tine, să vorbesc cu tine, să fim prieteni. Niciodată nu mi-am închipuit că ai putea fi multă vreme supărată pe mine. Nu ţi-am făcut niciodată nici un rău... Am suferit,

revoltat, numai la început... Pe urmă am înțeles că aveai dreptate, și că aveai dreptul să-l iubești. Am înțeles asta destul de repede. Știi cînd, Lilo? La reprezentația aceea la care am fost cu toții, *Furtuna*, piesa lui Ostrovski. Am venit numai din necaz ca să sufăr și să văd cu ochii mei că-l iubești pe Cristian și ca să-mi treacă dragostea... Eram tot timpul furios ca un taur... avea ochii atît de strălucitori! Erai atît de avidă de fericire... încît mi-a fost deodată milă de tine. Am înțeles că era dreptul tău să vrei să fii fericită. Erai ca un om închis pînă atunci în cușcă și deodată liberat. Păreai amețită. Din clipa aceea am început să nu mai sufăr ca înainte. Sufeream îngrozitor, dar altfel. Eram atît de gelos! Zi și noapte eram gelos. Și... tot atunci am început să sper din nou... că vreodată... ai să mai ai nevoie de mine. Îmi părea rău că ai să suferi, dar mi se părea inevitabil. Tot ceea ce trăiai lîngă el era atît de amăgitor! Era o reprezentație. Atît. Așteptam sfîrșitul: Lilo, știam că vei avea vreodată nevoie de mine...

Lilo, nu-ți spun asta ca să te supăr, sau ca să-l critic, sau ca să profit, sau ca să te conving că nu l-ai iubit, ci numai ca să te consolez. Nu trebuie să regreți că s-a sfîrșit. Trebuia să se sfîrșească. I-ai dat mult. Uite, nu mai am nici un caz. Atîta pot face și eu pentru el: să nu regret tot ce i-ai dat... cu toate că am suferit. M-a învățat să te-nțeleg și să am speranță că te voi putea face fericită, Lilo, căci vei fi fericită. Eu știu lucrul acesta... acum. Abia acum am să am răbdarea să te aștept. Îți spun: cu mine vei putea vorbi despre el; chiar de sînt gelos, îl respect și-mi dau seama ce om a fost și că, fără el, n-aș fi putut niciodată ajunge pînă la tine. Poate

m-ai fi luat ca să scapi de mătușa ta, dar aceasta n-ar fi fost o fericire... Uite ce mult vorbesc ! Ca omul care a tăcut luni și luni de zile. Nici n-ai observat, Lilo, cît timp n-am vorbit ! Niciodată n-o să mai vorbim despre lucrurile astea, dar acum trebuie să fim cinstiți și să-ți spun tot, oricît ai plînge. Știu să prețuiesc realitatea mai bine ca alți oameni. Asta-i puterea mea. Cristian era atît de în afara a ce cunoșteai, și tu, și eu și noi toți ! Avea darul să trezească nebunia fericirii, ceva cum ar fi morfina sau cocaina, dorința de viață exaltată... Acum vei fi în stare să prețuiești și tu realitatea ! E bine că ai trăit ce ai trăit. Nu spune nu. Știu că nu-ți face plăcere să-ți vorbesc așa, dar e mai bine să știi că nu trebuie să ai scrupule față de mine sau față de tine. Nu trebuie să crezi că, dacă acum sînt lîngă tine, e din slăbiciune oarbă și că sînt un om care m-aș acomoda cu orice. Tocmai de aceea îți explic ce-am înțeles, ca să știi ce primesc. Vezi, Lilo, eu știu că dacă nu treceai prin ce ai trecut, niciodată nu m-ai fi înțeles, iar mie mi-a folosit să sufăr, căci, trebuie să recunosc, am suferit ca un cîine. Meritam, trebuiam să sufăr. Eram ca un idiot. Eram atît de încredințat că sînt perfect, că nu poți dori altceva decît ceea ce puteam eu să-ți dau, încît am venit la tine ca un idiot. A fost o lecție bine meritată. Am fost cîtva timp ca un om care a primit o lovitură de măciucă în cap. Mi-a trebuit destulă vreme pînă m-am dezmeticit. Eram buimac. Ții minte în ce mod idiot te-am cerut în căsătorie ? Multă vreme, cînd îl vedeam pe Cristian cum se poartă cu tine, mă înroșeam de furie, aducîndu-mi aminte scena aceea ridicolă ! Credeam că ai să sări în sus de bucurie, or tu așteptai de la viață nu să-mi mărească leafa, ci poezie, sentiment. Erai sătulă de prozaism și socoteli de băcănie. Vezi,

Lilo, numai prin durere mai învață omul cîte ceva, altfel ar rămîne toată viața ca un animal... Ai fost foarte nenorocită lîngă mine. Dar acum...

— Taci, taci, îi spuse Lilo și hohoti mai tare.

Pitschau îi duse mîna la pieptul lui, o mîngîie.

— Lilo, vrei să plîng cu tine ? Mi-ar fi foarte ușor. Dacă nu plîng acum e numai că mi-e rușine. Îmi face bine că plîngi. Chiar te rog să plîngi pentru toți, și pentru mine și pentru el... Am suferit cu toții... Ne-am molipsit cu toții de la Cristian, ne destăinuim sentimentele fără reticențe... Nu mai pot tăcea, Lilo. Dac-ai ști ce mult te iubesc ! Îmi pare bine chiar cînd te văd suferind, numai să știu că sînt cu tine și că te pot mîngîia în durerea ta. Să nu mă gonești, Lilo. Nu știu dacă-ți dai seama că nu mai ai pe nimeni pe lume decît pe mine, iar eu numai pe tine. Sîntem absolut singuri pe lume. Cine vrei să stea lîngă tine ? Viața nu e totdeauna ușoară. Singurătatea e cîteodată atît de grea... Nu se mai potrivește viața asta din pensiune pentru tine. Te-ai îmbolnăvi de nervi. Ai nevoie să fii și tu răsfățată, ocrotită, nu toate grijile pe capul tău. O casă liniștită unde să fii stăpînă. Aici, nici să plîngi liniștită nu poți. Nu crede că acum dragostea mea e cea dinainte. Ți-am spus că voi avea răbdare să te înveți cu mine. Nu vreau să știu decît că lîngă mine ai să găsești o ușurare. O să suferim încă multă vreme, dar cel puțin o să suferim împreună. Nu, Lilo ? Nu e mai ușor ? Nu e mai bine ? Eu sînt sclavul tău pentru toată viața.

Pari sleită de puteri. Nu mai sta așa în picioare... Vino aici. Șezi pe canapea. Așa. Odihnește-te. Cînd ai să te liniștești puțin, ai să mergi la tine în odaie și ai să te gîndești la

tot ce ţi-am spus eu. Ai să ştii că eu sînt alături şi că oricînd poţi să mă chemi şi să-mi ceri ce vrei. Am să stau lîngă tine ca o soră de caritate pînă ai să te vindeci. Să nu te mai gîndeşti că eşti singură pe lume, sau că, din partea mea, ai să întîlneşti cuvinte sau gesturi care te pot supăra. N-am decît un gînd, Lilo ! să te văd fericită şi liniştită. Vrei să bei puţină apă ? Da ? Bine. Uite că-ţi dau eu.

Pitschau merse la dulap, luă un pahar şi cana şi umplu paharul cu grijă. Lilo îi văzu mişcările atente. Era ameţită, totuşi cuvintele lui alinaseră, muiaseră durerea ca o ploaie neaşteptată şi bogată de vară, pămîntul. Faţa lui era serioasă dar liniştită. Totuşi, o emoţie stăpînită îl făcea simpatic. Părea sănătos şi plin de încredere în el. Ceva imperceptibil, în umeri, îi aminti de Cristian. Într-adevăr, se molipsise şi el de la Cristian.

— Topesc şi o bucăţică de zahăr în apă ? Da ? o să-ţi facă bine...

Lilo răspunse prin mişcări ale capului. Ar fi fost incapabilă să vorbească.

— Ţi s-a umflat faţa de atîta plîns. Dar eu o să te iubesc şi urîtă şi bătrînă, Lilo. Aproape că mă bucur la gîndul că ai să îmbătrîneşti şi eu tot lîngă tine am să fiu. O să îmbătrînim împreună, Lilo. Dacă ai şti ce proastă eşti că acum suferi atît de mult !

În tot timpul cît bea apă auzea glasul lui Pitschau, care-i vorbea aşa cum se vorbeşte copiilor care s-au lovit şi au plîns mult : între ceartă şi răsfăţ.

— Pe unul, Lilo, o să-l cheme Petre, pentru că nu vreau să-l uităm niciodată. Îi datorăm asta. Celorlalţi o să le găsim atunci nume.

„Dacă i-am permis lui Uleind să-mi spună tot ce mi-a spus, să mă insulte, se gîndi Lilo, îi pot permite şi lui Pitschau să vorbească aşa. Sînt atît de obosită, atît de speriată încît orice e mai bine decît să mă simt singură ca înainte de a fi venit el aici."

— Ai să-mi dai voie chiar să fac din timp în timp şi glume „istorice". Nu te speria. Acum chiar de m-ai ruga, n-aş putea. Desigur, o să treacă multă vreme pînă atunci...

Kurt se apropie de Lilo şi-i ajută să bea. Mîinile ei tremurau....

Lui Lilo i se păru că uşa lui Uleind se deschide, se crapă puţin, imperceptibil şi că apoi se închide repede, dar atît de uşor încît Lilo se îndoi dacă era adevărat ce văzuse. Probabil Uleind voise să plece, aşa cum spusese, dar, cînd o văzuse pe Lilo cu Pitschau, se răzgîndise.

Lilo se simţea prost. Privea încă uşa odăii lui Uleind, cu o privire fixă.

Îşi reaminti iar glasul lui Uleind, tremurarea ascunsă, tragică, surîsul lui de paiaţă tristă.

„Te-ai gîndit vreodată ce-a simţit în acele ceasuri de fericire lîngă dumneata ?... Doi ani, doi ani de chin, de visuri zadarnice, de iluzii arzătoare..."

Lilo simţi o uşurare la gîndul că acest om va pleca şi el din pensiune. I-ar fi fost imposibil să-l mai vadă...

— Ce priveşti aşa fix, Lilo ? o întrebă Pitschau. Ce privire speriată ai, Lilo !

Pitschau se întoarse şi privi şi el uşa odăii lui Uleind. În clipa aceasta, o împuşcătură puternică detună în liniştea casei.

— Uleind ! S-a omorît Uleind ! strigă Lilo cu groază.

Ca un fulger i se limpezi totul în minte. În sufragerie năvăliră chiriaşii, toată lumea pensiunii, deodată, pe toate uşile.

Pitschau se repezi la uşa odăii lui Uleind şi o deschise. Uşa nu era încuiată.

Într-adevăr, Uleind era întins pe pat. Faţa îi era puţin mai palidă ca de obicei şi o şuviţă de sînge îi curgea din tîmplă.

Cînd îl zări, Lilo simţi că leşină, dar în aceeaşi clipă, Pitschau o cuprinse în braţe şi o susţinu.

— Lilo, sînt cu tine... îi şopti. Nu uita...

Lector : GRIGORE PĂTRAȘCU
Tehnoredactor : ROZICA POPESCU

Bun de tipar 12.03.1974. Tiraj 49.180 ex. Broșate 44 090 ex. Legate 1/1 5.090 ex. Coli ed. 15,08. Coli tipar 20,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 40 035 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București
Republica Socialistă România

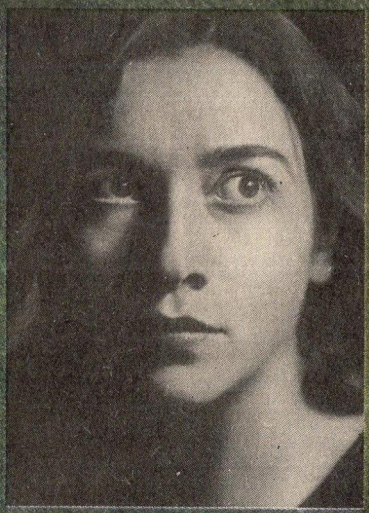

Bucuria nu poate fi [illegible] chiar
dacă o poţi imita şi o poţi [illegible] nu poate fi
simulată orbeşte ai dori. -- Şi fără bucu-
rie nici [illegible] gesturile omului nu are
valoare. Dacă lipseşte bucuria, semeni-
tarea nu are preţ [illegible] nici mai
Bucuria reuşitei, stăpâneşte şi forţarea,
nu e nevoie nici pământul are încă o
tristeţe, [illegible] tristeţe împiedică viaţa,
de o astfel de tristeţe [illegible] --- ar fi o
impietate -- [illegible] fără bucurie
nu ştie să iubească.

Henriette J. Stahl

Lei 10,50